

Strategia Rozwoju Gminy Poświętne
na lata
2026-2046

Opracowanie:

FUNDACJA ROZWOJU
PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
IM. PROF. JERZEGO DIETLA

we współpracy z Gminą Poświętne.

Strategię Rozwoju Gminy Poświętne na lata 2026-2046 opracowano w oparciu o materiały źródłowe referatów Urzędu Gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, dostępne dane statystyczne oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY POŚWIĘTNE	7
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej.....	7
2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej.....	10
3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	13
4. Ocena jakości życia w gminie – wyniki badań ankietowych	15
5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	17
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY POŚWIĘTNE	20
1. Misja i wizja	20
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym	21
4. Strategiczne kierunki rozwoju Gminy Poświętne.....	56
5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Poświętne. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie	57
6. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	73
7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	75
8. Ramy finansowe i źródła finansowania	75

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Poświętne na lata 2026-2046 stanowi kluczowy dokument planistyczny systematyzujący wiedzę o Gminie, jej zasobach, potencjale oraz uwarunkowaniach gospodarczych, społecznych, środowiskowych i przestrzennych. Określa również wizję i misję oraz strategiczne kierunki i cele rozwoju, wskazując pożądaną stan docelowy, do którego Gmina powinna dążyć poprzez realizację skoordynowanych działań rozwojowych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego. Realizacja założeń strategii ma na celu podniesienie jakości życia mieszkańców całej Gminy.

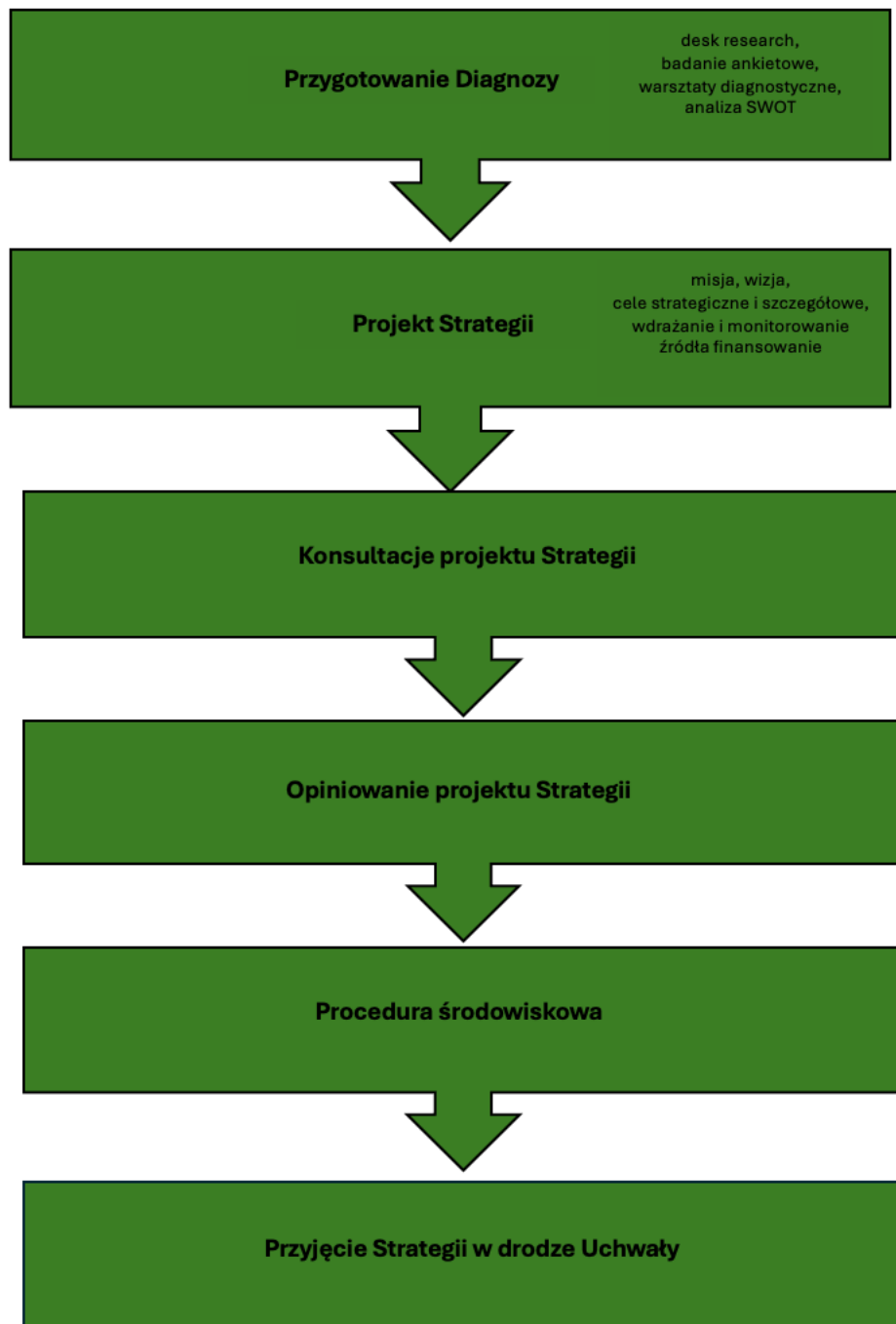
Strategia Rozwoju Gminy Poświętne na lata 2026-2046 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznym obowiązujących w Gminie, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu – zaktualizowaną Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 – przyjętą uchwałą nr XVIII/218/2025 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 23 września 2025 r. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania.

Przy opracowaniu tego dokumentu wraz z załącznikami brał udział zespół ekspertów z Fundacji Rozwoju Przedsiębiorczości we współpracy reprezentantami referatów Urzędu Gminy Poświętne oraz gminnych jednostek organizacyjnych. W działania zaangażowani byli również lokalni interesariusze – mieszkańcy gminy – przedstawiciele organizacji społecznych, instytucji oraz samorządowcy. Zaangażowanie społeczne poprzez partycypację jest bardzo istotnym elementem wypracowania kierunków rozwojowych. Pozwala w największym stopniu dopasować założenia strategii do potrzeb mieszkańców gminy. Ponadto wykorzystano dostępne dane statystyczne oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Poświętne na lata 2026-2046 określa główny kierunek i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki oraz prezentuje metody i narzędzia wdrożeniowe. Proces tworzenia Strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy, którą pogłębiono podczas warsztatów diagnostycznych, a także analizując wyniki badania ankietowego. Treść strategii stanowi wyznacznik decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez władze samorządowe i wskazuje ramy działań prowadzących do osiągnięcia wyznaczonych celów oraz prezentuje przykłady inicjatyw jakie można podjąć w ramach każdego strategicznego kierunku rozwoju. Określono cztery cele strategiczne wraz z przypisanymi do nich celami szczegółowymi i kierunkami działań, które pozwalają na pełną realizację założeń wskazanej misji i wizji gminy Poświętne.

Niniejsza strategia po uchwaleniu nie zamyka możliwości wprowadzania zmian wynikających z uzasadnionych potrzeb lokalnych. Jest narzędziem, które wyznacza ogólne ramy racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami oraz stanowi kluczowy element planu rozwoju lokalnego. Zapisy zawarte w niniejszym dokumencie powinny być także wykorzystywane jako wskazówki do współpracy z innymi samorządami czy partnerami społecznymi gospodarczymi, które w konsekwencji doprowadzą do podejmowania wspólnych przedsięwzięć służących zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnej.

Etapy procesu przygotowania strategii

PODEJŚCIE DIAGNOSTYCZNE

Proces opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju dla Gminy Poświętne został oparty na wieloetapowym podejściu diagnostycznym, które uwzględniało zarówno analizę danych zastanych, jak i wyniki pogłębionych konsultacji społecznych. Celem tego podejścia było nie tylko możliwie pełne uchwycenie sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy, ale również zapewnienie aktywnego udziału mieszkańców w formułowaniu kierunków rozwoju.

Diagnoza została przygotowana w oparciu o trzy główne filary:

1. **analiza danych zastanych** – obejmująca diagnozę sytuacji przestrzennej, gospodarczej oraz społecznej, bazującą na dostępnych dokumentach strategicznych, danych statystycznych (GUS, BDL, rejestry urzędowe), planach zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentacji gminnej. Celem tej części było zidentyfikowanie kluczowych trendów, wyzwań i zasobów w każdej z dziedzin, w kontekście długofalowych procesów i barier rozwojowych;
2. **konsultacje społeczne i partycypacyjne** – w tym warsztaty strategiczne z mieszkańcami, badania ankietowe oraz indywidualne rozmowy z przedstawicielami organizacji społecznych i sektora gospodarczego. Pozwoliły one zidentyfikować potrzeby, oczekiwania i zasoby społeczności lokalnej, a także zweryfikować trafność diagnozy opartej na danych zastanych z perspektywy codziennego życia mieszkańców;
3. **podejście terytorialne i zintegrowane** – diagnoza uwzględniała wewnętrzne zróżnicowania w obrębie gminy (np. między sołectwami) oraz wzajemne powiązania między różnymi obszarami tematycznymi (np. wpływ infrastruktury przestrzennej na integrację społeczną czy rozwój turystyki na lokalną gospodarkę).

Wnioski wypracowane z diagnozy zostały następnie uporządkowane w układzie tematycznym i logicznym, tak by stanowiły bezpośrednią podstawę dla dalszych etapów budowy strategii:

- **każdy z wniosków został opisany w sposób pogłębiony** – z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, czynników przyczynowych oraz możliwych konsekwencji zaniechania działań;
- **każdemu wnioskowi zostało przypisane znaczenie strategiczne**, stanowiące kierunkowe wskazanie dla formułowania celów szczegółowych, operacyjnych i zestawu działań;
- wnioski zostały przyporządkowane odpowiednim obszarom tematycznym (przestrzennym, gospodarczym, społecznym oraz partycypacyjnym), co pozwoliło w dalszej kolejności na opracowanie analizy SWOT podzielonej na cztery obszary.

Zastosowane podejście metodyczne ma charakter partycypacyjny i zasobowy – opiera się na aktywnym włączeniu lokalnej społeczności i wykorzystaniu jej potencjału. Jednocześnie uwzględnia ograniczenia wewnętrzne i zewnętrzne, jakie napotyka gmina, co zwiększa realność i efektywność planowanych interwencji.

CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY POŚWIĘTNE

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Walory przyrodnicze jako filar rozwoju turystyki

Gmina Poświętne wyróżnia się wyjątkowym bogactwem zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, co stanowi jeden z jej kluczowych atutów rozwojowych. Ponad połowa powierzchni gminy pokryta jest lasami, w tym terenami o wysokim statusie ochrony przyrody, takimi jak Spalski Park Krajobrazowy czy obszary natura 2000. Obecność dolin rzecznych, podmokłych terenów oraz rzadkich gatunków roślin i zwierząt wzmacnia unikalność tego krajobrazu. Niskie zaludnienie, czyste powietrze i brak presji urbanizacyjnej sprzyjają utrzymaniu wysokiej jakości środowiska, co czyni gminę atrakcyjnym miejscem nie tylko dla mieszkańców, ale i odwiedzających z miast.

Turystyka przyjazna środowisku zyskuje na znaczeniu w skali krajowej i europejskiej, a Poświętne posiada warunki, by stać się rozpoznawalnym miejscem wypoczynku dla osób szukających kontaktu z naturą. Wzrost zainteresowania turystyką rowerową, konną, pieszymi wędrówkami oraz formami rekreacji weekendowej (slow tourism) stwarza szansę na rozwój usług turystycznych, opartych o lokalne zasoby naturalne i kulturowe.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna wspierać rozwój usług turystycznych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju – m.in. poprzez rozbudowę infrastruktury szlaków, sieć gospodarstw agroturystycznych i promocję walorów środowiskowych gminy jako elementu tożsamości i rozpoznawalności marki lokalnej.

Depopulacja i starzenie się jako zagrożenie dla równowagi demograficznej i usług społecznych

Gmina Poświętne znajduje się w fazie zaawansowanej transformacji demograficznej, której podstawowymi cechami są spadek liczby ludności, starzenie się mieszkańców oraz niedobór młodych dorosłych w wieku prokreacyjnym i produkcyjnym. Z danych wynika, że populacja zmniejszyła się o 17% w ciągu ostatnich dwóch dekad, co znacząco obciąża lokalne systemy społeczne i osłabia rynek pracy. Najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym, co generuje rosnące potrzeby w zakresie usług zdrowotnych, opiekuńczych oraz działań integracyjnych dla seniorów. Jednocześnie coraz mniej dzieci wchodzi do systemu edukacyjnego oznacza konieczność racjonalizacji sieci placówek oświatowych. Osłabienie struktury demograficznej może także utrudnić lokalną aktywność obywatelską i międzypokoleniową współpracę.

Znaczenie strategiczne: Polityki senioralne, wsparcie rodzin i młodych, rozwój usług społecznych i mieszkań.

Rozproszona zabudowa i niskie zaludnienie jako wyzwanie dla spójności przestrzennej

Rozproszenie zabudowy w Gminie Poświętne powoduje liczne utrudnienia organizacyjne i przestrzenne. 18 miejscowości, często o bardzo niskiej liczbie mieszkańców, rozmieszczonych jest nieregularnie, co podnosi koszty świadczenia usług publicznych, transportu szkolnego, gospodarki odpadami i utrzymania infrastruktury technicznej. W wielu wsiach nie ma instytucji życia społecznego – takich jak punkty usługowe czy obiekty sportowe – co pogłębia zjawisko wykluczenia przestrzennego i społecznego. Brakuje też efektywnego powiązania funkcjonalnego pomiędzy sołectwami, a oddalenie od gminnego centrum sprawia, że część mieszkańców pozostaje poza głównym nurtem integracji i komunikacji lokalnej. Sytuacja ta wymaga zastosowania innowacyjnych form świadczenia usług, lepszego planowania przestrzennego i wspierania mobilnych rozwiązań infrastrukturalnych.

Znaczenie strategiczne: Tworzenie wielofunkcyjnych punktów usługowych i planowanie przestrzenne ułatwiające dostęp do usług.

Dziedzictwo kulturowe i religijne jako zasób tożsamości i przyciągania odwiedzających

Dziedzictwo kulturowe i religijne Gminy Poświętne jest jednym z jej najbardziej unikalnych zasobów. Szczególną rolę odgrywa Sanktuarium Matki Bożej Świątorodzinnej w Studziannie – ośrodek o znaczeniu ponadlokalnym, który przyciąga pielgrzymów i turystów zainteresowanych duchowością, historią oraz architekturą sakralną. Obok niego gmina dysponuje licznymi zabytkami sakralnymi, rezydencjonalnymi i patriotycznymi, które tworzą spójną narrację lokalnej tożsamości. Dziedzictwo filmowe (16 filmów kręconych w gminie) oraz aktywność społeczno-kulturalna (organizowane lokalne wydarzenia, konkursy i warsztaty) stanowią istotną wartość promocyjną. Brakuje jednak systemowego podejścia do ich zarządzania i promocji – nie istnieje rozbudowana infrastruktura turystyczna, nie ma trwałych szlaków tematycznych ani sieci kooperacji między interesariuszami turystyki kulturowej.

Znaczenie strategiczne: Wsparcie turystyki kulturowej i religijnej, rozwój infrastruktury oraz promocji lokalnych wydarzeń.

Braki w infrastrukturze technicznej jako ograniczenie jakości życia i rozwoju gospodarczego

Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura techniczna na wielu obszarach Gminy Poświętne istotnie wpływa na jakość życia mieszkańców i możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. Niedostatecznie rozwinięta kanalizacja sanitarna, ograniczony dostęp do nowoczesnych sieci teleinformatycznych i energochłonna, niskowydajna infrastruktura wodociągowa utrudniają codzienne funkcjonowanie gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. W części sołectw odnotowuje się również brak publicznych przestrzeni integracyjnych i usług społecznych. Współczesne procesy cyfryzacji, pracy zdalnej czy edukacji online nie są w pełni dostępne dla wszystkich mieszkańców, co powoduje wzrost nierówności. Inwestycje w infrastrukturę techniczną powinny być skoordynowane z działaniami z zakresu rewitalizacji i lokalnej przedsiębiorczości.

Znaczenie strategiczne: Inwestycje w infrastrukturę techniczną i cyfrową poprawiające warunki życia i prowadzenia działalności.

Problem azbestu jako długofalowe wyzwanie środowiskowe i zdrowotne

Na terenie Gminy Poświętne wciąż występuje znaczna liczba wyrobów zawierających azbest, głównie w postaci pokryć dachowych budynków mieszkalnych i gospodarczych. W latach 2021-2025 usunięto łącznie 468,788 Mg azbestu, co potwierdza dużą skalę problemu oraz jego długotrwały charakter. Coroczne wnioski mieszkańców o dofinansowanie usuwania azbestu wskazują, że proces eliminacji tego niebezpiecznego materiału nie został jeszcze zakończony. Degradujące się pokrycia dachowe stanowią zagrożenie dla jakości powietrza oraz zdrowia mieszkańców, a ich obecność obniża standard środowiskowy i estetyczny przestrzeni wiejskiej.

Znaczenie strategiczne: Kontynuacja i intensyfikacja działań związanych z usuwaniem azbestu – poprzez systematyczne pozyskiwanie środków zewnętrznych, aktualizację inwentaryzacji oraz działania edukacyjne – powinna stanowić trwały element polityki ekologicznej gminy, powiązany z poprawą jakości powietrza, bezpieczeństwem zdrowotnym mieszkańców oraz podnoszeniem standardu infrastrukturalnego zabudowy wiejskiej.

Szansa na rozwój rolnictwa ekologicznego i lokalnego przetwórstwa

Gmina Poświętne posiada znaczny potencjał w zakresie rozwoju rolnictwa ekologicznego i przetwórstwa lokalnego – w tym dostęp do czystego środowiska, rozdrobnione struktury gospodarstw oraz tradycje wytwórcze. Tereny rolnicze zajmują istotną część powierzchni gminy, a charakter produkcji – głównie roślinny i zwierzęcy – sprzyja wdrażaniu zasad zrównoważonego gospodarowania. Wzrost zapotrzebowania na produkty ekologiczne, krótkie łańcuchy dostaw i zdrową żywność stwarza szansę na odbudowę lokalnej gospodarki rolno-spożywczej. W regionie wciąż jednak brakuje rozwiniętej infrastruktury przetwórczej, platform sprzedaży i marketingu produktów lokalnych, a także sieci współpracy między rolnikami. Konieczne jest również wzmocnienie kompetencji producentów w zakresie przepisów, certyfikacji i modeli biznesowych.

Rolnictwo ekologiczne mogłoby stać się nie tylko alternatywą dla intensywnych form produkcji rolnej, ale także elementem tożsamości lokalnej marki – wpisującym się w potrzeby rynku, trendy zdrowego żywienia i zrównoważonego rozwoju. Przetwórstwo na poziomie lokalnym (np. produkcja serów, miodów, przetworów owocowo-warzywnych, pieczywa czy olejów) pozwalałoby na tworzenie miejsc pracy, zwiększanie wartości dodanej produktów rolnych i skracanie łańcuchów dostaw.

Znaczenie strategiczne: Wsparcie dla rolnictwa ekologicznego i małego przetwórstwa lokalnego poprzez doradztwo, szkolenia, inwestycje i rozwój wspólnych marek produktów wysokiej jakości.

Ryzyko marginalizacji i pogłębiania się różnic rozwojowych

Peryferyjność Gminy Poświętne względem głównych centrów rozwoju oraz niska aktywność inwestycyjna w ostatnich latach mogą prowadzić do trwałej marginalizacji regionu. Gmina jest zagrożona odpływem kapitału ludzkiego, finansowego i inwestycyjnego, co skutkuje trudnością w tworzeniu nowych miejsc pracy, wzmacnianiu lokalnych usług i podnoszeniu jakości życia. Różnice między obszarami wiejskimi a miastami województwa łódzkiego i mazowieckiego pogłębiają się, a brak zintegrowanych projektów infrastrukturalnych i społecznych zwiększa ryzyko stagnacji. Gmina wymaga większej obecności w projektach partnerskich, regionalnych i krajowych oraz aktywnego pozyskiwania funduszy zewnętrznych.

Znaczenie strategiczne: Udział w partnerstwach terytorialnych, aktywne pozyskiwanie funduszy i promocja inwestycji.

Niewykorzystany potencjał społeczności lokalnej i organizacji oddolnych

Potencjał społeczny mieszkańców Gminy Poświętne – zwłaszcza kobiet, seniorów i młodzieży – pozostaje w dużej mierze niewykorzystany. Mimo funkcjonowania instytucji kultury, bibliotek i organizacji społecznych, w wielu miejscowościach brakuje trwałych struktur wspólnotowych i liderów lokalnych. Nie wszystkie sołectwa dysponują przestrzenią do prowadzenia działań społecznych, a braki w transporcie i zasobach kadrowych ograniczają integrację międzypokoleniową. Istniejąca oferta grantowa i edukacyjna nie zawsze dociera do mniejszych miejscowości, a formy partycypacji społecznej bywają niedostosowane do realiów lokalnych. Rozwój kapitału społecznego wymaga aktywnej animacji, wsparcia organizacyjnego i długofalowej polityki włączającej.

Znaczenie strategiczne: Wzmocnienie kapitału społecznego, animacja, mikrogranty, rozwój liderów i inicjatyw lokalnych.

Relatywnie korzystna dzietność jako podstawa do zatrzymania trendów demograficznych

Pomimo ogólnopolskich tendencji spadkowych w zakresie dzietności, Gmina Poświętne wyróżnia się relatywnie korzystnym wskaźnikiem urodzeń oraz pozytywnym bilansem w zakresie wskaźnika dzietności ogólnej. Świadczy to o zachowanej sile tradycyjnego modelu rodziny, roli wielopokoleniowego wsparcia oraz lokalnej tożsamości wspólnotowej. Dobre warunki przestrzenne, niższe koszty życia oraz stosunkowo silne więzi rodzinne mogą sprzyjać zatrzymaniu młodych rodzin. Warunkiem utrzymania tego trendu jest jednak poprawa dostępności infrastruktury mieszkaniowej, usług opiekuńczych (żłobki, przedszkola) oraz elastycznych form pracy i opieki nad dziećmi. Niedostosowanie tych elementów może doprowadzić do odwrócenia korzystnych trendów w najbliższych latach.

Znaczenie strategiczne: Kompleksowa polityka prorodzinna – żłobki, przedszkola, mieszkalnictwo, elastyczny rynek pracy.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Niska aktywność gospodarcza i ograniczona liczba podmiotów rynkowych

Na terenie Gminy Poświętne notuje się niewielką liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, co wskazuje na niski poziom aktywności ekonomicznej. Dominuje tu sektor rolniczy, natomiast inne formy działalności – szczególnie w obszarach usług, przemysłu i nowoczesnych technologii – są słabo reprezentowane. Taka struktura gospodarki ogranicza liczbę miejsc pracy oraz możliwości rozwoju innowacyjnych inicjatyw lokalnych.

Brak lokalnych centrów aktywności gospodarczej, inkubatorów przedsiębiorczości oraz ograniczony dostęp do usług doradczych i finansowania zewnętrznego wpływają negatywnie na skłonność mieszkańców do zakładania własnych firm. Słabe warunki infrastrukturalne i peryferyjność lokalizacji dodatkowo zniechęcają potencjalnych inwestorów. Konieczne jest zatem stworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla sektora MŚP, opartego na zintegrowanych działaniach w zakresie edukacji, promocji, doradztwa i wsparcia kapitałowego.

Znaczenie strategiczne: W LSR należy przewidzieć działania wspierające rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz wzmocnienie lokalnego rynku pracy poprzez aktywizację gospodarczą mieszkańców i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Depopulacja i starzenie się jako zagrożenie dla długofalowego rozwoju

Podobnie jak wiele gmin wiejskich w Polsce, Gmina Poświętne mierzy się z problemem wydłużania oraz starzenia się populacji. Odływ młodych osób do większych ośrodków miejskich, spadek liczby urodzeń oraz ograniczone perspektywy zatrudnienia powodują stopniową degradację potencjału demograficznego. Proces ten ma wpływ na zmniejszanie się liczby aktywnych zawodowo mieszkańców oraz zwiększa presję na system opieki społecznej i zdrowotnej.

Starzenie się społeczeństwa utrudnia rozwój innowacyjnych i dynamicznych form działalności gospodarczej, a także ogranicza możliwości angażowania społeczności w oddolne działania rozwojowe. Dla władz lokalnych staje się wyzwaniem zapewnienie odpowiedniej jakości usług publicznych przy malejących dochodach z podatków rosnących kosztach opieki nad seniorami.

Znaczenie strategiczne: Należy przeciwdziałać depopulacji poprzez tworzenie atrakcyjnych warunków osiedleńczych i zawodowych dla młodych mieszkańców, rozwój usług prorodzinnych i systemów zachęt dla osadnictwa powrotnego.

Niedostosowanie systemu edukacji i kształcenia do potrzeb rynku pracy

Edukacja w gminie nie jest wystarczająco powiązana z realnymi potrzebami lokalnego rynku pracy. Młodzież kończąca szkoły często nie posiada kwalifikacji odpowiadających zapotrzebowaniu sektora usług, przedsiębiorczości czy nowoczesnych technologii. Brakuje też mechanizmów doradztwa zawodowego i partnerstw między szkołami lokalnymi firmami.

W efekcie część absolwentów opuszcza gminę w poszukiwaniu lepszych możliwości zawodowych, a lokalne firmy nie mają dostępu do wykwalifikowanej siły roboczej. Niedostateczne powiązania między edukacją a gospodarką prowadzą do niskiej innowacyjności, a także utraty potencjału społecznego młodego pokolenia.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna wspierać rozwój edukacji zawodowej, partnerstwa edukacja–biznes oraz kształcenie ustawiczne mieszkańców gminy zgodnie z jej potencjałem gospodarczym.

Niewykorzystany potencjał okolorolniczy i produktów lokalnych

Pomimo dominującej funkcji rolniczej, wiele aspektów związanych z przetwórstwem, promocją i sprzedażą produktów lokalnych pozostaje niewykorzystanych. Rolnicy koncentrują się głównie na produkcji surowej, rezygnując z możliwości tworzenia wartości dodanej przez przetwarzanie, certyfikację czy budowanie marki produktów regionalnych.

Brakuje lokalnych grup producenckich, kooperatyw rolniczych czy wspólnych systemów dystrybucji, które mogłyby zwiększyć siłę negocyjacyjną rolników i poprawić dostępność produktów na rynku. Potencjał agroturystyki, edukacji rolniczej i oferty gastronomicznej opartej na lokalnych surowcach również nie jest w pełni wykorzystywany.

Znaczenie strategiczne: LSR powinna wspierać rozwój lokalnych łańcuchów wartości, tworzenie grup producenckich i promocję produktów lokalnych o wysokiej jakości i unikalnym charakterze.

Ograniczony rozwój funkcji pozarolniczych na obszarach wiejskich

Na terenie Gminy Poświętne zauważa się brak odpowiednio rozwiniętej oferty zatrudnienia poza rolnictwem, co skutkuje nadmiernym uzależnieniem mieszkańców od niestabilnych dochodów gospodarstw rolnych. W wielu miejscowościach brakuje mikroprzedsiębiorstw i działalności usługowych, które mogłyby stanowić alternatywne źródło pracy i dochodu. Brak takich funkcji powoduje stagnację gospodarczą i prowadzi do ograniczenia możliwości rozwoju dla młodych ludzi, którzy opuszczają gminę w poszukiwaniu lepszych perspektyw zawodowych w miastach.

Tego typu niedorozwój funkcji pozarolniczych ogranicza różnorodność ekonomiczną i czyni lokalną gospodarkę mniej odporną na wahania zewnętrzne, takie jak zmiany cen produktów rolnych, warunki pogodowe czy trendy konsumenckie. Zmniejsza także atrakcyjność osadniczą gminy dla osób spoza rolnictwa i pogłębia procesy migracyjne, zwłaszcza wśród młodzieży. Rozwój działalności usługowej i rzemieślniczej w oparciu o lokalne zasoby i tradycje może stać się alternatywą dla osób chcących prowadzić działalność w miejscu zamieszkania.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna promować wsparcie przedsiębiorczości pozarolniczej, w tym usług lokalnych, turystyki, rzemiosła i ekonomii społecznej.

Niska rozpoznawalność marki lokalnej i słaba promocja produktów regionalnych

Gmina Poświętne nie posiada silnie ugruntowanej marki gospodarczej ani kompleksowego systemu identyfikacji lokalnych produktów i usług. Brakuje skutecznych narzędzi promocji – zarówno oferty turystycznej, jak i potencjału produkcyjnego czy rolniczego. Produkty regionalne nie są odpowiednio znakowane, a inicjatywy promocyjne są rozproszone i mało widoczne w skali ponadlokalnej. Często brakuje też jednolitej identyfikacji wizualnej, wspólnego przekazu i strategii marketingowej, która spajałaby ofertę lokalnych producentów, twórców i usługodawców.

W efekcie potencjał gminy w zakresie promocji endogenicznych zasobów gospodarczych pozostaje niewykorzystany. Brak rozpoznawalności ogranicza też szanse na przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych i rozbudowę współpracy międzygminnej, a także zmniejsza atrakcyjność gminy jako miejsca turystycznego. Działania promocyjne, odpowiednio zaplanowane i zintegrowane, mogłyby zwiększyć widoczność gminy w regionie i poza nim, a także przyczynić się do wzrostu popytu na lokalne produkty i usługi.

Znaczenie strategiczne: W LSR należy przewidzieć budowę marki lokalnej oraz wspieranie promocji produktów i usług pochodzących z gminy, m.in. poprzez systemy certyfikacji i identyfikacji wizualnej.

Brak współpracy międzysektorowej i kooperacji gospodarczej

Lokalna gospodarka Gminy Poświętne cierpi na niską kooperatywność podmiotów gospodarczych oraz słabe powiązania między sektorami publicznym, prywatnym i społecznym. Brakuje platform dialogu, wspólnych przedsięwzięć i struktur wspierających rozwój sieci współpracy

lokalnej. Potencjalni partnerzy gospodarczy często nie znają się nawzajem i nie mają doświadczenia we wspólnym planowaniu i realizacji projektów, co ogranicza skalę i jakość inicjatyw rozwojowych.

Z perspektywy strategii rozwoju, niedostateczna współpraca ogranicza transfer wiedzy, innowacji i możliwości wspólnego aplikowania o środki zewnętrzne. W gminie brakuje też trwałych partnerstw publiczno-prywatnych i sieciowych form organizacji przedsiębiorstw, które mogłyby wzmocnić lokalny ekosystem gospodarczy. Działania na rzecz integracji pomiędzy rolnikami, przedsiębiorcami, instytucjami i organizacjami społecznymi są kluczowe dla wykorzystania potencjału endogenicznego gminy.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna kłaść nacisk na rozwój współpracy międzysektorowej i budowanie partnerstw gospodarczych na poziomie lokalnym i ponadlokalnym.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Starzenie się społeczeństwa i ubytek ludności w wieku produkcyjnym

Demografia Gminy Poświętne charakteryzuje się systematycznym spadkiem liczby mieszkańców oraz procesem starzenia się populacji. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym rośnie szybciej niż przeciętnie w regionie, podczas gdy liczba dzieci i młodzieży utrzymuje się na niskim poziomie. Taki trend osłabia lokalny potencjał rozwojowy, ograniczając zasoby pracy oraz zmniejszając dynamikę życia społecznego i obywatelskiego.

Ubytek ludności w wieku produkcyjnym nie tylko pogłębia problemy z dostępnością kadr na rynku pracy, ale również zmniejsza dochody gminy z tytułu podatków lokalnych. Jednocześnie rośnie zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i socjalne, co wywiera presję na system wsparcia społecznego. Odpowiedzią na te wyzwania musi być polityka demograficzna promująca osadnictwo, zachęty dla rodzin i działania na rzecz integracji międzypokoleniowej.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna uwzględniać działania na rzecz zatrzymania odpływu młodych mieszkańców, wspierania rodzin oraz zapewnienia aktywnego starzenia się i usług społecznych dla seniorów.

Ograniczony dostęp do usług społecznych i infrastruktury opiekuńczej

W wielu sołectwach Gminy Poświętne mieszkańcy napotykają trudności w dostępie do podstawowych usług społecznych, zwłaszcza dla osób starszych i niesamodzielnych. Brakuje lokalnych placówek dziennych i środowiskowych form opieki, a transport publiczny nie zapewnia wystarczającej dostępności do placówek medycznych czy instytucji wsparcia społecznego w innych miejscowościach.

Mieszkańcy skarżą się na brak placówek opieki nad osobami zależnymi, niewystarczające wsparcie w sytuacjach kryzysowych oraz zbyt małą liczbę ofert programów aktywizujących osoby starsze, samotne i z niepełnosprawnościami. Konieczne jest wzmocnienie roli gminy jako koordynatora lokalnego systemu usług społecznych oraz poszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami ekonomii społecznej.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna promować rozwój lokalnych usług społecznych i opiekuńczych oraz wspierać partnerstwa publiczno-społeczne w tym obszarze.

Niska aktywność społeczna i deficyt organizacji obywatelskich

Gmina Poświętne charakteryzuje się ograniczoną aktywnością obywatelską. Liczba organizacji pozarządowych, kół gospodyń wiejskich i inicjatyw oddolnych jest niewielka, a ich działalność często ogranicza się do wydarzeń okazjonalnych. Młodzież w szczególności rzadko angażuje się w działania społeczne, co potęguje poczucie braku wpływu na lokalne decyzje.

Brakuje struktur wspierających rozwój kapitału społecznego – takich jak centra integracji, domy kultury czy lokalne fora współpracy. Mieszkańcy często nie znają dostępnych form wsparcia ani procedur aplikowania o środki na działania obywatelskie. Budowanie społeczności lokalnej wymaga aktywnej animacji, edukacji obywatelskiej i rozwijania mechanizmów partycypacji społecznej.

Znaczenie strategiczne: W strategii należy uwzględnić działania wzmacniające aktywność obywatelską, rozwój organizacji pozarządowych oraz wspierające młodzież w angażowaniu się w życie lokalnej wspólnoty.

Niedostateczne wykorzystanie potencjału kulturowego i dziedzictwa lokalnego

Pomimo obecności cennych elementów dziedzictwa kulturowego – zarówno materialnego (kapliczki, kościoły, zabytki architektury drewnianej), jak i niematerialnego (tradycje, lokalna kuchnia, rękodzieło) – ich znaczenie nie zostało w pełni przełożone na ofertę społeczną, edukacyjną i gospodarczą. Brakuje spójnej koncepcji rozwoju kultury i dziedzictwa, a wydarzenia kulturalne są nieliczne i niesystematyczne.

Wspieranie kultury lokalnej ma potencjał nie tylko integrujący mieszkańców, ale także wzmacniający tożsamość regionalną i promujący gminę na zewnątrz. Niedostateczne zaangażowanie w ten obszar prowadzi do zaniku tradycji i ograniczenia przestrzeni dla działań międzypokoleniowych. Potrzebne są działania animacyjne, infrastrukturalne i edukacyjne, które pozwolą kulturze lokalnej stać się siłą spajającą i inspirującą rozwój społeczny.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna wspierać ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego oraz rozwój lokalnej oferty kulturalnej we współpracy z mieszkańcami i instytucjami kultury.

Ograniczona oferta edukacyjna i brak powiązań szkół z lokalnym środowiskiem

W szkołach funkcjonujących na terenie gminy brakuje systemowego podejścia do kształtowania lokalnych więzi społecznych oraz wspierania młodzieży w zaangażowaniu obywatelskim. Niski poziom współpracy szkół z organizacjami pozarządowymi, sołectwami i instytucjami kultury wpływa na marginalizację funkcji integracyjnej edukacji.

Dzieci i młodzież często nie mają szansy poznania lokalnej historii, tradycji ani potencjału społecznego i przyrodniczego swojej gminy, co osłabia więź z miejscem zamieszkania i wpływa na decyzje o migracji. Szkoły potrzebują wsparcia w zakresie realizacji programów międzypokoleniowych, zajęć terenowych, edukacji obywatelskiej oraz rozwijania kompetencji społecznych i liderkich wśród uczniów.

Znaczenie strategiczne: W strategii należy uwzględnić wzmocnienie roli szkół jako centrów aktywności lokalnej, poprzez partnerstwa, działania edukacyjne i kulturalne na rzecz integracji społeczności.

Niewystarczające wsparcie dla grup defaworyzowanych i osób z niepełnosprawnościami

Gmina Poświętne mierzy się z ograniczoną dostępnością usług dedykowanych osobom w trudnej sytuacji życiowej, z niepełnosprawnościami lub innymi barierami uczestnictwa społecznego. Brakuje kompleksowego systemu identyfikacji i wspierania takich osób, a instytucje pomocowe często działają reaktywnie, bez zintegrowanej strategii.

Problemem jest nie tylko brak infrastruktury dostępnej architektonicznie, ale też niska świadomość w zakresie potrzeb i potencjału osób z niepełnosprawnościami. Niedobór programów włączających i brak lokalnych liderów zajmujących się tą tematyką powoduje, że wiele osób pozostaje poza życiem społecznym i zawodowym.

Znaczenie strategiczne: LSR powinna uwzględniać wsparcie dla grup defaworyzowanych, rozwój usług integracyjnych i działania zwiększające dostępność przestrzeni, informacji i usług publicznych.

4. Ocena jakości życia w gminie – wyniki badań ankietowych

Wysoka świadomość mieszkańców co do walorów lokalnych i potrzeby ich ochrony

Zarówno uczestnicy warsztatów, jak i respondenci badania ankietowego, dostrzegają wyjątkowe walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe Gminy Poświętne. Podkreślano znaczenie ciszy, lasów, czystego środowiska, dziedzictwa religijnego i architektonicznego jako kluczowych atutów tożsamości lokalnej. Jednocześnie mieszkańcy zwracają uwagę na zagrożenia związane z nadmierną urbanizacją, wycinką drzew oraz utratą naturalnego charakteru gminy.

Wysoka świadomość lokalnych zasobów jest istotnym kapitałem społecznym i może stać się fundamentem dla działań w obszarze promocji, turystyki zrównoważonej i edukacji ekologicznej. Należy wykorzystać ten potencjał do budowania polityki rozwoju w oparciu o zasoby endogeniczne i zaangażowanie społeczności lokalnej.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna wspierać działania wzmacniające tożsamość lokalną, ochronę środowiska i rozwój oferty edukacyjnej oraz turystycznej bazującej na lokalnych walorach.

Potrzeba poprawy infrastruktury drogowej i transportu zbiorowego

Zarówno w badaniu ankietowym, jak i w trakcie warsztatów, często powtarzały się opinie o złym stanie lokalnych dróg oraz braku transportu publicznego między miejscowościami gminy i do ośrodków zewnętrznych (np. Opoczna). Mieszkańcy wskazywali na konkretne bariery w dostępie do edukacji, służby zdrowia, urzędów i miejsc pracy.

Problem niskiej mobilności przestrzennej szczególnie dotyczy młodzieży, osób starszych oraz mieszkańców mniejszych sołectw. Brakuje alternatywnych rozwiązań – jak np. transport na żądanie, wspólne dojazdy czy sieć rowerowa. Ograniczenia komunikacyjne zmniejszają też spójność społeczno-gospodarczą gminy.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna uwzględniać poprawę mobilności mieszkańców – zarówno w formie infrastrukturalnej, jak i organizacyjnej, szczególnie dla grup wrażliwych.

Silna potrzeba integracji społecznej i przestrzeni wspólnych

W trakcie spotkań mieszkańcy wielokrotnie podkreślali brak miejsc do spotkań, współpracy i organizowania działań społecznych. Dotyczy to szczególnie młodzieży oraz osób starszych. Zwracano uwagę na brak domów kultury, świetlic, infrastruktury rekreacyjnej oraz wspierającego otoczenia dla aktywności oddolnej.

Deficyt przestrzeni wspólnych prowadzi do ograniczenia integracji, osłabia więzi społeczne i zmniejsza poziom aktywności obywatelskiej. Jednocześnie zauważalna jest gotowość mieszkańców do współpracy i zaangażowania – przy zapewnieniu odpowiednich warunków organizacyjnych i infrastrukturalnych.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna wspierać rozwój infrastruktury społecznej i przestrzeni integracyjnych jako fundamentu wzmacniania wspólnoty lokalnej.

Potrzeba wsparcia lokalnych przedsiębiorstw i rozwoju rynku pracy

W czasie warsztatów oraz w ankietach mieszkańcy często wskazywali na ograniczony dostęp do miejsc pracy w gminie. Zwracano uwagę na brak lokalnych firm, które mogłyby zapewnić zatrudnienie, a także na niewystarczające wsparcie dla osób chcących założyć własną działalność gospodarczą. Brakuje instytucji wspierających przedsiębiorczość na poziomie lokalnym, takich jak punkty doradcze czy inkubatory działalności.

Rozwój mikroprzedsiębiorstw i inicjatyw lokalnych mógłby przyczynić się do zatrzymania młodych mieszkańców oraz pobudzenia aktywności zawodowej kobiet, osób starszych czy osób wracających do gminy po okresie migracji. Wskazywano także na potrzebę lepszego powiązania edukacji i szkolnictwa zawodowego z realnymi potrzebami lokalnego rynku pracy.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna promować lokalną przedsiębiorczość, tworzenie miejsc pracy i rozwój usług wspierających zatrudnienie, zwłaszcza w sektorach zgodnych z potencjałem gminy.

Niewystarczające działania skierowane do młodzieży

Uczestnicy spotkań oraz respondenci badania zwracali uwagę na brak atrakcyjnej oferty dla młodzieży – zarówno w zakresie czasu wolnego, jak i rozwoju osobistego. Młodzi mieszkańcy nie mają przestrzeni, w których mogliby się spotykać, rozwijać swoje zainteresowania czy uczestniczyć w działaniach społecznych. W efekcie wiele osób po ukończeniu szkoły opuszcza gminę i nie wraca.

Zauważalna jest też niska reprezentacja młodzieży w strukturach społecznych i brak działań angażujących młodych do współdecydowania o sprawach lokalnych. Brakuje mechanizmów dialogu, liderów młodzieżowych i dostępu do programów aktywizacyjnych. Dobrze zaplanowane działania mogą wzmocnić poczucie wpływu młodych na rzeczywistość i zwiększyć ich identyfikację z gminą.

Znaczenie strategiczne: W LSR należy przewidzieć rozwój oferty dla młodzieży – kulturalnej, edukacyjnej i społecznej – oraz mechanizmy włączania jej w życie publiczne.

Brak skutecznych narzędzi promocji gminy i jej potencjału

Zarówno mieszkańcy, jak i uczestnicy warsztatów zauważają, że Gmina Poświętne nie jest wystarczająco widoczna na tle innych gmin regionu. Wskazywano na brak spójnego systemu identyfikacji wizualnej, niewielką obecność w mediach i Internecie oraz nieskuteczną promocję oferty turystycznej, kulturowej i gospodarczej.

Respondenci podkreślali potrzebę nowoczesnych form promocji – w tym mediów społecznościowych, filmów promocyjnych, wydarzeń plenerowych i systemów certyfikacji produktów lokalnych. Promocja gminy to nie tylko narzędzie marketingowe, ale również sposób budowania lokalnej dumy i przyciągania inwestorów, turystów i nowych mieszkańców.

Znaczenie strategiczne: Strategia powinna przewidywać działania w zakresie profesjonalizacji promocji gminy – jej produktów, usług i walorów osiedleńczych – poprzez nowoczesne narzędzia i współpracę międzysektorową.

Zbyt niska skala współpracy między mieszkańcami, organizacjami i samorządem

Mieszkańcy w trakcie warsztatów zwracali uwagę na ograniczoną współpracę różnych środowisk w gminie. Często działania realizowane są w izolacji, bez koordynacji i wzajemnego informowania się. Brakuje systematycznych konsultacji społecznych oraz platform wymiany informacji między mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi a urzędem gminy.

Słaba współpraca wpływa na ograniczone wykorzystanie zasobów lokalnych, trudności w budowaniu wspólnych projektów i mniejsze szanse na pozyskiwanie środków zewnętrznych. Potrzebne są mechanizmy wspierające dialog i partnerstwo – zarówno formalne (rady społeczne, fora tematyczne), jak i nieformalne (sieci współpracy, wspólne wydarzenia).

Znaczenie strategiczne: W LSR należy uwzględnić rozwój narzędzi partycypacyjnych oraz wspieranie współpracy i komunikacji między mieszkańcami, organizacjami i administracją publiczną.

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT to jedna z najbardziej popularnych metod analizy strategicznej powszechnie wykorzystywana w jednostkach administracji publicznej jako narzędzie diagnozy strategicznej. W tej analizie czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony) oraz czynniki zewnętrzne dotyczące bliższego i dalszego otoczenia jednostki (szanse i zagrożenia).

Analizy dokonano w oparciu o wyniki badań ankietowych, wnioski z warsztatów analitycznych oraz dane statystyczne uzyskane z Gminy Poświętne oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

SYTUACJA PRZESTRZENNA	
Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe sprzyjające rozwojowi turystyki przyjaznej środowisku Niska presja urbanizacyjna i zachowane wartości krajobrazu kulturowego Dostępność dużych obszarów niezainwestowanych jako potencjał dla funkcji rekreacyjnych i ekologicznych	Rozproszone osadnictwo i brak powiązań funkcjonalnych między miejscowościami Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna Niewystarczająca integracja polityki przestrzennej z potrzebami społecznymi i gospodarczymi
Szanse (O)	Zagrożenia (T)
Możliwość wykorzystania walorów środowiskowych w rozwoju turystyki i edukacji przyrodniczej Dostępność środków zewnętrznych na zagospodarowanie przestrzeni i infrastrukturę rekreacyjną Rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury sprzyjający jakości życia i adaptacji do zmian klimatu	Presja inwestycyjna mogąca prowadzić do degradacji walorów krajobrazowych Zmniejszające się środki własne gminy ograniczające możliwości inwestycji w przestrzeń publiczną
SYTUACJA GOSPODARCZA	
Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
Tradycje rolnicze i potencjał rozwoju rolnictwa ekologicznego Obecność niszowych produktów lokalnych i potencjał do tworzenia marki terytorialnej Znaczący udział mieszkańców w wieku produkcyjnym jako potencjalna siła robocza	Niska aktywność gospodarcza i mała liczba przedsiębiorstw Brak lokalnych rynków zbytu i słaba kooperacja między przedsiębiorcami Ograniczony dostęp do usług doradczych i finansowych wspierających rozwój firm
Szanse (O)	Zagrożenia (T)
Rozwój przetwórstwa lokalnego i produktów ekologicznych Możliwość tworzenia krótkich łańcuchów dostaw i grup producenckich Wykorzystanie funduszy UE na rozwój przedsiębiorczości i innowacji	Migracje zarobkowe i odpływ aktywnej zawodowo młodzieży Uzależnienie od zewnętrznych centrów gospodarczych Rosnące koszty działalności gospodarczej i niestabilność rynku

SYTUACJA SPOŁECZNA	
Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
Silna tożsamość lokalna i przywiązanie do miejsca zamieszkania Wysoka świadomość walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego Dobre relacje sąsiedzkie i gotowość do działań oddolnych	Starzenie się społeczeństwa i odpływ młodzieży Niedobór usług społecznych, szczególnie opiekuńczych i zdrowotnych Ograniczona aktywność obywatelska i niski poziom partycypacji społecznej
Szanse (O)	Zagrożenia (T)
Rozwój usług społecznych i integracyjnych dla seniorów i młodzieży Aktywizacja mieszkańców poprzez działania kulturalne i edukacyjne Możliwość tworzenia lokalnych partnerstw i organizacji pozarządowych	Izolacja społeczna osób starszych i z niepełnosprawnościami Utrata dziedzictwa niematerialnego i lokalnych tradycji Pogłębianie się barier dostępu do edukacji i usług publicznych
WNIOSKI Z BADAŃ I WARSZTATÓW	
Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
Aktywność mieszkańców w rozpoznawaniu problemów i formułowaniu pomysłów Świadomość potencjału lokalnego i potrzeby jego ochrony Otwartość na współpracę i udział w planowaniu rozwoju	Niewystarczająca oferta dla młodzieży i brak przestrzeni wspólnych Problemy z transportem publicznym i dostępnością komunikacyjną Słaba promocja gminy i jej potencjału na zewnątrz
Szanse (O)	Zagrożenia (T)
Możliwość zaangażowania mieszkańców w realizację LSR Wzrost dostępności funduszy wspierających aktywność lokalną Rozwój narzędzi komunikacji i promocji w mediach cyfrowych	Utrwalenie niskiej współpracy międzysektorowej i społecznej Zniechęcenie mieszkańców w razie braku efektów działań strategicznych Nierównomierny rozwój sołectw i pogłębianie różnic infrastrukturalnych

CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY POŚWIĘTNE

1. Misja i wizja

Misja gminy Poświętne określa rolę władz samorządowych w dążeniu do osiągnięcia wizji, czyli najbardziej pożądanego obrazu przyszłości gminy. Opiera się ona na dostępnych zasobach i uwzględnia potrzeby mieszkańców, jednocześnie misja wskazuje, dlaczego wybrane wartości i priorytety powinny być traktowane jako nadrzędne.

MISJA

Gmina Poświętne – miejsce zrównoważonego rozwoju, zakorzenione w tradycji i otwarte na przyszłość, które poprzez aktywizację mieszkańców, ochronę środowiska i rozwój lokalnej gospodarki tworzy warunki do godnego życia dla wszystkich pokoleń.

Uzasadnienie:

Ta propozycja misji wynika bezpośrednio z wieloaspektowej diagnozy sytuacji gminy, w której szczególnie mocno zaznaczyły się trzy wymiary:

1. **społeczny** – mieszkańcy Gminy Poświętne wykazują silne przywiązanie do lokalnej tożsamości, relacji sąsiedzkich i wartości tradycyjnych. Równocześnie dostrzegana jest potrzeba aktywizacji społecznej, zwłaszcza młodzieży i seniorów, a także zwiększenia wpływu mieszkańców na sprawy lokalne. Misja kładzie nacisk na włączenie obywateli w procesy rozwojowe;
2. **środowiskowy** – gmina charakteryzuje się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Diagnoza przestrzenna oraz opinie mieszkańców potwierdzają, że zachowanie tego dziedzictwa jest jednym z najważniejszych wyzwań. Misja wskazuje więc na konieczność rozwoju w zgodzie z naturą – nie poprzez eksploatację, lecz odpowiedzialne gospodarowanie przestrzenią i zasobami;
3. **gospodarczy** – mimo niskiego poziomu uprzemysłowienia, Poświętne ma potencjał rozwoju gospodarczego poprzez wspieranie mikroprzedsiębiorczości, turystyki przyjaznej środowisku i rolnictwa ekologicznego. Misja odnosi się do tworzenia stabilnych warunków życia dla wszystkich pokoleń, co oznacza również wzmacnianie lokalnej gospodarki jako gwaranta jakości życia.

Podsumowując, misja w tym wariantcie opisuje gminę jako zintegrowany organizm terytorialny, który rozwija się odpowiedzialnie – czerpiąc z lokalnych zasobów, ale także odpowiadając na współczesne wyzwania społeczne, środowiskowe i ekonomiczne.

Natomiast, wizja to opis pożądanego obrazu przyszłości Gminy Poświętne możliwego do osiągnięcia dzięki konsekwentnej realizacji strategii. Określa ona kierunek działań władz samorządowych w perspektywie strategicznej do 2046 roku prezentując obraz Gminy w tym czasie.

WIZJA

W 2046 roku Gmina Poświętne to nowoczesna, zielona i dobrze skomunikowana gmina, która skutecznie łączy ochronę unikalnych walorów przyrodniczo-kulturowych z rozwojem lokalnej przedsiębiorczości i wysoką jakością życia mieszkańców w każdym wieku.

Uzasadnienie:

Proponowana wizja rozwoju odnosi się do roku 2046 i opisuje cel, do którego gmina chce dążyć w sposób mierzalny i realistyczny. Opiera się na kilku kluczowych przesłankach z diagnozy:

1. **Nowoczesność** – rozumiana nie jako industrializacja, ale jako wdrażanie rozwiązań cyfrowych, ekologicznych i opartych na partnerstwie społecznym. Nowoczesność Poświętne polega na mądrze zaplanowanym rozwoju, z udziałem mieszkańców i w poszanowaniu dziedzictwa.
2. **Zielony rozwój** – gmina ma wyjątkowy potencjał środowiskowy (obszary chronione, lasy, rzeki), który może i powinien być bazą dla zielonych inwestycji, rozwoju turystyki przyrodniczej, edukacji ekologicznej i zrównoważonego zagospodarowania przestrzennego.
3. **Dobra komunikacja** – diagnoza wskazała na problemy w zakresie transportu publicznego i połączeń z ośrodkami zewnętrznymi. Wizja akcentuje więc potrzebę poprawy dostępności przestrzennej, co jest warunkiem rozwoju usług, turystyki i mobilności zawodowej.
4. **Wysoka jakość życia** – jako cel nadrzędny. Obejmuje dostęp do usług społecznych, integrację międzypokoleniową, atrakcyjne przestrzenie publiczne i możliwość uczestnictwa w kulturze i życiu publicznym.

Wizja ta tworzy obraz gminy ambitnej, ale zakorzenionej, która nie konkuruje z większymi ośrodkami, ale tworzy własny, rozpoznawalny model rozwoju oparty na lokalnych zasobach i partnerskim zarządzaniu.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym

Na podstawie aktualnego stanu Gminy Poświętne, jej sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, a także dążąc do osiągnięcia stanu Gminy opisanego w wizji rozwoju określono cztery cele strategiczne.

Cel strategiczny 1

Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku

Cele szczegółowe:

- 1.1. Zwiększenie dostępności i jakości oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży;
- 1.2. Rozwój usług społecznych i opiekuńczych skierowanych do seniorów i osób zależnych;
- 1.3. Wzmocnienie działań integracyjnych i aktywizujących mieszkańców z różnych grup wiekowych;
- 1.4. Rozbudowa przestrzeni wspólnych i miejsc spotkań społeczności lokalnej;
- 1.5. Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz oddolnych inicjatyw obywatelskich.

Uzasadnienie:

Celem strategicznym 1 jest odpowiedź na wyzwania związane z przemianami demograficznymi, deficytem usług społecznych oraz niską aktywnością obywatelską, które zostały wyrażone zdiagnozowane w analizie sytuacji społecznej Gminy Poświętne i potwierdzone podczas warsztatów z mieszkańcami. W gminie obserwuje się postępujące starzenie się populacji, malejącą liczbę dzieci i młodzieży oraz ograniczony powrót osób młodych po zakończeniu edukacji. Utrzymujący się odpływ demograficzny osłabia struktury lokalne, ogranicza możliwości rozwoju i zagraża trwałości tożsamości wspólnotowej. W tym kontekście niezbędne jest tworzenie warunków do poprawy jakości życia, wzmacniania więzi społecznych oraz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego.

Cele szczegółowe 1.1 oraz 1.2 odpowiadają na potrzebę rozwoju systemu usług publicznych dostosowanego do realnych potrzeb mieszkańców – dzieci, młodzieży i seniorów. Brak oferty edukacyjno-rekreacyjnej oraz opiekuńczej sprawia, że wiele osób pozostaje poza systemem wsparcia, co wpływa na ich izolację i poczucie marginalizacji. Rozbudowa i modernizacja tej oferty może przyczynić się do zwiększenia satysfakcji z życia w gminie oraz zatrzymania niekorzystnych trendów demograficznych.

Cel 1.3 wskazuje na potrzebę działań integracyjnych – nie tylko wewnątrzpokoleniowych, ale również międzypokoleniowych. Społeczność lokalna, aby była silna i zdolna do wspólnego działania, potrzebuje płaszczyzn dialogu, kontaktu i współpracy. Integracja różnych grup wiekowych poprzez wspólne działania, wydarzenia, programy wolontariatu czy aktywności obywatelskie jest kluczowa dla odbudowy i podtrzymywania lokalnego kapitału społecznego.

Cele 1.4 i 1.5 dotyczą z kolei infrastruktury społecznej oraz wsparcia organizacyjnego. Przestrzenie wspólne (świetlice, place, domy kultury) stanowią istotne centra życia społecznego, a ich brak lub zły stan techniczny znacząco ograniczają potencjał integracji. Jednocześnie, aby aktywność społeczna była możliwa, potrzebne jest wsparcie instytucjonalne – m.in. dla organizacji pozarządowych, kół gospodyń wiejskich, grup nieformalnych. Wzmacnianie ich potencjału organizacyjnego i finansowego to inwestycja w długofalowy rozwój kapitału lokalnego.

Reasumując można wskazać, że cel strategiczny 1 stanowi fundament dla innych działań rozwojowych – społeczność zintegrowana, aktywna i zaopiekowana przez lokalny samorząd jest podstawą skutecznego wdrażania działań w sferze gospodarczej, przestrzennej czy promocyjnej.

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
1.1. Zwiększenie dostępności i jakości oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży	Rozwój i doposażenie świetlic wiejskich oraz przestrzeni młodzieżowych w miejscach do nauki, zabawy i spotkań integracyjnych Organizacja zajęć pozalekcyjnych, kół zainteresowań i warsztatów (artystycznych, naukowych, językowych, technicznych) dla uczniów w różnym wieku Współpraca z lokalnymi szkołami, bibliotekami i organizacjami społecznymi w zakresie tworzenia oferty rozwoju kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży Rozwój programów edukacji lokalnej i obywatelskiej w szkołach (lokalna historia i tradycja, dziedzictwo przyrodnicze, zajęcia terenowe, projekty uczniowskie na rzecz sołectw i gminy), realizowanych we współpracy z NGO, instytucjami kultury i sołectwami	Poprawa jakości życia młodych mieszkańców i wzrost ich identyfikacji z gminą Zwiększenie dostępności do wartościowej oferty edukacyjnej i rekreacyjnej niezależnie od miejsca zamieszkania Wzrost kompetencji społecznych, obywatelskich i kulturowych wśród dzieci i młodzieży Wzmocnienie więzi młodzieży z gminą poprzez edukację lokalną, obywatelską i działania w środowisku lokalnym Zahamowanie odpływu młodzieży oraz wzrost zaangażowania lokalnego wśród osób młodych Aktywizacja rodziców i środowiska szkolnego do współtworzenia programów wspierających rozwój młodego pokolenia	Liczba nowych lub zmodernizowanych przestrzeni młodzieżowych / świetlic – min. 3 w okresie trwania LSR Liczba zorganizowanych wydarzeń i cykli zajęć pozalekcyjnych rocznie – co najmniej 10 rocznie Liczba wspólnych inicjatyw szkoły–NGO–instytucje kultury/sołectwa (projekty, wydarzenia, wolontariat) – min. 6 rocznie Liczba uczestników działań edukacyjnych, kulturalnych lub sportowych – co najmniej 200 dzieci i młodzieży rocznie Liczba wspieranych inicjatyw młodzieżowych (minigranty, wydarzenia) – min. 5 rocznie Liczba partnerstw z instytucjami i organizacjami wspierających

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Organizacja wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, turniejów, rajdów, pikników rodzinnych i obozów wakacyjnych Zaleca prowadzenie systemowego podejścia do kształtowania lokalnych więzi społecznych oraz wspierania młodzieży w zaangażowaniu obywatelskim, w celu zachęcenia młodego pokolenia do osiedlania się w gminie. Wprowadzenie systemowego podejścia do kształtowania lokalnych więzi społecznych oraz wspierania młodzieży w zaangażowaniu obywatelskim, w celu zachęcenia młodego pokolenia do osiedlania się w gminie. Wspieranie oddolnych inicjatyw młodzieżowych poprzez minigranty i programy rozwojowe Tworzenie warunków do integracji młodzieży z różnych sołectw poprzez system transportu na wydarzenia oraz działania międzyszkolne i międzysołeckie	Zwiększenie liczby miejsc, wydarzeń i działań dedykowanych młodym ludziom	ofertę rozwojową – co najmniej 5 trwałych partnerstw

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
1.2. Rozwój usług społecznych i opiekuńczych skierowanych do seniorów i osób zależnych	Tworzenie lub rozwój lokalnych centrów wsparcia dziennego dla osób starszych (np. klub seniora, dzienny dom opieki) Wdrażanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (np. opieka środowiskowa, usługi sąsiedzkie, wolontariat międzypokoleniowy) Organizacja warsztatów i zajęć edukacyjno-aktywizujących dla seniorów (cyfrowych, zdrowotnych, rekreacyjnych) Utworzenie punktów doradczych w zakresie dostępnych świadczeń, programów zdrowotnych i wsparcia społecznego Rozwój sieci wsparcia dla opiekunów osób zależnych (np. grupy samopomocowe, poradnictwo) Promowanie integracji międzypokoleniowej poprzez wspólne działania seniorów, dzieci i młodzieży	Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i aktywizujących dla osób starszych i niesamodzielnych Poprawa jakości życia i samodzielności osób starszych pozostających w domach Przeciwdziałanie samotności i izolacji społecznej seniorów, zwłaszcza w rozproszonych sołectwach Wzrost zaangażowania społecznego i poczucia wpływu wśród osób starszych Zmniejszenie obciążeń rodzin i opiekunów dzięki wsparciu instytucjonalnemu i nieformalnemu Integracja międzypokoleniowa oraz wzmocnienie więzi społecznych	Liczba funkcjonujących miejsc wsparcia dziennego dla seniorów – min. 1 nowa placówka lub filia Liczba uczestników programów aktywizacyjnych i edukacyjnych dla osób starszych – co najmniej 100 rocznie Liczba osób objętych usługami opieki środowiskowej lub usług sąsiedzkich – min. 30 osób rocznie Liczba cyklicznych wydarzeń dla seniorów – min. 6 rocznie Liczba zorganizowanych wydarzeń międzypokoleniowych – min. 5 rocznie Liczba szkoleń, porad lub działań wspierających nieformalnych opiekunów – co najmniej 3 inicjatywy rocznie

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
1.3. Wzmocnienie działań integracyjnych i aktywizujących mieszkańców z różnych grup wiekowych	Organizacja cyklicznych wydarzeń społecznych, kulturalnych i sportowych o charakterze międzypokoleniowym (np. festyny, pikniki, rodzinne turnieje, spacer historyczne) Tworzenie i rozwijanie lokalnych grup tematycznych (np. koła zainteresowań, grupy sąsiedzkie, kooperatywy) integrujących mieszkańców różnych sołectw Wsparcie dla inicjatyw oddolnych mieszkańców – poprzez konkursy, mini-granty, pomoc doradczą i organizacyjną Wdrażanie programów międzypokoleniowych i wolontariatu uczniowskiego realizowanych wspólnie ze szkołami, seniorami i lokalnymi organizacjami (np. projekty usług sąsiedzkich, historia mówiona, opieka nad miejscami pamięci, akcje ekologiczne) Tworzenie miejsc sprzyjających integracji – np. domów wspólnoty wiejskiej, ogrodów społecznych, wspólnych pracowni	Wzrost liczby mieszkańców aktywnie zaangażowanych w działania społeczne Poprawa relacji i współpracy między różnymi grupami wiekowymi oraz między mieszkańcami różnych miejscowości Wzmocnienie poczucia wspólnoty, przynależności i zaufania społecznego Ograniczenie poczucia wykluczenia społecznego i samotności – zwłaszcza wśród osób starszych i młodzieży Zwiększenie aktywności obywatelskiej i gotowości do współtworzenia działań lokalnych Zwiększenie liczby trwałych inicjatyw społecznych prowadzonych przez mieszkańców	Liczba zorganizowanych wydarzeń integracyjnych o charakterze międzypokoleniowym i wolontariackim – min. 8 rocznie Liczba wspartych lokalnych inicjatyw oddolnych – co najmniej 10 rocznie Liczba aktywnych wolontariuszy uczestniczących w działaniach – min. 50 osób rocznie Liczba funkcjonujących grup społecznych/grup tematycznych – co najmniej 5 Liczba nowych miejsc integracji społecznej stworzonych lub zmodernizowanych – min. 2 w okresie obowiązywania LSR

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Realizacja lokalnych kampanii społecznych promujących wzajemne wsparcie, zaangażowanie i odpowiedzialność za wspólnotę		
1.4. Rozbudowa przestrzeni wspólnych i miejsc spotkań społeczności lokalnej	Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich oraz domów kultury w celu ich pełniejszego wykorzystania przez mieszkańców Tworzenie nowych przestrzeni spotkań tam, gdzie dotąd ich nie było – np. altan integracyjnych, plenerowych miejsc wypoczynku, domków sołeckich Rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni publicznych (np. place, skwery, boiska) z udziałem mieszkańców Wdrażanie projektów opartych na współpracy – np. ogrody społeczne, wspólne warsztaty z zakresu projektowania przestrzeni Usprawnienie dostępności do już istniejących obiektów (m.in. poprzez remonty, wyposażenie, oświetlenie, dostępność cyfrową)	Poprawa dostępności do funkcjonalnych, estetycznych i bezpiecznych miejsc spotkań Zwiększenie liczby inicjatyw lokalnych, dzięki lepszej infrastrukturze do działań społecznych i kulturalnych Integracja mieszkańców poprzez wspólne użytkowanie i współodpowiedzialność za przestrzeń publiczną Podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez estetyzację i funkcjonalność otoczenia Ułatwienie wdrażania działań społecznych, edukacyjnych i obywatelskich w warunkach sprzyjających spotkaniom Wzrost liczby osób korzystających z oferty lokalnej dzięki stworzeniu realnych warunków do aktywności	Liczba zmodernizowanych lub nowo utworzonych przestrzeni wspólnych – co najmniej 5 w okresie LSR Liczba mieszkańców korzystających z przestrzeni wspólnych – min. 500 rocznie Liczba przeprowadzonych rewitalizacji z udziałem społeczności lokalnej – min. 3 Liczba spotkań, wydarzeń lub inicjatyw odbywających się w nowych/przekształconych przestrzeniach – min. 15 rocznie Liczba lokalnych planów użytkowania/przeznaczenia przestrzeni stworzonych wspólnie z mieszkańcami – min. 3

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Włączenie społeczności lokalnej w planowanie i zarządzanie przestrzeniami wspólnymi (np. poprzez rady sołeckie, grupy inicjatywne, konsultacje społeczne)		
1.5. Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz oddolnych inicjatyw obywatelskich	Szkolenia i warsztaty dla członków organizacji pozarządowych (NGO), kół gospodyń wiejskich, grup nieformalnych i liderów społecznych (z zakresu zarządzania projektami, pozyskiwania funduszy, promocji działań) Wsparcie finansowe i organizacyjne inicjatyw społecznych – w formie konkursów grantowych, minigrantów i preferencyjnych środków pomocowych Budowanie sieci współpracy między organizacjami działającymi na terenie gminy – poprzez fora organizacji, partnerstwa lokalne i wspólne wydarzenia Przygotowanie i aktualizacja wykazu/mapy organizacji społecznych i inicjatyw działających na terenie gminy oraz sposobów ich wsparcia	Zwiększenie liczby aktywnie działających organizacji społecznych i nieformalnych inicjatyw obywatelskich Poprawa kompetencji liderów społecznych i ich zdolności do skutecznego działania Lepsza identyfikacja i włączenie organizacji społecznych w realizację działań gminy Wzrost liczby lokalnych inicjatyw podejmowanych przez mieszkańców Zwiększenie trwałości i profesjonalizacji działań NGO – m.in. poprzez pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania Lepsza współpraca i synergia działań różnych środowisk na poziomie gminy	Liczba szkoleń zorganizowanych dla przedstawicieli NGO i grup nieformalnych – min. 6 rocznie Liczba lokalnych inicjatyw zrealizowanych przy wsparciu gminy lub LGD – co najmniej 20 w okresie LSR Opracowanie i aktualizacja bazy organizacji – 1 baza, aktualizacja min. 1 raz w rok Liczba partnerstw i wspólnych projektów między organizacjami – min. 10 Liczba aktywnych organizacji i grup korzystających z doradztwa lub infrastruktury – min. 15 rocznie

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Utworzenie punktu konsultacyjno-doradczego dla NGO, grup nieformalnych i inicjatyw obywatelskich Promocja dobrych praktyk i upowszechnianie informacji o działalności lokalnych organizacji w mediach społecznościowych i komunikacji gminnej Zapewnienie dostępu do infrastruktury i zasobów technicznych (np. sal, sprzętu, transportu) wspierających działania oddolne	Wzrost widoczności i społecznego uznania dla lokalnego aktywizmu	Liczba publikacji lub materiałów promujących dobre praktyki – min. 3 rocznie

Cel strategiczny 2

Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców

Cele szczegółowe:

- 2.1. Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego i lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego
- 2.2. Tworzenie warunków do rozwoju mikroprzedsiębiorczości, szczególnie wśród kobiet, młodzieży i osób powracających z emigracji
- 2.3. Promocja produktów lokalnych i rozwój krótkich łańcuchów dostaw
- 2.4. Wspieranie usług turystyki wiejskiej i rekreacyjnej opartych na zasobach gminy
- 2.5. Rozwój systemu doradztwa, szkoleń i usług wspierających przedsiębiorczość

Uzasadnienie:

Cel strategiczny 2 odpowiada na wyzwania zidentyfikowane w diagnozie sytuacji gospodarczej Gminy Poświętne, które wskazują na niski poziom aktywności gospodarczej, ograniczoną liczbę przedsiębiorstw, niewielkie możliwości zatrudnienia oraz małe zróżnicowanie lokalnego rynku pracy. Gospodarka gminy pozostaje w dużym stopniu oparta na rolnictwie, przy czym dominują tradycyjne formy produkcji i niewielki stopień przetwórstwa. Mieszkańcy wskazywali podczas konsultacji na trudności w zakładaniu działalności gospodarczej, brak doradztwa, ograniczoną ofertę rynku lokalnego oraz niedostateczne wykorzystanie zasobów turystycznych i środowiskowych do tworzenia nowych miejsc pracy.

Cele szczegółowe 2.1 i 2.2 uwzględniają potrzebę wzmocnienia sektora rolno-przetwórczego i mikroprzedsiębiorczości jako filarów lokalnej gospodarki. Wskazano potencjał rozwoju rolnictwa ekologicznego, gospodarstw agroturystycznych, produkcji wysokiej jakości żywności oraz usług opartych na lokalnych zasobach. Istnieją sprzyjające warunki przyrodnicze i społeczno-kulturowe do prowadzenia takich działań, jednak bez systemowego wsparcia (edukacyjnego, doradczego, finansowego) potencjał ten nie zostanie wykorzystany. Promowanie przedsiębiorczości wśród kobiet, młodzieży i osób powracających z zagranicy może zwiększyć lokalną samowystarczalność i zatrzymać odpływ ludności.

Cel 2.3 wskazuje na konieczność rozwijania krótkich łańcuchów dostaw i budowy silnej marki produktów lokalnych. Obecnie brakuje kanałów dystrybucji i promocji tego typu wyrobów, przez co wiele inicjatyw ma charakter incydentalny i nie przekształca się w trwałe modele biznesowe. Tworzenie grup producenckich, wspólnych marek czy centrów dystrybucji może znacząco podnieść opłacalność i skalę działalności rolniczej i przetwórczej.

Z kolei cel 2.4 odnosi się do rozwoju turystyki – jednego z najbardziej obiecujących kierunków, szczególnie w kontekście wykorzystania walorów krajobrazowych, dziedzictwa przyrodniczego i historycznego. Wskazane jest tworzenie lokalnych produktów turystycznych, usług rekreacyjnych oraz inicjatyw łączących kulturę z ofertą ekologiczną i edukacyjną.

Cel 2.5 dopełnia układ celów szczegółowych, skupiając się na infrastrukturze wsparcia dla biznesu – doradztwie, szkoleniach, promocji dobrych praktyk. Bez dostępu do wiedzy i narzędzi organizacyjnych mieszkańcy często nie decydują się na uruchomienie własnej działalności, mimo posiadanych zasobów i pomysłów.

Cel strategiczny 2 zatem nie tylko stawia na rozwój gospodarki lokalnej, ale też promuje model zrównoważony – zgodny z wartościami wspólnoty, środowiskiem i tożsamością lokalną. Dzięki temu gospodarka Poświętnego może stać się bardziej odporną i autonomiczną częścią lokalnego systemu rozwojowego.

Cel strategiczny 2.			
Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
2.1. Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego i lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego	Promocja i edukacja mieszkańców oraz rolników w zakresie zasad i korzyści płynących z rolnictwa ekologicznego (m.in. seminaria, kampanie, warsztaty tematyczne) Tworzenie programów wsparcia dla gospodarstw przechodzących na produkcję ekologiczną (np. doradztwo, wsparcie certyfikacyjne, dostęp do rynków) Wspieranie inicjatyw związanych z lokalnym przetwórstwem – m.in. poprzez dotacje na modernizację małych przetwórni, wytwórni serów, soków, suszarni, piekarni itp. Upowszechnianie rozwiązań ograniczających skutki suszy w rolnictwie (np. praktyki glebowe, retencja, racjonalna gospodarka wodą) – w ramach działań edukacyjnych i doradczych Rozwijanie powiązań pomiędzy lokalnymi producentami a odbiorcami	Wzrost liczby gospodarstw rolnych prowadzących produkcję ekologiczną lub integrowaną Zwiększenie wartości dodanej produktów rolnych powstających na terenie gminy Powstanie lokalnych łańcuchów przetwórstwa rolno-spożywczego (od pola do stołu) Zwiększenie lokalnej podaży zdrowej żywności i rolnictwa przyjaznego środowisku Dywersyfikacja źródeł dochodów rolników i zmniejszenie zależności od surowcowej produkcji rolnej Wzrost rozpoznawalności Poświętnego jako gminy wspierającej zdrowe rolnictwo i lokalne przetwórstwo	Liczba gospodarstw wspieranych w przejściu na produkcję ekologiczną – min. 10 w okresie LSR Liczba nowych lub zmodernizowanych lokalnych przetwórni produktów rolnych – co najmniej 5 Liczba kampanii edukacyjnych lub warsztatów dot. rolnictwa ekologicznego – min. 8 rocznie Liczba produktów objętych wspólną marką lokalną lub certyfikacją ekologiczną – co najmniej 5 Liczba zawiązanych partnerstw rolników, przetwórców i odbiorców lokalnych – min. 5

Cel strategiczny 2.			
Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	(mieszkańcy, sklepy, gastronomia, szkoły, ośrodki zdrowia) Tworzenie wspólnych marek i etykiet promujących lokalne produkty ekologiczne		
2.2. Tworzenie warunków do rozwoju mikroprzedsiębiorczości, szczególnie wśród kobiet, młodzieży i osób powracających z emigracji	Organizacja programów aktywizacyjnych (szkoleń, doradztwa, mentoringu) dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet, młodzieży oraz powracających migrantów Zapewnienie wsparcia finansowego na zakładanie i rozwój mikroprzedsiębiorstw (np. w formie grantów, niskoprocentowanych pożyczek, bonów rozwojowych) Tworzenie przyjaznej infrastruktury dla start-upów i mikrofirm (np. coworking, inkubator przedsiębiorczości, lokalny punkt doradztwa biznesowego) Organizowanie lokalnych konkursów na innowacyjne pomysły biznesowe i wspieranie najciekawszych inicjatyw	Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez samozatrudnienie i tworzenie miejsc pracy Zmniejszenie liczby osób biernych zawodowo, szczególnie wśród młodzieży i kobiet z terenów wiejskich Powrót części mieszkańców, którzy wyemigrowali z gminy, dzięki możliwościom rozwoju zawodowego i gospodarczego na miejscu Wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw działających w różnorodnych sektorach usługowych, rzemieślniczych i cyfrowych Zwiększenie innowacyjności i odporności lokalnej gospodarki Budowa trwałych kompetencji przedsiębiorczych i zwiększenie udziału	Liczba osób objętych wsparciem szkoleniowo-doradczym w zakresie zakładania działalności – min. 100 w okresie realizacji LSR Liczba osób, które założyły działalność gospodarczą po udziale w programie wsparcia – min. 10 rocznie Liczba przyznanych dotacji lub innych form wsparcia finansowego – min. 30 rocznie Liczba funkcjonujących miejsc wspierających mikroprzedsiębiorców (coworking, punkt doradczy) – min. 1-2

Cel strategiczny 2.			
Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Promocja lokalnych historii sukcesu w mediach i kanałach gminnych – w celu budowania kultury przedsiębiorczości Współpraca z instytucjami rynku pracy, szkołami i uczelniami w zakresie wspierania praktyk, staży i rozwoju kompetencji przedsiębiorczych	mieszkańców w lokalnym rozwoju gospodarczym	Liczba wydarzeń promujących przedsiębiorczość i dobre praktyki – min. 5 rocznie
2.3. Promocja produktów lokalnych i rozwój krótkich łańcuchów dostaw	Tworzenie i promocja wspólnej marki lokalnych produktów i usług (np. „Z Poświętne”, „Naturalnie z Poświętne”) Organizacja lokalnych jarmarków, targów i wydarzeń tematycznych promujących lokalne wyroby, rękodzieło i żywność wysokiej jakości Tworzenie katalogów, baz danych i map produktów lokalnych (zarówno online, jak i w wersji papierowej) Rozwój bezpośrednich kanałów sprzedaży (targowiska, punkty odbioru w gospodarstwach, sprzedaż internetowa, kooperatywy konsumenckie)	Zwiększenie widoczności i rozpoznawalności produktów lokalnych na poziomie regionalnym i krajowym Wzrost sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych i przetworzonych Powstanie trwałych powiązań między lokalnymi producentami i konsumentami Rozwój lokalnej oferty turystycznej i gastronomicznej opartej na tożsamości kulinarnej regionu Wzmocnienie konkurencyjności lokalnych gospodarstw i mikrofirm poprzez skrócenie drogi produktu do klienta	Liczba producentów uczestniczących w systemie promocji produktów lokalnych – min. 30 Liczba wydarzeń promujących produkty lokalne (jarmarki, festyny, pokazy) – min. 10 rocznie Liczba utworzonych lub wspartych punktów sprzedaży bezpośredniej – min. 10 Liczba produktów lub usług objętych wspólną marką lokalną – co najmniej 20

Cel strategiczny 2.			
Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Wspieranie współpracy pomiędzy rolnikami, przetwórcami, lokalnymi sprzedawcami i gastronomią (np. dostawy do restauracji, stołówek, szkół) Kampanie informacyjno-edukacyjne zachęcające mieszkańców do kupowania produktów lokalnych i budowania gospodarki obiegu zamkniętego na poziomie gminy	Budowanie lokalnej dumy z dorobku wytwórczego i kulinarnego gminy	Liczba instytucji (szkoły, przedszkola, restauracje) korzystających z lokalnych dostawców – min. 5
2.4. Wspieranie usług turystyki wiejskiej i rekreacyjnej opartych na zasobach gminy	Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych i rodzinnych usług noclegowych poprzez doradztwo, dotacje i promocję Tworzenie i oznakowanie szlaków tematycznych – przyrodniczych, historycznych, kulinarnych i rowerowych Rozwój infrastruktury rekreacyjnej przyjaznej mieszkańcom i turystom (np. miejsca piknikowe, siłownie plenerowe, place rekreacyjne, punkty widokowe) Organizacja wydarzeń promujących lokalne dziedzictwo, kulturę i kuchnię jako elementy atrakcji turystycznej	Zwiększenie liczby turystów odwiedzających gminę Powstanie nowych miejsc pracy i źródeł dochodu dzięki rozwojowi usług turystycznych i okołoturystycznych Wzrost zainteresowania lokalnym dziedzictwem, historią i przyrodą wśród mieszkańców i odwiedzających Poprawa infrastruktury służącej rekreacji i aktywnemu spędzaniu czasu, także przez mieszkańców Rozszerzenie oferty turystycznej opartej na zasobach lokalnych i ekologicznych	Liczba nowych lub rozwiniętych usług turystycznych (gospodarstwa agroturystyczne, noclegi, przewodnictwo) – min. 10 w okresie realizacji LSR Liczba wydarzeń promujących dziedzictwo lokalne – co najmniej 5 rocznie Długość nowych lub zmodernizowanych tras i szlaków turystycznych – min. 30 km Liczba materiałów i narzędzi informacyjnych stworzonych

Cel strategiczny 2.			
Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Budowa systemu informacji turystycznej (foldery, mapy, punkty informacji, aplikacje mobilne) Współpraca z regionalnymi operatorami turystycznymi i instytucjami w celu włączenia gminy w regionalne produkty turystyczne	Wzrost rozpoznawalności gminy w regionie jako miejsca przyjaznego dla turystyki weekendowej i rodzinnej	w ramach systemu informacji turystycznej – min. 10 Liczba osób korzystających z obiektów rekreacyjnych – co najmniej 1000 rocznie
2.5. Rozwój systemu doradztwa, szkoleń i usług wspierających przedsiębiorczość	Utworzenie lokalnego punktu doradczego dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz dla działających mikroprzedsiębiorców Organizacja cyklicznych szkoleń i warsztatów z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, zarządzania, marketingu, prawa, digitalizacji i innowacji Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu (np. LGD, OHP, PUP, inkubatory, klastry branżowe) w celu kierowania mieszkańców do wyspecjalizowanych usług	Poprawa dostępu mieszkańców do profesjonalnego wsparcia doradczego i szkoleniowego w zakresie zakładania i prowadzenia działalności Wzrost kompetencji biznesowych i menedżerskich lokalnych mikroprzedsiębiorców Zwiększenie liczby nowych działalności gospodarczych i wzrost trwałości funkcjonujących firm Zmniejszenie barier administracyjnych i organizacyjnych dla przedsiębiorców Wzrost wykorzystania nowoczesnych narzędzi i technologii w prowadzeniu działalności na terenie gminy	Liczba osób objętych doradztwem indywidualnym lub grupowym – min. 100 rocznie Liczba zrealizowanych szkoleń tematycznych – min. 10 rocznie Liczba podmiotów gospodarczych korzystających ze wsparcia doradczego – co najmniej 50 rocznie Liczba usług wspierających przedsiębiorczość dostępnych na poziomie lokalnym – min. 5 typów Liczba odwiedzin lub użytkowników lokalnej platformy informacyjnej – min. 2000 rocznie

Cel strategiczny 2.			
Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Stworzenie mobilnego doradztwa – z dojazdem do sołectw lub zdalnym dostępem do konsultacji Budowa platformy informacyjnej online (np. „Portal przedsiębiorcy z Poświętne”) zawierającej bazę wiedzy, ogłoszenia, formularze i kontakt do doradców Rozwój usług wspierających przedsiębiorców – np. księgowości, szkoleń zawodowych, promocji online, tworzenia ofert czy pisania wniosków o dofinansowanie	Silniejsze powiązanie lokalnych inicjatyw gospodarczych z siecią instytucji otoczenia biznesu w regionie	

Cel strategiczny 3

Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy

Cele szczegółowe:

- 3.1. Ochrona i zagospodarowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy
- 3.2. Rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury sprzyjającej jakości życia i odporności na zmiany klimatu
- 3.3. Wzmacnianie spójności przestrzennej i funkcjonalnej poprzez rozwój infrastruktury i planowania przestrzennego
- 3.4. Wsparcie inwestycji w estetykę, porządek i funkcjonalność przestrzeni publicznych
- 3.5. Zwiększenie dostępności transportowej i cyfrowej sołectw

Uzasadnienie:

Cel strategiczny 3 odpowiada na kluczowe wyzwania zdiagnozowane w obszarze przestrzennym i środowiskowym, zarówno w ramach analiz eksperckich, jak i opinii mieszkańców. Gmina Poświętne posiada cenne walory przyrodnicze i krajobrazowe, w tym obszary chronione, kompleksy leśne i cenne ekosystemy. Ich wartość ekologiczna, klimatyczna i rekreacyjna jest niepodważalna, a równocześnie stanowią one istotny atut gospodarczy i wizerunkowy. Jednocześnie mieszkańcy i eksperci zwracają uwagę na szereg problemów: brak spójnego planowania przestrzennego, rozproszoną zabudowę, słabą dostępność komunikacyjną, zaniedbane przestrzenie publiczne oraz niską jakość infrastruktury sprzyjającej życiu codziennemu. W kontekście nasilających się zjawisk klimatycznych konieczne jest także wzmocnienie infrastruktury przeciwważeniowej, w tym realizacja inwestycji przeciwpowodziowych oraz rozwój systemów retencji i urządzeń melioracyjnych. Zarządzanie przestrzenią powinno uwzględniać ograniczanie skutków suszy, podtopień i innych zjawisk ekstremalnych poprzez odpowiednio zaplanowaną infrastrukturę techniczną i planistyczną.

Cel 3.1 akcentuje konieczność ochrony środowiska, ale także jego świadomego i planowego zagospodarowania. To nie tylko kwestia zachowania walorów estetycznych, ale również bezpieczeństwa ekologicznego, odporności klimatycznej i zdrowia mieszkańców. W sytuacji narastających zagrożeń klimatycznych (susze, nawałnice, deficyt wody) działania proekologiczne stają się niezbędne.

Z kolei cel 3.2 wskazuje na rozwój zielonej (parki, skwery, drzewa) i błękitnej (cieki wodne, retencja) infrastruktury. Tego typu rozwiązania poprawiają jakość życia, wspierają zdrowie psychiczne i fizyczne, integrują społeczność i wpływają pozytywnie na atrakcyjność gminy jako miejsca do życia i odwiedzania. W opinii mieszkańców brakuje takich rozwiązań – szczególnie w mniejszych sołectwach.

Cel 3.3 dotyczy potrzeby koordynowanego planowania przestrzennego – zarówno na poziomie dokumentów, jak i faktycznego zagospodarowania. Diagnoza wykazała brak równowagi prze-

strzennej: niektóre sołectwa mają dostęp do usług i infrastruktury, inne są wykluczone komunikacyjnie lub przestrzennie. Strategiczne myślenie o funkcjach przestrzeni, kierunkach rozwoju i formach zabudowy to warunek długofalowej spójności terytorialnej.

Cel 3.4 wskazuje na potrzebę inwestowania w estetykę i funkcjonalność przestrzeni publicznych – placów, przystanków, dróg wewnętrznych, miejsc wspólnych. Dobrze zaprojektowana przestrzeń wpływa na jakość życia, bezpieczeństwo, estetykę i postrzeganie gminy jako zadbanego i przyjaznego miejsca. Brak tych standardów obecnie jest barierą zarówno dla rozwoju społecznego, jak i gospodarczego.

Wreszcie Cel 3.5 podkreśla rolę dostępności – zarówno w wymiarze transportowym (komunikacja zbiorowa, drogi), jak i cyfrowym (internet, usługi online). Bez zapewnienia fizycznego i wirtualnego dostępu do zasobów mieszkańcy – zwłaszcza ci ze słabiej rozwiniętych sołectw – będą coraz bardziej wykluczeni.

Cel strategiczny 3 i jego szczegółowe rozwinięcia służą więc stworzeniu przestrzeni funkcjonalnej, bezpiecznej, ekologicznej i zintegrowanej, która będzie solidnym fundamentem dla działań w sferze społecznej, gospodarczej i wizerunkowej. Odpowiedzialne zarządzanie przestrzenią i środowiskiem jest dziś nie tylko warunkiem komfortu życia, ale także przewagi konkurencyjnej gminy.

Cel strategiczny 3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
3.1. Ochrona i zagospodarowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy	Inwentaryzacja i dokumentowanie cennych przyrodniczo oraz krajobrazowo obszarów gminy (np. zadrzewienia, torfowiska, ciekі wodne, aleje, doliny) Wspieranie działań renaturyzacyjnych i ochronnych – np. przywracanie naturalnych siedlisk, nasadzenia rodzimych gatunków, eliminacja gatunków inwazyjnych Zagospodarowanie terenów cennych krajobrazowo w sposób umożliwiający edukację przyrodniczą i rekreację (np. ścieżki edukacyjne, punkty widokowe, tablice informacyjne) Współpraca z Lasami Państwowymi, organizacjami ekologicznymi i szkołami przy realizacji projektów edukacyjno-ochronnych Rozwój inicjatyw lokalnych na rzecz ochrony krajobrazu kulturowego – np. odbudowa tradycyjnych form zagospodarowania przestrzeni, ochrona wiejskich alei i układów osadniczych	Zachowanie i poprawa stanu środowiska naturalnego oraz różnorodności biologicznej Zwiększenie wartości krajobrazowej gminy, atrakcyjnej zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających Integracja mieszkańców wokół działań prośrodowiskowych i wzrost świadomości ekologicznej Lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczych w działaniach edukacyjnych, turystycznych i promocyjnych Zwiększenie liczby zadrzewień i terenów zielonych przyczyniających się do retencji wody i ochrony klimatu lokalnego Ochrona krajobrazu kulturowego i wzmocnienie tożsamości lokalnej związanej z naturą	Liczba zinwentaryzowanych i objętych działaniami ochronnymi obszarów przyrodniczych – min. 10 Powierzchnia terenów objętych działaniami renaturyzacyjnymi lub zieloną infrastrukturą – min. 15 ha Liczba stworzonych lub zmodernizowanych ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych – min. 5 Liczba zrealizowanych projektów partnerskich z organizacjami lub instytucjami – co najmniej 10 w okresie LSR Liczba inicjatyw lokalnych na rzecz krajobrazu kulturowego – min. 5

Cel strategiczny 3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Promocja i nagradzanie dobrych praktyk w zakresie gospodarowania przestrzenią zgodnie z walorami przyrodniczymi		
3.2. Rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury sprzyjającej jakości życia i odporności na zmiany klimatu	Tworzenie i rewitalizacja terenów zieleni w obrębie miejscowości (np. parki wiejskie, skwery, zieleń przydrożna, zadrzewienia śródpolne) Zakładanie ogrodów społecznych, kieszonkowych parków i miejsc zielonej rekreacji dostępnych dla mieszkańców różnych grup wiekowych Budowa lub modernizacja elementów tzw. błękitnej infrastruktury – np. zbiorników retencyjnych, rowów odwadniających, oczek wodnych, mokradeł Instalacja rozwiązań opartych na przyrodzie (nature-based solutions) – np. zielonych dachów, ogrodów deszczowych, systemów małej retencji przydomowej Działania edukacyjne i promocyjne dotyczące adaptacji do zmian klimatu i roli zielono-błękitnej infrastruktury w łagodzeniu ich skutków	Poprawa jakości przestrzeni publicznych i mikroklimatu w miejscowościach gminy Zwiększenie odporności gminy na skutki zmian klimatu – zwłaszcza susze, fale upałów i intensywne opady Wzrost retencji wody opadowej i ograniczenie lokalnych podtopień Lepsze warunki dla bioróżnorodności i zapylaczy w obszarach zurbanizowanych Integracja społeczności wokół projektów proekologicznych i poprawiających estetykę otoczenia Poprawa jakości powietrza w gminie i wzrost świadomości mieszkańców w zakresie niskiej emisji Podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie zmian klimatycznych i ochrony środowiska	Powierzchnia nowych lub zmodernizowanych terenów zielonych – min. 10 ha w okresie realizacji LSR Liczba zrealizowanych projektów małej retencji i błękitnej infrastruktury – min. 10 Liczba utworzonych ogrodów społecznych lub kieszonkowych parków – co najmniej 5 Liczba przedsięwzięć wspartych / zainicjowanych w zakresie ograniczania niskiej emisji – co najmniej 25 w okresie realizacji Liczba zrealizowanych/ przygotowanych przedsięwzięć przeciwważeniowych – min. 5 Liczba kampanii informacyjnych lub szkoleń nt. adaptacji do zmian klimatu – min. 8

Cel strategiczny 3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Działania na rzecz poprawy jakości powietrza (m.in. ograniczanie niskiej emisji, edukacja mieszkańców, wsparcie działań modernizacyjnych w budynkach i źródłach ciepła – w powiązaniu z programami zewnętrznymi) Działania ograniczające skutki zjawisk ekstremalnych (w tym planowanie i realizacja przedsięwzięć przeciwpowodziowych oraz rozwiązań infrastruktury przeciwwązrożeńowej) Wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców i organizacji w zakresie zazieleniania przestrzeni oraz gospodarowania wodami opadowymi		Liczba gospodarstw domowych zaangażowanych w instalacje przydomowych rozwiązań retencyjnych – min. 50
3.3. Wzmacnianie spójności przestrzennej i funkcjonalnej poprzez rozwój infrastruktury i planowania przestrzennego	Spójne planowanie przestrzenne – zarówno na poziomie dokumentów, jak i faktycznego zagospodarowania. Rozwój podstawowej infrastruktury technicznej (drogi lokalne, sieci wodociągowe i kanalizacyjne, oświetlenie) w sposób zapewniający równomierny rozwój poszczególnych sołectw	Większa spójność przestrzenna gminy – lepsze powiązanie funkcjonalne poszczególnych miejscowości Poprawa jakości infrastruktury technicznej jako warunek aktywizacji społecznej i gospodarczej Ograniczenie rozlewania się zabudowy oraz skuteczniejsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury	Liczba zaktualizowanych lub uchwalonych dokumentów planistycznych – min. 5 w okresie realizacji LSR Liczba sołectw objętych inwestycjami infrastrukturalnymi poprawiającymi spójność przestrzenną – min. 10

Cel strategiczny 3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Ograniczanie rozproszenia zabudowy i planowanie nowych inwestycji z poszanowaniem ładu przestrzennego i wartości krajobrazowych Tworzenie stref aktywności lokalnej (np. centra wsi, węzły funkcjonalne), które integrują funkcje społeczne, rekreacyjne i gospodarcze Konsultowanie decyzji przestrzennych z mieszkańcami i wspieranie oddolnego planowania (np. plany odnowy miejscowości, koncepcje zagospodarowania przestrzeni) Wspieranie projektów infrastrukturalnych służących powiązaniu funkcjonalnemu sołectw (np. ciągi pieszo-rowerowe, łączniki komunikacyjne, wspólne place wiejskie)	Większe zaangażowanie mieszkańców w procesy planistyczne i poprawa transparentności decyzji przestrzennych Wzrost atrakcyjności osiedleńczej gminy poprzez uporządkowaną, estetyczną i funkcjonalną przestrzeń Lepsze warunki do rozwoju usług publicznych i prywatnych dzięki zintegrowanemu planowaniu	Liczba przeprowadzonych konsultacji dotyczących planowania przestrzennego – min. 15 Liczba nowych lub zmodernizowanych stref aktywności lokalnej (place, centra wsi, skwery) – min. 8 Liczba mieszkańców uczestniczących w procesach planowania – min. 300 rocznie
3.4. Wsparcie inwestycji w estetykę, porządek i funkcjonalność przestrzeni publicznych	Rewitalizacja zaniedbanych przestrzeni publicznych w centrach miejscowości (np. place, rynki, przystanki, otoczenie świetlic i szkół)	Znaczna poprawa jakości przestrzeni publicznych w miejscowościach gminy – większa estetyka, funkcjonalność i bezpieczeństwo	Liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych – min. 10 w okresie realizacji LSR Liczba przeprowadzonych inicjatyw estetyzujących i porządkujących przestrzeń – min. 20

Cel strategiczny 3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Wprowadzenie spójnych standardów estetycznych dla elementów małej architektury, ogrodzeń, tablic informacyjnych, oświetlenia itp. Wsparcie działań na rzecz skutecznego usuwania azbestu (w tym identyfikacja potrzeb, informowanie mieszkańców, przygotowanie projektów i współpraca z programami zewnętrznymi) Organizacja konkursów i inicjatyw na rzecz upiększania otoczenia – m.in. ogrody społeczne, zazielenianie przestrzeni, murale, akcje „Posadź drzewo” Dofinansowanie działań wspólnot i mieszkańców na rzecz porządkowania i upiększania przestrzeni wspólnej Tworzenie przyjaznych i dostępnych przestrzeni dla różnych grup – seniorów, dzieci, osób z niepełnosprawnościami Promowanie dobrych praktyk w zakresie projektowania i użytkowania prze-	Budowanie przywiązania mieszkańców do miejsca zamieszkania i większe zaangażowanie w dbanie o otoczenie Wzrost atrakcyjności osiedleńczej gminy, co może przyczynić się do zahamowania migracji i przyciągania nowych mieszkańców Zwiększenie dostępności przestrzeni dla wszystkich użytkowników, bez względu na wiek i sprawność Rozwój działań oddolnych i partycypacyjnych związanych z projektowaniem przestrzeni wspólnej Poprawa wizerunku gminy jako miejsca zadbanego, estetycznego i dobrze zorganizowanego	Liczba przedsięwzięć / nieruchomości objętych wsparciem w zakresie usuwania azbestu – min. 40 w okresie realizacji Liczba miejscowości objętych działaniami poprawiającymi estetykę i funkcjonalność – min. 12 Liczba mieszkańców uczestniczących w projektach związanych z zagospodarowaniem przestrzeni – min. 300 rocznie Liczba nowych elementów małej architektury lub rozwiązań poprawiających estetykę – min. 10

Cel strategiczny 3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	strzeni publicznych (np. kampanie informacyjne, publikacje, warsztaty z projektowania)		
3.5. Zwiększenie dostępności transportowej i cyfrowej sołectw	Tworzenie i modernizacja infrastruktury drogowej i pieszo-rowerowej poprawiającej dostępność między miejscowościami Wprowadzenie rozwiązań cyfrowych wspierających planowanie transportu – np. aplikacji z rozkładami jazdy, systemów zgłaszania potrzeb transportowych Ograniczanie wykluczenia transportem zbiorowym poprzez uruchamianie nowych połączeń autobusowych, dostosowanie rozwiązań transportowych do potrzeb mieszkańców oraz koordynację połączeń autobusowych z połączeniami kolejowymi (w tym w relacji z Łodzią) Rozwój dostępu do Internetu szerokopasmowego na terenach słabo zurbanizowanych – poprzez wsparcie inwestycji i współpracę z operatorami	Zwiększenie integracji funkcjonalnej gminy – łatwiejsze korzystanie z usług i uczestnictwo w życiu społecznym Zmniejszenie wykluczenia cyfrowego i zwiększenie kompetencji mieszkańców w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii Ułatwienie dostępu do edukacji, kultury, opieki zdrowotnej i rynku pracy Wzrost efektywności komunikacji między mieszkańcami, organizacjami i samorządem Poprawa atrakcyjności gminy jako miejsca do życia dzięki nowoczesnym rozwiązaniom komunikacyjnym	Długość zmodernizowanej lub nowej infrastruktury pieszo-rowerowej – min. 20 km Liczba uruchomionych rozwiązań wspólnego transportu lub aplikacji transportowych – min. 3 Liczba uruchomionych/ zmodyfikowanych połączeń autobusowych – min. 2 Liczba działań/rozwiązań integrujących rozkłady – min. 3 Liczba gospodarstw domowych z dostępem do Internetu szerokopasmowego – wzrost o 25% Liczba osób objętych działaniami edukacyjnymi w zakresie kompetencji cyfrowych – min. 300 rocznie

Cel strategiczny 3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Wspieranie projektów z zakresu edukacji cyfrowej i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu wśród seniorów, uczniów i osób z terenów peryferyjnych Integracja cyfrowych usług publicznych i lokalnych (np. e-konsultacje, zapisy na wydarzenia, aplikacje lokalne) zwiększających dostępność informacji		

Cel strategiczny 4

Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej

Cele szczegółowe:

- 4.1. Opracowanie i wdrożenie spójnej strategii promocji gminy i jej oferty
- 4.2. Wzmacnianie współpracy między mieszkańcami, organizacjami, przedsiębiorcami i administracją
- 4.3. Rozwój narzędzi komunikacji i partycypacji społecznej (m.in. konsultacje, fora tematyczne, budżet obywatelski i fundusz sołecki)
- 4.4. Kreowanie marki lokalnej opartej na tożsamości, produktach i usługach wysokiej jakości
- 4.5. Budowanie partnerstw z gminami sąsiednimi, instytucjami i organizacjami regionalnymi

Uzasadnienie:

Cel strategiczny 4 koncentruje się na poprawie wizerunku gminy, wzmacnianiu jej pozycji w regionie oraz rozwijaniu współpracy i komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej. Diagnoza sytuacji społecznej i wyniki konsultacji jednoznacznie wskazują na deficyty w zakresie spójnej promocji, rozpoznawalności gminy oraz skutecznej komunikacji międzysektorowej. Gmina Poświętne, pomimo swoich licznych atutów – walorów przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego, potencjału gospodarczego – pozostaje słabo widoczna na tle innych jednostek samorządu terytorialnego. Brakuje zintegrowanych działań promocyjnych, jednolitej identyfikacji wizualnej, obecności w mediach i przestrzeni cyfrowej, a także nowoczesnych form komunikacji z mieszkańcami i partnerami zewnętrznymi.

Cel 4.1 odpowiada na potrzebę stworzenia przemyślanej strategii promocji, która nie tylko będzie narzędziem marketingu zewnętrznego (np. w kontekście turystyki, inwestycji), ale również elementem budowy lokalnej tożsamości i dumy z miejsca zamieszkania. Promocja gminy to proces długofalowy, który powinien obejmować działania wizerunkowe, kampanie społeczne, certyfikację produktów lokalnych, a także systematyczne budowanie obecności w przestrzeni cyfrowej i tradycyjnej.

Cel 4.2 kładzie nacisk na wzmacnianie współpracy i dialogu pomiędzy różnymi środowiskami w gminie – mieszkańcami, organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami i samorządem. Diagnozy wskazują na brak trwałych mechanizmów współdziałania, niedostateczną wymianę informacji i fragmentaryczność działań. Budowa zaufania, partnerstw i wspólnych inicjatyw jest niezbędna dla realizacji skutecznej polityki lokalnej i efektywnego wykorzystania zasobów.

Cel 4.3 rozwija ten kierunek poprzez rozwój konkretnych narzędzi partycypacyjnych i komunikacyjnych – takich jak konsultacje społeczne, budżet obywatelski i fundusz sołecki, rady doradcze, fora tematyczne czy platformy internetowe. Ich wdrożenie zwiększa transparentność, efektywność i akceptację decyzji publicznych. Szczególnie ważne jest angażowanie młodzieży

oraz grup dotąd mniej aktywnych, aby strategia była rzeczywiście wspólnym dziełem lokalnej społeczności.

Cel 4.4 odnosi się do budowy marki lokalnej – rozumianej nie tylko jako logo czy hasło promocyjne, ale jako zestaw wartości, produktów i usług, które tworzą unikalny wizerunek Poświętnego. Marka ta powinna być oparta na autentyczności, dziedzictwie i jakości, obejmując np. produkty spożywcze, rękodzieło, usługi turystyczne, lokalne wydarzenia. Wiąże się z tym potrzeba działań zgodnych z Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami 2024-2027, w tym działań na rzecz ustanowienia formy ochrony obszarowej dla Zespołu klasztorowego Filipinów z Sanktuarium w Studziannie-Poświętnem. Dzięki temu możliwe będzie budowanie lojalności mieszkańców i rozpoznawalności zewnętrznej.

Wreszcie cel 4.5 podkreśla potrzebę rozwoju partnerstw z gminami sąsiednimi, instytucjami kultury, edukacji, administracją wyższego szczebla oraz organizacjami regionalnymi i krajowymi. Tylko dzięki współpracy Poświętne może w pełni wykorzystać możliwości rozwojowe, zdobywać środki zewnętrzne i realizować ambitne cele. Udział w sieciach współpracy i projektach ponadlokalnych to również okazja do wymiany doświadczeń, promocji dobrych praktyk i wspólnego wzmacniania regionu.

Podsumowując, cel strategiczny 4 odpowiada na potrzebę wzmocnienia spójności wewnętrznej i widoczności zewnętrznej gminy. Tylko aktywna, rozpoznawalna i współpracująca wspólnota ma szansę skutecznie odpowiadać na wyzwania współczesności.

Cel strategiczny 4. Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
4.1. Opracowanie i wdrożenie spójnej strategii promocji gminy i jej oferty	Opracowanie kompleksowej strategii promocji gminy, obejmującej jej ofertę turystyczną, inwestycyjną, kulturową i osiedleńczą Stworzenie i wdrożenie spójnej identyfikacji wizualnej (logo, hasło, kolory, grafiki) oraz systemu komunikacji wizualnej (np. tablice, foldery, gadżety) Przygotowanie pakietu podstawowych materiałów promocyjnych i informacyjnych (w tym krótkie „wizytówki” gminy/sołectw/atrakcji – w wersji online i papierowej) Rozwój profesjonalnych kanałów promocji online – nowoczesnej strony internetowej, mediów społecznościowych, newsletterów i kampanii internetowych Produkcja materiałów promocyjnych (filmy, zdjęcia, artykuły, podcasty) prezentujących walory gminy, jej mieszkańców i lokalne inicjatywy	Stworzenie wyrazistego i spójnego wizerunku Gminy Poświętne, rozpoznawalnego na tle innych samorządów Wzrost zainteresowania gminą wśród potencjalnych turystów, inwestorów i nowych mieszkańców Zwiększenie poczucia dumy i tożsamości lokalnej wśród mieszkańców Lepsze wykorzystanie potencjału lokalnych zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych w działaniach marketingowych Ułatwienie budowania partnerstw i relacji zewnętrznych dzięki profesjonalnej prezentacji gminy Wzrost liczby odwiedzających, inwestorów i uczestników wydarzeń realizowanych na terenie gminy	Opracowanie i przyjęcie strategii promocji gminy – 1 dokument strategiczny Liczba kanałów komunikacji (strona, media społecznościowe, newslettery) prowadzonych aktywnie – min. 4 Liczba wydarzeń o charakterze promocyjnym realizowanych lub współorganizowanych przez gminę – min. 10 rocznie Liczba materiałów promocyjnych stworzonych i udostępnionych – min. 50 rocznie Liczba osób osiągniętych kampaniami promocyjnymi online – min. 20 000 odbiorców rocznie

Cel strategiczny 4. Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Organizacja wydarzeń o charakterze promocyjnym (np. dni gminy, festiwale, wystawy produktów lokalnych) i udział w wydarzeniach regionalnych Budowa relacji z mediami lokalnymi i regionalnymi oraz influencerami i instytucjami wspierającymi promocję terytorialną		
4.2. Wzmacnianie współpracy między mieszkańcami, organizacjami, przedsiębiorcami i administracją	Tworzenie i wspieranie lokalnych partnerstw, sieci współpracy i grup tematycznych łączących mieszkańców, NGO, sołectwa, przedsiębiorców i instytucje Organizacja regularnych spotkań, forów lokalnych i konsultacji tematycznych umożliwiających wymianę informacji i planowanie wspólnych działań Rozwój mechanizmów mikrodotacji i konkursów lokalnych dla inicjatyw oddolnych, grup nieformalnych i organizacji	Wzrost zaangażowania mieszkańców w życie lokalne i większa liczba wspólnych inicjatyw Budowa trwałych relacji między sektorami – społecznym, gospodarczym i publicznym – opartych na zaufaniu i współodpowiedzialności Większe wykorzystanie lokalnych zasobów, wiedzy i energii społecznej w realizacji celów rozwojowych Zwiększenie skuteczności i trwałości projektów dzięki szerokiemu udziałowi społeczności lokalnej	Liczba utworzonych i aktywnych lokalnych partnerstw lub sieci współpracy – min. 8 Liczba organizowanych forów, spotkań lub konsultacji tematycznych – min. 15 rocznie Liczba przyznanych mikrodotacji lub zrealizowanych inicjatyw oddolnych – min. 40 w okresie realizacji LSR Liczba osób uczestniczących w szkoleniach i działaniach wspierających liderów – min. 200

Cel strategiczny 4. Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Wzmacnianie kompetencji liderów lokalnych i animatorów społecznych poprzez szkolenia i mentoring Tworzenie platformy komunikacyjnej (np. gminnego portalu współpracy, newslettera, grupy online) ułatwiającej przepływ informacji między podmiotami Rozwijanie form partnerstwa w realizacji inwestycji i projektów społecznych (m.in. formuły współpracy publiczno-społecznej, budżet partycypacyjny)	Rozwój lokalnego kapitału społecznego, w tym liderów, animatorów i organizacji obywatelskich Zwiększenie przejrzystości i dostępności działań gminy oraz wzrost zaufania do instytucji publicznych	Liczba uruchomionych narzędzi komunikacji i współpracy – min. 3 (np. newsletter, portal, grupa dyskusyjna)
4.3. Rozwój narzędzi komunikacji i partycypacji społecznej (m.in. konsultacje, fora tematyczne, budżet obywatelski i fundusz sołecki)	Wprowadzenie i rozwój systematycznych konsultacji społecznych dotyczących planowanych działań, inwestycji i dokumentów strategicznych Organizacja cyklicznych forów tematycznych i debat lokalnych dotyczących ważnych problemów i wyzwań rozwojowych gminy Uruchomienie lokalnego budżetu obywatelskiego z przejrzystymi zasadami zgłaszania i wyboru projektów	Wzrost zaangażowania mieszkańców w procesy decyzyjne i rozwój gminy Lepsze dostosowanie działań publicznych do rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej Zwiększenie zaufania do instytucji publicznych i poprawa relacji mieszkańcy–administracja Rozwój kultury dialogu, współodpowiedzialności i lokalnej demokracji	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych – min. 20 w okresie realizacji LSR Liczba zorganizowanych forów lub debat lokalnych – min. 12 Liczba edycji budżetu obywatelskiego – min. 3, z łączną liczbą zgłoszonych projektów: min. 60 Liczba osób uczestniczących w działaniach partycypacyjnych – min. 500 rocznie

Cel strategiczny 4. Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Wykorzystanie i/lub wzmocnienie mechanizmów partycypacyjnych na poziomie sołectw (w tym fundusz sołecki – jeśli jest stosowany – jako narzędzie współdecydowania i realizacji inicjatyw) Rozwój narzędzi cyfrowych wspierających partycypację – np. platform konsultacyjnych, formularzy online, transmisji i archiwizacji zebrań Wdrożenie nowych form komunikacji z mieszkańcami (np. newsletter, SMS/powiadomienia, aplikacja/komunikator, stałe dyżury/spotkania w sołectwach, transmisje i skróty informacyjne) Edukacja mieszkańców w zakresie uczestnictwa obywatelskiego, prawa do współdecydowania i możliwości wpływu na sprawy lokalne Rozwój narzędzi partycypacji młodzieży (np. młodzieżowa rada/fora młodzieżowe, konsultacje młodzieżowe, projekty uczniowskie w budżecie obywatelskim/funduszu sołeckim)	Lepsza komunikacja między władzami gminy a różnymi grupami mieszkańców Integracja społeczna poprzez wspólne projektowanie i wdrażanie działań publicznych	Liczba inicjatyw zrealizowanych w ramach mechanizmów sołeckich/partycypacyjnych – min. 3 rocznie Liczba grup społecznych objętych działaniami partycypacyjnymi (np. młodzież, seniorzy) – min. 5 grup w każdym roku

Cel strategiczny 4.			
Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Rozwijanie form dialogu z grupami mniej aktywnymi (np. seniorzy, młodzież, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z małych sołectw)		
4.4. Kreowanie marki lokalnej opartej na tożsamości, produktach i usługach wysokiej jakości	Wypracowanie wspólnej marki lokalnej w procesie partycypacyjnym – obejmującej nazwę, symbole, wartości i narrację promującą gminę Wprowadzenie systemu certyfikacji produktów i usług lokalnych (np. „Produkt z Poświętnego”, „Rękodzieło z gminy”, „Gościnna Zagroda”) Promocja lokalnych producentów, usługodawców i twórców w ramach wspólnej marki (np. katalogi, wydarzenia tematyczne, media społecznościowe) Integracja marki lokalnej z działaniami edukacyjnymi i promocyjnymi – np. w szkołach, wydarzeniach, publikacjach Wspieranie współpracy między producentami i usługodawcami w celu tworzenia wspólnych ofert i pakietów opartych na tożsamości miejsca	Stworzenie spójnej i autentycznej marki lokalnej, która wzmacnia tożsamość mieszkańców i wyróżnia gminę na tle innych Zwiększenie rozpoznawalności produktów i usług z terenu gminy oraz wzrost popytu na nie Wzmocnienie sektora lokalnej gospodarki – poprzez promocję, współpracę i lepszy dostęp do klientów Integracja społeczności wokół wspólnych symboli, historii i potencjału Zwiększenie zainteresowania gminą wśród turystów, inwestorów i nowych mieszkańców Powstanie trwałego narzędzia promującego jakość, zrównoważony rozwój i lokalną dumę	Liczba certyfikowanych produktów i usług w ramach marki lokalnej – min. 30 Liczba kampanii promujących markę lokalną – min. 3 rocznie Liczba wydarzeń, w których promowane są produkty i usługi lokalne – min. 15 w okresie realizacji LSR Liczba przedsiębiorstw i twórców korzystających z oznaczenia marki lokalnej – min. 25 Liczba działań/projektów dotyczących ochrony dziedzictwa i zabytków – min. 6 w okresie realizacji Przygotowanie i rozpoczęcie procedur/uzgodnień dot. formy

Cel strategiczny 4.			
Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	Działania na rzecz ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego (w tym uporządkowanie i wzmocnienie systemu opieki nad zabytkami oraz promocja dziedzictwa w ofercie gminy) Podjęcie działań przygotowawczych i partnerskich na rzecz ustanowienia formy ochrony obszarowej na terenie Zespołu klasztornego Filipinów z Sanktuarium w Studziannie-Poświętnem (w zgodzie z rekomendacjami Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami 2024-2027) Budowa rozpoznawalności marki regionalnie i ponadlokalnie – we współpracy z mediami, instytucjami i turystyką		ochrony obszarowej – 1 (etap: przygotowanie/uzgodnienia) Liczba materiałów edukacyjnych i promocyjnych dotyczących marki – min. 10
4.5. Budowanie partnerstw z gminami sąsiednimi, instytucjami i organizacjami regionalnymi	Nawiązywanie i rozwijanie współpracy z gminami sąsiednimi w zakresie wspólnych projektów infrastrukturalnych, kulturalnych, gospodarczych i edukacyjnych Udział w sieciach współpracy, klastrach i porozumieniach regionalnych (np.	Wzmocnienie pozycji Gminy Poświętne w układzie funkcjonalnym i instytucjonalnym regionu Lepsze wykorzystanie potencjału rozwojowego dzięki skali wspólnych przedsięwzięć i efektowi synergii	Liczba formalnych porozumień i partnerstw z gminami i instytucjami – min. 10 w okresie realizacji LSR Liczba wspólnie realizowanych projektów o charakterze ponadlokalnym – min. 5

Cel strategiczny 4. Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej			
Cel szczegółowy	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki osiągnięcia działań
	LGD, związki gmin, partnerstwa terytorialne) Inicjowanie wspólnych aplikacji o środki zewnętrzne (np. Fundusze Europejskie, programy krajowe) na projekty o ponadlokalnym charakterze Współpraca z instytucjami regionalnymi (np. urzędy marszałkowskie, instytuty badawcze, uczelnie) w zakresie analizy danych, planowania i wdrażania rozwiązań rozwojowych Organizacja cyklicznych spotkań i debat z partnerami zewnętrznymi w celu planowania, wymiany doświadczeń i integracji Tworzenie wspólnych marek terytorialnych i kampanii promocyjnych obejmujących gminę i jej otoczenie	Zwiększenie skuteczności pozyskiwania środków zewnętrznych na projekty inwestycyjne i społeczne Zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej w powiązaniu z otaczającymi gminami Rozwój współpracy międzysektorowej i ponadlokalnej, co prowadzi do transferu wiedzy i dobrych praktyk Budowanie trwałych relacji z kluczowymi partnerami rozwojowymi w regionie	Liczba wydarzeń i inicjatyw realizowanych wspólnie z partnerami zewnętrznymi – min. 20 Liczba pozyskanych środków zewnętrznych dzięki partnerstwom – min. 5 mln zł Liczba osób i podmiotów z Gminy Poświętne uczestniczących w sieciach współpracy – min. 100

4. Strategiczne kierunki rozwoju Gminy Poświętne

5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Poświętne. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej pełni rolę kluczowego narzędzia porządkującego strategiczne zamierzenia gminy Poświętne w ujęciu terytorialnym. Jest efektem **zintegrowanego procesu planistycznego**, który polega na kształtowaniu rozwoju równocześnie w 4 sferach: gospodarczej, społecznej i polityczno-instytucjonalnej, środowiskowej oraz przestrzennej. Ma on stanowić porządkujący składnik strategii, wskazując najważniejsze ustalenia rozwojowe osadzone w kontekście przestrzennym.

Model przedstawia długoterminową wizję rozwoju gminy Poświętne, opartą na jej uwarunkowaniach, potrzebach i potencjałach, z uwzględnieniem kapitału terytorialnego. Określa obszary kluczowe dla realizacji celów strategicznych, tereny wymagające ochrony oraz główne powiązania funkcjonalne między poszczególnymi częściami gminy.

Główne zadania modelu to:

- przedstawienie kierunków rozwoju przestrzennego oraz spodziewanych efektów zmian wynikających z realizacji strategii, a także wskazanie spójności działań podejmowanych w poszczególnych obszarach,
- porządkowanie i hierarchizacja obszarów o różnych funkcjach i potrzebach, wraz z ogólnymi zasadami gospodarowania przestrzenią,
- przekładanie długofalowych wartości zapisanych w wizji rozwoju na praktyczne działania, np. dotyczące dostępu do zieleni,
- definiowanie interesu publicznego i ustanawianie zasad, które pomagają zapobiegać konfliktom społecznym, przestrzennym i środowiskowym, w tym związanym z lokalizacją potencjalnie spornych inwestycji.

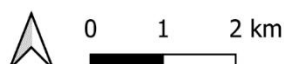
Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, 1436.), model struktury funkcjonalno-przestrzennej zawiera:

- a) strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
- b) system powiązań przyrodniczych,
- c) główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych, d) główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

GINA POŚWIĘTNE

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych oraz główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Głównym ośrodkiem gminnym, pełniącym funkcje administracyjne oraz charakteryzującym się koncentracją usług publicznych i społecznych, jest obręb Poświętne. Cechuje go dobra dostępność komunikacyjna oraz centralne położenie na obszarze gminy. W jego sąsiedztwie powinny być skoncentrowane zadania związane z obsługą mieszkańców, koordynacją działań administracyjnych, edukacyjnych oraz kulturalnych, czyniąc go centrum życia społecznego. Poza ośrodkiem głównym, w gminie wyznaczono także **ośrodki wspomagające**, pełniące funkcje uzupełniające w zakresie dostępu do podstawowych usług, aktywności społecznej oraz obsługi mieszkańców na poziomie lokalnym. Ze względu na uwarunkowania polityki przestrzennej gminy oraz wysoki udział terenów leśnych w strukturze użytkowania gruntów, ośrodki wspomagające nie zostały utożsamione z obrębami ewidencyjnymi - jednostki te wyznaczono w oparciu o rzeczywisty układ osadniczy, wskazując obszary o największej koncentracji zabudowy i funkcji mieszkaniowych. Na modelu zaprezentowano także **docelowy podział gminy na obszary funkcjonalne**, które, zgodnie ze swoim charakterem, mają ujęcie ogólne i kierunkowe, nie stanowiąc rozstrzygnięć dotyczących konkretnych działek ewidencyjnych.

Doprecyzowanie granic, wskaźników zabudowy oraz chłonności powinno następować na etapie dokumentów planistycznych, w szczególności planów ogólnych oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Strategia pełni natomiast rolę dokumentu nadrzędnego, wyznaczającego kierunki rozwoju, preferowane funkcje i ramy przestrzenne, które powinny być konsekwentnie uwzględniane w dalszych pracach planistycznych i inwestycyjnych gminy.

Pierwszym ze wskazanych obszarów funkcjonalnych jest **zabudowa mieszkaniowa z produkcją rolniczą**. Zdecydowano się na rozszerzenie funkcji mieszkaniowej o możliwość prowadzenia działalności rolniczej, ze względu na rolniczy charakter gminy, znaczną liczbę istniejących budynków gospodarczych oraz powszechne prowadzenie działalności rolniczej przez mieszkańców. Te tereny wskazano przede wszystkim na obszarach, które obecnie pełnią podobną rolę, uzupełniając je o luki w istniejącej zabudowie.

Następnie wyznaczono **tereny o funkcji zabudowy letniskowej**, koncentrując je w sąsiedztwie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, w tym w pobliżu rzeki Pilicy, która stanowi naturalny atut krajobrazowy i rekreacyjny. Ze względu na rozległe pokrycie lasami oraz występowanie licznych form ochrony przyrody, możliwości wyznaczania nowych terenów pod rozwój przemysłu w gminie Poświętne są ograniczone. W związku z tym turystyka letniskowa, wykorzystująca lokalne walory przyrodnicze i krajobrazowe, stanowi najbardziej adekwatny i zrównoważony kierunek rozwoju przestrzennego oraz gospodarczego gminy.

Pomimo istniejących ograniczeń przestrzennych, w gminie wyznaczono także **funkcję przemysłową**, na niewielkich terenach, przeznaczonych pod działalność lokalną i rzemieślniczą. Nie przewiduje się tworzenia dużych centrów logistycznych ani przemysłu ciężkiego.

Funkcję usługową wskazano przede wszystkim w miejscach dostępnych komunikacyjnie, w sąsiedztwie centrów jednostek osadniczych oraz wzdłuż planowanych tras rowerowych. Podstawowe usługi, jak sklepy czy obiekty kulturowe, powinny być lokalizowane we wszystkich ośrodkach wspomagających, aby zapewnić mieszkańcom łatwy dostęp do codziennych potrzeb. Natomiast bardziej zaawansowane usługi, np. placówki medyczne, urzędy czy nowoczesne obiekty sportowe i rekreacyjne należy w pierwszej kolejności realizować w głównym ośrodku – obrębie Poświętne.

Na modelu wskazano również **funkcję przyrodniczą**, która zajmuje ok. 60% powierzchni gminy. Są to tereny leśne oraz zadrzewione, które należy chronić przed wycięciem. Stanowią

one kluczowy zasób środowiskowy, wymagający priorytetowej ochrony przed degradacją i nadmierną presją inwestycyjną. Dodatkowo w funkcji przyrodniczej wskazano dolinę rzeki Pilicy jako obszar ochronny, wyznaczony w pasie do 50 m od koryta rzeki, mający na celu zachowanie walorów przyrodniczych oraz ograniczenie presji inwestycyjnej.

Na pozostałym fragmencie gminy wskazano **funkcję rolniczą**. Ziemie te powinny być wykorzystywane głównie do uprawy roślin lub hodowli zwierząt, a w przypadku braku użytkowania rolniczego – pozostać jako tereny otwarte.

Jednym z głównych kierunków strategicznego rozwoju gminy jest **kształtowanie i rozwój funkcji pobytowych oraz aktywności lokalnych**. Ze względu na ograniczenia wynikające z występowania lasów i licznych form ochrony przyrody oraz jednocześnie potencjałów związanych z rzeką Pilicą i malowniczymi krajobrazami, głównym działaniem powinien być rozwój funkcji rekreacyjno-pobytowej, w tym infrastruktury domków letniskowych. Działania te przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy Poświętne, stymulując lokalną gospodarkę poprzez wzrost aktywności usługowej, a także pozwalając efektywnie wykorzystać walory przyrodnicze i krajobrazowe, wzmacniając rozpoznawalność i pozycję gminy Poświętne w regionie. W części graficznej modelu wskazano obszary o największym potencjale dla lokalizacji domów letniskowych, obejmujące tereny dobrze skomunikowane oraz położone w sąsiedztwie rzeki Pilicy i kompleksów leśnych. W gminie Poświętne już obecnie znajdują się domy letniskowe, m.in. w obrębach Ponikła, Kozłowiec i Wólka Kuligowska, które stanowią podstawę do rozszerzania funkcji rekreacyjno-pobytowej poprzez zagospodarowanie nowych, przyległych obszarów, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego. Kolejnym istotnym działaniem z punktu widzenia rozwoju aktywności lokalnych jest utworzenie punktu obsługi i wsparcia mikroprzedsiębiorczości. Wespiera on mieszkańców w zakładaniu działalności gospodarczych, w tym związanych z usługami turystycznymi. Ze względu na ochronę cennych przyrodniczo terenów gminy Poświętne, rozwój działalności przemysłowej powinien być ograniczony do niewielkich, nieuciążliwych form, które nie będą negatywnie wpływać na środowisko ani walory krajobrazowe.

Kształtowanie i rewitalizacja przestrzeni aktywności lokalnej takich jak centra wsi, place czy skwery, stanowi istotny element wzmacniania integracji mieszkańców, atrakcyjności przestrzeni publicznych gminy oraz poczucia przynależności i tożsamości lokalnej. Działania w tym zakresie powinny obejmować m.in. modernizację nawierzchni i małej architektury (ławki, oświetlenie, kosze na śmieci), kształtowanie terenów zieleni i nowych nasadzeń, tworzenie miejsc do wypoczynku i rekreacji (placów zabaw, siłowni plenerowych, boisk), organizację regularnych wydarzeń kulturalnych i sportowych, a także zapewnienie dostępności infrastruktury dla osób w różnym wieku i potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Gmina Poświętne z uwagi na liczne potencjały przyrodnicze oraz kulturowe powinna dążyć do **rozwój funkcji turystyczno-krajobrazowej**. Należy wykorzystać zabytki, takie jak Sanktuarium Matki Bożej Świętorodzinnej, kościół pw. św. Józefa oraz kaplice, tworząc szlak turystyki sakralnej. Powinien on być odpowiednio oznakowany, wyposażony w elementy infrastruktury rowerowej (stacje napraw, parkingi rowerowe) oraz infrastruktury społecznej (ławki, wiaty, punkty informacji turystycznej). W celu zwiększenia napływu pielgrzymów i turystów należy promować gminę Poświętne w regionie i kraju poprzez kampanie informacyjne, materiały promocyjne oraz współpracę z organizacjami religijnymi i turystycznymi.

Oprócz dziedzictwa sakralnego, gmina posiada także bogate dziedzictwo filmowe – na jej terenach były kręcone takie ekranizacje jak: „Katyń”, „Czterej pancerni i pies”, „Jak rozpętałem II wojnę światową”, z czym wiąże się przebieg szlaku filmowego województwa łódzkiego.

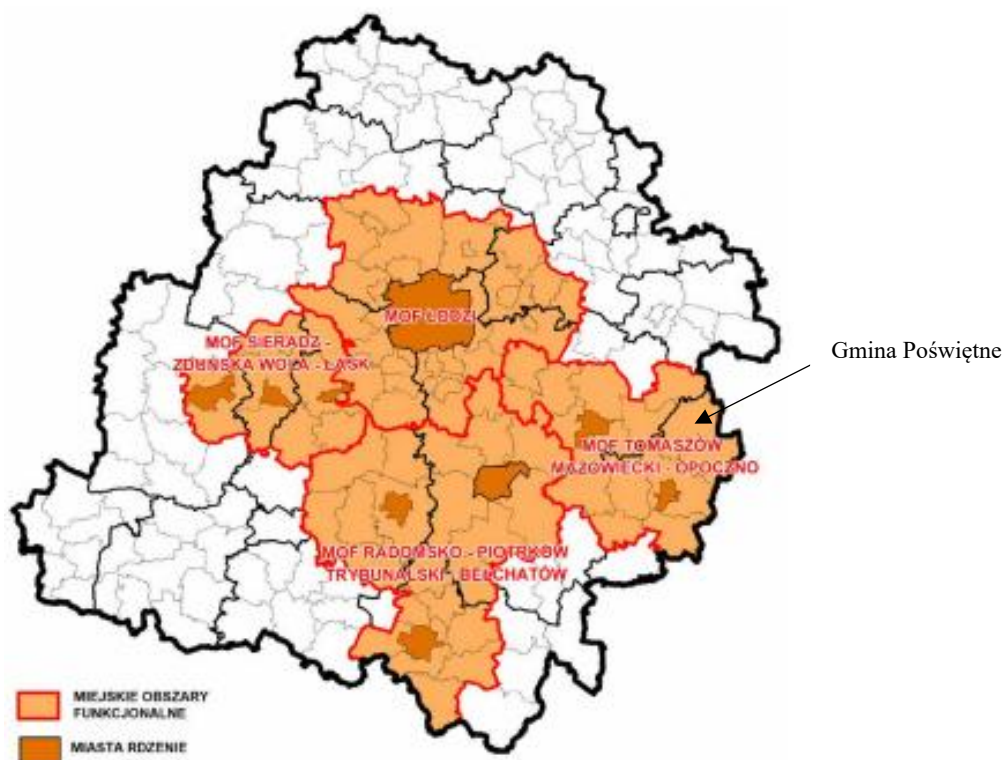
W gminie Poświętne zamontowano trzy tablice informacyjne poświęcone filmom realizowanym w jej plenerach. Stanowi to potencjał szerszej promocji filmowego dziedzictwa, dlatego należy podjąć działania zmierzające do wyeksponowania lokalnych miejsc i obiektów związanych z produkcjami filmowymi. Jednym z przedsięwzięć jest utworzenie sali projekcji filmowych w obrębie Studziana. Sala mogłaby służyć zarówno lokalnej społeczności poprzez organizację pokazów filmowych, warsztatów i wydarzeń tematycznych, jak i turystom, prezentując dorobek filmowy regionu. Kolejne działania powinny obejmować nawiązanie współpracy z gminami wchodzącymi w skład szlaku, takimi jak Inowłódz, Tomaszów Mazowiecki, Wólbórz czy Sulejów, w celu stworzenia spójnej oferty turystycznej. W ramach promocji szlaku skutecznym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie elementu grywalizacji, polegającego na zbieraniu pieczętek lub naklejek w wybranych punktach, które następnie można wymienić na nagrody (dyplom, odznaczenie, gadżety lokalne czy zniżki na atrakcje gminne). Warto podkreślić, że wykorzystanie potencjału wynikającego z dziedzictwa filmowego gminy będzie miało pozytywny wpływ na jej promocję, jednak działania w tym zakresie powinny uwzględniać również ochronę i ekspozycję kluczowych elementów krajobrazów priorytetowych, w szczególności **Sanktuarium Matki Bożej Świętorodzinnej**, będącego jednym z najcenniejszych obiektów krajobrazowych gminy.

Kontynuacja rewaloryzacji zespołu klasztornego filipinów (Sanktuarium Matki Bożej Świętorodzinnej) została wskazana w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2024–2027. Działanie to ma istotne znaczenie dla gminy Poświętne, ponieważ zabytek stanowi kluczowy element dziedzictwa kulturowego oraz fundament planowanego rozwoju turystyki sakralnej, w tym utworzenia spójnego szlaku turystycznego obejmującego lokalne miejsca kultu.

Korytarz rozwoju usług turystyki i rekreacji w dolinie rzeki Pilicy wyznaczono wzdłuż terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, obejmujących obszary przyległe do rzeki oraz lasy. Obszar ten został wskazany jako priorytetowy dla lokalizacji nieuciążliwej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, obejmującej trasy piesze i rowerowe, punkty widokowe, przystanie kajakowe oraz plaże z elementami infrastruktury sportowej. Istotne jest również rozwijanie funkcji pobytowych, w tym domków letniskowych, co pozwala efektywnie wykorzystać walory gminy oraz przyczyni się do wsparcia lokalnej gospodarki. Podczas projektowania tras turystycznych wzdłuż rzeki Pilicy warto je poprowadzić w kierunku centrum gminy, tak aby połączyć je ze szlakiem filmowym oraz szlakiem sakralnym. Taki układ tras pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału gminy, umożliwi turystom poznanie najciekawszych miejsc, a także wprowadzi ich do centralnych obszarów, gdzie znajdują się najliczniejsze usługi i atrakcje. Dzięki temu szlaki nie tylko wyeksponują walory przyrodnicze i kulturowe, ale również wpłyną na wsparcie lokalnej gospodarki i rozwój turystyki.

Obszary strategicznej interwencji

W dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030-aktualizacja, stanowiącym załącznik nr 1 do uchwały nr 359/25 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 25 marca 2025 r. na terenie gminy Poświętne wyznaczono jeden obszar strategicznej interwencji: **Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF)**. Gmina Poświętne wchodzi w skład wielordzeniowego MOF Tomaszów Mazowiecki – Opoczno.

Rysunek 1. Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie łódzkim.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030-aktualizacja

Miejskie Obszary Funkcjonalne w szczególności powinny realizować zintegrowane, kompleksowe projekty dotyczące m.in. rozwoju zrównoważonego transportu publicznego, zwiększania efektywności energetycznej, poprawy stanu środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie jakości powietrza, wzrostu atrakcyjności osadniczej, wsparcia rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego oraz rozwoju kultury, turystyki i rekreacji. Przewidziano dla nich wsparcie finansowe w postaci Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

Przez teren gminy Poświętne przebiegają droga krajowa nr 48 oraz droga wojewódzka nr 726. Dodatkowo, sieć dróg obejmuje 3 drogi powiatowe oraz drogi gminne. Przez gminę przebiegają linie kolejowe relacji Tomaszów Mazowiecki - Radom i Centralna Magistrala Kolejowa, natomiast w obrębie Dęborzeczek znajduje się stacja kolejowa Dęba Opoczyńska. Sieć przystanków autobusowych obejmuje większość obrębów gminy Poświętne, jednak mimo ich dużej liczby mieszkańcy nie oceniają funkcjonowania transportu zbiorowego w pełni pozytywnie. Dostępność komunikacyjna jest zróżnicowana i w praktyce ograniczana m.in. przez częstotliwość kursów oraz dopasowanie oferty do potrzeb użytkowników. Jednocześnie utrzymanie istniejącej oferty transportu zbiorowego jest w znacznym stopniu uzależnione od finansowania zewnętrznego, co w przypadku jego ograniczenia może stanowić istotne wyzwanie dla budżetu wewnętrznego. W związku z czym gmina Poświętne powinna przygotować się na ewentualne ograniczenie zewnętrznego dofinansowania transportu zbiorowego, co wymaga przeprowadze-

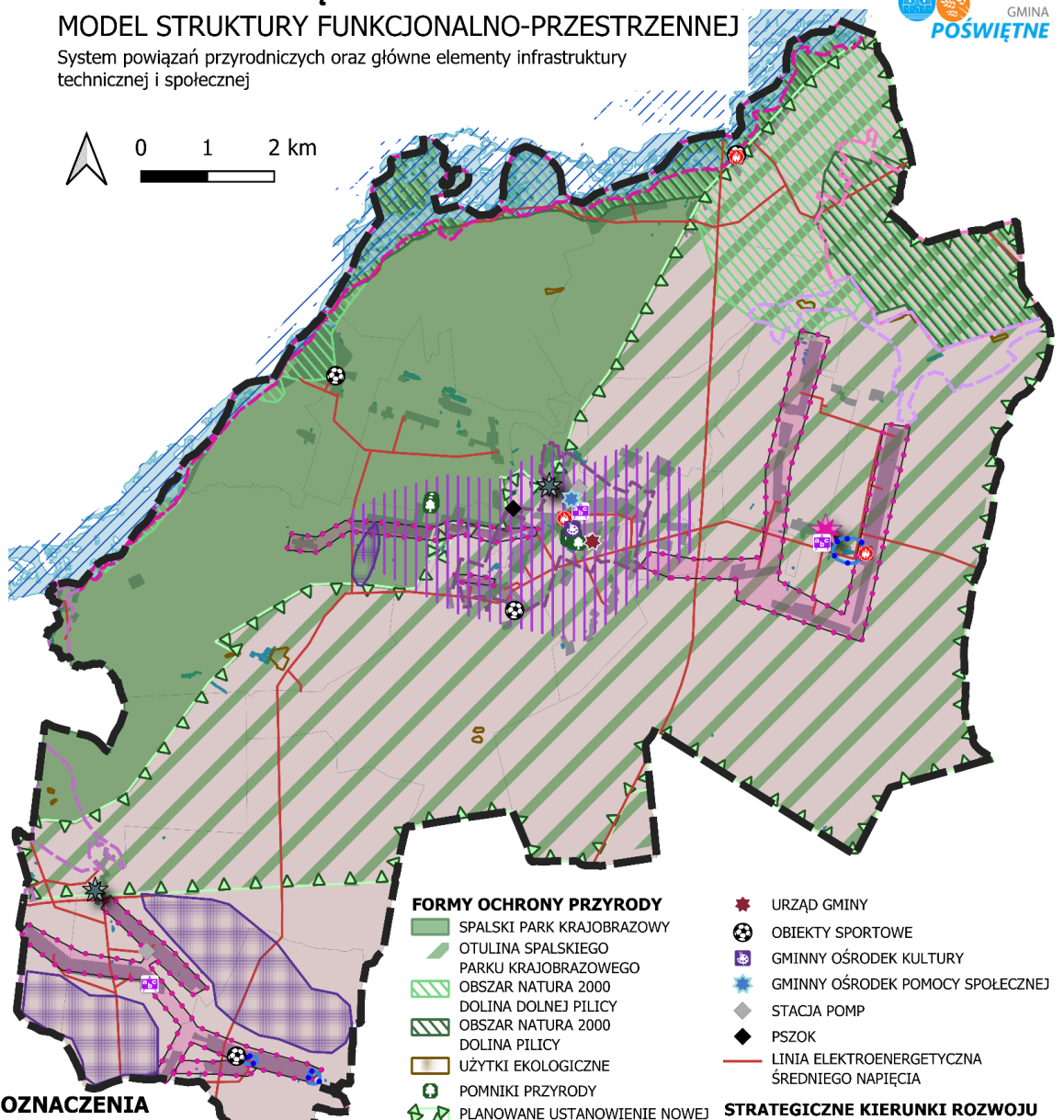
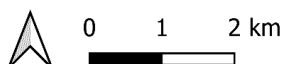
nia analiz i wypracowania działań zapewniających jego funkcjonowanie. Jednym z przykładowych rozwiązań jest współpraca z sąsiednimi gminami, w tym w ramach MOF, w celu stworzenia wspólnej sieci komunikacyjnej, obejmującej wspólne trasy i wykorzystanie autobusów elektrycznych dofinansowanych z funduszy zewnętrznych. W celu poprawy bezpieczeństwa uczestników ruchu, ograniczenia emisji zanieczyszczeń samochodowych oraz poprawy dostępności obiektów, należy tworzyć nowe trasy rowerowe w gminie Poświętne. W graficznej części modelu określono planowane trasy rozwoju lokalnej infrastruktury rowerowej, które integrują kluczowe obiekty usługowe gminy, prowadząc przez centra wybranych obrębów i zwiększając dostępność usług dla mieszkańców. Rozbudowa infrastruktury rowerowej nie powinna ograniczać się wyłącznie do budowy ścieżek, lecz obejmować także wyposażenie w stojaki rowerowe, zadaszone miejsca parkingowe, punkty do pompowania kół i drobnych napraw, a także czytelne oznakowanie tras. Ponadto w uchwale zarządu województwa łódzkiego nr 926/25 z dnia 8 lipca 2025 r. wskazano schematyczny przebieg korytarzy regionalnych tras rowerowych województwa łódzkiego. Na terenie gminy Poświętne wyznaczone zostały korytarze:

- trasy regionalnej nr 204 na odc. Opoczno - Skierniewice,
- trasy regionalnej nr 231 na odc. Inowłódz - województwo mazowieckie,
- trasy krajowej nr 6.

GMINA POŚWIĘTNE

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

System powiązań przyrodniczych oraz główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

OZNACZENIA

- GRANICA ADMINISTRACYJNA GMINY
- GRANICE OBRĘBÓW
- WODY POWIERZCHNIOWE
- TERENY ZABUDOWANE

ELEMENTY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

- OBSZARY, NA KTÓRYCH PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA POWODZI WYNOŚI RAZ NA 100 LAT
- OBSZARY, NA KTÓRYCH PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA POWODZI WYNOŚI RAZ NA 10 LAT

FORMY OCHRONY PRZYRODY

- SPALSKI PARK KRAJOBRAZOWY
- OTULINA SPALSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO
- OBSZAR NATURA 2000
- DOLINA DOLNEJ PILICY
- OBSZAR NATURA 2000
- DOLINA PILICY
- UŻYTKI EKOLOGICZNE
- POMNIKI PRZYRODY
- PLANOWANE USTANOWIENIE NOWEJ FORMY OCHRONY PRZYRODY: SPALSKO-SULEJOWSKI OBSZARU CHRONIONEGO KRAJOBRAZU *

KRAJOBRAZY PRIORYTETOWE

- BŁOTA BRUDZEWICKIE
- DOLINA PILICY PONIŻEJ ZALEWU SULEJOWSKIEGO
- LAS BRUDZEWICKI
- LAS INOWŁODZKI
- STUDZIANNA-POŚWIĘTNE I OKOLICE - KRAJOBRAZ WIEJSKI

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I SPOŁECZNA

- STRAŻ POŻARNA
- SZKOŁA PODSTAWOWA

- URZĄD GMINY
- OBIEKTY SPORTOWE
- GMINNY OŚRODEK KULTURY
- GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
- STACJA POMP
- PSZOK
- LINIA ELEKTROENERGETYCZNA ŚREDNIEGO NAPIĘCIA

STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU

- UTWORZENIE MIEJSCA WSPARCIA DZIENNEGO DLA SENIORÓW
- ZWIĘKSZENIE UDZIAŁU ENERII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH
- ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY INTERNETU SZEROKOPASMOWEGO
- BUDOWA NOWEJ (OB. DĘBA) ORAZ MODERNIZACJA ISTNIEJĄCEJ (OB. POŚWIĘTNE) OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW
- ROZSZERZENIE ZASIĘGU SIECI KANALIZACYJNEJ
- TWORZENIE MIEJSC MAŁEJ RETENCJI I BŁĘKITNEJ INFRASTRUKTURY

* Planowany Obszar Chronionego Krajobrazu stanowi element spójnego Regionalnego Systemu Obszarów Chronionych, który wynika z SRWŁ 2030

System powiązań przyrodniczych

W gminie Poświętne występują liczne formy ochrony przyrody, są to: Spalski Park Krajobrazowy wraz z otuliną, Obszar Natura 2000 Dolina Pilicy oraz Obszar Natura 2000 Dolina Dolnej Pilicy, 8 pomników przyrody oraz 13 użytków ekologicznych. Do wschodniej granicy gminy przylega Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki. Podstawowe działania ochronne powinny koncentrować się na zachowaniu terenów cennych przyrodniczo oraz ograniczeniu ich przekształcania, przy czym wszelkie nowe inwestycje powinny być realizowane pod ścisłą kontrolą oraz w porozumieniu z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska i właściwymi nadleśnictwami. W celu zwiększenia samowystarczalności energetycznej gmina Poświętne powinna wspierać inwestycje w odnawialne źródła energii. W graficznej części modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazano obszary predysponowane do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych, których realizacja nie będzie powodować istotnych zakłóceń w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu. W pierwszej kolejności lokalizacja OZE powinna nastąpić w południowej części gminy, w której nie występują formy ochrony przyrody i ich otuliny. W dalszej kolejności należy przeprowadzić dokładne analizy środowiskowe, w celu wyznaczenia odpowiednich terenów. Ponadto w gminie powinny być prowadzone działania wspierające rozwój instalacji fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych oraz małych turbin wiatrowych na budynkach użyteczności publicznej oraz w gospodarstwach domowych i rolnych. Ze względu na rolniczy charakter gminy oraz narastające zagrożenia suszą i powodzią wynikające z bliskości rzeki Pilicy, w gminie Poświętne należy podejmować działania związane z błękitną infrastrukturą oraz retencją wód opadowych. Obejmują one w szczególności tworzenie nowych oraz modernizację istniejących zbiorników retencyjnych, co pozwoli na ograniczenie skutków ekstremalnych zjawisk hydrologicznych, poprawę bilansu wodnego oraz wspieranie lokalnego rolnictwa.

W **audycie krajobrazowym województwa łódzkiego** uchwalonego 15 kwietnia 2025 r. na podstawie Uchwały nr XIII/150/25 Sejmiku Województwa Łódzkiego w gminie Poświętne zidentyfikowano 18 krajobrazów, w tym 5 z nich wskazano jako priorytetowe:

- Studzianna - Poświętne i okolice – krajobraz wiejski (10-318.86-10),
- Las Brudzewicki (10-318.85-7),
- Błota Brudzewickie (10-318.85-8),
- Dolina Pilicy poniżej Zalewu Sulejowskiego (10-318.85-11),
- Las Inowłodzki (10-342.12-71).

W dokumencie audytu zawarto szczegółowe ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dla każdego ze zidentyfikowanych krajobrazów priorytetowych. Położono w nich nacisk na utrzymanie dominującej funkcji przyrodniczej w strukturze przestrzennej oraz zachowanie naturalnych procesów ekologicznych, w tym wodnych, w ekosystemach. Zalecono ograniczenie działań prowadzących do degradacji siedlisk, zapobieganie sukcesji nieleśnych zbiorowisk przez zarośla i lasy, a także ochronę drzewostanów, zadrzewień śródpolnych i przydrożnych oraz trwałych użytków zielonych. Podkreślono konieczność zachowania walorów widokowych i krajobrazowych, w tym panoramy doliny Pilicy, poprzez kontrolę zabudowy, niewprowadzanie obiektów dysharmonijnych oraz ograniczenie inwestycji wielkopowierzchniowych. Audyt wskazuje także na utrzymanie międzynarodowego korytarza ekologicznego Doliny Dolnej Pilicy, obszarów rdzeniowych Lasy Spalskie i Łąki Cieblówickie oraz biocentrum Lasy Spalskie, zapewniających ciągłość przyrodniczą i ograniczających fragmentację krajobrazu. Ponadto dokument zaleca stosowanie rozwiązań

ekologicznych w rolnictwie, leśnictwie, gospodarce wodnej i turystyce, w tym naturalnej retencji wód, ekstensywnej uprawy łąk, utrzymania ścieżek dydaktycznych i infrastruktury turystycznej zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Uwarunkowania wodne

Podczas planowania działań na terenie gminy Poświętne konieczne jest uwzględnienie wytycznych wynikających z obowiązujących przepisów prawa oraz dokumentów strategicznych i planistycznych wyższego rzędu odnoszących się do tego obszaru, w szczególności:

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, w zakresie oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz ryzyka nieosiągnięcia przez nie celów środowiskowych, a także działań przewidzianych do realizacji przez Gminę, zmierzających do osiągnięcia lub utrzymania co najmniej dobrego stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, poprawy kondycji zasobów wodnych, zwiększenia możliwości ich racjonalnego wykorzystania oraz ograniczenia ilości substancji wprowadzanych do wód lub do gruntu, które mogą wywierać negatywny wpływ na ich jakość.
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, którego nadrzędnym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

Z punktu widzenia podziału hydrograficznego, gmina Poświętne należy do dorzecza Wisły, znajdując się w zlewni II rzędu rzeki Pilicy, będącej lewobrzeżnym dopływem Wisły. Przez obszar gminy przebiegają również liczne działy wodne. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U z 2023 r. poz. 300), gmina Poświętne, położona na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, znajduje się, w zasięgu zlewni następujących jednolitych części wód.

Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP):

- RW200015254792 (Kiełcznica),
- RW200011254999 (Pilica od zb. Sulejów do ujścia),
- RW2000102547589 (Dopływ z Poświętnego),
- RW2000102547529 (Dopływ spod Cetnia),
- RW2000062548599 (Drzewiczka od Wąglanki do Brzuśni),
- RW200010254749 (Słomianka),
- RW200010254878 (Dopływ z Ossy)

Jednolite Część Wód Podziemnych (JCWPd):

- GW200085,
- GW200073.

Tabela 1. Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie gminy Poświętne

Kod	Status	Stan (ogólny)	Cel środowiskowy	
			Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny
Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP)				
RW2000152547 92	Silnie zmie- niona część wód	Zły stan wód	dobry potencjał ekolo- giczny; zapewnienie droż- ności cieku według wyma- gań gatunków chronionych	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), benzo(g,h,i) pery- len(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozo- stałych wskaźników - stan dobry
RW2000112549 99	Natu- ralna część wód	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtio- fauny na odcinku cieku istotnego Pilica w obrębie JCWP (dla certy); zapew- nienie drożności cieku we- dług wymagań gatunków chronionych	Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu do- brego, dla pozosta- łych wskaźników - stan dobry
RW2000102547 589	Natu- ralna część wód	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtio- fauny o ile jest monitoro- wany wskaźnik diadro- miczny D	Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu do- brego, dla pozosta- łych wskaźników - stan dobry
RW2000102547 529	Natu- ralna część wód	Brak danych	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtio- fauny o ile jest monitoro- wany wskaźnik diadro- miczny D	dobry stan che- miczny
RW2000062548 599	Natu- ralna część wód	Zły stan wód	umiarkowany stan ekolo- giczny (złagodzone wskaż- niki: [IO, MMI, EFI+PL/ IBI_PL]; pozostałe wskaż- niki - II klasa jakości); za- pewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu do- brego, dla pozosta- łych wskaźników - stan dobry

			ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	
RW2000102547 49	Natu- ralna część wód	Zły stan wód	umiarkowany stan ekolo- giczny (złagodzone wskaź- niki: [MMI]; pozostałe wskaźniki - II klasa jako- ści); zapewnienie drożno- ści cieku dla migracji ich- tiofauny o ile jest monito- rowany wskaźnik diadro- miczny D	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)pi- ren(w), benzo(g,h,i)p erylen(w), fluoran- ten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozo- stałych wskaźników - stan dobry
RW2000102548 78	Natu- ralna część wód	Brak danych	umiarkowany stan ekolo- giczny (złagodzone wskaź- niki: [azot ogólny]; pozo- stałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migra- cji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	dobry stan che- miczny

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe>

Gmina Poświętne znajduje się na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 412 Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec oraz 404 Zbiornik Koluszki – Tomaszów. W rejonach miejscowości Poświętne oraz Anielin zlokalizowane są liczne wypływy źródeł wód podziemnych na powierzchnię terenu

Teren gminy Poświętne znajduje się w zasięgu występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią dla zalewu wodą Q1% oraz dla zalewu wodą Q10% od rzeki Pilicy. Na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności, które mogą utrudnić ochronę przed powodzią, w szczególności: zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów. Teren gminy jest objęty Planem Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (Nr aPZRP_PL_2000), w ramach którego przewidziano realizację zalesień w zlewni Pilicy. Głównym celem tych działań jest ochrona oraz zwiększanie retencji zlewniowej na gruntach leśnych, co ma kluczowe znaczenie dla zarządzania wodami i ochrony przed powodzią. Działania te polegają na przekształceniu części gruntów ornych w obszary zalesione. W części graficznej modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazano docelowe obszary funkcjonalne z uwzględnieniem terenów szczególnego zagrożenia powodzią, dla których jako wiodące określono funkcje rolnicze oraz przyrodnicze. Należy podkreślić, że Strategia ma charakter kierunkowy i ogólny, natomiast szczegółowe rozstrzygnięcia przestrzenne, w tym precyzyjne ustalenia dotyczące poszczególnych działek ewidencyjnych, będą przedmiotem ustaleń w aktach prawa miejscowego, w szczególności w planie ogólnym oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Strategia Rozwoju Gminy Poświętne zakłada prowadzenie zrównoważonej gospodarki wodnej, obejmującej ochronę wód przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego poprzez upowszechnianie i wdrażanie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, w tym racjonalne nawożenie oraz

właściwe magazynowanie nawozów naturalnych i kiszzonek w odpowiedniej odległości od cieków wodnych. Dokument przewiduje również działania na rzecz zwiększania retencji wodnej, w szczególności poprzez tworzenie nowych zbiorników retencyjnych oraz ochronę mokradeł.

Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

Przez teren gminy Poświętne przebiegają linie elektroenergetyczne średniego napięcia, funkcjonują również dwie stacje pomp, punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK) oraz oczyszczalnia ścieków. Na obszarze gminy nie występuje natomiast istotna koncentracja emitorów pyłów i gazów ani zakładów przemysłowych, co przekłada się na relatywnie niski poziom presji środowiskowej. Ważnym kierunkiem działań w gminie Poświętne, wskazywanym przez mieszkańców, jest rozwój i modernizacja infrastruktury Internetu szerokopasmowego. Działania te planuje się koncentrować w centralnej części, gdzie ich realizacja jest najbardziej uzasadniona ekonomicznie i może przynieść największe korzyści społeczne. Kolejnym istotnym działaniem powinna być budowa nowej oraz modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków, co wpłynie na poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, ograniczenie presji na środowisko przyrodnicze oraz zapewnienie bezpiecznego i efektywnego systemu gospodarki ściekowej. W obszarze infrastruktury technicznej istotnym kierunkiem interwencji jest rozszerzenie zasięgu sieci kanalizacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem obrębów Poświętne, Studziana, Anielin, Kolonia Brudzewice, Buczek i Dęba. Na takie działania możliwe jest pozyskanie środków z funduszy zewnętrznych, dlatego należy stale monitorować dostępne konkursy. Równocześnie gmina powinna zachęcać mieszkańców do budowania przydomowych oczyszczalni ścieków zamiast zbiorników bezodpływowych (szamb).

Infrastruktura społeczna gminy Poświętne obejmuje sieć placówek oświatowych, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury, sportu oraz administracji, które wspólnie wpływają na jakość życia mieszkańców. Gmina dysponuje m.in. szkołami i przedszkolami, ośrodkiem zdrowia, GOPS, bibliotekami, domem kultury, obiektami sportowo-rekreacyjnymi oraz aktywnie działającymi stowarzyszeniami. W odpowiedzi na postępujące starzenie się społeczeństwa i rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, istotnym kierunkiem działań gminy Poświętne będzie utworzenie miejsca wsparcia dziennego dla seniorów. Placówka ta umożliwi aktywizację społeczną osób starszych, integrację oraz profilaktykę zdrowotną, przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu seniorów.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie stanowią wskazówki dla przyszłych decyzji dotyczących zagospodarowania terenów, ochrony środowiska, przyrody i dziedzictwa, rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacyjnej oraz innych elementów wpływających na rozwój społeczno-gospodarczy. Ich wdrożenie pozwala na integrację planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, zapewnia przewidywalność decyzji oraz spójność działań strategicznych i przestrzennych, co wspiera harmonijny i zrównoważony rozwój gminy. Zawartość tego rozdziału upodabnia nową strategię rozwoju gminy do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

- Utrzymanie spójnego układu lokalnych korytarzy ekologicznych, a także zabezpieczenie ich przed defragmentacją.

- Ochrona istniejących lasów i zadrzewień oraz zwiększanie ich potencjału biologicznego.
- Ochrona terenów leśnych oraz zadrzewionych przed lokalizacją zabudowy związanej z uciążliwą działalnością gospodarczą.
- Ograniczanie rozlewania się zabudowy.
- Wykorzystywanie terenów zielonych na potrzeby turystyki i rekreacji poprzez tworzenie ścieżek rowerowych oraz nowych szlaków turystycznych, a także budowę i utrzymanie infrastruktury rekreacyjnej.
- Przestrzeganie i utrzymanie istniejących form ochrony przyrody zgodnie z obowiązującymi planami ochrony, regulacjami prawnymi i zasadami gospodarowania terenami chronionymi.
- Ochrona i renowacja istniejących układów zieleni, w tym terenów zieleni urządzonej i cmentarzy.
- Minimalizowanie dysharmonii krajobrazowej poprzez kontrolę zabudowy o dużych gabarytach i wysokości, tak aby nie zaburzała charakterystycznego układu przestrzennego miejscowości ani kompozycji istniejącej zabudowy.
- Lokalizowanie instalacji odnawialnych źródeł energii z poszanowaniem walorów krajobrazowych, w pierwszej kolejności na obszarach nieobjętych formami ochrony przyrody oraz krajobrazami priorytetowymi
- powoływanie nowych form ochrony przyrody w ramach tworzenia regionalnego systemu obszarów chronionych.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

- Prowadzenie działań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w szczególności prac konserwatorskich i restauratorskich, zgodnie z wytycznymi konserwatora zabytków, w tym kontynuacja rewaloryzacji zespołu klasztornego filipinów (**Sanktuarium Matki Bożej Świętorodzinnej**)
- Zachowanie strefy ochrony ekspozycji Sanktuarium Matki Bożej Świętorodzinnej w odległości 1000 m. od zabytku - zakaz wznoszenia zabudowy innej niż mieszkaniowa, usługowa lub mieszkaniowo-usługowa wyższej niż 8 m., zakaz wykonywania ogrodzeń pełnych i wyższych niż 1,8 m, zakaz lokalizacji dominant wysokościowych.
- Prowadzenie monitoringu i inwentaryzacji stanu zachowania zabytków na terenie gminy.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- Dostosowanie kubatury oraz estetyki nowych obiektów do istniejącego charakteru zabudowy wiejskiej, w tym do lokalnej formy architektonicznej zabudowy zidentyfikowanej w krajobrazie priorytetowym Poświętne i Okolice – krajobraz wiejski.
- Koncentracja usług o charakterze ogólnogminnym w obrębie Poświętne oraz usług podstawowych w pozostałych obrębach w gminie.

- Kształtowanie czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełnianie układów urbanistycznych.
- Priorytetowe sytuowanie nowej zabudowy mieszkaniowej na terenach wyposażonych w istniejącą lub łatwo dostępną infrastrukturę techniczną.
- Przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym poprzez kształtowanie zrównoważonych relacji pomiędzy dostępnością usług, lokalizacją terenów działalności gospodarczej oraz obiektów infrastruktury technicznej, a minimalizowaniem uciążliwości ich oddziaływania na obszary sąsiednie.
- Na terenie gminy Poświętne występują szczególne potrzeby w zakresie nowych obiektów o funkcji rekreacyjno-pobytovej (domki letniskowe). Wynika to z wysokiego potencjału turystycznego gminy, w tym atrakcyjności doliny Pilicy i obszarów leśnych, co będzie stanowiło kontynuację dotychczasowej polityki przestrzennej gminy.

W związku z tym dopuszcza się w planie ogólnym określenie wyższego zapotrzebowania na zabudowę letniskową i rekreację indywidualną niż wynika to z obliczeń chłonności. Nowe obiekty należy lokalizować poza obszarami dolin rzecznych, po uprzednim przeprowadzeniu analizy stanu istniejącego oraz uwarunkowań środowiskowych.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130, 1907 i 1940 oraz z 2025 r. poz. 527 i 680)

- W gminie Poświętne nie planuje się lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

- Lokalizowanie nowych inwestycji celu publicznego (np. miejsc wsparcia, domów kultury) w sąsiedztwie istniejącej zabudowy, na obszarach o zapewnionej dostępności komunikacyjnej.
- Projektowanie nowych obiektów oraz infrastruktury technicznej oraz komunikacyjnej z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, energooszczędności i neutralności klimatycznej.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

- Stałe monitorowanie usług użyteczności publicznej, w razie potrzeby nadawanie im nowych funkcji.
- Tworzenie spójnej sieci lokalnych i ponadlokalnych tras pieszych oraz rowerowych, integrujących kluczowe miejsca na terenie gminy Poświętne.
- Modernizacja nawierzchni dróg gminnych, w szczególności posiadających dotychczas nawierzchnie nieutwardzone lub gruntowe.
- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w obrębach Poświętne, Anielin, Kolonia Brudzewice oraz Buczek i Dęba.
- Rozwój infrastruktury Internetu szerokopasmowego w centrum gminy.

- Koncentracja funkcji społecznych w obrębie Poświętne - głównym ośrodku gminnym.
- Kształtowanie i rewitalizacji przestrzeni aktywności lokalnej
- Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, w tym rozwiązań retencyjnych.
- Modernizacja i rozbudowa systemów gospodarki wodno-ściekowej, w tym rozbudowa i unowocześnianie oczyszczalni ścieków oraz wspieranie przydomowych oczyszczalni na obszarach o rozproszonej zabudowie.
- Rozwój infrastruktury społecznej odpowiadającej na zmiany demograficzne, w szczególności tworzenie i rozwijanie dziennych form wsparcia dla seniorów oraz usług opiekuńczych i zdrowotnych.
- Rozwijanie przestrzeni integracji społecznej (np. centra wsi, place, skwery) na obszarach peryferyjnych i w mniejszych miejscowościach, z uwzględnieniem potrzeb seniorów i dzieci.

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

- Lokalizowanie nowych źródeł energii z zachowaniem zasad ładu przestrzennego, ochrony krajobrazu oraz minimalizacji konfliktów z istniejącymi i planowanymi funkcjami zagospodarowania terenu. Preferowany kierunek rozwoju stanowią farmy fotowoltaiczne, które w pierwszej kolejności powinny być lokalizowane na terenach nieobjętych formami ochrony przyrody, poza ich otulinami oraz poza krajobrazami priorytetowymi. Następnie wybór dokładnej lokalizacji powinien być poprzedzony przeprowadzeniem analiz środowiskowych oraz uwzględnieniem ustaleń planów ochrony i rekomendacji wynikających z Audytu krajobrazowego województwa łódzkiego. Jednocześnie nie zakłada się rozwoju elektrowni wiatrowych na obszarze gminy, ze względu na ich potencjalny negatywny wpływ na krajobraz oraz faunę, w szczególności obszary objęte siecią Natura 2000.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

- Lokalizowanie inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko poza obszarami o wysokiej wartości przyrodniczej oraz terenami pełniącymi kluczowe funkcje ekologiczne. W przypadku ryzyka negatywnego oddziaływania- zastosowanie rozwiązań minimalizujących wpływ inwestycji lub zapewniających kompensację przyrodniczą.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- Rozwój agroturystyki, przede wszystkim we wsiach atrakcyjnych krajobrazowo, położonych w pobliżu rzeki Pilicy.
- Ochrona i zrównoważone wykorzystanie gleb o najwyższych bonitacjach.
- Prowadzenie zrównoważonej gospodarki rolnej poprzez dobór kierunków upraw dostosowanych do lokalnych uwarunkowań środowiskowych oraz racjonalne i odpowiedzialne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin.
- Ochrona lasów i dolin rzecznych kluczowych dla funkcjonowania systemu przyrodniczego gminy, w tym wchodzących w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych, przy jedynym dopuszczeniu wycinki w związku z realizacją inwestycji celu publicznego lub w uzasadnionych przypadkach interesu publicznego i społecznego.

- Utrzymywanie istniejących oraz tworzenie nowych ości różnorodności biologicznej (m. in. miedze, sady z tradycyjnymi odmianami drzew), zachowanie zadrzewień śród-polnych - jako elementów wspomagających niwelowanie niedoboru wody w glebie.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

- Rekultywacja gruntów po wyrobiskach odkrywkowych.
- Opracowanie gminnego programu rewitalizacji, obejmującego wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz wskazanie przedsięwzięć służących jego przywróceniu i poprawie funkcjonowania.

6. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Cele strategiczne oraz cele szczegółowe ujęte w Strategii Gminy Poświętne na lata 2026-2046 odnoszą się do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze Gminy, są również spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej i wojewódzkiej. Komplementarność celów wyznaczonych w Strategii z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji dokumentu.

W poniższej tabeli zaprezentowano spójność celów strategicznych i szczegółowych zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Poświętne na lata 2026-2046 z założeniami dokumentów regionalnych tzn. zaktualizowaną Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 – przyjętą uchwałą nr XVIII/218/2025 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 23 września 2025 r.

CELE	
Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	Strategia Rozwoju Gminy Poświętne na lata 2026-2046
Cel 1: Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka 1.1. Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego 1.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego 1.3. Wsparcie rozwoju MŚP 1.4. Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności	Cel 2: Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców 2.1. Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego i lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego 2.2. Tworzenie warunków do rozwoju mikroprzedsiębiorczości, szczególnie wśród kobiet, młodzieży i osób powracających z emigracji 2.3. Promocja produktów lokalnych i rozwój krótkich łańcuchów dostaw 2.4. Wspieranie usług turystyki wiejskiej i rekreacyjnej opartych na zasobach gminy 2.5. Rozwój systemu doradztwa, szkoleń i usług wspierających przedsiębiorczość

	Cel 4: Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej 4.1. Opracowanie i wdrożenie spójnej strategii promocji gminy i jej oferty 4.2. Wzmacnianie współpracy między mieszkańcami, organizacjami, przedsiębiorcami i administracją 4.4. Kreowanie marki lokalnej opartej na tożsamości, produktach i usługach wysokiej jakości 4.5. Budowanie partnerstw z gminami sąsiednimi, instytucjami i organizacjami regionalnymi
Cel 2: Obywatelskie społeczeństwo równych szans 2.1. Rozwój kapitału społecznego 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców 2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego	Cel 1: Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku 1.1. Zwiększenie dostępności i jakości oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży 1.2. Rozwój usług społecznych i opiekuńczych skierowanych do seniorów i osób zależnych 1.3. Wzmocnienie działań integracyjnych i aktywizujących mieszkańców z różnych grup wiekowych Cel 4: Budowanie rozpoznawalnej i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalnej 4.3. Rozwój narzędzi komunikacji i partycypacji społecznej (m.in. konsultacje, fora tematyczne, budżet obywatelski i fundusz sołecki)
Cel 3: Atrakcyjna i dostępna przestrzeń 3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska 3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu 3.3. Zwiększenie dostępności transportowej 3.4. Nowoczesna energetyka w województwie 3.5. Racjonalizacja gospodarki odpadami 3.6. Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych	Cel 1: Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku 1.4. Rozbudowa przestrzeni wspólnych i miejsc spotkań społeczności lokalnej 1.5. Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz oddolnych inicjatyw obywatelskich Cel 3: Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy 3.1. Ochrona i zagospodarowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy 3.2. Rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury sprzyjającej jakości życia i odporności na zmiany klimatu 3.3. Wzmacnianie spójności przestrzennej i funkcjonalnej poprzez rozwój infrastruktury i planowania przestrzennego 3.4. Wsparcie inwestycji w estetykę, porządek i funkcjonalność przestrzeni publicznych 3.5. Zwiększenie dostępności transportowej i cyfrowej sołectw

7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Strategia rozwoju gminy Poświętne na lata 2026 - 2046 jest dokumentem otwartym na zamiany zachodzące zarówno w samej jednostce, ale również w jej otoczeniu bliższym i dalszym. Aby elastycznie reagować na nowe sytuacje oraz ocenić czy planowane i realizowane działania przynoszą w zastanych warunkach zamierzone rezultaty należy systematycznie monitorować i przeprowadzać ewaluację wdrażania planów strategicznych. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom. Wdrażanie strategii to proces, w którym sformułowane w dokumencie cele strategiczne i szczegółowe kierunki działań przekłada się na poziom działań bieżących. Istotnym elementem procesu wdrażania są działania upowszechniające na temat założeń i zawartości Strategii wśród pracowników Urzędu, jednostek organizacyjnych oraz wybranych organizacji i środowisk do współudziału w jej realizacji. W celu wsparcia procesu wdrożenia Strategii zostaną opracowane i/lub uaktualnione dokumenty uszczegółowiające sposób realizacji celów strategicznych i podział odpowiedzialności (np. program ochrony środowiska, program opieki nad zabytkami).

Monitorowanie realizacji strategii to proces, który polega na systematycznym śledzeniu stopnia osiągania wyznaczonych celów strategicznych. Obejmuje on szereg działań takich jak gromadzenie i analiza danych określenie wartości wskaźników oraz zestawienie ich z przyjętymi założeniami istotnym elementem jest także ocena uzyskanych rezultatów oraz opracowywanie okresowych raportów podsumowujących postępy we wdrażaniu strategii.

Proces monitorowania realizacji założeń strategii powinien być co roku podsumowywany ewaluacją efektów realizacji Strategii, obejmującą zestawienia wartości zdefiniowanych i monitorowanych w danym okresie wskaźników efektywności realizacji poszczególnych celów strategicznych i szczegółowych.

Efekty Strategii będą opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązującym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 *Ustawy o Samorządzie Gminnym* i obejmuje podsumowanie działalności wójta w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów, strategii, uchwał rady gminy.

Raport powinien zawierać następujące informacje:

- wprowadzenie,
- wyniki monitoringu za rok w podziale na poszczególne obszary strategiczne, opis stanu realizacji działań, charakterystyka napotkanych trudności i źródła finansowania działań, wnioski i rekomendacje, stopień realizacji założeń strategii, główne problemy, możliwe usprawnienia i propozycje zmian.

8. Ramy finansowe i źródła finansowania

Cele strategiczne i szczegółowe wyznaczone w ramach tej Strategii stanowiące podstawę do podejmowania i realizacji zaplanowanych działań mogą być finansowane ze środków własnych Gminy Poświętne oraz ze źródeł zewnętrznych, których pozyskanie zależy od inwencji i zaangażowania władarzy gmin. Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa.

Cele wynikające ze Strategii będą finansowane głównie z dochodów własnych Gminy pochodzących z podatków i opłat lokalnych oraz innych środków publicznych. Realizacja wielu zadań ujętych w Strategii będzie następować w ramach bieżącej działalności Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy Poświętne.

Wśród dostępnych środków zewnętrznych najistotniejszym źródłem finansowania zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak ich projektów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich są fundusze europejskie. Finansowanie kierunków działań wskazanych w Strategii będzie odbywało się w okresie wieloletnich ram finansowych obecnej na lata 2021 – 2027 oraz przyszłych perspektywach finansowych UE. Wśród środków zewnętrznych wskazać można:

- środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu oraz środki z budżetu państwa;
- fundusze europejskie, a w szczególności programy: Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027; Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027; Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW); Krajowy Plan Odbudowy (KPO); Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS);
- programy rządowe;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania pochodzące od podmiotów publicznych i prywatnych.

Szczegółowe proponowane źródła finansowania celów strategicznych i szczegółowych zawarto w poniższej tabeli.

Cele strategiczne	Cele szczegółowe	Potencjalne źródła finansowania działań
1. Wzmacnianie potencjału społecznego i kapitału lokalnego poprzez aktywizację mieszkańców oraz poprawę jakości życia w każdym wieku	Lista działań	Potencjalne źródła finansowania
	1.1. Zwiększenie dostępności i jakości oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży	
	– Rozwój i doposażenie świetlic wiejskich oraz przestrzeni młodzieżowych w miejsca do nauki, zabawy i spotkań integracyjnych – Organizacja zajęć pozalekcyjnych, kół zainteresowań i warsztatów (artystycznych, naukowych, językowych, technicznych) dla uczniów w różnym wieku – Współpraca z lokalnymi szkołami, bibliotekami i organizacjami społecznymi w zakresie tworzenia oferty rozwoju kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – programy rządowe np. Maluch+, Laboratoria Przyszłości

	– Organizacja wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, turniejów, rajdów, pikników rodzinnych i obozów wakacyjnych – Wspieranie oddolnych inicjatyw młodzieżowych poprzez mini-granty i programy rozwojowe – Tworzenie warunków do integracji młodzieży z różnych sołectw poprzez system transportu na wydarzenia oraz działania międzyszkolne i międzysołeckie	
1.2. Rozwój usług społecznych i opiekuńczych skierowanych do seniorów i osób zależnych		
	– Tworzenie lub rozwój lokalnych centrów wsparcia dziennego dla osób starszych (np. klub seniora, dzienny dom opieki) – Wdrażanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (np. opieka środowiskowa, usługi sąsiedzkie, wolontariat międzypokoleniowy) – Organizacja warsztatów i zajęć edukacyjno-aktywizujących dla seniorów (cyfrowych, zdrowotnych, rekreacyjnych) – Utworzenie punktów doradczych w zakresie dostępnych świadczeń, programów zdrowotnych i wsparcia społecznego – Rozwój sieci wsparcia dla opiekunów osób zależnych (np. grupy samopomocowe, poradnictwo) – Promowanie integracji międzypokoleniowej poprzez wspólne działania seniorów, dzieci i młodzieży	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – programy rządowe np. Senior+, Dostępność+, Opieka wytchnieniowa, Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością
1.3. Wzmocnienie działań integracyjnych i aktywizujących mieszkańców z różnych grup wiekowych		
	– Organizacja cyklicznych wydarzeń społecznych, kulturalnych i sportowych o charakterze międzypokoleniowym (np. festyny, pikniki, rodzinne turnieje, spacer historyczne) – Tworzenie i rozwijanie lokalnych grup tematycznych (np. koła zainteresowań, grupy są-	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – środki budżetu państwa

	siedzkie, kooperatywy) integrujących mieszkańców różnych sołectw – Wsparcie dla inicjatyw oddolnych mieszkańców – poprzez konkursy, minigranty, pomoc doradczą i organizacyjną – Rozwój wolontariatu lokalnego, zwłaszcza międzypokoleniowego i sąsiedzkiego (np. młodzież pomagająca seniorom, wspólne projekty) – Tworzenie miejsc sprzyjających integracji – np. domów wspólnoty wiejskiej, ogrodów społecznych, wspólnych pracowni – Realizacja lokalnych kampanii społecznych promujących wzajemne wsparcie, zaangażowanie i odpowiedzialność za wspólnotę	– środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – programy rządowe, granty sołeckie np. Nasze świetlice sołeckie
	1.4. Rozbudowa przestrzeni wspólnych i miejsc spotkań społeczności lokalnej	
	– Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich oraz domów kultury w celu ich pełniejszego wykorzystania przez mieszkańców – Tworzenie nowych przestrzeni spotkań tam, gdzie dotąd ich nie było – np. altan integracyjnych, plenerowych miejsc wypoczynku, domków sołeckich – Rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni publicznych (np. place, skwery, boiska) z udziałem mieszkańców – Wdrażanie projektów opartych na współpracy – np. ogrody społeczne, wspólne warsztaty z zakresu projektowania przestrzeni – Usprawnienie dostępności do już istniejących obiektów (m.in. poprzez remonty, wyposażenie, oświetlenie, dostępność cyfrową) – Włączenie społeczności lokalnej w planowanie i zarządzanie przestrzeniami wspólnymi (np. poprzez rady sołeckie, grupy inicjatywne, konsultacje społeczne)	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Krajowy Plan Odbudowy (KPO) – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, np. Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

	1.5. Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz oddolnych inicjatyw obywatelskich	
	– Szkolenia i warsztaty dla członków organizacji pozarządowych (NGO), kół gospodyń wiejskich, grup nieformalnych i liderów społecznych (z zakresu zarządzania projektami, pozyskiwania funduszy, promocji działań) – Wsparcie finansowe i organizacyjne inicjatyw społecznych – w formie konkursów grantowych, minigrantów i preferencyjnych środków pomocowych – Przygotowanie i aktualizacja wykazu/mapy organizacji społecznych i inicjatyw działających na terenie gminy oraz sposobów ich wsparcia – Utworzenie punktu konsultacyjno-doradczego dla NGO, grup nieformalnych i inicjatyw obywatelskich – Promocja dobrych praktyk i upowszechnianie informacji o działalności lokalnych organizacji w mediach społecznościowych i komunikacji gminnej – Zapewnienie dostępu do infrastruktury i zasobów technicznych (np. sal, sprzętu, transportu) wspierających działania oddolne	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Krajowy Plan Odbudowy (KPO) – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty społeczne
2. Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o zrównoważone rolnictwo, przetwórstwo, turystykę i przedsiębiorczość mieszkańców	2.1 Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego i lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego	
	– Promocja i edukacja mieszkańców oraz rolników w zakresie zasad i korzyści płynących z rolnictwa ekologicznego (m.in. seminaria, kampanie, warsztaty tematyczne) – Tworzenie programów wsparcia dla gospodarstw przechodzących na produkcję ekologiczną (np. doradztwo, wsparcie certyfikacyjne, dostęp do rynków) – Wspieranie inicjatyw związanych z lokalnym przetwórstwem – m.in. poprzez dotacje	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – programy rządowe, granty społeczne, – Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

	na modernizację małych przetwórci, wytwórci serów, soków, suszarni, piekarni itp. – Upowszechnianie rozwiązań ograniczających skutki suszy w rolnictwie (np. praktyki glebowe, retencja, racjonalna gospodarka wodą) – w ramach działań edukacyjnych i doradczych – Rozwijanie powiązań pomiędzy lokalnymi producentami a odbiorcami (mieszkańcy, sklepy, gastronomia, szkoły, ośrodki zdrowia) – Tworzenie wspólnych marek i etykiet promujących lokalne produkty ekologiczne	
	2.2. Tworzenie warunków do rozwoju mikroprzedsiębiorczości, szczególnie wśród kobiet, młodzieży i osób powracających z emigracji	
	– Organizacja programów aktywności (szkoleń, doradztwa, mentoringu) dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet, młodzieży oraz powracających migrantów – Zapewnienie wsparcia finansowego na zakładanie i rozwój mikroprzedsiębiorstw (np. w formie grantów, niskooprocentowanych pożyczek, bonów rozwojowych) – Tworzenie przyjaznej infrastruktury dla start-upów i mikrofirm (np. coworking, inkubator przedsiębiorczości, lokalny punkt doradztwa biznesowego) – Organizowanie lokalnych konkursów na innowacyjne pomysły biznesowe i wspieranie najciekawszych inicjatyw – Promocja lokalnych historii sukcesu w mediach i kanałach gminnych – w celu budowania kultury przedsiębiorczości – Współpraca z instytucjami rynku pracy, szkołami i uczelniami w zakresie wspierania praktyk, staży i rozwoju kompetencji przedsiębiorczych	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty społeczne, – Fundusze EOG i fundusze norweskie

2.3. Promocja produktów lokalnych i rozwój krótkich łańcuchów dostaw		
	– Tworzenie i promocja wspólnej marki lokalnych produktów i usług (np. „Z Poświętnego”, „Naturalnie z Poświętnego”) – Organizacja lokalnych jarmarków, targów i wydarzeń tematycznych promujących lokalne wyroby, rękodzieło i żywność wysokiej jakości – Tworzenie katalogów, baz danych i map produktów lokalnych (zarówno online, jak i w wersji papierowej) – Rozwój bezpośrednich kanałów sprzedaży (targowiska, punkty odbioru w gospodarstwach, sprzedaż internetowa, kooperatywy konsumenckie) – Wspieranie współpracy pomiędzy rolnikami, przetwórcami, lokalnymi sprzedawcami i gastronomią (np. dostawy do restauracji, stołówek, szkół) – Kampanie informacyjno-edukacyjne zachęcające mieszkańców do kupowania produktów lokalnych i budowania gospodarki obiegu zamkniętego na poziomie gminy	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty sołeckie
	2.4. Wspieranie usług turystyki wiejskiej i rekreacyjnej opartych na zasobach gminy	
	– Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych i rodzinnych usług noclegowych poprzez doradztwo, dotacje i promocję – Tworzenie i oznakowanie szlaków tematycznych – przyrodniczych, historycznych, kulinarnych i rowerowych – Rozwój infrastruktury rekreacyjnej przyjaznej mieszkańcom i turystom (np. miejsca piknikowe, siłownie plenerowe, place rekreacyjne, punkty widokowe) – Organizacja wydarzeń promujących lokalne dziedzictwo, kulturę i kuchnię jako elementy atrakcji turystycznej	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Krajowy Plan Odbudowy (KPO) – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty sołeckie

	– Budowa systemu informacji turystycznej (foldery, mapy, punkty informacji, aplikacje mobilne) – Współpraca z regionalnymi operatorami turystycznymi i instytucjami w celu włączenia gminy w regionalne produkty turystyczne	
	2.5. Rozwój systemu doradztwa, szkoleń i usług wspierających przedsiębiorczość	
	– Utworzenie lokalnego punktu doradczego dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz dla działających mikroprzedsiębiorców – Organizacja cyklicznych szkoleń i warsztatów z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, zarządzania, marketingu, prawa, digitalizacji i innowacji – Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu (np. LGD, OHP, PUP, inkubatory, klastry branżowe) w celu kierowania mieszkańców do wyspecjalizowanych usług – Stworzenie mobilnego doradztwa – z dojazdem do sołectw lub zdalnym dostępem do konsultacji – Budowa platformy informacyjnej online (np. „Portal przedsiębiorcy z Poświętnego”) zawierającej bazę wiedzy, ogłoszenia, formularze i kontakt do doradców – Rozwój usług wspierających przedsiębiorców – np. księgowości, szkoleń zawodowych, promocji online, tworzenia ofert czy pisania wniosków o dofinansowanie	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – programy rządowe, granty społeczne
3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiskowych i przestrzennych jako fundament trwałego rozwoju gminy	3.1 Ochrona i zagospodarowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy	
	– Inwentaryzacja i dokumentowanie cennych przyrodniczo oraz krajobrazowo obszarów gminy (np. zadrzewienia, torfowiska, ciek wodne, aleje, doliny)	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu państwa

	– Wspieranie działań renaturyzacyjnych i ochronnych – np. przywracanie naturalnych siedlisk, nasadzenia rodzimych gatunków, eliminacja gatunków inwazyjnych – Zagospodarowanie terenów cennych krajobrazowo w sposób umożliwiający edukację przyrodniczą i rekreację (np. ścieżki edukacyjne, punkty widokowe, tablice informacyjne) – Współpraca z Lasami Państwowymi, organizacjami ekologicznymi i szkołami przy realizacji projektów edukacyjno-ochronnych – Rozwój inicjatyw lokalnych na rzecz ochrony krajobrazu kulturowego – np. odbudowa tradycyjnych form zagospodarowania przestrzeni, ochrona wiejskich alei i układów osadniczych – Promocja i nagradzanie dobrych praktyk w zakresie gospodarowania przestrzenią zgodnie z walorami przyrodniczymi	– środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty sołeckie, – Rządowy fundusz na rzecz Inwestycji Lokalnych (RFIL) – Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS) – Fundusze EOG i fundusze norweskie – Program Horyzont Europa
3.2. Rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury sprzyjającej jakości życia i odporności na zmiany klimatu		
	– Tworzenie i rewitalizacja terenów zieleni w obrębie miejscowości (np. parki wiejskie, skwery, zieleń przydrożna, zadrzewienia śródpolne) – Zakładanie ogrodów społecznych, kieszonkowych parków i miejsc zielonej rekreacji dostępnych dla mieszkańców różnych grup wiekowych – Budowa lub modernizacja elementów tzw. błękitnej infrastruktury – np. zbiorników retencyjnych, rowów odwadniających, oczek wodnych, mokradeł – Instalacja rozwiązań opartych na przyrodzie (nature-based solutions) – np. zielonych dachów, ogrodów deszczowych, systemów małej retencji przydomowej – Działania edukacyjne i promocyjne dotyczące adaptacji do	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty sołeckie, – Rządowy fundusz na rzecz Inwestycji Lokalnych (RFIL) – Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS) – Fundusze EOG i fundusze norweskie – Program Horyzont Europa

	zmian klimatu i roli zielono-błękitnej infrastruktury w łagodzeniu ich skutków – Działania na rzecz poprawy jakości powietrza (m.in. ograniczanie niskiej emisji, edukacja mieszkańców, wsparcie działań modernizacyjnych w budynkach i źródłach ciepła – w powiązaniu z programami zewnętrznymi) – Działania ograniczające skutki zjawisk ekstremalnych (w tym planowanie i realizacja przedsięwzięć przeciwpowodziowych oraz rozwiązań infrastruktury przeciwwzrostowej) – Wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców i organizacji w zakresie zazieleniania przestrzeni oraz gospodarowania wodami opadowymi	
3.3. Wzmacnianie spójności przestrzennej i funkcjonalnej poprzez rozwój infrastruktury i planowania przestrzennego		
	– Spójne planowanie przestrzenne – zarówno na poziomie dokumentów, jak i faktycznego zagospodarowania. – Rozwój podstawowej infrastruktury technicznej (drogi lokalne, sieci wodociągowe i kanalizacyjne, oświetlenie) w sposób zapewniający równomierny rozwój poszczególnych sołectw – Ograniczanie rozproszenia zabudowy i planowanie nowych inwestycji z poszanowaniem ładu przestrzennego i wartości krajobrazowych – Tworzenie stref aktywności lokalnej (np. centra wsi, węzły funkcjonalne), które integrują funkcje społeczne, rekreacyjne i gospodarcze – Konsultowanie decyzji przestrzennych z mieszkańcami i wspieranie oddolnego planowania (np. plany odnowy miejscowości, koncepcje zagospodarowania przestrzeni – Wspieranie projektów infrastrukturalnych służących powiązaniu funkcjonalnemu sołectw	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu państwa – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty sołeckie, – Rządowy fundusz na rzecz Inwestycji Lokalnych (RFIL) – Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS) – Fundusze EOG i fundusze norweskie

	(np. ciągi pieszo-rowerowe, łączniki komunikacyjne, wspólne place wiejskie)	
	3.4. Wsparcie inwestycji w estetykę, porządek i funkcjonalność przestrzeni	
	– Rewitalizacja zaniedbanych przestrzeni publicznych w centrach miejscowości (np. place, rynki, przystanki, otoczenie świetlic i szkół) – Wprowadzenie spójnych standardów estetycznych dla elementów małej architektury, ogrodzeń, tablic informacyjnych, oświetlenia itp. – Wsparcie działań na rzecz skutecznego usuwania azbestu (w tym identyfikacja potrzeb, informowanie mieszkańców, przygotowanie projektów i współpraca z programami zewnętrznymi) – Organizacja konkursów i inicjatyw na rzecz upiększania otoczenia – m.in. ogrody społeczne, zazielenianie przestrzeni, murale, akcje „Posadź drzewo” – Dofinansowanie działań wspólnot i mieszkańców na rzecz porządkowania i upiększania przestrzeni wspólnej – Tworzenie przyjaznych i dostępnych przestrzeni dla różnych grup – seniorów, dzieci, osób z niepełnosprawnościami – Promowanie dobrych praktyk w zakresie projektowania i użytkowania przestrzeni publicznych (np. kampanie informacyjne, publikacje, warsztaty z projektowania)	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu państwa – Program Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty społeczne, – Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS) – Fundusze EOG i fundusze norweskie
	3.5. Zwiększenie dostępności transportowej i cyfrowej sołectw	
	– Tworzenie i modernizacja infrastruktury drogowej i pieszo-rowerowej poprawiającej dostępność między miejscowościami – Wprowadzenie rozwiązań cyfrowych wspierających planowanie transportu – np. aplikacji z rozkładami jazdy, systemów	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – Krajowy Plan Odbudowy (KPO) – Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)

	- zgłaszania potrzeb transportowych - Ograniczanie wykluczenia transportem zbiorowym poprzez uruchamianie nowych połączeń autobusowych, dostosowanie rozwiązań transportowych do potrzeb mieszkańców oraz koordynację połączeń autobusowych z połączeniami kolejowymi (w tym w relacji z Łodzią) - Rozwój dostępu do internetu szerokopasmowego na terenach słabo zurbanizowanych – poprzez wsparcie inwestycji i współpracę z operatorami - Wspieranie projektów z zakresu edukacji cyfrowej i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu wśród seniorów, uczniów i osób z terenów peryferyjnych - Integracja cyfrowych usług publicznych i lokalnych (np. e-konsultacje, zapisy na wydarzenia, aplikacje lokalne) zwiększających dostępność informacji	- środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy - Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego - Rządowy fundusz na rzecz Inwestycji Lokalnych (RFIL) - programy rządowe, granty sołeckie, - Fundusze EOG i fundusze norweskie - Program Horyzont Europa
4. Budowanie rozpoznawalny i nowoczesnej marki Gminy Poświętne oraz wzmacnianie współpracy lokalnej i regionalne	4.1. Opracowanie i wdrożenie spójnej strategii promocji gminy i jej oferty	
	- Opracowanie kompleksowej strategii promocji gminy, obejmującej jej ofertę turystyczną, inwestycyjną, kulturową i osiedleńczą - Stworzenie i wdrożenie spójnej identyfikacji wizualnej (logo, hasło, kolory, grafiki) oraz systemu komunikacji wizualnej (np. tablice, foldery, gadżety) - Przygotowanie pakietu podstawowych materiałów promocyjnych i informacyjnych (w tym krótkie „wizytówki” gminy/sołectw/atrakcji – w wersji online i papierowej) - Rozwój profesjonalnych kanałów promocji online – nowoczesnej strony internetowej, mediów społecznościowych, newsletterów i kampanii internetowych	- Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 - środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy - Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego - programy rządowe, granty sołeckie

	– Produkcja materiałów promocyjnych (filmy, zdjęcia, artykuły, podcasty) prezentujących walory gminy, jej mieszkańców i lokalne inicjatywy – Organizacja wydarzeń o charakterze promocyjnym (np. dni gminy, festiwale, wystawy produktów lokalnych) i udział w wydarzeniach regionalnych – Budowa relacji z mediami lokalnymi i regionalnymi oraz influencerami i instytucjami wspierającymi promocję terytorialną	
4.2. Wzmacnianie współpracy między mieszkańcami, organizacjami, przedsiębiorcami i administracją		
	– Tworzenie i wspieranie lokalnych partnerstw, sieci współpracy i grup tematycznych łączących mieszkańców, NGO, sołectwa, przedsiębiorców i instytucje – Organizacja regularnych spotkań, forów lokalnych i konsultacji tematycznych umożliwiających wymianę informacji i planowanie wspólnych działań – Rozwój mechanizmów mikrodotacji i konkursów lokalnych dla inicjatyw oddolnych, grup nieformalnych i organizacji – Wzmacnianie kompetencji liderów lokalnych i animatorów społecznych poprzez szkolenia i mentoring – Tworzenie platformy komunikacyjnej (np. gminnego portalu współpracy, newslettera, grupy online) ułatwiającej przepływ informacji między podmiotami – Rozwijanie form partnerstwa w realizacji inwestycji i projektów społecznych (m.in. formuły współpracy publiczno-społecznej, budżet partycypacyjny)	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty sołeckie
4.3. Rozwój narzędzi komunikacji i partycypacji społecznej (m.in. konsultacje, fora tematyczne, budżet obywatelski i fundusz sołecki)		
	– Wprowadzenie i rozwój systematycznych konsultacji spo-	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027

	łącznych dotyczących planowanych działań, inwestycji i dokumentów strategicznych – Organizacja cyklicznych forów tematycznych i debat lokalnych dotyczących ważnych problemów i wyzwań rozwojowych gminy – Uruchomienie lokalnego budżetu obywatelskiego z przejrzystymi zasadami zgłaszania i wyboru projektów – Wykorzystanie i/lub wzmocnienie mechanizmów partycypacyjnych na poziomie sołectw (w tym fundusz sołecki – jeśli jest stosowany – jako narzędzie współdecydowania i realizacji inicjatyw) – Rozwój narzędzi cyfrowych wspierających partycypację – np. platform konsultacyjnych, formularzy online, transmisji i archiwizacji zebrań – Wdrożenie nowych form komunikacji z mieszkańcami (np. newsletter, SMS/powiadomienia, aplikacja/komunikator, stałe dyżury/spotkania w sołectwach, transmisje i skróty informacyjne). – Edukacja mieszkańców w zakresie uczestnictwa obywatelskiego, prawa do współdecydowania i możliwości wpływu na sprawy lokalne – Rozwijanie form dialogu z grupami mniej aktywnymi (np. seniorzy, młodzież, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z małych sołectw)	– środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty sołeckie
	4.4. Kreowanie marki lokalnej opartej na tożsamości, produktach i usługach wysokiej jakości	
	– Wypracowanie wspólnej marki lokalnej w procesie partycypacyjnym – obejmującej nazwę, symbole, wartości i narrację promującą gminę – Wprowadzenie systemu certyfikacji produktów i usług lokal-	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego

	nych (np. „Produkt z Poświętnego”, „Rękodzieło z gminy”, „Gościnna Zagroda”) – Promocja lokalnych producentów, usługodawców i twórców w ramach wspólnej marki (np. katalogi, wydarzenia tematyczne, media społecznościowe) – Integracja marki lokalnej z działaniami edukacyjnymi i promocyjnymi – np. w szkołach, wydarzeniach, publikacjach – Wspieranie współpracy między producentami i usługodawcami w celu tworzenia wspólnych ofert i pakietów opartych na tożsamości miejsca – Działania na rzecz ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego (w tym uporządkowanie i wzmocnienie systemu opieki nad zabytkami oraz promocja dziedzictwa w ofercie gminy) – Podjęcie działań przygotowawczych i partnerskich na rzecz ustanowienia formy ochrony obszarowej na terenie Zespołu klasztoru Filipinów z Sanktuarium w Studziannie-Poświętnem (w zgodzie z rekomendacjami Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami 2024-2027) – Budowa rozpoznawalności marki regionalnie i ponadlokalnie – we współpracy z mediami, instytucjami i turystyką	– programy rządowe, granty sołeckie
4.5. Budowanie partnerstw z gminami sąsiednimi, instytucjami i organizacjami regionalnymi		
	– Nawiązywanie i rozwijanie współpracy z gminami sąsiednimi w zakresie wspólnych projektów infrastrukturalnych, kulturalnych, gospodarczych i edukacyjnych – Udział w sieciach współpracy, klastrach i porozumieniach regionalnych (np. LGD, związki gmin, partnerstwa terytorialne) – Inicjowanie wspólnych aplikacji o środki zewnętrzne (np. Fundusze Europejskie, programy	– Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 – środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu i gminy – Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego – programy rządowe, granty sołeckie

	krajowe) na projekty o ponadlokalnym charakterze - Współpraca z instytucjami regionalnymi (np. urzędy marszałkowskie, instytuty badawcze, uczelnie) w zakresie analizy danych, planowania i wdrażania rozwiązań rozwojowych - Organizacja cyklicznych spotkań i debat z partnerami zewnętrznymi w celu planowania, wymiany doświadczeń i integracji - Tworzenie wspólnych marek terytorialnych i kampanii promocyjnych obejmujących gminę i jej otoczenie	- Programy Interreg np. Interreg Europa, ESPON 2030, URBACT
--	--	---

Załącznik

**Diagnoza sytuacji
przestrzennej, gospodarczej i społecznej
Gminy Poświętne
na lata
2026-2046**

Opracowanie:

FUNDACJA ROZWOJU
PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
IM. PROF. JERZEGO DIETLA

we współpracy z Gminą Poświętne.

Strategię Rozwoju Gminy Poświętne na lata 2026-2046 opracowano w oparciu o materiały źródłowe referatów Urzędu Gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, dostępne dane statystyczne oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców.

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY POŚWIĘTNE	4
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej	4
1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Poświętne (wprowadzenie)	4
1.2. Położenie geograficzne i administracyjne	5
1.3. Problem azbestu w strukturze przestrzennej gminy Poświętne – ustalenia diagnostyczne	11
1.4. Demografia Gminy Poświętne	12
1.5. Kultura i turystyka	21
1.6. Członkostwo w związkach międzygminnych, strefach gospodarczych, itp.	24
2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej	25
2.1. Podmioty REGON	26
2.2. Liczba podmiotów REGON	29
2.3. Bezrobotni zarejestrowani w wieku produkcyjnym	33
2.4. Udział mieszkańców Gminy Poświętne korzystających z sieci wodociągowej	36
2.5. Udział mieszkańców Gminy Poświętne korzystających z sieci kanalizacyjnej	39
2.6. Korzystanie z sieci gazowej na terenie Gminy Poświętne	42
2.7. Udział wydatków inwestycyjnych	46
3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	52
3.1. Struktura ludności	53
3.2. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	63
3.3. Placówki przedszkolne	70
3.4. Edukacja i wychowanie	77
3.5. Organizacje społeczne	92
3.6. Beneficjenci pomocy społecznej	97
Spis tabel	101
Spis wykresów	103
Spis rysunków	103

CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY POŚWIĘTNE

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Właściwe zarządzanie przestrzenią stanowi fundament zrównoważonego rozwoju lokalnego. Układ przestrzenny gminy, dostępność terenów inwestycyjnych, stan infrastruktury technicznej, funkcjonalne powiązania między miejscowościami oraz uwarunkowania przyrodnicze i środowiskowe wywierają istotny wpływ na możliwości rozwojowe jednostki samorządu terytorialnego.

W przypadku Gminy Poświętne analiza sytuacji przestrzennej pozwoliła na identyfikację kluczowych atutów i barier związanych z wykorzystaniem dostępnych zasobów przestrzennych oraz z aktualnym stanem zagospodarowania terenu. Ujęto w niej m.in. strukturę użytkowania gruntów, lokalizację, dostępność komunikacyjną oraz aspekty ochrony środowiska i krajobrazu.

1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Poświętne (wprowadzenie)

Gmina Poświętne to jednostka samorządu terytorialnego położona w centralnej Polsce, we wschodniej części województwa łódzkiego, na terenie powiatu opoczyńskiego. Jest gminą wiejską, obejmującą obszar o charakterze typowo rolniczym, z przewagą terenów zielonych, lasów oraz niewielkich miejscowości o tradycyjnym układzie przestrzennym. Siedzibą Gminy jest miejscowość Poświętne, pełniąca funkcję administracyjnego i usługowego centrum dla okolicznych wsi.

Gmina zajmuje powierzchnię około 140 km² i liczy nieco ponad 2800 mieszkańców, co sprawia, że jest obszarem o niskiej gęstości zaludnienia. Jej terytorium charakteryzuje się cennymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi – na terenie Gminy znajduje się m.in. fragment Spalskiego Parku Krajobrazowego oraz liczne kompleksy leśne i tereny podmokłe, stanowiące siedliska wielu gatunków roślin i zwierząt.

Mieszkańcy Gminy Poświętne w znacznej mierze utrzymują się z rolnictwa, a lokalna gospodarka opiera się na produkcji rolno-spożywczej, gospodarstwach indywidualnych oraz drobnej działalności usługowej i handlowej. Coraz większego znaczenia nabiera także rozwój turystyki przyrodniczej i kulturowej, związanej m.in. z walorami krajobrazowymi, zabytkami architektury sakralnej oraz organizowanymi lokalnie wydarzeniami kulturalnymi.

Gmina Poświętne posiada bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe, a jednym z jej najważniejszych ośrodków duchowych jest Sanktuarium Matki Bożej Świątobodzinnej w Studziannie będące miejscem pielgrzymkowym.

Zasoby kulturowe obszaru Gminy oparte są na jej bogatej historii oraz dziedzictwie sakralnym i patriotycznym. Gmina Poświętne wyróżnia się silnym związkiem z zakonem filipinów i długą tradycją pielgrzymkową miejscowości Studzianna, będącej duchowym centrum regionu. Wyjątkowy charakter historyczny i religijny Gminy znajduje swoje odzwierciedlenie również w funkcjonującym od 2012 roku Centrum Turysty i Pielgrzyma w Poświętnem im. Filipa Neri.

W granicach Gminy znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków, reprezentujące różnorodne funkcje takie jak sakralne, rezydencjonalne czy cmentarne.

Do najważniejszych zabytków zalicza się:

- Zespół klasztorny Filipinów w Poświętnym, w tym Sanktuarium Świętej Rodziny, kościół pw. św. Józefa, kaplicę św. Anny z Górą Dziewiczą, dzwonnice, ogrodzenie z bramą i inne elementy zespołu,
- cmentarz parafialny z XVIII wieku przy ul. Jaśminowej w Poświętnym,
- Szaniec Hubala w Anielinie – miejsce pamięci narodowej upamiętniające mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” i oddziały partyzanckie,
- inne liczne obiekty sakralne oraz budynki o wartości historycznej.

Gmina posiada również dziedzictwo filmowe, gdyż na jej terenie zrealizowano aż 16 filmów, co przyczyniło się do promocji lokalnych krajobrazów i zabytków. Powstawały tu zdjęcia do klasyki polskiego kina – „Jak rozpętałem II wojnę światową”, „Czterech pancernych i psa”, „Hubala” czy „Katynia”¹.

1.2. Położenie geograficzne i administracyjne

Z punktu widzenia regionalizacji fizycznogeograficznej, obszar Gminy Poświętne leży na Równinie Opoczyńskiej, w dolnym biegu rzeki Pilicy, we wschodniej części województwa łódzkiego, na obszarze dawnej Puszczy Pilickiej. Gmina Poświętne znajduje się na pograniczu Niżu Środkowopolskiego i Wyżyn Polskich. W centralnej części Polski głównymi jednostkami tektonicznymi są: Wał Pomorsko-Kujawski, Niecka Brzeźna oraz Niecka Szczecińsko-Miechowska. Gmina leży w południowej części Wału Pomorsko-Kujawskiego, którego podłoże geologiczne uformowane jest przez mezozoiczne struktury, w większości przykryte osadami kenozoiku. Na powierzchni odsłaniają się piaskowce oraz iły jurajskie, których miąższość sięga kilkuset metrów. Najmłodsze osady geologiczne w Gminie to holocenijskie aluwia rzeczne, torfy oraz wydmy i piaski eoliczne. Na całym terenie występują również osady czwartorzędowe, których grubość i pochodzenie są zróżnicowane.

Lasy i grunty leśne pokrywają 57,7% ogólnej powierzchni Gminy. Największe kompleksy leśne zlokalizowane są na obszarach objętych ochroną – w granicach Spalskiego Parku Krajobrazowego oraz na terenach wchodzących w skład sieci Natura 2000. Tereny te cechują się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, a także dużą różnorodnością biologiczną.

Na terenie Gminy Poświętne występuje szereg użytków ekologicznych, które odgrywają istotną rolę w ochronie przyrody i różnorodności biologicznej. Są to obszary cenne przyrodniczo, obejmujące między innymi siedliska rzadkich i chronionych gatunków drzew, tereny bagienne, torfowiska oraz śródlęsne niecki okresowo zalewane wodą. W rejonie Studzianny istnieją użytki ekologiczne w postaci śródlęsnych terenów podmokłych, które stanowią siedliska gatunków zależnych od wody i wilgotnego mikroklimatu. Podobny charakter mają obszary w miejscowości Dęborzeczek, gdzie chronione są okresowo zalewane fragmenty lasów pełniące funkcję naturalnych enklaw bioróżnorodności. W okolicach Anielina dominują użytki o charakterze bagiennym, w tym zarówno mniejsze bagna, jak i rozległe bagno śródlęsne, sprzyjające rozwojowi specyficznych zbiorowisk roślinnych oraz będące miejscem bytowania wielu gatunków płazów i ptaków.

¹ https://filmowelodzkie.pl/lokacje/studzianna-poswietne/?utm_source=chatgpt.com (dostęp: 24.07.2025 r.)

Cenne przyrodniczo obszary występują także w Mysiakowcu, gdzie zachowały się bagna oraz śródleśne obniżenia zalewane wodą. Stanowią one naturalne siedliska dla roślin wodno-błotnych oraz zwierząt związanych z mokradłami. Największe skupisko użytków ekologicznych znajduje się w Brudzewicach. Obejmuje ono torfowisko oraz sąsiadujące z nim siedliska okresowo zalewane. Tereny te są szczególnie ważne ze względu na zdolność do retencjonowania wody oraz bogactwo gatunków flory i fauny, jakie się w nich utrzymują. Łącznie użytki ekologiczne Gminy Poświętne obejmują różnorodne ekosystemy wodno-błotne i leśne. Ich wspólną cechą jest naturalny charakter, mała ingerencja człowieka oraz funkcja ostoja dla gatunków, które w innych warunkach zanikają wskutek osuszania terenów, intensywnej gospodarki rolnej i leśnej. Zachowanie tych obszarów ma ogromne znaczenie nie tylko dla ochrony bioróżnorodności, lecz także dla stabilizacji stosunków wodnych i mikroklimatu w Gminie.

Ponadto na terenie Gminy Poświętne znajduje się szereg pomników przyrody, wśród których dominują wiekowe dęby szypułkowe oraz lipy drobnolistne. Do najokazalszych okazów należą dęby szypułkowy o imponującym obwodzie 547 cm i wysokości 6 metrów, a także inne dorodne dęby osiągające od 16 do 18 metrów wysokości i obwody pni przekraczające 350 cm. Wśród chronionych drzew wyróżnia się również grupa lip drobnolistnych, z których największe mają obwody sięgające 387 cm i wysokości około 15-16 metrów. Na szczególną uwagę zasługuje także lipa o charakterze drzewa dwupniowego, o obwodach pni wynoszących 145 i 187 cm oraz wysokości 14 metrów. Do zasobu pomników przyrody Gminy zaliczono również cztery dęby szypułkowe posiadające własne imiona: „Władysław” charakteryzuje się obwodem 286 cm, „Marian” – 231 cm, „Jan” – 363 cm, natomiast „Henryk” osiąga obwód 327 cm. Wszystkie te drzewa stanowią istotny element dziedzictwa przyrodniczego Gminy, świadczący o bogactwie i różnorodności jej zasobów naturalnych, a zarazem pełnią ważną funkcję krajobrazową i kulturową.

Tereny o szczególnej wartości ekologicznej Gminy Poświętne sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji – w tym szlaków pieszych, rowerowych. Wyróżnia ją czyste powietrze, naturalne zbiorowiska leśne oraz doliny rzeczne.

Mimo dominacji terenów leśnych, w Gminie zachowane są również użytki rolne.

Charakterystyka geograficzna i geofizyczna:

- teren lekko pofałdowany, pagórkowaty, z licznymi dolinami rzecznyymi,
- przeważają gleby bielcowe i brunatne o średniej i niskiej bonitacji rolniczej,
- Gmina rozpościera się w dolnym biegu rzeki Pilicy we wschodniej części województwa łódzkiego.

W skład Gminy wchodzi 17 miejscowości: Anielin, Brudzewice, Brudzewice-Kolonia, Buczek, Dęba, Dęborzeczek, Gapinin, Gapinin-Kolonia, Kozłowiec, Małoszyce, Mysiakowiec, Ponikła, Poręby, Poświętne, Stefanów, Studzianna, Wólka Kuligowska. Na terenie Gminy nie ma żadnego miasta, całość to tereny wiejskie.

Gmina Poświętne sąsiaduje z następującymi gminami:

- od zachodu z gminą Inowłódz,
- od północy z gminą Rzeszyca,
- od wschodu z gminą Odrzywół,
- od południowego wschodu z gminą Drzewica,
- od południa z gminą Opoczno.

Gmina liczy 15 sołectw.

Znaczenie położenia geograficznego:

- przyrodnicze i turystyczne: bliskość obszarów chronionych oraz lasów sprzyja turystyce pieszej, rowerowej i agroturystyce. Na terenie Gminy znajduje się m.in. Sanktuarium Maryjne w Studziannie, które jest ważnym ośrodkiem pielgrzymkowym.
- rolnicze: dominują małe i średnie gospodarstwa rolne, zorientowane głównie na produkcję roślinną i hodowlę zwierząt.
- dostępność komunikacyjna: położenie z dala od głównych szlaków komunikacyjnych wpływa na relatywnie niski poziom rozwoju gospodarczego, ale jednocześnie chroni Gminę przed nadmierną urbanizacją.
- struktura osadnicza: wiejska

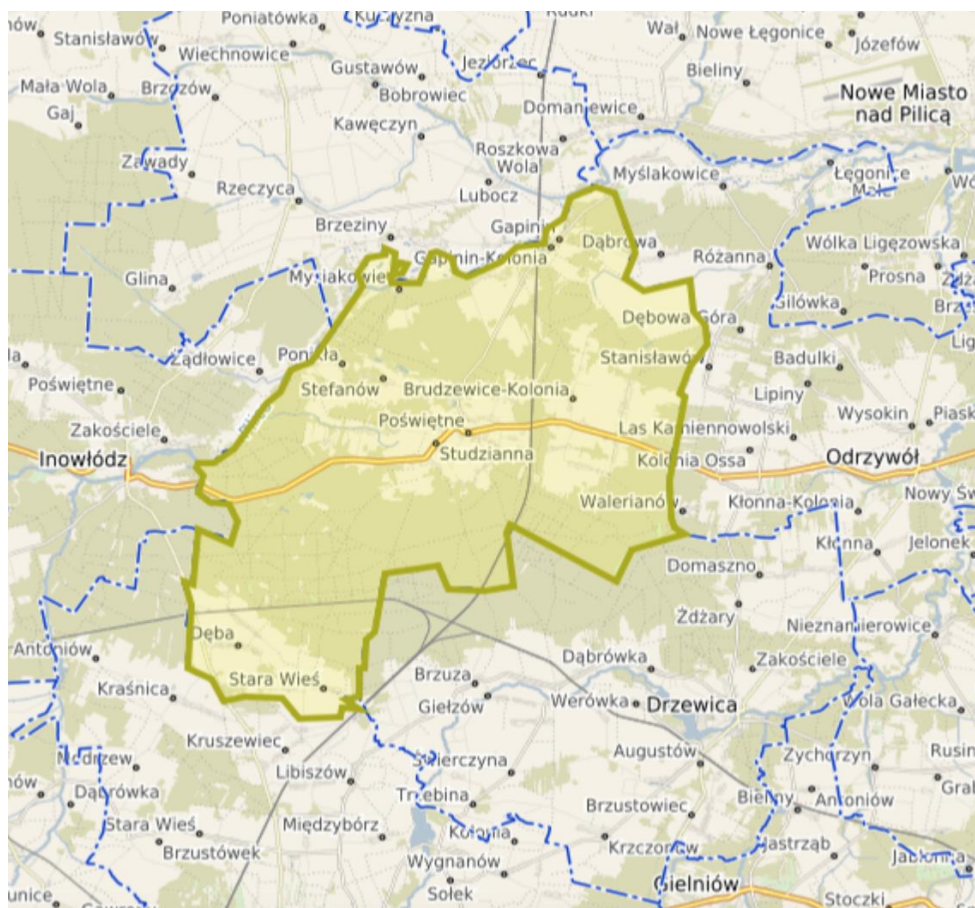
Przez teren Gminy Poświętne przebiegają drogi: krajowa nr 48, wojewódzka nr 726 (Inowłódz – Opoczno) oraz powiatowa. Na terenie Gminy Poświętne znajduje się jedna stacja kolejowa w miejscowości Dęba Opoczyńska na trasie Tomaszów Mazowiecki – Radom, oddalona od Poświętnego o około 17 km. Od 2022 roku na terenie Gminy Poświętne dzięki dofinansowaniu ze środków Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych funkcjonują pasażerskie połączenia autobusowe o charakterze użyteczności publicznej. Linie te łączą sołectwa takie jak Anielin, Brudzewice, Studzianna, Mysiakowiec, Ponikła, Wólka Kuligowska, Gapinin i Poświętne². Ponadto, Powiat Opoczyński zawarł umowę z przewoźnikiem PKS Opoczno na lata 2025-2026, obejmującą obsługę linii o charakterze użyteczności publicznej. Kursy te funkcjonują między innymi na trasach Opoczno-Drzewice, Opoczno-Popławy, Opoczno-Wójcin, Stoczki-Mroczków Gościny czy Opoczno-Malenie³.

Najbliższe większe miasta w sąsiedztwie Gminy:

- Opoczno – ok. 18 km,
- Tomaszów Mazowiecki – ok. 25 km,
- Rawa Mazowiecka – ok. 60 km,
- Radom – ok. 60 km,
- Łódź – ok. 90 km.

² https://www.poswietne.pl/aktualnosc-89-gminne_przewozy_pasazerskie_o.html (dostęp: 05.09.2025 r.)

³ https://moj.powiat.pl/powiat-podpisal-umowe-z-pxs-opoczno-26260721.html?utm_source= (dostęp: 05.09.2025 r.)

Rysunek 2. Gmina Poświętne na mapie powiatu opoczyńskiego

Źródło: <https://e-mapa.net/polska/lodzkie-10/opoczynski-07/poswietne-06-2/> (dostęp: 16.07.2025 r.)

W celu zidentyfikowania kluczowych atutów oraz ograniczeń wynikających z położenia geograficznego i administracyjnego Gminy Poświętne, jak również określenia szans i zagrożeń, jakie z tego położenia mogą wynikać w kontekście planowania rozwoju społeczno-gospodarczego przeprowadzono analizę w oparciu o metodykę SWOT (*ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*), która umożliwia kompleksową ocenę czynników wewnętrznych (mocnych i słabych stron) oraz zewnętrznych (szans i zagrożeń). Szczególny nacisk położono na aspekty przestrzenne, środowiskowe, komunikacyjne i funkcjonalne, mające znaczenie dla lokalnych polityk rozwojowych, zwłaszcza w kontekście planowania inwestycji, turystyki, ochrony środowiska oraz dostępu do usług publicznych. Wyniki analizy mają na celu dostarczenie władzom samorządowym oraz interesariuszom lokalnym podstaw do dalszych działań planistycznych, strategicznych i promocyjnych, wspierających zrównoważony rozwój obszaru Gminy Poświętne (tabela 1).

Tabela 2. Analiza SWOT położenia Gminy Poświętne

Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
- Wysokie walory przyrodnicze: duże zalesienie (57,7% powierzchni), obecność Spalskiego Parku Krajobrazowego, obszarów Natura 2000, licznych użytków ekologicznych i pomników przyrody. - Czyste środowisko naturalne, bogata różnorodność biologiczna, atrakcyjne krajobrazy sprzyjające turystyce i rekreacji. - Dogodne położenie w centralnej Polsce, stosunkowo blisko dużych ośrodków miejskich (Opoczno, Tomaszów Mazowiecki, Radom, Łódź). - Unikalne dziedzictwo historyczne, sakralne i patriotyczne (m.in. Sanktuarium w Studziannie, Szaniec Hubala). - Funkcjonowanie Centrum Turysty i Pielgrzyma w Poświętnem wspierającego ruch turystyczny i pielgrzymkowy. - Liczne zabytki wpisane do rejestru oraz bogata tradycja religijna i filmowa, wzmacniające tożsamość i promocję regionu. - Rolniczy charakter Gminy sprzyjający produkcji zdrowej żywności, rozwojowi rolnictwa ekologicznego i agroturystyki. - Silna więź społeczności lokalnej z historią i tradycją regionu.	- Brak ośrodków miejskich na terenie gminy – gmina ma wyłącznie charakter wiejski, co ogranicza rozwój usług i przemysłu. - Rozdrobnienie gospodarstw rolnych, gleby średniej i słabej jakości, co ogranicza opłacalność produkcji rolnej. - Słaba baza infrastruktury technicznej i społecznej w porównaniu do gmin miejskich (np. transport publiczny, kanalizacja, sieci wodociągowe i gazowe). - Położenie z dala od głównych szlaków komunikacyjnych, utrudniające rozwój gospodarczy i inwestycyjny. - Niska gęstość zaludnienia, ograniczająca potencjał rynku lokalnego. - Niewystarczająca liczba miejsc pracy poza rolnictwem, prowadząca do migracji młodych mieszkańców. - Ograniczone środki finansowe Gminy na inwestycje infrastrukturalne i promocyjne.
Szanse (O)	Zagrożenia (T)
- Rozwój turystyki przyrodniczej, kulturowej i pielgrzymkowej, opartej na walorach krajobrazowych, obiektach sakralnych i miejscach pamięci. - Możliwość pozyskiwania funduszy unijnych i krajowych na rozwój infrastruktury, ochronę środowiska, turystykę i rewitalizację zabytków. - Potencjał rozwoju agroturystyki, turystyki rowerowej i pieszej oraz oferty edukacyjnej związanej z przyrodą i historią regionu. - Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi i ekologicznymi, co sprzyja rozwojowi rolnictwa ekologicznego i krótkich łańcuchów dostaw. - Możliwość wykorzystania zasobów leśnych i wodnych do tworzenia ścieżek dydaktycznych, parków tematycznych czy ośrodków rekreacyjnych. - Rozwój współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie turystyki, promocji i inwestycji infrastrukturalnych. - Promocja dziedzictwa filmowego jako elementu budowy marki Gminy.	- Postępujące wyludnianie się Gminy i odpływ młodego pokolenia do większych miast. - Starzenie się społeczeństwa i malejący potencjał demograficzny. - Ryzyko degradacji środowiska w wyniku niekontrolowanej działalności gospodarczej lub intensywnej gospodarki leśnej i rolnej. - Zmiany klimatyczne (susze, spadek retencji wód, zagrożenie dla terenów podmokłych i rolnictwa). - Niska atrakcyjność inwestycyjna z powodu słabej infrastruktury i braku silnego zaplecza przemysłowego. - Konkurencja sąsiednich gmin w zakresie pozyskiwania turystów i inwestorów. - Uzależnienie gospodarki od rolnictwa, które narażone jest na wahania cen i warunków klimatycznych.

Źródło: opracowanie własne

Analiza SWOT położenia Gminy Poświętne uwzględnia zarówno wewnętrzne uwarunkowania przestrzenne i funkcjonalne, jak i zewnętrzne szanse oraz zagrożenia wynikające z kontekstu regionalnego i makrospołecznego. Ujęcie to pozwala wskazać kluczowe aspekty, które powinny być punktem odniesienia w planowaniu strategicznym Gminy. Dzięki analizie Gmina Poświętne ukazuje się jako jednostka o wyjątkowych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, które stanowią jej największy potencjał rozwojowy.

Silną stroną Gminy jest duży udział terenów leśnych, obecność Spalskiego Parku Krajobrazowego i obszarów Natura 2000, a także liczne użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Tereny te wyróżniają się wysoką różnorodnością biologiczną i czystym środowiskiem, co sprzyja turystyce przyrodniczej, rekreacji oraz rozwojowi agroturystyki. Uzupełnieniem tych zasobów jest bogate dziedzictwo historyczne i religijne, z centralnym miejscem pielgrzymkowym w Studdziannie oraz miejscami pamięci narodowej, które nadają Gminie unikalny charakter i znaczenie ponadlokalne.

Z drugiej strony Gmina zmagą się z ograniczeniami wynikającymi z jej wiejskiego charakteru. Brak miejskich ośrodków osadniczych i rozdrobnienie gospodarstw rolnych powodują niską atrakcyjność inwestycyjną, a położenie z dala od głównych szlaków komunikacyjnych ogranicza dostępność i możliwość rozwoju gospodarczego. Niska gęstość zaludnienia i ograniczona baza infrastrukturalna nie sprzyja przyciąganiu nowych mieszkańców ani przedsiębiorców, a dodatkowym problemem jest migracja młodych ludzi do większych miast oraz proces starzenia się lokalnej społeczności.

Szanse rozwojowe Gminy wiążą się przede wszystkim z możliwością wykorzystania funduszy unijnych i krajowych na inwestycje w infrastrukturę, ochronę środowiska i turystykę. Rosnące zainteresowanie produktami lokalnymi i ekologicznymi sprzyja wzmocnieniu rolnictwa ekologicznego i krótkich łańcuchów dostaw, a bogata tradycja i zasoby przyrodnicze mogą stać się podstawą do rozwoju turystyki edukacyjnej, kulturowej i rekreacyjnej. Istotną perspektywą jest także promocja Gminy poprzez jej dziedzictwo filmowe, które już przyczyniło się do rozpoznawalności regionu.

Jednocześnie istnieją istotne zagrożenia, które mogą osłabić potencjał rozwojowy Gminy. Najważniejszymi z nich są negatywne procesy demograficzne, zmiany klimatyczne wpływające na rolnictwo i gospodarkę wodną oraz ryzyko degradacji środowiska. Gmina, której gospodarka opiera się głównie na rolnictwie, jest szczególnie narażona na wahania rynkowe i warunki pogodowe. Województwo łódzkie w nadchodzących latach będzie szczególnie narażone na zjawiska związane ze zmianami klimatu. Prognozy wskazują, że region może doświadczać jednocześnie postępującego pustynnienia oraz powodzi w dolinach największych rzek, takich jak Warta, Pilica i Bzura⁴. Niska atrakcyjność inwestycyjna w połączeniu z konkurencją sąsiednich gmin w obszarze turystyki i gospodarki stanowi dodatkowe wyzwanie.

Podsumowując, Gmina Poświętne dysponuje znaczącym kapitałem przyrodniczym i kulturowym, który stanowi fundament dla rozwoju turystyki i rolnictwa ekologicznego, ale jej rozwój jest silnie ograniczony przez czynniki demograficzne, infrastrukturalne i gospodarcze. Kluczowym zadaniem w perspektywie strategicznej jest takie wykorzystanie dostępnych zasobów i możliwości zewnętrznego wsparcia, aby neutralizować słabości i zagrożenia oraz budować przewagi konkurencyjne oparte na unikalnym dziedzictwie i walorach środowiskowych.

⁴ Uchwała Nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia „Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej”, Dz. Urz. Z dnia 6 września 2019 r. Poz. 794, s. 30.

1.3. Problem azbestu w strukturze przestrzennej gminy Poświętne – ustalenia diagnostyczne

W gminie Poświętne problem wyrobów zawierających azbest pozostaje jednym z kluczowych wyzwań środowiskowych ostatnich lat. Dane z realizowanych corocznie zadań jasno wskazują, że na terenie gminy wciąż znajduje się znaczna ilość pokryć dachowych i innych elementów budowlanych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych.

W latach 2021–2025 usunięto i unieszkodliwiono łącznie aż 468,788 Mg azbestu, co świadczy o dużej skali zanieczyszczenia i o tym, że problem ma charakter długotrwały (tabela 2). Każdego roku do urzędu wpływają nowe wnioski mieszkańców, co oznacza, że azbest nadal występuje na wielu nieruchomościach, a proces jego eliminacji nie został jeszcze zakończony.

Tabela 3. Zadania związane z usuwaniem azbestu w gminie Poświętne (2021–2025)

Rok realizacji	Nazwa zadania	Masa usuniętego azbestu [Mg]	Wartość zadania [zł]	Dofinansowanie WFOŚiGW [zł]	Wkład własny gminy [zł]	Zakres prac
Listopad 2025	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Poświętne w roku 2025	55,12	34 467,64	34 467,64	0,00	zbieranie, transport, unieszkodliwianie
Sierpień 2025	Zbieranie, transport oraz unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest w gospodarstwach rolnych z terenu gminy Poświętne w roku 2025	111,030	77 721,00	77 721,00	0,00	zbieranie, transport, unieszkodliwianie
2024	Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Poświętne w 2024 roku	159,295	79 488,00	63 718,00	15 770,00	demontaż, zbieranie, transport, unieszkodliwianie
2023	Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Poświętne w 2023 roku	75,680	38 526,00	32 512,0	6 014,00	demontaż, zbieranie, transport, unieszkodliwianie

2022	Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Poświętne w 2022 roku	62,560	28 632,00	25 424,00	3 208,00	demontaż, zbieranie, transport, unieszkodliwienie
2021	Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Poświętne w 2021 roku	65,163	28 139,00	23 024,00	5 115,00	demontaż, zbieranie, transport, unieszkodliwienie

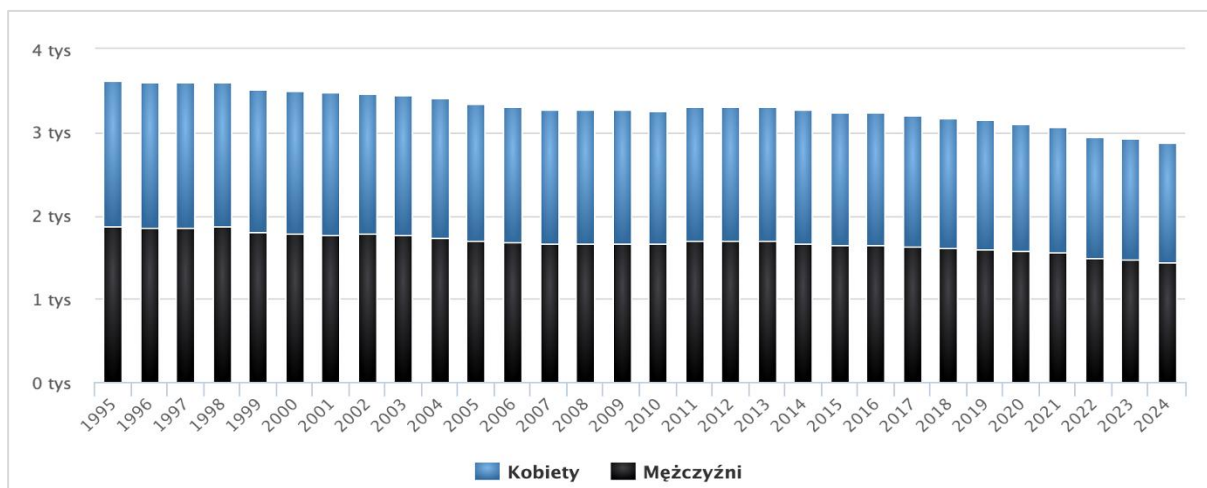
Źródło: opracowanie własne na podstawie https://poswietne.pl/strona-3365-ochrona_srodowiska.html (dostęp: 16.02.2026 r.)

Realizowane przez gminę zadania obejmowały demontaż, zbieranie, transport i unieszkodliwienie odpadów azbestowych, a ich przeprowadzenie było możliwe dzięki systematycznemu pozyskiwaniu dotacji z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi. Wsparcie to było niezbędne, ponieważ koszty ekologicznie bezpiecznego usuwania azbestu są wysokie i przekraczają możliwości finansowe wielu mieszkańców. Jednocześnie skala pozyskiwanych środków oraz liczba realizowanych zadań potwierdzają, że gmina aktywnie i konsekwentnie działa na rzecz poprawy stanu środowiska.

Z ekologicznego punktu widzenia obecność azbestu stanowi poważne zagrożenie dla jakości powietrza, gleby i wód powierzchniowych. Degradujące się pokrycia dachowe mogą prowadzić do uwalniania włókien azbestowych, które są trwałe, nieulegające biodegradacji i mogą przemieszczać się wraz z wiatrem oraz wodami opadowymi. Włókna te stanowią zagrożenie dla zdrowia mieszkańców, szczególnie w kontekście chorób układu oddechowego. Dlatego systematyczne usuwanie azbestu jest jednym z najważniejszych działań proekologicznych realizowanych na terenie gminy.

1.4. Demografia Gminy Poświętne

Według danych z 2024 roku, liczba mieszkańców Gminy Poświętne wynosi 2 876 osób (gęstość zaludnienia 21 osób/km²). Na przestrzeni lat 2002–2024 populacja Gminy zmniejszyła się o 17%, co wskazuje na utrzymującą się tendencję spadkową (wykres 1).

Wykres 1. Populacja Gminy Poświętne w latach 1995-2024

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Poswietne_lodzkie (dostęp: 16.07.2025 r.)

Struktura ludności Gminy Poświętne według płci wskazuje na zrównoważony charakter demograficzny, z minimalną przewagą liczebną kobiet. Spośród ogólnej liczby 2 876 mieszkańców, kobiety stanowią 1 447 osób, co odpowiada 50,3% populacji, natomiast mężczyźni to 1 429 osób, czyli 49,7% wszystkich mieszkańców. Taka struktura demograficzna świadczy o równomiernym udziale obu płci w społeczności lokalnej.

Graficzne zestawienie udziału kobiet i mężczyzn w populacji – przedstawione w formie paska procentowego – w czytelny sposób obrazuje ten niewielki odchył od idealnej równowagi, wskazując na dominację kobiet o zaledwie 0,6 punktu procentowego (rys. 3).

Analizując szczegółowe wskaźniki demograficzne, zauważyć można, że współczynnik feminizacji wynosi 101, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypada 101 kobiet. Z kolei współczynnik maskulinizacji wynosi 99, a więc na każde 100 kobiet przypada 99 mężczyzn. Tego rodzaju proporcje są typowe dla większości społeczności lokalnych w Polsce, gdzie różnice w liczebności płci są niewielkie, a struktura demograficzna pozostaje stabilna.

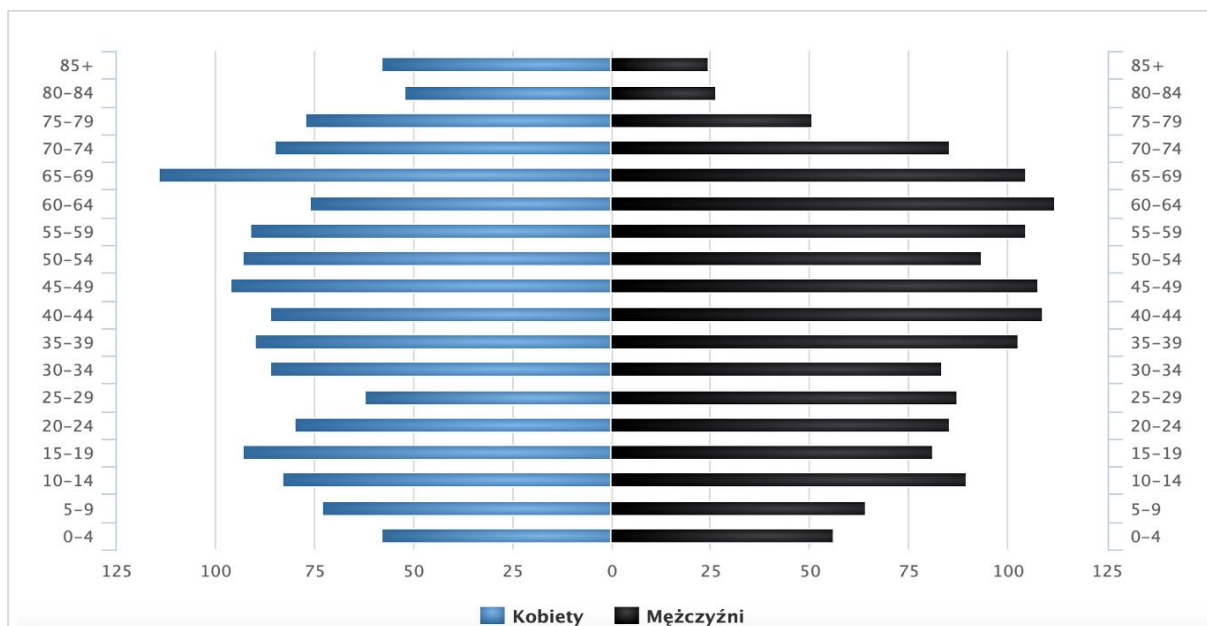
Z punktu widzenia polityki społecznej i planowania rozwoju Gminy, utrzymanie takiej proporcji płci jest korzystne i nie generuje szczególnych wyzwań w zakresie dostępu do usług czy kształtowania oferty społeczno-kulturalnej. Warto jednak śledzić te dane w dłuższej perspektywie, szczególnie w kontekście starzenia się populacji oraz migracji młodych mieszkańców do większych ośrodków miejskich.

Liczba mieszkańców		2 876	
Kobiety	1 447	Mężczyźni	1 429
50,3%		49,7%	
Współczynnik feminizacji (Na każdych 100 mężczyzn przypada 101 kobiet)	101	Współczynnik maskulinizacji (Na każde 100 kobiet przypada 99 mężczyzn)	99

Rysunek 3. Liczba i płeć mieszkańców Gminy Poświętne według stanu na dzień 31.12.2024 r.

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Poswietne_lodzkie (dostęp: 16.07.2025 r.)

Średni wiek mieszkańców kształtuje się na poziomie 43,6 roku i jest zbliżony zarówno do średniego wieku ludności województwa łódzkiego, jak i całej Polski (wykres 2).

Wykres 2. Piramida wieku mieszkańców Gminy Poświętne według stanu na dzień 31.12.2023 r.

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Poswietne_lodzkie (dostęp: 16.07.2025 r.)

Piramida wieku mieszkańców Gminy Poświętne za 2023 rok, opracowana na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), ukazuje złożoną strukturę demograficzną lokalnej społeczności. Zestawienie rozkładu ludności według płci i grup wiekowych pozwala na głębszą analizę zmian zachodzących w populacji Gminy oraz identyfikację kluczowych trendów społecznych i wyzwań rozwojowych.

Najsilniej reprezentowane są roczniki osób w wieku poprodukcyjnym – przede wszystkim mieszkańcy w wieku 60–64 oraz 65–69 lat. Szczególnie liczna jest grupa kobiet w tej ostatniej kategorii, co jest typowym zjawiskiem wynikającym z dłuższej średniej długości życia kobiet.

Silne reprezentowanie grup 55–59 i 70–74 lat dodatkowo potwierdza, że Gmina zmaga się z postępującym procesem demograficznego starzenia się społeczeństwa. Ma to istotne konsekwencje: wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne i opiekuńcze, większe obciążenie lokalnych systemów zabezpieczenia społecznego oraz konieczność rozwoju oferty kulturalnej i aktywizacyjnej dla seniorów.

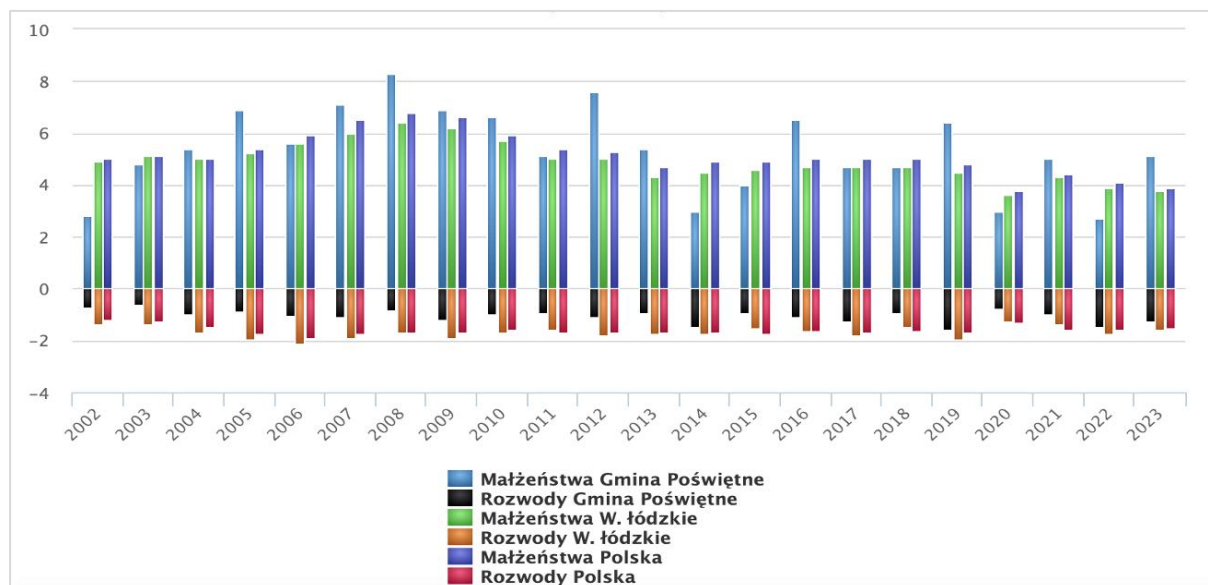
Dolne partie piramidy – obejmujące dzieci w wieku 0–4, 5–9 oraz 10–14 lat – są znacznie węższe niż grupy starsze, co sygnalizuje niski przyrost naturalny. Może to być skutkiem migracji młodych rodzin do większych miast w poszukiwaniu lepszych warunków życia i pracy. Taka sytuacja wymusza dostosowanie oferty edukacyjnej, zwłaszcza w zakresie infrastruktury szkolnej i przedszkolnej – być może nawet jej konsolidację – oraz podjęcie działań prorodzinnych, mających na celu zatrzymanie młodych rodziców w Gminie.

W grupach wiekowych do około 50. roku życia liczba kobiet i mężczyzn pozostaje zbliżona, co świadczy o stosunkowo stabilnej sytuacji demograficznej. Jednak w starszych rocznikach pojawia się wyraźna przewaga kobiet, co wpisuje się w ogólnokrajowy trend wynikający z biologicznej przewagi przeżywalności kobiet. Ten aspekt warto uwzględnić przy planowaniu polityk senioralnych i rozwoju usług społecznych, które powinny być dostosowane do potrzeb starszych samotnych kobiet.

Wiek produkcyjny (25–59 lat) jest dobrze reprezentowany, choć widać nieznaczne uszczuplenie młodszych osób dorosłych – szczególnie w przedziałach 25–29 oraz 30–34 lata. Może to oznaczać migrację zarobkową lub edukacyjną osób młodych do większych ośrodków miejskich. Utrzymanie i zatrzymanie tej grupy wiekowej w Gminie powinno być jednym z priorytetów samorządu zarówno poprzez tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy oraz rozwój lokalnej przedsiębiorczości, jak i poprawę jakości życia (np. mieszkania, transport, dostęp do Internetu i kultury).

Piramida wieku mieszkańców Gminy Poświętne jasno pokazuje, że społeczność lokalna znajduje się w fazie zaawansowanych zmian demograficznych, z wyraźnymi cechami społeczeństwa starzejącego się i jednoczesnym niskim udziałem dzieci i młodzieży. Te procesy generują poważne wyzwania – od konieczności rozwijania infrastruktury senioralnej, przez rewizję polityki edukacyjnej, aż po potrzebę aktywizacji gospodarczej i demograficznej. Odpowiedzią na te problemy powinny być długofalowe, spójne działania strategiczne, ukierunkowane na podtrzymanie potencjału rozwojowego Gminy i poprawę jakości życia wszystkich grup wiekowych.

W 2023 roku zawarto w Gminie 15 małżeństw, co przekłada się na wskaźnik 5,1 małżeństwa na 1000 mieszkańców – wynik ten istotnie przewyższa średnie wartości notowane zarówno w skali województwa, jak i kraju. W tym samym czasie odnotowano współczynnik rozwodów na poziomie 1,3 na 1 000 mieszkańców (wykres 3).

Wykres 3. Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności w Gminie Poświętne w latach 2002-2023

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Poswietne_lodzkie (dostęp: 16.07.2025 r.)

Na podstawie zaprezentowanego wykresu można przeprowadzić bardziej pogłębioną analizę zmian zachodzących w zakresie dynamiki małżeństw i rozwodów w Gminie Poświętne w latach 2002–2023, na tle tendencji obserwowanych w województwie łódzkim i w skali ogólnopolskiej. Wykres ilustruje, jak na przestrzeni ponad dwóch dekad ewoluowały wartości wskaźników liczby małżeństw i rozwodów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, pokazując nie tylko lokalne specyfiki, ale i szersze procesy społeczno-demograficzne.

W Gminie Poświętne przez znaczną część analizowanego okresu (zwłaszcza w latach 2005–2012) obserwowano relatywnie wysoki współczynnik zawieranych małżeństw – niekiedy sięgający nawet 8 na 1 000 mieszkańców. Wartości te istotnie przewyższały analogiczne dane dla województwa łódzkiego i całej Polski. Taki trend może świadczyć o żywych tradycjach rodzinnych oraz o większym społecznym znaczeniu instytucji małżeństwa w Gminie o charakterze wiejskim lub miejsko-wiejskim. Wysoka liczba zawieranych związków małżeńskich może być również pochodną stabilnych więzi lokalnych, większej religijności, a także presji środowiskowej sprzyjającej zakładaniu rodzin w młodym wieku.

Od około 2011 roku widoczna jest jednak wyraźna tendencja spadkowa. Z roku na rok notowano coraz mniej nowych małżeństw, co odzwierciedla zmiany kulturowe i demograficzne zachodzące również w mniejszych ośrodkach. Przyczyn można upatrywać m.in. w odpływie młodych ludzi do miast, zmieniającym się modelu życia (np. preferencje dla związków nieformalnych), niepewności ekonomicznej czy opóźnianiu decyzji o założeniu rodziny.

W przeciwieństwie do trendów ogólnopolskich, gdzie liczba rozwodów stopniowo rosła lub utrzymywała się na stabilnym poziomie (około 1,5–2 rozwody na 1000 mieszkańców), w Gminie Poświętne wskaźnik ten przez cały analizowany okres pozostawał relatywnie niski. W większości lat nie przekraczał on 1 rozwodu na 1 000 mieszkańców. Ta wyraźna różnica może wynikać z kilku czynników:

- bardziej tradycyjnych postaw społecznych i kulturowych, sprzyjających utrzymywaniu związków nawet w obliczu trudności,

- mniejszej akceptacji rozwodów w środowiskach lokalnych,
- silniejszych więzi wspólnotowych i rodzinnych.

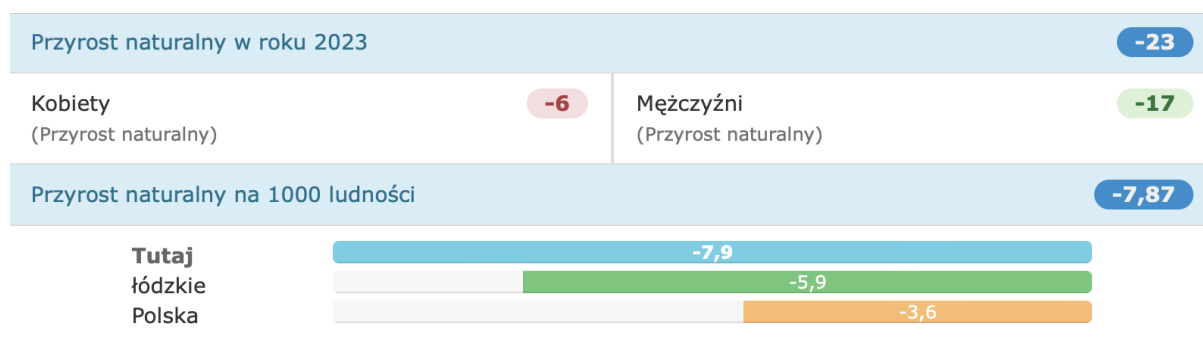
Takie dane mogą być także interpretowane jako potencjalna oznaka ograniczonego dostępu do instytucji wspierających rozwody (np. mediacji, pomocy psychologicznej) lub też jako wyraz bardziej zachowawczego podejścia do rozwiązywania konfliktów w rodzinie.

W odróżnieniu od niektórych większych ośrodków miejskich, gdzie zmienność wskaźników może być gwałtowniejsza (np. w wyniku masowych migracji, kryzysów ekonomicznych lub zmian legislacyjnych), w Gminie Poświętne zarówno wskaźniki małżeństw, jak i rozwodów charakteryzują się stosunkowo niewielkimi wahaniami rok do roku. Taka stabilność może świadczyć o ustabilizowanym charakterze demograficznym i społecznym Gminy, w której nie zachodzą nagle zmiany strukturalne, a rytm życia społecznego pozostaje bardziej przewidywalny. Jednakże obserwowany spadek liczby małżeństw po 2011 roku, zbieżny z tendencjami ogólnopolskimi, może w dłuższej perspektywie osłabić strukturę demograficzną i społeczną Gminy, zwłaszcza w kontekście już postępującego procesu starzenia się ludności (widocznego na piramidzie wieku). W związku z tym wskazane jest, aby lokalne władze samorządowe:

- wzmacniały politykę prorodziną (np. poprzez rozwój infrastruktury żłobkowo-przed-szkolnej, dostępne mieszkalnictwo, wsparcie młodych rodziców),
- promowały stabilność rodzin poprzez działania profilaktyczne i edukacyjne,
- monitorowały zmiany społeczne i kulturowe mogące wpływać na zachowania młodych ludzi wobec zakładania rodziny.

Działania te mogą przyczynić się do poprawy atrakcyjności Gminy jako miejsca dobrego do życia i wychowywania dzieci, co w dłuższej perspektywie może przeciwdziałać negatywnym trendom demograficznym.

Gmina odnotowuje ujemny przyrost naturalny na poziomie -23 osób rocznie, co odpowiada wskaźnikowi -7,87 na 1000 mieszkańców. W 2023 roku urodziło się 16 dzieci – z czego 62,5% stanowili chłopcy, a 37,5% dziewczynki. Średnia masa urodzeniowa noworodków wynosiła 3 384 gramy (rys. 3).

Rysunek 4. Przyrost naturalny w Gminie Poświętne według stanu na dzień 31.12.2024 r.

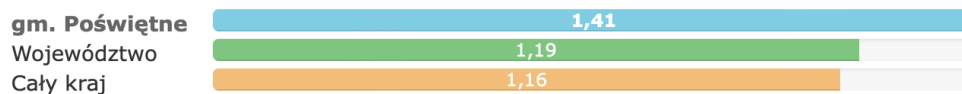
Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Poswietne_lodzkie (dostęp: 16.07.2025 r.)

Współczynnik dynamiki demograficznej (relacja liczby urodzeń do liczby zgonów) wynosi 0,67, co jest wynikiem lepszym niż średnia dla województwa łódzkiego i porównywalnym z wartością krajową (rys. 4).

Współczynnik dzietności ogólnej

(Liczba dzieci, urodzonych przez przeciętną kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego, 15 - 49 lat)

1,41

Współczynnik reprodukcji brutto

(Średnia liczba córek urodzonych przez kobietę w wieku rozrodczym, 15 - 49 lat)

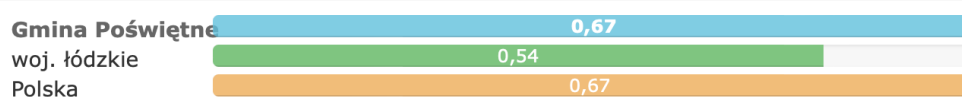
0,65

Współczynnik dynamiki demograficznej

(Stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów)

0,67

Rysunek 5. Współczynnik dynamiki demograficznej Gminy Poświętne według danych na dzień 31.12.2024 r.

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Poswietne_lodzkie (dostęp: 16.07.2025 r.)

Analiza wskaźników demograficznych dla Gminy Poświętne w zestawieniu z danymi dla województwa łódzkiego oraz całej Polski wskazuje na relatywnie korzystniejszą sytuację ludnościową tej Gminy, pomimo utrzymującego się w skali kraju trendu spadku liczby urodzeń oraz pogłębiającego się niżu demograficznego.

W Gminie Poświętne wartość współczynnika dzietności ogólnej (ang. *TFR* – *Total Fertility Rate*) wynosi 1,41, co oznacza, że przeciętna kobieta w wieku 15–49 lat urodziłaby w ciągu swojego życia średnio 1,41 dziecka. Dla porównania, wskaźnik ten dla województwa łódzkiego wynosi 1,19, a dla całego kraju 1,16.

Choć żadna z tych wartości nie przekracza tzw. progu zastępowalności pokoleń (około 2,10), który zapewnia stabilną liczebność populacji w dłuższej perspektywie, to wynik Gminy Poświętne należy uznać za zdecydowanie bardziej korzystny. Oznacza on, że Gmina ta – na tle regionu i kraju – wyróżnia się wyższą skłonnością mieszkańców do zakładania rodzin i posiadania dzieci.

Na taką sytuację mogą wpływać m.in.:

- tradycyjny model życia rodzinnego, w którym dzieci odgrywają ważną rolę,
- lepsze warunki przestrzenne i mieszkaniowe w porównaniu z zatłoczonymi aglomeracjami miejskimi,
- większe wsparcie ze strony rodzin wielopokoleniowych, zwłaszcza dziadków,
- niższe koszty utrzymania rodziny,
- potencjalne działania lokalnych władz wspierające młode rodziny, np. dostęp do przedszkoli, form wsparcia mieszkaniowego, czy infrastruktury rodzinnej.

Współczynnik reprodukcji brutto (*ang. GRR – Gross Reproduction Rate*) obrazuje, ile córek urodziłaby kobieta w wieku rozrodczym przy aktualnym poziomie dzietności – bez uwzględniania umieralności. W Gminie Poświętne wynosi on 0,65, natomiast w województwie łódzkim i w całym kraju – 0,57.

Wartość poniżej 1,00 oznacza, że kobiety nie są w stanie zapewnić zastępowalności pokoleń kobiet, co – przy braku migracji – skutkuje stopniowym zmniejszaniem się liczby kobiet w wieku rozrodczym, a tym samym potencjalnym dalszym spadkiem liczby urodzeń.

Wysoki, choć nadal niewystarczający wskaźnik dla Gminy Poświętne, pozwala jednak z ostrożnym optymizmem oceniać możliwości demograficzne Gminy w przyszłości, zwłaszcza na tle innych obszarów o znacznie niższych wartościach tego wskaźnika.

Współczynnik dynamiki demograficznej pokazuje relację między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów. W Gminie Poświętne wynosi on 0,67, czyli tyle urodzeń przypada na każde 100 zgonów. Taka sama wartość dotyczy całej Polski, natomiast w województwie łódzkim wskaźnik ten jest niższy i wynosi 0,54.

W praktyce oznacza to, że w Gminie Poświętne, mimo że nadal notuje się ujemny przyrost naturalny, sytuacja jest znacznie korzystniejsza niż w regionie. Mniejsza liczba zgonów względem urodzeń może świadczyć o:

- lepszym stanie zdrowia i warunkach życia mieszkańców,
- niższej średniej wieku społeczności lokalnej,
- ewentualnym napływie młodszych mieszkańców z innych terenów.

Gmina Poświętne, w porównaniu z regionem i krajem, wyróżnia się bardziej korzystnymi wartościami demograficznymi. Jest to jeden z niewielu obszarów, który mimo ogólnego spadku liczby urodzeń i rosnącej liczby zgonów utrzymuje względną stabilność.

Struktura ludności według grup wieku to jedno z podstawowych narzędzi analizy potencjału demograficznego i społecznego jednostki terytorialnej. Pozwala ocenić bieżące wyzwania, jak i perspektywy rozwoju Gminy w kontekście edukacyjnym, zawodowym, opiekuńczym czy planowania usług publicznych. Dane dla Gminy Poświętne wskazują na zaawansowane procesy starzenia się społeczeństwa, ale także zawierają pewne elementy równowagi, szczególnie w grupie produkcyjnej (Rys. 5).

Rysunek 6. Biologiczne grupy wieku w Gminie Poświętne według stanu na dzień 31.12.2024 r.

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Poswietne_lodzkie (dostęp: 16.07.2025 r.)

Demograficzny obraz Gminy Poświętne ukazuje strukturę ludności zróżnicowaną pod względem wieku oraz płci, z wyraźnie zarysowanymi tendencjami starzenia się społeczeństwa, ale również z zachowanym potencjałem do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Dzieci i młodzież – wiek przedprodukcyjny (0–14 lat)

Dzieci i młodzież w wieku 0–14 lat stanowią 14,5% całkowitej populacji Gminy. Oznacza to, że nieco mniej niż co siódmy mieszkaniec należy do najmłodszej grupy wiekowej. Wśród tej grupy obserwuje się niewielką przewagę liczebną dziewcząt, które stanowią 14,7% populacji, wobec 14,3% chłopców.

Choć proporcje między płciami są stosunkowo zrównoważone, niski udział dzieci w ogólnej liczbie mieszkańców potwierdza długoterminowy trend spadku liczby urodzeń, typowy nie tylko dla regionu łódzkiego, ale i całego kraju. Ta tendencja zwiastuje potencjalne trudności w odtworzeniu struktury demograficznej w przyszłości.

Z tego względu w najbliższych latach Gmina będzie odnotowywać umiarkowane, ale nierosnące zapotrzebowanie na infrastrukturę edukacyjną – przedszkola, szkoły podstawowe oraz instytucje opieki nad dziećmi. Konieczne jest więc podjęcie działań prorodzinnych i prozdrowotnych zarówno w sferze finansowej, jak i infrastrukturalnej, które mogłyby wpłynąć na poprawę sytuacji demograficznej.

Ludność w wieku produkcyjnym (15–64 lata)

Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym od 15 do 64 lat, które odpowiadają za 62,3% populacji Gminy. To właśnie ta grupa wiekowa stanowi rdzeń lokalnej gospodarki i zapewnia siłę roboczą. W tej kategorii wiekowej wyraźnie widoczna jest przewaga mężczyzn – stanowią oni aż 65,9% mieszkańców tej grupy, podczas gdy kobiety – 58,7%.

Dysproporcja ta może wynikać z lokalnych uwarunkowań, charakteru zatrudnienia w Gminie (np. dominacji męskich zawodów w rolnictwie czy transporcie), a także z możliwej migracji kobiet w wieku produkcyjnym do większych ośrodków miejskich w poszukiwaniu zatrudnienia lub edukacji.

Mimo oznak stopniowego kurczenia się tej grupy wiekowej, Gmina Poświętne wciąż posiada istotny potencjał ekonomiczny. Odpowiednie działania samorządu np. tworzenie lokalnych miejsc pracy, rozwój mieszkalnictwa, inwestycje w infrastrukturę społeczną mogą przyczynić się do zatrzymania i przyciągnięcia tej grupy ludności. Jednocześnie warto zadbać o aktywizację kobiet poprzez elastyczne formy zatrudnienia, opiekę nad dziećmi i wsparcie przedsiębiorczości.

Seniorzy – wiek poprodukcyjny (65 lat i więcej)

Osoby starsze w wieku 65 lat i powyżej stanowią już 23,2% mieszkańców Gminy. Oznacza to, że niemal co czwarty mieszkaniec to senior, a więc członek grupy, która wymaga coraz większej troski i wsparcia ze strony wspólnoty lokalnej. W tej kategorii dominuje zdecydowanie płeć żeńska – kobiety stanowią aż 26,6%, natomiast mężczyźni – 19,9% ogółu mieszkańców.

Przewaga liczebna kobiet w tej grupie jest zjawiskiem typowym i wynika z ich biologicznie dłuższej średniej długości życia, przy jednocześnie wyższej śmiertelności mężczyzn w starszym wieku. Taka struktura wskazuje na konieczność intensyfikacji działań w zakresie opieki

zdrowotnej, usług socjalnych, a także infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób starszych – w tym samotnych senierek.

Starzenie się społeczeństwa wymaga także wdrażania programów aktywizujących tę grupę, np. poprzez działalność Klubów Seniora, organizację wydarzeń międzypokoleniowych czy wolontariat. Istnieje również potrzeba objęcia szczególną opieką kobiet-seniorek, które często zmagają się z samotnością i ubóstwem.

Analiza struktury wiekowej ludności Gminy Poświętne pozwala zaobserwować postępujące procesy starzenia się społeczeństwa, choć przy równoczesnym utrzymaniu stosunkowo licznej grupy w wieku produkcyjnym. Udział dzieci i młodzieży w populacji jest niski, co może w dłuższej perspektywie skutkować spadkiem liczby mieszkańców. Wysoki udział seniorów – zwłaszcza kobiet – rodzi pilną potrzebę dostosowania polityki społecznej do zmieniającej się struktury społecznej.

Mimo wyzwań demograficznych, Gmina Poświętne posiada solidne podstawy do budowania zrównoważonej i inkluzyjnej polityki ludnościowej, która może przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców i stabilizacji rozwoju lokalnego.

1.5. Kultura i turystyka

Gmina Poświętne charakteryzuje się bogatym dziedzictwem kulturowym i walorami turystycznymi, opartymi na silnie zakorzenionych tradycjach historyczno-religijnych, które mieszkańcy pielęgnują, dbając zarówno o dziedzictwo materialne, jak i niematerialne. Jednym z najważniejszych ośrodków kultu religijnego jest Sanktuarium Matki Bożej Świątobodzinnej w Studziance z tradycją odpustów sięgającą XVIII wieku, takich jak odpust św. Michała Archanioła, odpust Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, odpust Zesłania Ducha Świętego, które są nie tylko wydarzeniami religijnymi, ale również kulturalnymi integrującymi lokalną społeczność.

Zespół klasztorny Filipinów w Studziance stanowi jedno z najcenniejszych i najlepiej zachowanych barokowych założeń klasztornych w Polsce. Jego wyjątkowa wartość architektoniczna, historyczna i religijna sprawiła, że obiekt został wyróżniony w zbiorze obiektów reprezentatywnych Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2024–2027 (skr. WPOnZ 2024-2027), jako przykład dziedzictwa o kluczowym znaczeniu dla tożsamości kulturowej regionu. Monumentalna sylweta klasztoru, usytuowanego na wzgórzu dominującym nad okolicą, od stuleci kształtuje lokalny krajobraz i pełni rolę jego najbardziej rozpoznawalnej dominanty. Zespół klasztorny Filipinów jest nie tylko świadectwem sztuki barokowej architektury, lecz także jednym z najważniejszych ośrodków duchowych regionu. Jego obecność od ponad trzech stuleci kształtuje lokalną przestrzeń kulturową, a sanktuarium o randze krajowej przyciąga pielgrzymów z całej Polski. Monumentalna bryła klasztoru, widoczna z dużej odległości, stanowi kluczowy element panoramy Studziance i okolic. Wyróżnienie obiektu w WPOnZ 2024-2027 podkreśla jego wyjątkową rolę jako zabytku o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa województwa łódzkiego. Zespół klasztorny Filipinów jest jednym z najważniejszych punktów odniesienia dla regionalnej tożsamości, łącząc w sobie wartości historyczne, artystyczne, religijne i krajobrazowe.

Na terenie Gminy znajdują się również inne zabytki architektury sakralnej i świeckiej, w tym kapliczki, przydrożne krzyże oraz historyczna zabudowa wsi. Szczegółowy wykaz zabytków wpisanych do rejestru zaprezentowano w tabeli 3.

Tabela 4. Zabytki z terenu gminy Poświętne ujęte w „Wykazie zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego” prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi

Gmina/miejscowość	Rodzaj zabytku	Numer w rejestrze
Poświętne/Studzianna Poświętne	1. Zespół klasztorny Filipinów z XVIII w.:	337 z 21.06.1967 r.
	– kościół parafialny p.w. Św. Filipa Nereusza i Jana Chrzciciela	457 z 28.02.1957 r.
	– klasztor	-
	– dwie dzwonnice (płd. i płn.)	-
	– brama na cmentarz kościelny	-
	2. Zespół kościoła cmentarnego p.w. św. Józefa, k. XVII-XVIII w.:	344 z 21.06.1967 r.
	– kościół cmentarny pw. Św. Józefa	458 z 28.02.1957 r.
	– dzwonniczka	
	– kostnica	
	– studnia	
	3. Teren dawnego cmentarza oraz ogrodzenie cmentarza wykonane z kamienia polnego, częściowo z cegły z bramą wjazdową i furtkami zlokalizowane w Studziannie, przy ul. Jaśminowej	A/27 z 31.05.2007 r.
	4. Kaplica p.w. św. Anny w miejscowości Studzianna-Poświętne, 1730 r.	459 z 28.02.1957 r. 471 z 15.04.1967 r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi, *Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego (stan na dzień: 09.02.2026 r.)*, s. 57; http://www.wuoz.bip.lodz.pl/data/other/rejestrzabytkow_nieruchomych_stanna31.12..pdf (dostęp: 16.02.2026 r.).

W gminie Poświętne życie społeczne i kulturalne tworzy spójną, wzajemnie uzupełniającą się całość. Choć nie funkcjonują tu formalnie zarejestrowane Kluby Integracji Społecznej czy Centra Integracji Społecznej, to ich rolę w naturalny sposób przejmują lokalne instytucje, świetlice wiejskie oraz aktywne organizacje społeczne. To właśnie one tworzą przestrzeń, w której mieszkańcy mogą się spotykać, współpracować i pielęgnować lokalne tradycje.

Szczególne znaczenie ma Gminny Ośrodek Kultury w Poświętnem, będący centrum animacji społecznej i kulturalnej. To tutaj odbywają się warsztaty, zajęcia artystyczne, spotkania tematyczne oraz wydarzenia integracyjne, które łączą mieszkańców różnych pokoleń. Działania GOK-u służą nie tylko podtrzymywaniu lokalnych zwyczajów, lecz także aktywizacji społeczności i promocji gminy poza jej granicami. Ważnym elementem lokalnej kultury jest pielęgnowanie zwyczajów ludowych, muzyki i rękodzieła – dziedzictwa charakterystycznego dla regionu. Dzięki temu tradycje pozostają żywe, a mieszkańcy mają możliwość uczestniczenia w ich przekazywaniu.

Istotną rolę w życiu społecznym odgrywają również świetlice wiejskie, które stanowią miejsca codziennych spotkań, zebrań sołeckich, zajęć dla dzieci czy wydarzeń okolicznościowych. Przykładem jest świetlica w Anielinie, która po modernizacji stała się nowoczesną i funkcjonalną przestrzenią dla lokalnej społeczności.

Niezwykle aktywne są także Koła Gospodyń Wiejskich, działające w sześciu miejscowościach gminy. Organizują one jarmarki, warsztaty kulinarne i rękodzielnicze, spotkania świąteczne oraz wydarzenia oparte na tradycjach, takie jak darcie pierza czy jubileusze. KGW pełnią ważną funkcję integracyjną, łącząc mieszkańców wokół wspólnych działań i podtrzymując lokalne dziedzictwo.

Do miejsc sprzyjających integracji społecznej należą również Gminna Biblioteka Publiczna w Poświętnem oraz jej filia w Dębie. Biblioteki te są nie tylko przestrzenią edukacji, lecz także miejscem spotkań, zajęć i inicjatyw kulturalnych. Uzupełnieniem lokalnej infrastruktury są place zabaw i przestrzenie rekreacyjne, które sprzyjają codziennym kontaktom mieszkańców, zwłaszcza rodzin z dziećmi.

Ważną rolę w budowaniu więzi społecznych odgrywa także Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, realizujący projekty o charakterze integracyjnym i prorodzinnym, takie jak „Centrum Szczęśliwej Rodziny”. Działania te wzmacniają relacje międzyludzkie i wspierają aktywność mieszkańców.

Wszystkie te elementy – instytucje kultury, świetlice, organizacje społeczne, biblioteki i inicjatywy GOPS – tworzą w gminie Poświętne dynamiczną i różnorodną przestrzeń integracji. Dzięki nim mieszkańcy mają możliwość wspólnego działania, rozwijania pasji, pielęgnowania tradycji oraz budowania silnej, zaangażowanej społeczności. Ich rozwój powinien być przewidziany dla każdego sołectwa.

Gmina aktywnie rozwija infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, oferując mieszkańcom dostęp do nowoczesnych obiektów, takich jak boiska, sale gimnastyczne oraz kompleksy sportowe z różnorodnymi atrakcjami. Na terenie Gminy funkcjonuje również Klub Sportowy Poświętne, promujący aktywność fizyczną i udział w rozgrywkach sportowych.

Przez obszar gminy Poświętne przebiega sieć zróżnicowanych szlaków turystycznych, które tworzą spójny system powiązań przestrzennych i funkcjonalnych, łącząc walory przyrodnicze Puszczy Pilickiej z bogactwem lokalnego dziedzictwa kulturowego. Szlaki te stanowią ważny element istniejącej infrastruktury turystycznej i jednocześnie naturalną bazę do rozwijania nowych produktów turystycznych.

Wśród nich szczególne znaczenie mają szlaki rowerowe, które prowadzą zarówno przez tereny leśne, jak i przez miejscowości o dużej wartości historycznej. Szlak Natury, Historii i Kultury ukazuje różnorodność krajobrazową gminy, pozwalając turystom odkrywać jej najcenniejsze miejsca - od spokojnych, naturalnych przestrzeni po obszary związane z lokalną tradycją i historią. Trakt przez Puszcę Pilicką stanowi natomiast propozycję dla osób poszukujących kontaktu z przyrodą; jego przebieg przez zwarte kompleksy leśne sprzyja rekreacji, obserwacji przyrody i wypoczynkowi w ciszy. Z kolei Szlak Cudownych Obrazów ma charakter bardziej kulturowy i pielgrzymkowy - łączy miejsca związane z kultem maryjnym, a Studzianna, jako sanktuarium o randze krajowej, jest jednym z jego najważniejszych punktów. Dzięki temu gmina Poświętne wpisuje się w szerszy kontekst regionalnych tras religijnych, co wzmacnia jej rozpoznawalność i atrakcyjność.

Istotnym elementem oferty turystycznej jest również pieszy Szlak Partyzancki im. mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala”. Prowadzi on przez tereny związane z działalnością oddziałów partyzanckich w czasie II wojny światowej, co nadaje mu szczególny charakter edukacyjny i historyczny. Szlak ten przyciąga zarówno miłośników pieszych wędrówek, jak i osoby zainteresowane historią regionu, a jego obecność na terenie gminy stanowi ważny potencjał do rozwijania turystyki patriotycznej.

Uzupełnieniem oferty jest szlak kajakowy Pilicy - jednej z najatrakcyjniejszych rzek kajakowych w centralnej Polsce. Trasa ta umożliwia aktywne spędzanie czasu w otoczeniu naturalnych krajobrazów, a jednocześnie tworzy możliwość powiązania turystyki wodnej z ofertą kulturową gminy. Włączenie Poświętnego w system szlaku kajakowego otwiera przestrzeń do rozwoju usług towarzyszących, takich jak punkty obsługi turystów, miejsca odpoczynku czy wypożyczalnie sprzętu.

Na terenie gminy funkcjonują również szlaki samochodowe o charakterze historycznym i kulturowym. Szlak Frontu Wschodniego 1914–1918 przypomina o wydarzeniach I wojny światowej, prowadząc przez miejsca związane z dawnymi liniami frontu. Z kolei szlak zamków łączący Inowłódz, Drzewicę i Opoczno, choć niewyznakowany liniowo, tworzy ważną oś kulturową regionu, w której gmina Poświętne pełni rolę punktu przystankowego i informacyjnego. Wreszcie Filmowe Łódzkie, również funkcjonujące jako szlak nieliniowy, podkreśla filmowe dziedzictwo województwa, a walory krajobrazowe gminy czynią ją miejscem działań promocyjnych związanych z kulturą filmową.

Wszystkie te szlaki - rowerowe, piesze, kajakowe i samochodowe - tworzą wielowarstwową strukturę powiązań, która wzmacnia atrakcyjność turystyczną gminy Poświętne. Ich przebieg w bezpośrednim sąsiedztwie zespołu klasztornego Filipinów dodatkowo podkreśla strategiczne znaczenie tego miejsca jako centralnego punktu lokalnej oferty turystycznej. Włączenie istniejącej sieci szlaków w planowane działania strategiczne pozwala budować spójny, rozpoznawalny i konkurencyjny produkt turystyczny, oparty na harmonijnym połączeniu dziedzictwa kulturowego, historii i walorów przyrodniczych gminy.

Wnioski:

1. Działania kulturalne w Gminie są dynamiczne i różnorodne, jednak wymagają wzmocnienia promocji i lepszej dostępności informacji dla mieszkańców i osób z zewnątrz, również w przestrzeni cyfrowej.
2. Gmina dysponuje rosnącym zapleczem sportowym i rekreacyjnym, które warto dalej rozbudowywać zgodnie z potrzebami mieszkańców, szczególnie młodzieży i osób starszych.
3. W przyszłości rekomenduje się większe wsparcie dla lokalnych organizacji społecznych i twórców, a także stworzenie otwartej przestrzeni do rozwoju oddolnych inicjatyw w obszarze kultury, sportu i integracji społecznej.

1.6. Członkostwo w związkach międzygminnych, strefach gospodarczych, itp.

W styczniu 2022 r. Gmina Poświętne stała się członkiem Związku Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tomaszów Mazowiecki – Opoczno skupiającego 14 jednostek samorządowych: dwa miasta będące liderami: Opoczno i Tomaszów Mazowiecki oraz inne gminy powiatu opoczyńskiego i okolicznych gmin łódzkich. Gmina może współuczestniczyć w projektach infrastrukturalnych i środowiskowych

(transport publiczny, efektywność energetyczna, ochrona środowiska) dzięki czemu zwiększa szanse na pozyskanie funduszy unijnych dla lokalnych projektów⁵.

Gmina Poświętne wzięła udział w zawiązaniu Lokalnego Partnerstwa ds. Wody⁶ na terenie powiatu opoczyńskiego – inicjatywie obejmującej także gminy: Białaczów, Żarnów, Paradyż, Mniszków, Sławno i Opoczno oraz Spółki Wodne i Wody Polskie⁷.

Cele partnerstwa:

- skuteczniejsza koordynacja działań związanych z gospodarką wodną i retencją,
- pozyskanie dotacji unijnych (m.in. z Krajowego Planu Odbudowy – działanie B3.3.1),
- tworzenie baz danych infrastruktury wodnej i planów inwestycyjnych,
- wsparcie modernizacji systemów melioracyjnych.

Gmina Poświętne (woj. łódzkie, powiat opoczyński) jest członkiem Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej – ogólnopolskiej organizacji reprezentującej interesy samorządów wiejskich⁸.

Korzyści z członkostwa:

- wsparcie merytoryczne w zakresie polityki wiejskiej, legislacji i finansowania,
- możliwość udziału w krajowych projektach, wymiany doświadczeń i lobbingu na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Choć Gmina Poświętne nie występuje w formalnych strefach gospodarczych, to prowadzi lokalne działania promocyjne i gospodarcze, współpracując z regionem w ramach platform rozwoju rolnictwa, turystyki i ekologii.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Rozwój gospodarczy stanowi fundament zrównoważonego rozwoju Gminy Poświętne, wpływając bezpośrednio na jakość życia mieszkańców, poziom zatrudnienia oraz atrakcyjność inwestycyjną regionu. W obliczu zmieniających się uwarunkowań rynkowych, demograficznych i technologicznych, Gmina dostrzega konieczność budowania silnej, nowoczesnej i zróżnicowanej strefy gospodarczej, która będzie odpowiadać na potrzeby lokalnej społeczności i przyciągnąć zewnętrznych inwestorów.

Celem tej części strategii jest określenie kierunków działań wspierających przedsiębiorczość, rozwój sektora MMŚP (mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa), aktywizację zasobów lokalnych oraz stworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju innowacyjnych form działalności gospodarczej. Istotnym elementem planowanych działań jest również odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni, rozwój infrastruktury technicznej oraz promocja Gminy jako miejsca przyjaznego dla inwestorów i nowych inicjatyw gospodarczych.

⁵ https://bip.poswietne.pl/strona-3637-strategia_zit_mof_tomaszow_mazowiecki.html (dostęp: 16.07.2025 r.)

⁶ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/lokalne-partnerstwa-ds-wody-lpw--najczesciej-zadawane-pytania> (dostęp: 16.07.2025 r.)

⁷ https://opocznopowiat.pl/aktualnosc-3990-powiat_opoczynski_liderem_projektu.html (dostęp: 16.07.2025 r.)

⁸ <https://www.zgwrp.pl/lista-gmin-czlonkowskich/> (dostęp: 16.07.2025 r.)

Analiza potencjału endogenicznego Gminy, w tym położenia geograficznego, dostępności komunikacyjnej oraz zasobów ludzkich i środowiskowych, wskazuje na istnienie solidnych podstaw do budowy nowoczesnej strefy gospodarczej.

2.1. Podmioty REGON

Dynamika zmian w liczbie podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON stanowi ważny wskaźnik kondycji i aktywności gospodarczej Gminy Poświętne. Analiza danych z lat 2020-2024 pozwala ocenić kierunki rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, jej stabilności oraz tendencje związane z zakładaniem i likwidacją działalności gospodarczych (tabela 4).

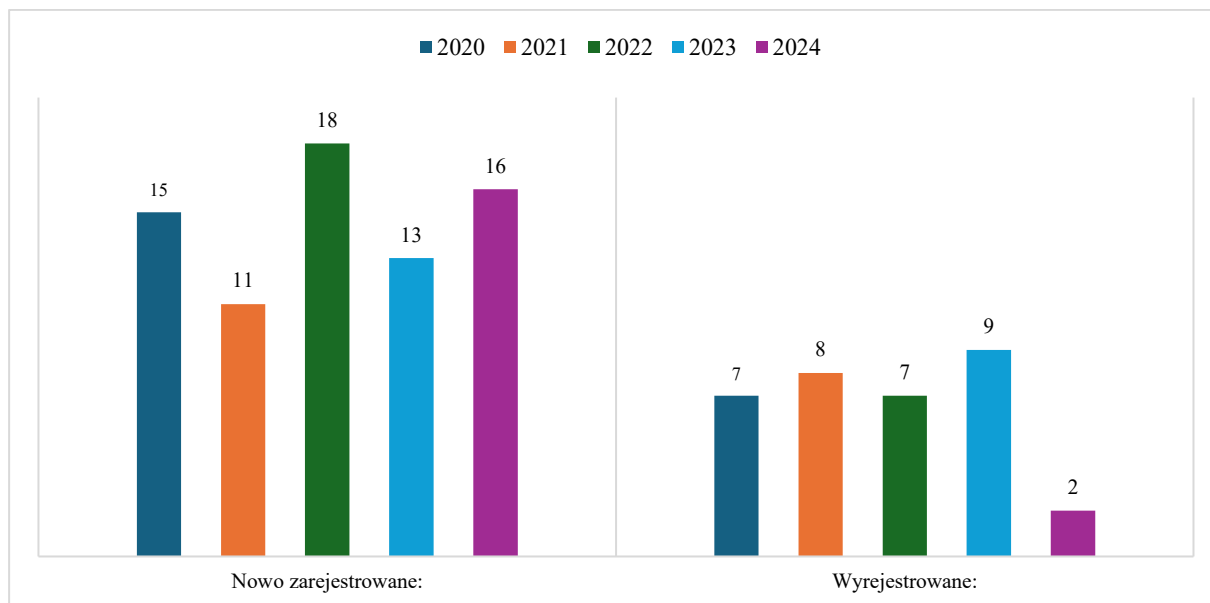
Tabela 5. Porównanie podmiotów gospodarczych według REGON

Podmioty REGON	2020	2021	2022	2023	2024
Nowo zarejestrowane	15	11	18	13	16
Wyrejestrowane	7	8	7	9	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W latach 2020-2024 widoczna jest względna stabilność w liczbie nowo zakładanych działalności gospodarczych, ze średnią roczną wynoszącą około 14,6 podmiotów. Największy przyrost odnotowano w 2022 roku (18 nowych rejestracji), co może świadczyć o odbudowie aktywności gospodarczej po trudniejszym okresie pandemicznym. Z kolei liczba wyrejestrowanych podmiotów w analizowanym okresie pozostaje na stosunkowo niskim poziomie, a wyraźny spadek nastąpił w 2024 roku – wyrejestrowano jedynie 2 działalności. Taki wynik może świadczyć o większej trwałości i stabilności lokalnych przedsiębiorstw oraz poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy.

Saldo netto (różnica między nowymi a zamkniętymi działalnościami) we wszystkich latach pozostaje dodatnie, co wskazuje na systematyczny przyrost liczby aktywnych podmiotów gospodarczych w Gminie Poświętne. Jest to pozytywny sygnał świadczący o rozwoju sektora przedsiębiorczości i rosnącej atrakcyjności Gminy dla lokalnych inwestorów oraz mieszkańców decydujących się na samozatrudnienie (wykres 4).

Wykres 4. Porównanie podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2020-2024 działających na terenie Gminy Poświętne

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Zestawienie danych dotyczących rejestracji i wyrejestrowań podmiotów gospodarczych w Gminie Poświętne w latach 2020-2024 pozwala na pogłębioną ocenę lokalnej aktywności przedsiębiorczej. Uwzględniając zarówno liczbę nowo powstałych, jak i zlikwidowanych działalności, a także wyliczone saldo roczne i skumulowane saldo netto, możliwe jest uchwycenie kierunku zmian w gospodarce lokalnej oraz stabilności sektora przedsiębiorstw (tabela 5).

Tabela 6. Saldo zarejestrowanych podmiotów REGON w latach 2020-2024

Rok	Nowo zarejestrowane	Wyrejestrowane	Saldo roczne (N-W) *	Skumulowane saldo netto **
2020	15	7	+8	+8
2021	11	8	+3	+11
2022	18	7	+11	+22
2023	13	9	+4	+26
2024	16	2	+14	+40

* Saldo roczne (N-W): różnica między liczbą nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych podmiotów w danym roku

** Skumulowane saldo netto: suma sald rocznych narastająco od roku 2020, obrazująca łączny wzrost liczby aktywnych podmiotów gospodarczych w Gminie Poświętne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Dane z lat 2020–2024 wskazują na wyraźny, pozytywny trend wzrostu liczby aktywnych podmiotów gospodarczych w Gminie Poświętne. W każdym analizowanym roku saldo roczne było dodatnie, co świadczy o przewadze nowych rejestracji nad likwidacjami działalności gospodarczej. Szczególnie korzystny wynik odnotowano w 2024 roku – zarejestrowanych aż 16 nowych podmiotów, a wyrejestrowano jedynie 2, co dało najwyższe saldo roczne w analizowanym okresie: +14.

Najniższe saldo miało miejsce w 2021 roku (+3), co może być efektem opóźnionych skutków pandemii COVID-19 i niepewności gospodarczej. Pomimo tego, już w 2022 roku odnotowano silne odbicie (+11), a pozytywna tendencja utrzymała się do 2024 roku.

Skumulowane saldo netto wynoszące +40 oznacza, że w ciągu pięciu lat liczba podmiotów gospodarczych w Gminie zwiększyła się o 40. Jest to jednoznaczny sygnał wzrostu aktywności gospodarczej oraz rosnącej atrakcyjności Gminy Poświętne dla lokalnych przedsiębiorców i inwestorów. Regularny przyrost wskazuje również na stabilność otoczenia gospodarczego oraz potencjał do dalszego rozwoju strefy gospodarczej.

Prognoza do 2046 roku: rozwój sektora przedsiębiorczości w Gminie Poświętne

Analiza trendów w zakresie rejestracji i wyrejestrowywania podmiotów gospodarczych w Gminie Poświętne w latach 2020–2024 pozwala z umiarkowanym optymizmem formułować prognozy długofalowe, sięgające roku 2046. Stabilność dodatniego salda rejestracji działalności gospodarczych oraz wzrastające skumulowane saldo netto (+40) wskazują na trwały rozwój lokalnej przedsiębiorczości, która może stać się jednym z głównych filarów rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy.

1. Kontynuacja dodatniego salda działalności gospodarczych

Jeśli obecna dynamika zostanie utrzymana, możliwe jest dalsze, systematyczne powiększanie liczby aktywnych podmiotów gospodarczych. Przy zachowaniu średniego salda rocznego na poziomie ok. +8 (bazując na danych z lat 2020–2024), do 2046 roku (czyli w ciągu kolejnych 22 lat) liczba firm w Gminie może wzrosnąć o ok. 170–200 podmiotów. Przy założeniu korzystnych warunków makroekonomicznych i kontynuacji wsparcia dla sektora MŚP, tempo to może ulec nawet przyspieszeniu.

2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości jako przeciwdziałanie depopulacji

Rosnąca liczba firm szczególnie mikroprzedsiębiorstw i działalności jednoosobowych może wpłynąć pozytywnie na lokalny rynek pracy, poprawiając zatrudnienie i ograniczając odpływ ludności. Gmina może stać się atrakcyjniejszym miejscem zarówno do życia, jak i prowadzenia działalności dzięki niskiemu progowi wejścia, elastycznemu wsparciu instytucjonalnemu oraz relatywnie niskim kosztom operacyjnym.

3. Dywersyfikacja branżowa i rozwój sektora usług

W perspektywie do 2046 roku należy spodziewać się pogłębiającej się dywersyfikacji sektorowej, wzrostu liczby podmiotów w branżach usługowych (ICT, usługi osobiste, logistyka, tury-

styka wiejska) oraz stopniowego wzrostu inwestycji w nowoczesne technologie i rolnictwo precyzyjne. Lokalne firmy mogą też częściej świadczyć usługi zdalne dla odbiorców spoza Gminy, co zwiększy ich odporność na wahania koniunkturalne.

4. Wzrost trwałości działalności gospodarczych

Wyjątkowo niski poziom likwidacji działalności w 2024 roku (tylko 2 wyrejestrowane firmy) może wskazywać na wzrost odporności i adaptacyjności lokalnych przedsiębiorców. W kolejnych latach, przy dostępności doradztwa biznesowego, programów inkubacyjnych oraz wsparcia inwestycyjnego (np. z funduszy UE), możliwe jest dalsze ograniczanie liczby upadłości i zwiększanie żywotności podmiotów.

5. Wyzwania: rynek pracy i sukcesja międzypokoleniowa

W długiej perspektywie wyzwaniem może być pozyskiwanie wykwalifikowanej siły roboczej oraz zapewnienie sukcesji firm rodzinnych. W związku z tym konieczne będzie rozwijanie lokalnych programów edukacyjnych i partnerskich z instytucjami szkolnictwa zawodowego i wyższego, a także wdrażanie strategii międzypokoleniowej sukcesji w firmach.

Podsumowanie

Do 2046 roku Gmina Poświętne ma realny potencjał, by zwiększyć liczbę aktywnych podmiotów gospodarczych o kolejne 170–200 firm, utrzymując stabilny przyrost netto oraz zwiększając trwałość działalności. Pozytywne saldo rejestracji firm oraz ich rosnąca odporność na czynniki zewnętrzne tworzą solidne podstawy do dalszego rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, przeciwdziałania bezrobociu i odpływowi ludności. Długoterminowy sukces będzie jednak uzależniony od aktywnej polityki wspierania biznesu, inwestycji w edukację oraz dostosowania Gminy do zmieniających się potrzeb rynkowych.

2.2. Liczba podmiotów REGON

Analiza liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w układzie terytorialnym – województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego oraz Gminy Poświętne – pozwala na ocenę pozycji Gminy na tle szerszego otoczenia społeczno-gospodarczego. Dane te stanowią istotną podstawę do identyfikacji potencjału lokalnej przedsiębiorczości, struktury gospodarki oraz trendów rozwojowych. Porównanie wskaźników w ujęciu regionalnym i lokalnym umożliwia zdefiniowanie mocnych stron Gminy, a także wskazanie obszarów wymagających wsparcia i ukierunkowanych działań strategicznych.

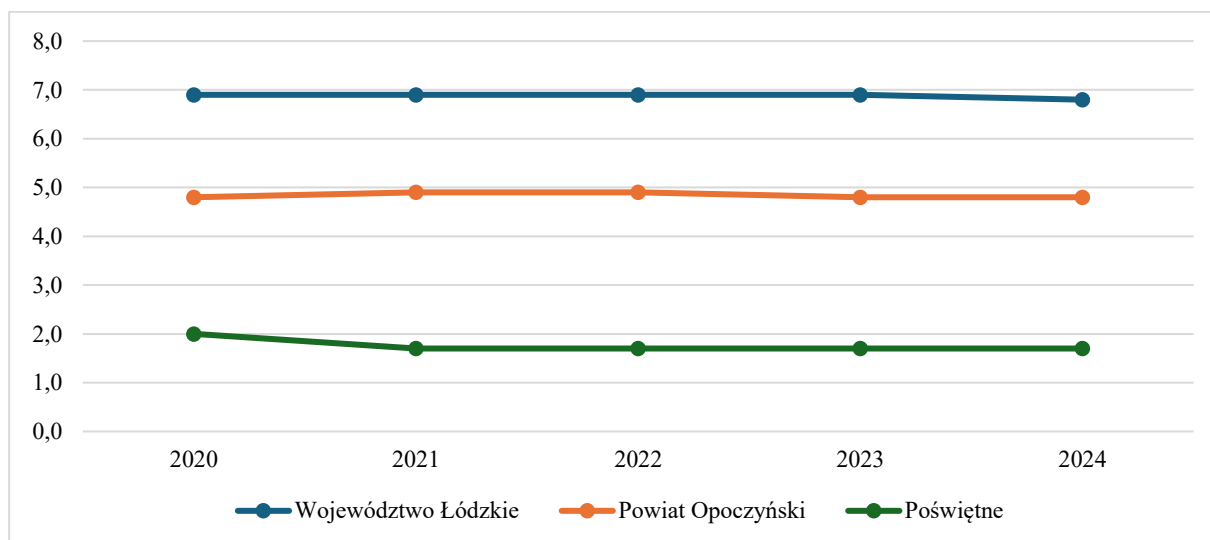
Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców stanowi miarę aktywności gospodarczej oraz przedsiębiorczości w danym regionie. Dane porównawcze dla województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego i Gminy Poświętne w latach 2020–2024 pozwalają ocenić, jak kształtuje się lokalny potencjał gospodarczy na tle jednostek wyższego rzędu (tabela 6).

Tabela 7. Liczba podmiotów REGON w układzie terytorialnym

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023	2024
Województwo łódzkie	6,9	6,9	6,9	6,9	6,8
Powiat opoczyński	4,8	4,9	4,9	4,8	4,8
Gmina Poświętne	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W analizowanym okresie wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w województwie łódzkim utrzymywał się na względnie stabilnym poziomie – 6,9 w latach 2020-2023, z niewielkim spadkiem do 6,8 w 2024 roku. Powiat opoczyński również odznaczał się stabilnością, utrzymując się w granicach 4,8-4,9. Na tle tych wartości Gmina Poświętne wypada znacząco słabiej – wskaźnik spadł z poziomu 2,0 w 2020 roku do 1,7 w 2021 roku i utrzymał się na tym niższym poziomie do 2024 roku. Może to świadczyć o ograniczonej skali lokalnej przedsiębiorczości, mniejszej gęstości działalności gospodarczej oraz potencjalnych barierach dla rozwoju mikro- i małych firm na terenie Gminy (wykres 5).

Wykres 5. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Utrzymujący się niski wskaźnik przedsiębiorczości w Gminie Poświętne wskazuje na potrzebę dalszych działań strategicznych wspierających lokalnych przedsiębiorców, promocję samozatrudnienia oraz stworzenie warunków zachęcających do zakładania nowych firm. Wsparcie infrastrukturalne, doradcze i finansowe może przyczynić się do zwiększenia dynamiki rozwoju gospodarczego i poprawy pozycji Gminy na tle regionu.

Analiza odchylenia liczby podmiotów gospodarczych (na 1000 mieszkańców) w Gminie Poświętne oraz powiecie opoczyńskim w odniesieniu do średniej województwa łódzkiego w latach 2020-2024 pozwala na lepsze zrozumienie relatywnej pozycji Gminy na tle szerszego otoczenia społeczno-gospodarczego oraz skalę wyzwań w obszarze rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (tabela 7).

Tabela 8. Liczba podmiotów REGON w układzie terytorialnym – różnica względem średniej wojewódzkiej i powiatowej

Rok	Gmina Poświętne -> woj. łódzkie	Gmina Poświętne -> powiat opoczyński	Powiat opoczyński -> woj. łódzkie
2020	-4,9	-2,8	-2,1
2021	-5,2	-3,2	-2,0
2022	-5,2	-3,2	-2,0
2023	-5,2	-3,1	-2,1
2024	-5,1	-3,1	-2,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Największe różnice występują między Gminą Poświętne o województwem łódzkim, co pokazuje trwały, kilkupunktowy deficyt w poziomie aktywności gospodarczej. W latach 2021-2023 odchylenie wynosiło -5,2, co świadczy o utrzymującej się niskiej intensywności działalności gospodarczej w skali lokalnej.

W relacji do powiatu opoczyńskiego, Gmina Poświętne również wypada słabiej, choć różnice są nieco mniejsze – w przedziale od -2,8 (2020) do -3,2 (2021-2022).

Powiat opoczyński na tle województwa łódzkiego wykazuje stabilny, nieznaczny deficyt – ok. -2,0 punktów, co sugeruje, że powiat jako całość również ma mniejszą dynamikę przedsiębiorczości niż przeciętna w regionie, choć nie w takim stopniu jak Gmina Poświętne.

Prognoza liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców do 2046 roku

Analiza wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w latach 2020–2024 pokazuje istotne i trwałe różnice w aktywności gospodarczej między województwem łódzkim, powiatem opoczyńskim a Gminą Poświętne. Wskaźnik ten liczony jako liczba podmiotów na 1000 mieszkańców jest syntetyczną miarą przedsiębiorczości oraz stopnia rozwoju lokalnej gospodarki. Obserwowane trendy oraz analiza różnic względem wyższych jednostek terytorialnych stanowią podstawę do sformułowania prognozy do roku 2046 (tabela 8).

Tabela 9. Trendy w okresie 2020–2024

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023	2024	Zmiana 2020-2024
Województwo łódzkie	6,9	6,9	6,9	6,9	6,8	-0,1
Powiat opoczyński	4,8	4,9	4,9	4,8	4,8	0,0
Gmina Poświętne	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7	-0,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Założenia prognozy do 2046 roku

W celu opracowania realistycznej prognozy, przyjęto następujące założenia:

- demografia: założenie stabilnej liczby ludności w każdej jednostce administracyjnej.
- trend kontynuacji: w przypadku braku silnych impulsów rozwojowych przyjęto kontynuację dotychczasowych trendów (model liniowy lub quasi-stacjonarny).
- działania rozwojowe: w wariancie umiarkowanego wzrostu uwzględniono możliwość wdrożenia działań wspierających przedsiębiorczość (np. wsparcie z funduszy UE, działania JST).
- analiza różnic względem województwa i powiatu pozwala zidentyfikować możliwe ścieżki konwergencji (zbliżania się do średniej).

Tabela 10. Prognoza wskaźnika liczby podmiotów REGON na 1000 mieszkańców (wariant umiarkowanego wzrostu)

Rok	Województwo łódzkie	Powiat opoczyński	Gmina Poświętne
2024	6,8	4,8	1,7
2030	6,8	4,9	1,9
2035	6,9	5,0	2,2
2040	7,0	5,2	2,5
2046	7,1	5,3	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W przypadku województwa łódzkiego prognozuje się stabilizację wskaźnika w przedziale 6,8–7,1, co odpowiada dojrzałej gospodarce regionalnej z umiarkowaną dynamiką wzrostu. W odniesieniu do powiatu opoczyńskiego możliwy jest niewielki wzrost do poziomu ok. 5,3 podmiotów/1000 mieszkańców w 2046 roku. Powiat nieznacznie zbliży się do średniej wojewódzkiej, ale pozostanie poniżej jej poziomu. Natomiast dla Gminy Poświętne zakładając utrzymanie dodatniego salda rejestracji firm, stopniowe uruchamianie lokalnych programów rozwojowych oraz stabilną liczbę ludności, prognozuje się wzrost wskaźnika z 1,7 do około 2,8 do 2046 roku. Będzie to oznaczać:

- zmniejszenie różnicy względem powiatu z ok. -3,1 do -2,5,

- zmniejszenie różnicy względem województwa z -5,1 do ok. -4,3.

Podsumowanie

Prognoza wskazuje, że przy umiarkowanym scenariuszu rozwoju wskaźnik przedsiębiorczości w Gminie Poświętne wzrośnie z obecnych 1,7 do około 2,8 podmiotów/1000 mieszkańców do 2046 roku. Choć nadal będzie to wartość niższa niż w powiecie i województwie, zmniejszy się luka rozwojowa, co może świadczyć o stopniowym, choć powolnym procesie wyrównywania potencjału gospodarczego. Skuteczna polityka lokalna może ten proces istotnie przyspieszyć.

2.3. Bezrobotni zarejestrowani w wieku produkcyjnym

Zjawisko bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym stanowi istotny wskaźnik sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy oraz jej potencjału rozwojowego. Analiza liczby i struktury zarejestrowanych bezrobotnych w tej grupie wiekowej pozwala nie tylko ocenić bieżące wyzwania rynku pracy, ale także identyfikować obszary wymagające wsparcia w szczególności w zakresie aktywizacji zawodowej, rozwoju kompetencji mieszkańców oraz tworzenia miejsc pracy. Dane te stanowią ważny element diagnozy, na której opierać się będą kierunki interwencji strategicznych Gminy Poświętne w obszarze rynku pracy.

Analiza danych ukazujących udział zarejestrowanych bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym na poziomie województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego oraz Gminy Poświętne w latach 2020-2024 pozwala ocenić zarówno skalę problemu bezrobocia w lokalnym ujęciu, jak i porównać sytuację Gminy Poświętne z otoczeniem regionalnym (tabela 10).

Tabela 11. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023	2024
Województwo łódzkie	4,8	4,4	4,0	3,9	4,0
Powiat opoczyński	4,8	4,4	4,7	4,8	4,9
Gmina Poświętne	3,7	3,7	3,8	3,7	3,0

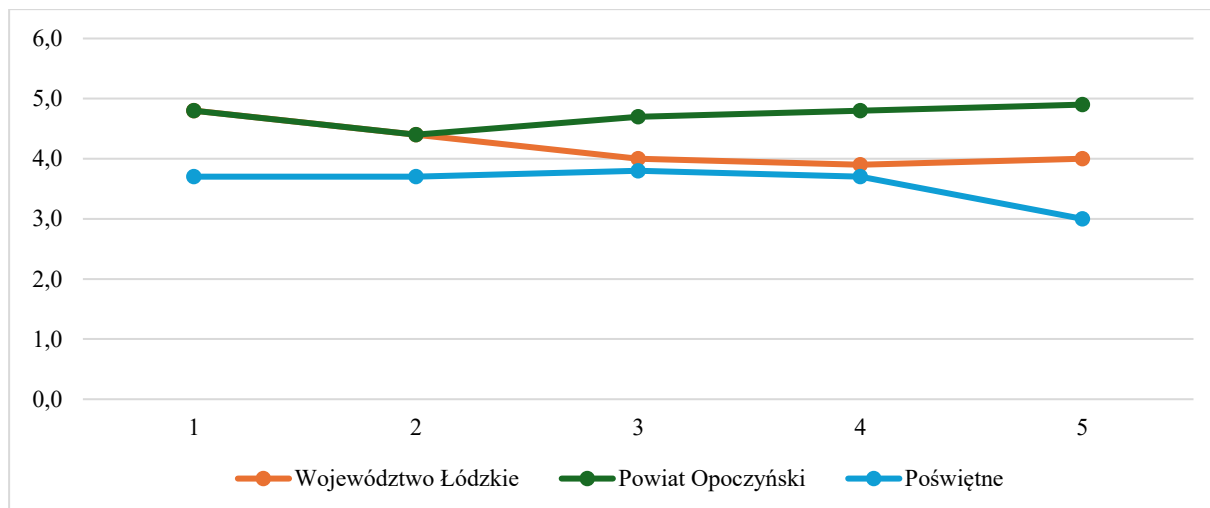
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Gmina Poświętne od 2020 roku wykazuje niższy poziom zarejestrowanego bezrobocia w wieku produkcyjnym niż zarówno powiat opoczyński, jak i województwo łódzkie. Może to świadczyć o względnie dobrej sytuacji lokalnego rynku pracy lub mniejszej skali rejestracji bezrobotnych w urzędzie.

W latach 2020-2023 wskaźnik dla Gminy oscylował wokół 3,7-3,8%, natomiast w 2024 r. nastąpił wyraźny spadek do poziomu 3,0%, co może sugerować poprawę lokalnych warunków zatrudnienia lub efekty działań aktywizacyjnych.

W powiecie opoczyńskim sytuacja jest odmienna. Po niewielkim spadku do 4,4% w 2021 roku, wskaźnik bezrobocia wzrósł do 4,9% w 2024 roku, przewyższając średnią wojewódzką w całym analizowanym okresie.

W skali województwa można zaobserwować systematyczny spadek bezrobocia od 4,8% w 2020 roku do 3,9% w 2023 roku, z lekkim wzrostem do 4,0% w 2024 roku, co może być efektem szerszych trendów gospodarczych i cyklicznych zmian na rynku pracy (wykres 6).

Wykres 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego (%)

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Na tle regionu i powiatu Gmina Poświętne charakteryzuje się korzystną sytuacją w zakresie bezrobocia w wieku produkcyjnym. Choć wartość wskaźnika nie oddaje pełnej struktury i przyczyn bezrobocia, to jego relatywnie niski poziom może świadczyć o dobrej integracji mieszkańców z rynkiem pracy, stabilności zatrudnienia lub niskim poziomie formalnej rejestracji osób bez pracy. Spadek w 2024 roku warto jednak obserwować w kolejnych latach, by określić, czy jest to trwały trend, czy jednorazowa zmiana.

Analiza relacji wskaźnika bezrobocia w wieku produkcyjnym w Gminie Poświętne względem poziomu wskaźnika w województwie łódzkim i powiecie opoczyńskim w latach 2020-2024 pozwala lepiej zrozumieć lokalną sytuację na rynku pracy w kontekście regionalnym i subregionalnym, a także identyfikować trendy oraz potencjalne obszary interwencji strategicznej (tabela 11).

Tabela 12. Różnice w poziomie bezrobocia (w punktach procentowych)

Rok	Gmina Poświętne -> woj. łódzkie	Gmina Poświętne -> powiat opoczyński	Powiat opoczyński -> woj. łódzkie
2020	-1,1	-1,1	0,0
2021	-0,7	-0,7	-0,0
2022	-0,2	-0,9	+0,7
2023	-0,2	-1,1	+0,9
2024	-1,0	-1,9	+0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Jak wynika z zaprezentowanych danych Gmina Poświętne przez cały analizowany okres wykazuje niższe bezrobocie niż zarówno województwo łódzkie, jak i powiat opoczyński. Świadczy to o stabilnej i korzystnej sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Różnica między Gminą Poświętne a województwem łódzkim zmniejszała się w latach 2020-2022 (z -1,1 do -0,2 p.p.), co oznaczało pewne wyrównanie sytuacji, jednak w 2024 roku ponownie wzrosła do -1,0 p.p.

Różnica między Gminą Poświętne a powiatem opoczyńskim systematycznie rosła od 2021 roku, osiągając w 2024 roku aż -1,9 p.p. Taki wynik wskazuje, że Gmina Poświętne coraz wyraźniej dystansuje się pozytywnie od otaczającego ją powiatu w zakresie poziomu bezrobocia.

Od 2022 roku powiat opoczyński notuje wyższe bezrobocie niż średnia wojewódzka, co może być sygnałem pogarszającej się sytuacji na rynku pracy w szerszym otoczeniu Gminy Poświętne. Różnica ta utrzymuje się na poziomie +0,9 p.p. w latach 2023 i 2024.

Gmina Poświętne na tle regionu wyróżnia się korzystną sytuacją na rynku pracy, co może być efektem lokalnych działań wspierających zatrudnienie, specyfiki struktury gospodarczej lub mniejszego udziału grup zagrożonych wykluczeniem zawodowym.

Jednocześnie coraz wyraźniejsza różnica w poziomie bezrobocia między Gminą Poświętne a powiatem opoczyńskim wskazuje na zróżnicowania wewnętrzne w skali subregionalnej, które powinny być uwzględnione przy planowaniu dalszych działań strategicznych w zakresie aktywizacji zawodowej i rozwoju lokalnej gospodarki.

Prognoza poziomu bezrobocia w wieku produkcyjnym do 2046 roku

Na podstawie danych z lat 2020–2024 oraz obserwowanych trendów zmian poziomu zarejestrowanego bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym, możliwe jest przygotowanie ostrożnej prognozy tego wskaźnika do 2046 roku. Przyjęto model projekcji liniowo-trendowej, uwzględniający dotychczasowe zmiany, dynamikę gospodarczą regionu oraz możliwe czynniki zewnętrzne, jak automatyzacja, migracje, zmiany demograficzne i kierunki polityki rynku pracy.

Założenia prognozy:

- dla województwa łódzkiego: kontynuacja umiarkowanego trendu spadkowego, z ewentualnymi cyklicznymi wahaniami co 5–7 lat (efekt zmian koniunkturalnych),

- dla powiatu opoczyńskiego: możliwa stagnacja lub lekki wzrost poziomu bezrobocia bez interwencji strategicznych,
- dla Gminy Poświętne: stopniowy spadek lub stabilizacja poziomu bezrobocia na niskim poziomie, pod warunkiem utrzymania dotychczasowej dynamiki rozwoju lokalnego rynku pracy i działań aktywizacyjnych.

Tabela 13. Prognoza poziomu bezrobocia (w % populacji w wieku produkcyjnym) do 2046 roku

Rok	Województwo łódzkie	Powiat opoczyński	Gmina Poświętne
2025	3,9	4,8	2,9
2030	3,5	4,7	2,5
2035	3,2	4,6	2,2
2040	3,0	4,5	2,0
2046	2,8	4,3	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Gmina Poświętne może utrzymać niski poziom bezrobocia, osiągając wartość poniżej 2,0% do roku 2046, o ile zostanie utrzymana lub wzmocniona lokalna strategia wspierająca zatrudnienie, rozwój mikroprzedsiębiorczości, szkolenia zawodowe oraz aktywizacja osób biernych zawodowo. Powiat opoczyński może napotkać na trudności związane z ograniczoną liczbą miejsc pracy, słabszą infrastrukturą rozwoju przedsiębiorczości i migracją osób aktywnych zawodowo. Prognoza wskazuje na utrzymanie się wskaźnika bezrobocia na poziomie powyżej 4%. Województwo łódzkie jako całość będzie wykazywało stopniowy spadek bezrobocia, zbliżając się do poziomu 2,8% w 2046 roku, przy założeniu utrzymania równowagi między popytem a podażą pracy oraz wdrażania działań regionalnych wspierających rynek pracy.

Tego rodzaju projekcja może służyć jako punkt wyjścia do tworzenia lokalnych planów strategicznych oraz aplikowania o środki zewnętrzne (np. z funduszy UE) na działania w obszarze rynku pracy.

2.4. Udział mieszkańców Gminy Poświętne korzystających z sieci wodociągowej

Dostęp do infrastruktury wodociągowej stanowi jeden z podstawowych wyznaczników jakości życia mieszkańców oraz poziomu rozwoju cywilizacyjnego Gminy Poświętne. Wskaźnik udziału ludności korzystającej z sieci wodociągowej odzwierciedla zarówno stan techniczny i zasięg istniejącej infrastruktury, jak i efektywność polityki inwestycyjnej w tym obszarze. W niniejszej części strategii przedstawiono poziom zaopatrzenia mieszkańców Gminy Poświętne w wodę z sieci wodociągowej na tle danych regionalnych, a także zidentyfikowano kierunki działań niezbędnych do dalszej poprawy dostępności usług wodnych oraz podniesienia komfortu życia lokalnej społeczności.

Analiza odsetka mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w latach 2020-2023 na trzech poziomach terytorialnych: województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego oraz Gminy

Poświętne pozwoli ocenić poziom wyposażenia w infrastrukturę wodociągową na tle szerszego kontekstu regionalnego i subregionalnego (tabela 13).

Tabela 14. Udział korzystających z sieci wodociągowej

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Województwo łódzkie	94,4	94,5	94,6	94,6
Powiat opoczyński	92,4	92,5	92,6	92,7
Gmina Poświętne	97,9	98,0	98,0	97,9

* Dane za 2024 rok dostępne będą w październiku 2025 r.

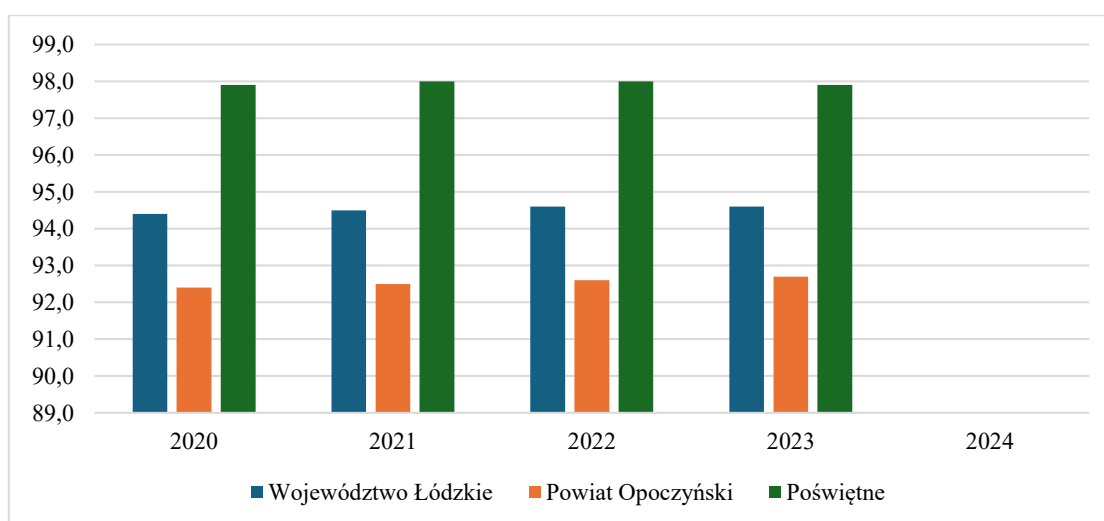
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Gmina Poświętne osiąga najwyższy odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w porównaniu zarówno do powiatu opoczyńskiego, jak i województwa łódzkiego.

W latach 2020-2022 poziom zaopatrzenia w wodę w Gminie Poświętne utrzymywał się na bardzo wysokim i stabilnym poziomie (97,9-98,0%), co świadczy o dobrze rozwiniętej i utrzymywanej infrastrukturze wodociągowej.

W roku 2023 nastąpił symboliczny spadek o 0,1 p.p., który jednak nie wpływa znacząco na ogólną pozytywną ocenę sytuacji. Dla porównania, w województwie łódzkim i powiecie opoczyńskim obserwujemy powolny, ale systematyczny wzrost wskaźnika – o 0,2-0,3 p.p. w ciągu analizowanego okresu.

Różnica między Gminą Poświętne a powiatem opoczyńskim wynosiła w 2023 roku aż 5,2 p.p., a względem województwa łódzkiego 3,3 p.p., co świadczy o wyraźnej przewadze Gminy pod względem dostępności infrastruktury wodnej (wykres 7).

Wykres 7. Udział korzystających z sieci wodociągowej w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Chcąc lepiej zrozumieć pozycję Gminy Poświętne w zakresie dostępu mieszkańców do sieci wodociągowej, warto przeanalizować różnice w odniesieniu do poziomu województwa łódzkiego i powiatu opoczyńskiego co pozwoli nie tylko ocenić stan infrastruktury w samej Gminie, ale również pokazać jej przewagi (lub deficyty) w kontekście terytorialnym (tabela 14).

Tabela 15. Różnice w udziale mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej (w punktach procentowych)

Rok	Gmina Poświętne -> woj. łódzkie	Gmina Poświętne -> powiat opoczyński	powiat opoczyński -> woj. łódzkie
2020	+3,5	+5,5	-2,0
2021	+3,5	+5,5	-2,0
2022	+3,4	+5,4	-2,0
2023	+3,3	+5,2	-1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Gmina Poświętne wykazuje stabilną i wyraźną przewagę nad poziomem wojewódzkim i powiatowym w zakresie dostępu mieszkańców do sieci wodociągowej.

Przewaga Gminy nad województwem łódzkim waha się w granicach +3,3 do +3,5 p.p., co świadczy o konsekwentnie wysokim standardzie infrastruktury technicznej.

Różnica między Gminą Poświętne a powiatem opoczyńskim jest jeszcze bardziej wyraźna – sięgała +5,5 p.p. w latach 2020-2021, a w 2023 roku wynosiła +5,2 p.p. Potwierdza to, że Gmina Poświętne plasuje się znacznie powyżej średniej powiatowej.

Z kolei powiat opoczyński w każdym z analizowanych lat osiągał niższy wskaźnik niż województwo łódzkie, o około -2,0 do -1,9 p.p., co sygnalizuje pewne opóźnienie infrastrukturalne na poziomie subregionalnym.

Niewielkie spadki w różnicach (np. Gmina Poświętne vs. woj. łódzkie z +3,5 do +3,3 p.p.) mogą wynikać z umiarkowanego postępu inwestycyjnego w innych częściach regionu, ale nie oznaczają pogorszenia sytuacji w samej Gminie, gdzie wskaźnik pozostaje niemal na niezmienionym, wysokim poziomie.

Jak wykazano Gmina Poświętne wyróżnia się na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego bardzo wysokim poziomem wyposażenia gospodarstw domowych w dostęp do sieci wodociągowej. Taki wynik potwierdza skuteczność dotychczasowych działań inwestycyjnych i eksploatacyjnych w tym zakresie. W dalszej perspektywie strategicznej należy zadbać o utrzymanie tego poziomu, modernizację infrastruktury oraz zapewnienie pełnej dostępności usług wodnych na całym obszarze Gminy także w kontekście zmian demograficznych i rozwoju budownictwa mieszkaniowego.

Prognoza do 2046 roku: dostęp do sieci wodociągowej w Gminie Poświętne

Biorąc pod uwagę stabilnie wysoki odsetek mieszkańców Gminy Poświętne korzystających z sieci wodociągowej w latach 2020–2023 (na poziomie 97,9–98,0%), a także przewagę względem powiatu opoczyńskiego (o ponad 5 punktów procentowych) oraz województwa łódzkiego

(o ponad 3 p.p.), można przyjąć, że Gmina już w chwili obecnej osiągnęła bardzo wysoki poziom zaopatrzenia w wodę, zbliżony do maksymalnego możliwego dla jednostki o charakterze wiejskim.

Zakładając kontynuację dotychczasowej polityki inwestycyjnej, modernizacyjnej i eksploatacyjnej, a także uwzględniając możliwe zmiany demograficzne (m.in. rozwój budownictwa mieszkaniowego w obrębie Gminy oraz potencjalne migracje wewnętrzne), przewiduje się, że:

- do 2030 roku wskaźnik dostępu do sieci wodociągowej ustabilizuje się na poziomie 98,0–98,2%, dzięki kontynuacji działań inwestycyjnych oraz podłączaniu do sieci nowo powstałych gospodarstw,
- w latach 2031–2040 możliwe będzie osiągnięcie poziomu 98,3–98,5%, jednak dalszy wzrost będzie zależny głównie od rozwoju zabudowy mieszkaniowej oraz rozbudowy infrastruktury na mniej zurbanizowanych, peryferyjnych terenach Gminy,
- po 2040 roku, przy założeniu pełnego nasycenia infrastrukturalnego oraz utrzymania efektywności systemu, wskaźnik może osiągnąć i utrzymać się na poziomie 98,5–99,0%, co będzie oznaczało niemal całkowite objęcie populacji Gminy dostępem do wodociągu.

Należy jednak podkreślić, że dalszy wzrost wskaźnika ponad 99% będzie coraz trudniejszy do osiągnięcia, ze względu na:

- rozproszenie osadnictwa na terenach wiejskich,
- ewentualne przeszkody własnościowe i techniczne w rozbudowie sieci,
- wybór części mieszkańców do pozostania przy alternatywnych źródłach wody (np. studniach głębinowych).

W perspektywie do 2046 roku kluczowe będzie zatem nie tylko dalsze rozszerzanie zasięgu infrastruktury, ale również:

- modernizacja istniejących sieci wodociągowych,
- redukcja strat wody,
- zapewnienie niezawodności dostaw i jakości wody,
- wdrażanie rozwiązań inteligentnych (*ang. smart water systems*) wspierających zarządzanie zasobami wodnymi,
- uwzględnianie zmian klimatycznych, które mogą wpływać na dostępność zasobów wodnych i wymuszać adaptację systemów zaopatrzenia w wodę.

Gmina Poświętne już dziś stanowi przykład bardzo dobrej infrastruktury wodociągowej w kontekście regionalnym i subregionalnym. Utrzymanie tego poziomu do 2046 roku będzie wymagać systematycznego zarządzania, dalszych inwestycji w nowoczesne technologie oraz elastyczności wobec wyzwań środowiskowych i demograficznych.

2.5. Udział mieszkańców Gminy Poświętne korzystających z sieci kanalizacyjnej

Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej stanowi jeden z kluczowych elementów podnoszenia jakości życia mieszkańców oraz ochrony środowiska naturalnego. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej jest również istotnym wskaźnikiem poziomu rozwoju technicznego i komunalnego Gminy.

Wskaźnik udziału mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej pozwala ocenić dostępność podstawowych usług komunalnych oraz identyfikować obszary wymagające intensyfikacji działań inwestycyjnych (tabela 15).

Tabela 16. Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Województwo łódzkie	64,3	64,6	64,7	64,8
Powiat opoczyński	64,6	65,1	65,4	66,8
Gmina Poświętne	20,4	20,7	20,8	21,7

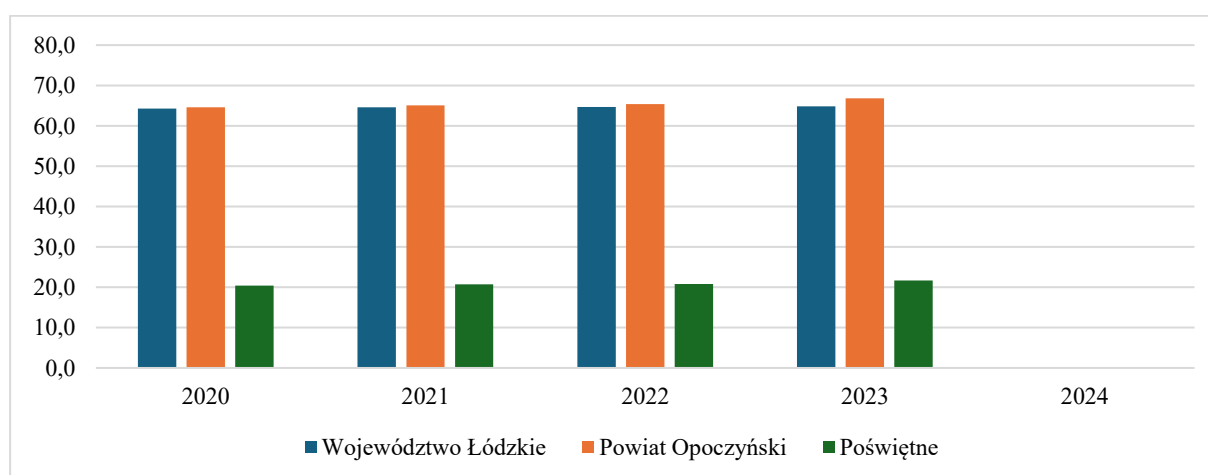
* Dane za 2024 rok dostępne będą w październiku 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Jak wynika z powyższych danych Gmina Poświętne systematycznie, choć powoli, zwiększa udział mieszkańców objętych siecią kanalizacyjną – z 20,4% w 2020 r. do 21,7% w 2023 r., co daje wzrost o 1,3 p.p. w ciągu czterech lat.

Tempo wzrostu jest wyraźnie niższe w przypadku powiatu opoczyńskiego, gdzie wskaźnik wzrósł o 2,2 p.p. (z 64,6% do 66,8%) oraz wolniejsze niż w skali całego województwa łódzkiego (wzrost o 0,5 p.p.).

Gmina Poświętne pozostaje znacząco poniżej średniej zarówno powiatowej, jak i wojewódzkiej – w 2023 roku różnica względem powiatu opoczyńskiego wynosiła aż 45,1 p.p., a względem województwa 43,1 p.p. Mimo niskiego poziomu nasycenia siecią kanalizacyjną, trend wzrostowy jest pozytywny, co sugeruje stopniową poprawę dostępności infrastruktury. Dane te wskazują na konieczność zintensyfikowania działań inwestycyjnych w zakresie budowy i modernizacji systemów kanalizacyjnych na terenie Gminy Poświętne, zwłaszcza w kontekście ochrony środowiska oraz poprawy jakości życia mieszkańców (wykres 8).

Wykres 8. Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Chcąc w sposób syntetyczny ocenić skalę dysproporcji w dostępie do infrastruktury kanalizacyjnej oraz zmiany tych różnic w czasie przeanalizowano różnice w udziale mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej pomiędzy Gminą Poświętne a szerszymi jednostkami terytorialnymi. Porównanie to jest istotnym narzędziem do monitorowania luki infrastrukturalnej i identyfikacji obszarów wymagających priorytetowych działań inwestycyjnych (tabela 16).

Tabela 17. Różnice w udziale mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (w punktach procentowych)

Rok	Gmina Poświętne -> woj. łódzkie	Gmina Poświętne -> powiat opoczyński	powiat opoczyński -> woj. łódzkie
2020	-43,9	-44,2	+0,3
2021	-43,9	-44,4	+0,5
2022	-43,9	-44,6	+0,7
2023	-43,1	-45,1	+2,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analiza danych ukazuje utrzymującą się, bardzo dużą dysproporcję w dostępie do sieci kanalizacyjnej między Gminą Poświętne a pozostałymi jednostkami terytorialnymi.

W latach 2020-2023 różnica w udziale mieszkańców korzystających z kanalizacji pomiędzy Gminą Poświętne a województwem łódzkim utrzymywała się na poziomie około -44 p.p., co oznacza, że Gmina ta jest znacznie słabiej skanalizowana niż przeciętna w regionie. W 2023 roku odnotowano minimalne zmniejszenie tej różnicy do -43,1 p.p., co może wskazywać na niewielką poprawę sytuacji w Gminie Poświętne, choć nadal na bardzo niskim poziomie względem województwa łódzkiego.

Jeszcze bardziej niepokojącym zjawiskiem jest pogłębiająca się różnica między Gminą Poświętne a powiatem opoczyńskim z -44,2 p.p. w 2020 roku do -45,1 p.p. w 2023 roku. Oznacza to, że podczas gdy w całym powiecie opoczyńskim wskaźnik kanalizacji rósł, tempo wzrostu w Gminie Poświętne było zdecydowanie niższe.

W tym samym okresie powiat opoczyński stopniowo zwiększał przewagę nad średnią wojewódzką z +0,3 p.p. w 2020 roku do +2,0 p.p. w 2023 roku. To pozytywny sygnał dla powiatu opoczyńskiego, ale jednocześnie wyraźny sygnał alarmowy dla Gminy Poświętne, która coraz mocniej odstaje nawet od swojego bezpośredniego otoczenia administracyjnego.

Dane potwierdzają konieczność intensyfikacji inwestycji w infrastrukturę kanalizacyjną na terenie Gminy Poświętne, aby ograniczyć rosnącą lukę cywilizacyjną i poprawić jakość życia mieszkańców.

Prognoza rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej w Gminie Poświętne do 2046 roku

Na podstawie analizy danych z lat 2020–2023 można stwierdzić, że Gmina Poświętne znajduje się na bardzo niskim poziomie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej w porównaniu zarówno z powiatem opoczyńskim, jak i województwem łódzkim. Wskaźnik mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej wzrósł w tym okresie jedynie o 1,3 punktu procentowego (z 20,4% w 2020 r. do 21,7% w 2023 r.), co oznacza średnioroczny wzrost na poziomie ok. 0,43 p.p.

Zakładając kontynuację dotychczasowego tempa rozwoju (tzw. wariant bazowy), można prognozować, że w 2046 roku odsetek mieszkańców Gminy Poświętne korzystających z sieci kanalizacyjnej osiągnie poziom około 31,6% (wzrost o 9,9 p.p. w ciągu 23 lat). Tak niski poziom nasycenia siecią kanalizacyjną nadal będzie oznaczał bardzo dużą dysproporcję względem regionu.

Jednakże biorąc pod uwagę:

- wyraźne pogłębianie się różnicy względem średniej powiatowej i wojewódzkiej,
- rosnące wymagania środowiskowe i sanitarne,
- planowane wsparcie inwestycyjne z funduszy krajowych i unijnych,
- konieczność przeciwdziałania marginalizacji infrastrukturalnej Gminy,

realistyczne jest rozważenie również wariantu umiarkowanego wzrostu, w którym roczne tempo poprawy dostępności kanalizacji wzrośnie do ok. 0,8–1,0 p.p. W takim scenariuszu do 2046 roku wskaźnik mógłby osiągnąć poziom 40–44%, czyli podwojenie obecnego stanu.

Wciąż będzie to wynik znacznie niższy od średnich wojewódzkich (przy zakładanym wzroście w woj. łódzkim do ok. 75–80% w tym samym okresie), ale pozwoli na znaczące ograniczenie luki cywilizacyjnej oraz poprawę warunków życia mieszkańców.

2.6. Korzystanie z sieci gazowej na terenie Gminy Poświętne

Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej w Gminie Poświętne stanowi istotny wskaźnik poziomu rozwoju infrastruktury technicznej oraz jakości życia lokalnej społeczności. Dostęp do gazu ziemnego wpływa nie tylko na komfort codziennego funkcjonowania mieszkańców, ale również na atrakcyjność inwestycyjną obszaru. Analiza stopnia gazyfikacji Gminy pozwala ocenić skuteczność dotychczasowych działań w zakresie rozbudowy sieci oraz identyfikować potrzeby w kontekście dalszego planowania i modernizacji infrastruktury energetycznej (tabela 17).

Tabela 18. Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Województwo łódzkie	41,1	41,4	41,5	41,6
Powiat opoczyński	18,6	19,9	20,5	21,1
Gmina Poświętne	0,3	0,3	0,3	0,0

* Dane za 2024 rok dostępne będą w październiku 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

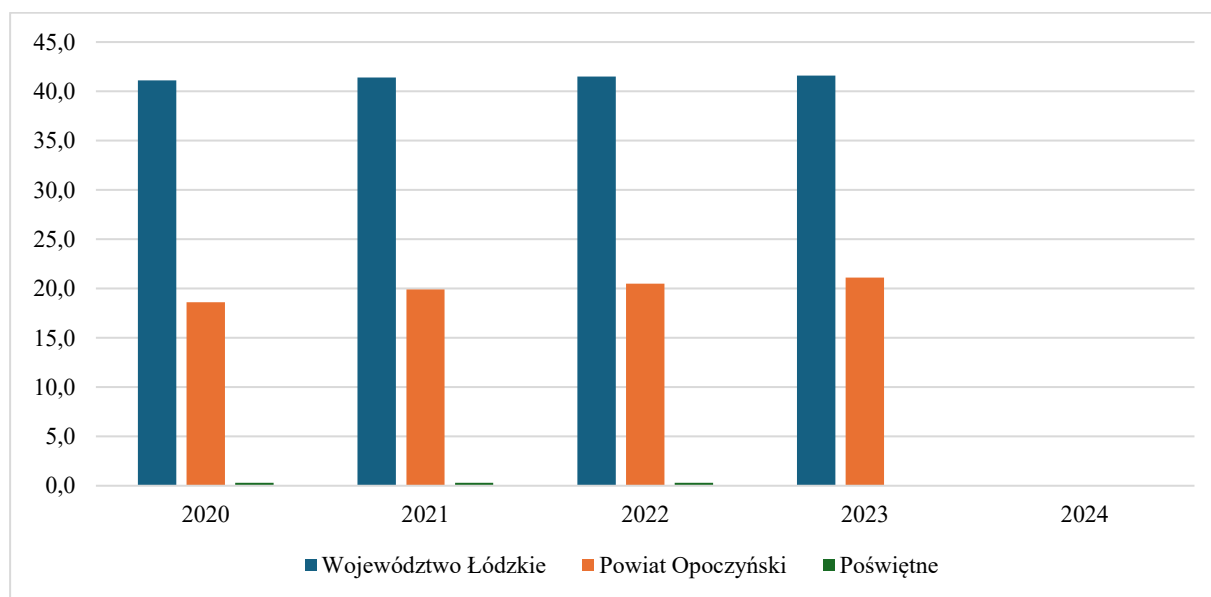
Przedstawione dane wyraźnie pokazują zróżnicowanie w udziale mieszkańców korzystających z sieci gazowej pomiędzy poziomem wojewódzkim, powiatu i Gminy Poświętne w latach 2020-2023.

W skali województwa łódzkiego wskaźnik ten utrzymuje się na stosunkowo stabilnym poziomie, z niewielką tendencją wzrostową – z 41,1% w 2020 roku do 41,6% w 2023 roku. Oznacza to, że w ujęciu regionalnym sieć gazowa jest dostępna dla znacznej części mieszkańców i stopniowo rozwijana.

W powiecie opoczyńskim udział ten jest zdecydowanie niższy, jednak także obserwuje się wyraźny wzrost – z 18,6% w 2020 roku do 21,1% w 2023 roku. Wskazuje to na postępującą, choć umiarkowaną rozbudowę infrastruktury gazowej na poziomie powiatowym.

Najbardziej niepokojąca sytuacja dotyczy Gminy Poświętne, gdzie udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej wynosił jedynie 0,3% w latach 2020-2022, a w roku 2023 spadł do 0,0%. Oznacza to, że sieć gazowa nie jest praktycznie dostępna dla mieszkańców Gminy, a dostępność tego źródła energii w ostatnim roku całkowicie zanikła. Może to wynikać z braku infrastruktury przesyłowej, niskiej opłacalności inwestycji lub braku zainteresowania ze strony operatorów sieci gazowej.

Analiza wskazuje na potrzebę podjęcia działań w celu poprawy dostępności do sieci gazowej w Gminie Poświętne, co mogłoby przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców oraz ograniczenia emisji związanej z ogrzewaniem opartym na paliwach stałych (wykres 9).

Wykres 9. Udział korzystających z sieci gazowej w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analiza danych w kontekście rok do roku w udziale mieszkańców korzystających z sieci gazowej w podziale na poziom wojewódzki, powiatowy oraz gminny pozwala zaobserwować dynamikę rozwoju infrastruktury gazowej w latach 2020-2023 oraz wskazuje obszary, w których nastąpił postęp lub regres w dostępie do tego źródła energii (tabela 18).

Tabela 19. Zmiany rok do roku w udziale mieszkańców korzystających z sieci gazowej

Jednostka administracyjna	2020-2021	2021-2022	2022-2023*
Województwo łódzkie	+0,3	+0,1	+0,1
Powiat opoczyński	+1,3	+0,6	+0,6
Gmina Poświętne	0,00	0,00	-0,3

* Dane za 2024 rok dostępne będą w październiku 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Województwo łódzkie odnotowało stabilny, choć bardzo niewielki wzrost -z roku na rok udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej zwiększał się o 0,1-0,3 p.p. Może to świadczyć o nasyceniu rynku lub powolnym tempie dalszej rozbudowy w skali regionu.

Znacznie bardziej dynamiczny przyrost widoczny jest na poziomie powiatu opoczyńskiego, gdzie w latach 2020-2021 nastąpił wzrost aż o 1,3 p.p., a w kolejnych dwóch latach tempo to utrzymywało się na poziomie 0,6 p.p. rocznie. Wskazuje to na aktywne działania inwestycyjne w zakresie gazyfikacji oraz rosnącą liczbę gospodarstw domowych podłączonych do sieci.

Na tle pozytywnych tendencji szczególnie niepokojąco wypada sytuacja Gminy Poświętne. W latach 2020-2022 udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej pozostawał niezmienny (0,00), co może oznaczać brak inwestycji w infrastrukturę gazową. Co więcej, w 2022-2023 odnotowano spadek o 0,3 p.p., co sugeruje rezygnację części mieszkańców z korzystania z sieci gazowej lub całkowicie zaprzestanie jej użytkowania w Gminie. Może to być efektem wyłączenia istniejących przyłączy, likwidacji sieci na pewnym obszarze lub zmiany źródeł ogrzewania.

Podsumowując, podczas gdy na poziomie województwa i powiatu obserwuje się stopniowy rozwój sieci gazowej, Gmina Poświętne pozostaje w stagnacji, a nawet regresie, co może wskazywać na potrzebę pilnej interwencji w zakresie planowania i rozwoju lokalnej infrastruktury energetycznej.

Zestawienie przedstawiające różnice w udziale mieszkańców korzystających z sieci gazowej pomiędzy trzema jednostkami administracyjnymi pozwala dostrzec skalę dysproporcji w dostępie do infrastruktury gazowej w regionie oraz wskazuje, jak zmieniały się te różnice w czasie. Szczególną uwagę warto zwrócić na rosnący dystans pomiędzy powiatem opoczyńskim a Gminą Poświętne, co może świadczyć o pogłębiających się nierównościach w rozwoju infrastruktury (tabela 19).

Tabela 20. Różnice w udziale mieszkańców korzystających z sieci gazowej

Rok	Woj. łódzkie -> powiat opoczyński	Powiat opoczyński -> Gmina Poświętne	Woj. łódzkie -> Gmina Poświętne
2020	22,5 p.p.	18,3 p.p.	40,8 p.p.
2021	21,5 p.p.	19,6 p.p.	41,1 p.p.
2022	21,0 p.p.	20,2 p.p.	41,2 p.p.
2023*	20,5 p.p.	21,1 p.p.	41,6 p.p.

* Dane za 2024 rok dostępne będą w październiku 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Prognoza rozwoju udziału mieszkańców korzystających z sieci gazowej w Gminie Poświętne do 2046 roku

W Gminie Poświętne mamy do czynienia nie tylko ze stagnacją, ale wręcz z regresją, czyli zanikiem sieci lub rezygnacją z jej użytkowania. Analiza danych z lat 2020–2023 wskazuje na bardzo niekorzystną sytuację w zakresie dostępności do sieci gazowej w Gminie Poświętne. Wskaźnik udziału mieszkańców korzystających z tej infrastruktury utrzymywał się na minimalnym poziomie 0,3% w latach 2020–2022, a w 2023 roku spadł do 0,0%, co świadczy o całkowitym braku użytkowania gazu ziemnego w Gminie. Na tym tle znacznie lepiej prezentuje się zarówno powiat opoczyński (wzrost z 18,6% do 21,1%), jak i województwo łódzkie (wzrost z 41,1% do 41,6%), gdzie tempo rozwoju gazyfikacji w powiecie opoczyńskim (średnio +0,83 p.p. rocznie) i województwie łódzkim (+0,17 p.p. rocznie) jest niewielkie, ale stałe. Dystans między Gminą Poświętne a innymi jednostkami terytorialnymi pogłębia się. Różnica względem powiatu wzrosła z 18,3 p.p. (2020) do 21,1 p.p. (2023), a względem województwa – z 40,8 p.p. do 41,6 p.p.

Prognoza do roku 2046 została opracowana w dwóch wariantach – bazowym (kontynuacja obecnych trendów) oraz interwencyjnym (wzrost zaangażowania inwestycyjnego).

Wariant bazowy (brak inwestycji / stagnacja)

W tym scenariuszu zakłada się, że w kolejnych latach nie zostaną podjęte żadne działania inwestycyjne w zakresie rozbudowy sieci gazowej lub zmiany polityki energetycznej, a tendencje obserwowane w latach 2020-2023 - brak przyrostu, a nawet regres w 2023 roku zostaną utrzymane. Oznacza to, że:

- do 2046 roku udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej pozostanie na poziomie 0,0%,
- Gmina Poświętne będzie coraz bardziej odstawać od średniej powiatowej i wojewódzkiej, co pogłębi wykluczenie infrastrukturalne i społeczne w regionie oraz zmniejszy atrakcyjność inwestycyjną, przy jednoczesnym utrzymaniu wysokiej emisji CO₂ z paliw stałych.

Wariant interwencyjny (scenariusz rozwojowy)

W tym scenariuszu zakłada się rozpoczęcie systematycznej rozbudowy infrastruktury gazowej od 2026 roku (np. z funduszy krajowych, UE, współpracy z operatorami sieci), z rocznym przyrostem udziału mieszkańców korzystających z sieci gazowej na poziomie +1 p.p. rocznie. Przy takim tempie:

- w 2030 roku dostęp do sieci miałyby ok. 5% mieszkańców Gminy,
- w 2040 roku – ok. 15%
- w 2046 roku ok. 20% mieszkańców korzysta z sieci gazowej,

dzięki czemu nastąpi znaczna poprawa jakości życia, poprawa warunków środowiskowych, zwiększenie atrakcyjności Gminy dla mieszkańców i inwestorów.

Tabela 21. Prognoza rozwoju udziału mieszkańców korzystających z sieci gazowej w Gminie Poświętne do 2046 roku w zależności od przyjętego wariantu

Wariant	Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej w 2046 r.	Uwagi
Bazowy	0,0%	Brak zmian, utrzymanie regresu
Interwencyjny	ok. 20%	Wymaga wdrożenia programów modernizacji infrastruktury

Źródło: opracowanie własne

Choć tempo 1 p.p. rocznie jest umiarkowane, byłoby ono znaczącym krokiem naprzód względem obecnej stagnacji. Stopniowe zwiększanie dostępności sieci gazowej mogłoby pozytywnie wpłynąć na komfort życia, jakość powietrza (poprzez ograniczenie spalania paliw stałych) oraz atrakcyjność inwestycyjną Gminy. Bez interwencji Gmina Poświętne pozostanie jednym z najbardziej zaniedbanych energetycznie obszarów w województwie łódzkim. Dalsze opóźnienia w gazyfikacji pogłębią dystans między Gminą a sąsiednimi jednostkami administracyjnymi i mogą wpłynąć negatywnie na jakość życia mieszkańców oraz możliwości rozwoju lokalnej gospodarki.

2.7. Udział wydatków inwestycyjnych

Analizując wydatki ogółem z budżetu województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego i Gminy Poświętne w latach 2020–2023, można zauważyć wyraźny trend wzrostowy na wszystkich poziomach samorządu terytorialnego (tabela 21).

Tabela 22. Wydatki z budżetu województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego i Gminy Poświętne – ogółem [w zł]

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Województwo łódzkie	1 034 426 778,79	1 066 790 872,97	1 317 884 253,33	1 805 237 008,86
Powiat opoczyński	91 472 140,24	92 852 810,52	103 924 350,51	140 838 439,10
Gmina Poświętne	15 025 363,11	15 709 392,73	24 165 299,09	27 128 651,39

* Dane za 2024 rok dostępne będą w sierpniu 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Wydatki budżetowe województwa łódzkiego systematycznie rosły w analizowanym okresie. W 2020 roku wynosiły one ponad 1 miliard złotych (dokładnie 1 034 426 778,79 zł), a w roku 2023 osiągnęły poziom 1 805 237 008,86 zł, co oznacza wzrost o ponad 770 mln zł, czyli około 74,5% w ciągu czterech lat.

Największy wzrost odnotowano między rokiem 2022 a 2023 – wydatki zwiększyły się o blisko 487 mln zł, czyli prawie 37% rok do roku. Tak dynamiczne zwiększenie wydatków może

świadczą o intensyfikacji działań inwestycyjnych, wdrażaniu programów regionalnych, w tym również współfinansowanych ze środków unijnych, jak i o rosnących kosztach funkcjonowania administracji publicznej, infrastruktury czy ochrony zdrowia.

Wydatki budżetowe powiatu opoczyńskiego również rosły, choć tempo wzrostu było nieco bardziej umiarkowane niż w przypadku województwa. W 2020 roku wynosiły one 91 472 140,24 zł, natomiast w roku 2023 już 140 838 439,10 zł. To wzrost o niemal 50 mln zł, czyli ponad 54% w analizowanym okresie.

Warto podkreślić, że największy przyrost nastąpił również w ostatnim analizowanym roku – między 2022 a 2023 rokiem wydatki zwiększyły się aż o ponad 36 mln zł, co daje wzrost o ponad 35%. Może to sugerować wzmożoną aktywność inwestycyjną powiatu, np. w zakresie infrastruktury drogowej, oświaty ponadpodstawowej, ochrony zdrowia (np. modernizacja szpitala powiatowego) czy realizacji zadań zleconych z budżetu centralnego.

Gmina Poświętne, będąca najmniejszą jednostką w analizie, również wykazywała systematyczny wzrost wydatków. W 2020 roku wydatki ogółem wynosiły 15 025 363,11 zł, a w 2023 roku już 27 128 651,39 zł, co oznacza wzrost o ponad 12 mln zł – czyli aż o ponad 80% w okresie czterech lat.

Najbardziej znaczący wzrost nastąpił między 2021 a 2022 rokiem – wtedy wydatki wzrosły aż o 8,5 mln zł, co przekłada się na skok o ponad 53%. Może to wskazywać na realizację dużych inwestycji infrastrukturalnych (np. kanalizacja, wodociągi, drogi lokalne) lub programów społecznych i oświatowych.

Choć wszystkie trzy jednostki doświadczyły wzrostu wydatków, to:

- największy wzrost procentowy odnotowała Gmina Poświętne – ponad 80% w ciągu czterech lat,
- województwo łódzkie miało najwyższy wzrost nominalny – o ponad 770 mln zł,
- powiat opoczyński rozwijał się stabilnie, a w 2023 roku również przyspieszył wydatki, co może świadczyć o zwiększonych nakładach inwestycyjnych.

Tendencja wzrostowa we wszystkich jednostkach może być wynikiem zarówno inflacji i wzrostu kosztów świadczenia usług publicznych, jak i zwiększania zakresu realizowanych zadań, w tym projektów inwestycyjnych, rozwojowych i społecznych.

W analizowanym okresie 2020–2023 obserwujemy wyraźny wzrost wydatków budżetowych zarówno na poziomie województwa, jak i jednostek niższego szczebla – powiatu i gminy. Może to świadczyć o rosnącej aktywności inwestycyjnej samorządów, intensyfikacji projektów realizowanych ze środków krajowych i unijnych, a także o zwiększających się kosztach bieżącego funkcjonowania sektora publicznego.

Dane te warto analizować w szerszym kontekście makroekonomicznym (np. poziomu inflacji, dostępności funduszy unijnych, reform administracyjnych) oraz lokalnym (np. nowe inwestycje, rozwój demograficzny, potrzeby społeczne mieszkańców).

Zestawienie wydatków majątkowych (inwestycyjnych) poniesionych w latach 2020–2023 przez trzy szczeble samorządu terytorialnego: województwo łódzkie, powiat opoczyński oraz Gminę Poświętne ukazuje wielkość nakładów przeznaczonych na realizację zadań inwestycyjnych, takich jak budowa i modernizacja infrastruktury, zakup środków trwałych czy rozwój projektów strategicznych. Analiza tych wartości pozwala ocenić zaangażowanie poszczególnych jednostek samorządowych w rozwój lokalny i regionalny oraz wskazuje kierunki intensyfikacji działań inwestycyjnych w badanym okresie (tabela 22).

Tabela 23. Wydatki z budżetu województwa, powiatu i gminy - wydatki majątkowe inwestycyjne [w zł]

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Województwo łódzkie	351 615 192,53	217 133 538,72	338 714 848,28	597 961 873,15
Powiat opoczyński	17 830 072,41	10 869 871,15	12 779 617,40	35 519 887,76
Gmina Poświętne	421 586,09	858 950,51	5 878 168,27	8 820 383,64

* Dane za 2024 rok dostępne będą w sierpniu 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analizując dane dotyczące wydatków majątkowych (inwestycyjnych) ponoszonych przez województwo łódzkie, powiat opoczyński i Gminę Poświętne w latach 2020–2023, można zauważyć istotne różnice w poziomie oraz dynamice nakładów inwestycyjnych w zależności od szczebla samorządu. Wydatki te odzwierciedlają skalę podejmowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych i rozwojowych, stanowiąc kluczowy wskaźnik aktywności inwestycyjnej samorządów.

Wydatki inwestycyjne województwa łódzkiego wykazują znaczną zmienność w analizowanym okresie. W 2020 roku wyniosły one 351 615 192,53 zł, natomiast w 2021 roku nastąpił ich znaczny spadek do 217 133 538,72 zł, co oznacza obniżenie nakładów o ponad 38%. Prawdopodobnie miało to związek z przesunięciem środków lub opóźnieniem realizacji projektów inwestycyjnych, np. z powodu pandemii COVID-19.

W kolejnych latach jednak sytuacja uległa poprawie: w 2022 roku wydatki wzrosły do 338 714 848,28 zł, a w 2023 roku osiągnęły 597 961 873,15 zł, co oznacza niemal podwojenie nakładów inwestycyjnych w porównaniu do 2022 roku i ponad 2,75-krotny wzrost względem 2021 roku. Może to świadczyć o rozpoczęciu dużych projektów infrastrukturalnych (np. transportowych, cyfryzacyjnych, zdrowotnych), często współfinansowanych z funduszy unijnych lub krajowych programów wsparcia.

Wydatki inwestycyjne powiatu opoczyńskiego w analizowanym okresie również wykazują dużą zmienność. W 2020 roku wynosiły 17 830 072,41 zł, natomiast w 2021 roku spadły do 10 869 871,15 zł (spadek o ok. 39%). Podobnie jak w przypadku województwa, może to wynikać z ograniczeń pandemicznych lub przesunięć budżetowych.

W 2022 roku odnotowano niewielki wzrost do poziomu 12 779 617,40 zł, natomiast największy wzrost nastąpił w 2023 roku, kiedy to wydatki majątkowe wyniosły 35 519 887,76 zł – co oznacza wzrost o ponad 178% w porównaniu do roku poprzedniego i blisko dwukrotne przekroczenie poziomu z 2020 roku. Może to sugerować realizację istotnych inwestycji infrastrukturalnych, takich jak modernizacja dróg powiatowych, rozbudowa szkół, inwestycje w ochronę zdrowia lub energię odnawialną.

Wydatki majątkowe Gminy Poświętne w analizowanym okresie wykazują najbardziej dynamiczny wzrost w ujęciu procentowym spośród wszystkich jednostek:

- w 2020 roku wydatki wynosiły jedynie 421 586,09 zł, co mogło oznaczać niewielkie inwestycje lub ograniczoną zdolność inwestycyjną,
- w 2021 roku wzrosły do 858 950,51 zł (ponad dwukrotnie),

- w 2022 roku nastąpił gwałtowny wzrost do 5 878 168,27 zł, co oznaczało wzrost o prawie 6,8 razy w porównaniu z rokiem poprzednim,
- w 2023 roku inwestycje osiągnęły poziom 8 820 383,64 zł, co oznacza dalszy wzrost o ponad 50% względem 2022 roku i aż ponad 20-krotny wzrost w porównaniu do roku 2020.

Tak spektakularny przyrost świadczy o znacznym wzroście aktywności inwestycyjnej Gminy. Możliwe, że uruchomiono duże projekty infrastrukturalne, np. budowę lub modernizację sieci wodno-kanalizacyjnych, dróg lokalnych, ośrodków użyteczności publicznej czy instalacji OZE. Może to również wskazywać na skuteczne pozyskiwanie funduszy zewnętrznych (tabela 23).

Tabela 24. Dynamika wydatków inwestycyjnych poszczególnych jednostek administracyjnych

Jednostka administracyjna	2020	2023	Wzrost (%)
Województwo łódzkie	351,6 mln zł	597,9 mln zł	+70,1
Powiat opoczyński	17,8 mln zł	35,5 mln zł	+99,2
Gmina Poświętne	0,42 mln zł	8,82 mln zł	+1992

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Jak można zauważyć Gmina Poświętne wyróżnia się imponującym wzrostem wydatków inwestycyjnych, co może świadczyć o przełomowym okresie rozwoju lokalnego. Powiat opoczyński znacząco zwiększył nakłady w 2023 roku, co może świadczyć o intensyfikacji działań inwestycyjnych po okresie pandemicznego spowolnienia. Natomiast województwo łódzkie, mimo większych wahań, konsekwentnie zwiększa wartość inwestycji, szczególnie w latach 2022–2023, co potwierdza regionalne zaangażowanie w rozwój infrastruktury.

Analizując dane z lat 2020–2023, można zauważyć, że wydatki majątkowe rosły na wszystkich szczeblach samorządu, choć w różnym tempie i z różną intensywnością. Wzrosty te są istotnym wskaźnikiem poprawy możliwości inwestycyjnych i rozwojowych samorządów, zarówno w wymiarze regionalnym, jak i lokalnym. Szczególnie wartym podkreślenia jest fakt, że nawet niewielkie jednostki, jak Gmina Poświętne, mogą odgrywać aktywną rolę w realizacji ambitnych projektów, co może znacząco poprawić jakość życia mieszkańców i atrakcyjność inwestycyjną regionu.

Prognoza wydatków z budżetów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego do 2046 roku

Na podstawie trendu wydatków ogółem z budżetu województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego oraz Gminy Poświętne w latach 2020–2023 można sformułować prognozy na kolejne lata, w tym do 2046 roku, zakładając utrzymanie zbliżonego tempa wzrostu. Należy jednak pamiętać, że prognozy finansowe w tak długim horyzoncie czasowym obarczone są znacznym ryzykiem błędu i powinny być traktowane jako szacunki orientacyjne.

1. Województwo łódzkie

W latach 2020–2023 wydatki województwa łódzkiego wzrosły z 1,03 mld zł do 1,81 mld zł, co oznacza średnioroczną stopę wzrostu na poziomie ok. 20,7%.

Jeśli założyć utrzymanie średniego tempa wzrostu (20,7% rocznie), to:

- w roku 2030 wydatki przekroczyłyby 5,6 mld zł,
- w 2040 – 37,4 mld zł,
- w 2046 – sięgnęłyby nawet ok. 118 mld zł.

Jednak przy tak długim horyzoncie czasowym bardziej realistyczne wydaje się przyjęcie umiarkowanego scenariusza wzrostu, np. średniorocznie o 8–10%. W takim wariantcie:

- w roku 2030 wydatki mogłyby wynieść około 3,5 mld zł,
- w 2040 – ok. 7,5 mld zł,
- w 2046 – około 12,7 mld zł.

Taki wzrost mógłby być wynikiem dalszej rozbudowy infrastruktury regionalnej, rozwoju komunikacji zbiorowej, transformacji energetycznej oraz rosnącej roli województw w zarządzaniu funduszami UE.

2. Powiat opoczyński

Wydatki powiatu opoczyńskiego w latach 2020–2023 wzrosły z 91,5 mln zł do 140,8 mln zł, co daje średnioroczny wzrost na poziomie 15,5%.

Kontynuacja tego tempa oznaczałaby:

- w 2030 roku – wydatki na poziomie ok. 380 mln zł,
- w 2040 – ponad 1,6 mld zł,
- w 2046 – nawet 3,7 mld zł.

Przy umiarkowanym tempie wzrostu, rzędu 6–8% rocznie:

- w 2030 roku wydatki osiągnęłyby poziom 220–240 mln zł,
- w 2040 – ok. 400–500 mln zł,
- w 2046 – ok. 600–750 mln zł.

Taki wzrost może być związany z inwestycjami w infrastrukturę społeczną (np. szkoły, szpitale), drogi powiatowe, cyfryzację administracji oraz realizację zadań zleconych przez administrację centralną.

3. Gmina Poświętne

Gmina Poświętne zanotowała największy procentowy wzrost wydatków – aż 80,6% w ciągu czterech lat, co odpowiada średniorocznemu wzrostowi rzędu 21%.

Jeśli ten trend się utrzyma:

- w 2030 roku budżet wydatków wyniosłby ok. 90 mln zł,
- w 2040 – ponad 600 mln zł,
- w 2046 – nawet 1,9 mld zł.

Scenariusz realistyczny, zakładający wzrost na poziomie 7–9% rocznie:

- 2030 – ok. 45–50 mln zł,
- 2040 – 90–110 mln zł,
- 2046 – ok. 130–170 mln zł.

Wzrost ten może wynikać z intensyfikacji lokalnych inwestycji w kanalizację, wodociągi, odnawialne źródła energii, rozwój infrastruktury edukacyjnej i społecznej, a także konieczności utrzymania standardu usług publicznych w obliczu zmian demograficznych.

Stały trend wzrostowy wydatków budżetowych we wszystkich trzech jednostkach samorządu terytorialnego wskazuje na dynamiczny rozwój regionu, intensyfikację inwestycji oraz zwiększone potrzeby finansowe związane z realizacją zadań publicznych.

Do 2046 roku, przy założeniu umiarkowanego tempa wzrostu:

- województwo może osiągnąć poziom wydatków 12–13 mld zł,
- powiat opoczyński – 600–750 mln zł,
- Gmina Poświętne – 130–170 mln zł.

Prognoza wydatków majątkowych (inwestycyjnych) z budżetów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego do 2046 roku

Na podstawie danych dotyczących wydatków majątkowych (inwestycyjnych) województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego oraz Gminy Poświętne w latach 2020–2023, można sformułować prognozę rozwoju tych jednostek samorządu terytorialnego do roku 2046.

1. Województwo łódzkie

W analizowanym okresie wydatki inwestycyjne województwa łódzkiego wzrosły z 351,6 mln zł w 2020 roku do niemal 598 mln zł w 2023 roku, co oznacza wzrost o 70,1%. Średnioroczny wzrost nominalny wynosił około 20,5%, a po korekcie zniwelowanej o spadek z 2021 roku – nawet wyżej. Jeśli województwo utrzyma tę średnioroczną dynamikę, to:

- do 2030 roku inwestycje mogą przekroczyć poziom 1,5 mld zł rocznie,
- do 2046 roku mogą osiągnąć poziom nawet ponad 4,5–5 mld zł rocznie, przy założeniu kontynuacji pozytywnych trendów gospodarczych, wysokiego poziomu absorpcji środków unijnych oraz stabilnej sytuacji finansów publicznych.

Warto zauważyć, że województwo najprawdopodobniej będzie nadal skupiać się na dużych projektach infrastrukturalnych, cyfryzacji, transporcie, ochronie zdrowia oraz gospodarce niskoemisyjnej, co wynika z zapisów dokumentów strategicznych UE i polityki regionalnej.

2. Powiat opoczyński

W latach 2020–2023 wydatki inwestycyjne powiatu opoczyńskiego wzrosły z 17,8 mln zł do 35,5 mln zł, co stanowi wzrost o 99,2%. Oznacza to niemal podwojenie nakładów w ciągu czterech lat. Średnioroczna stopa wzrostu wynosi ok. 25,5%. Kontynuując tę dynamikę:

- do 2030 roku wydatki inwestycyjne mogą przekroczyć 100 mln zł rocznie,
- do 2046 roku mogą osiągnąć poziom ok. 400–450 mln zł rocznie, pod warunkiem utrzymania stabilnych dochodów własnych oraz wsparcia projektów inwestycyjnych przez programy krajowe i unijne.

Powiat prawdopodobnie skoncentruje swoje działania na rozwoju infrastruktury drogowej, edukacyjnej i zdrowotnej, w tym możliwe są inwestycje w energetykę odnawialną i efektywność energetyczną.

3. Gmina Poświętne

Najbardziej imponującą dynamiką wzrostu wykazała się Gmina Poświętne – wydatki inwestycyjne wzrosły z 0,42 mln zł w 2020 roku do 8,82 mln zł w 2023 roku, co oznacza wzrost o 1992% w cztery lata. Tak spektakularny przyrost sugeruje punkt zwrotny w polityce rozwojowej Gminy i może wskazywać na przełomowy moment w zakresie absorpcji środków zewnętrznych.

Zakładając bardziej konserwatywną średnioroczną dynamikę wzrostu na poziomie 30–35% w kolejnych latach (niższą niż dotychczasowa, ale nadal ambitną):

- do 2030 roku Gmina może inwestować na poziomie 30–40 mln zł rocznie,
- do 2046 roku poziom ten może wzrosnąć do ok. 200–300 mln zł rocznie, co uczyniłoby Gminę jednym z bardziej aktywnych inwestycyjnie podmiotów w swojej kategorii.

W kolejnych dekadach można się spodziewać kontynuacji inwestycji w infrastrukturę podstawową – drogi, kanalizację, wodociągi, OZE, szkoły i przestrzeń publiczną – oraz rosnącego znaczenia projektów społecznych, prorodzinnych i związanych z adaptacją do zmian klimatu.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Niniejsza diagnoza w obszarze „Sytuacji Społecznej” Gminy Poświętne została opracowana w celu kompleksowego rozpoznania aktualnej sytuacji społeczno-demograficznej Gminy, zidentyfikowania głównych problemów i wyzwań społecznych oraz określenia potrzeb mieszkańców w kluczowych obszarach życia społecznego. Stanowi ona punkt wyjścia do formułowania realistycznych i ukierunkowanych działań strategicznych, operacyjnych i interwencyjnych, które będą wspierać rozwój lokalny z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju i spójności społecznej.

Podstawę prawną opracowania diagnozy stanowią:

- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 198), która zobowiązuje jednostki samorządu terytorialnego do prowadzenia polityki rozwoju w sposób zintegrowany, skoordynowany i uwzględniający potrzeby społeczności lokalnych, przy jednoczesnym zachowaniu równowagi terytorialnej i społecznej. Diagnoza

społeczna jest w tym kontekście niezbędnym etapem przygotowania strategii rozwoju oraz programów operacyjnych,

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153), która wskazuje, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, a w szczególności dotyczy to: pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, polityki senioralnej, edukacji publicznej, ochrony zdrowia, kultury fizycznej i sportu, wspierania osób z niepełnosprawnościami, przeciwdziałania uzależnieniom oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- aktualne akty prawa miejscowego, w tym gminne strategie, programy i uchwały, które wyznaczają lokalne kierunki rozwoju społecznego oraz definiują priorytety działań samorządu na rzecz mieszkańców.

Diagnoza powstała w oparciu o dane statystyczne, analizy lokalnych dokumentów, dostępne raporty dotyczące m.in. struktury demograficznej, jakości życia mieszkańców, poziomu dostępności usług społecznych, edukacyjnych i zdrowotnych, a także sytuacji grup wymagających szczególnego wsparcia. Uwzględniono również lokalny potencjał kapitału społecznego, zaangażowanie mieszkańców, kondycję organizacji pozarządowych oraz jakość relacji społecznych i poziom zaufania.

Dokument ten nie tylko przedstawia aktualny obraz stanu społecznego Gminy Poświętne, ale także umożliwia identyfikację trendów i zjawisk społecznych, które mogą mieć wpływ na rozwój Gminy w najbliższych latach. W szczególności diagnoza stanowi podstawę do projektowania skutecznych i adekwatnych interwencji publicznych oraz służy jako narzędzie wspierające procesy decyzyjne władz samorządowych w zakresie kształtowania polityki społecznej na poziomie lokalnym.

3.1. Struktura ludności

Analiza struktury ludności Gminy Poświętne w latach 2020–2024 wskazuje na postępujące procesy demograficzne typowe dla wielu obszarów wiejskich w Polsce, w tym spadek liczby osób w wieku przed i produkcyjnym oraz relatywną stabilizację liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Dane te wskazują na wyzwania związane z procesem starzenia się społeczeństwa, depopulacją oraz koniecznością dostosowania lokalnych polityk społecznych i gospodarczych (tabela 24).

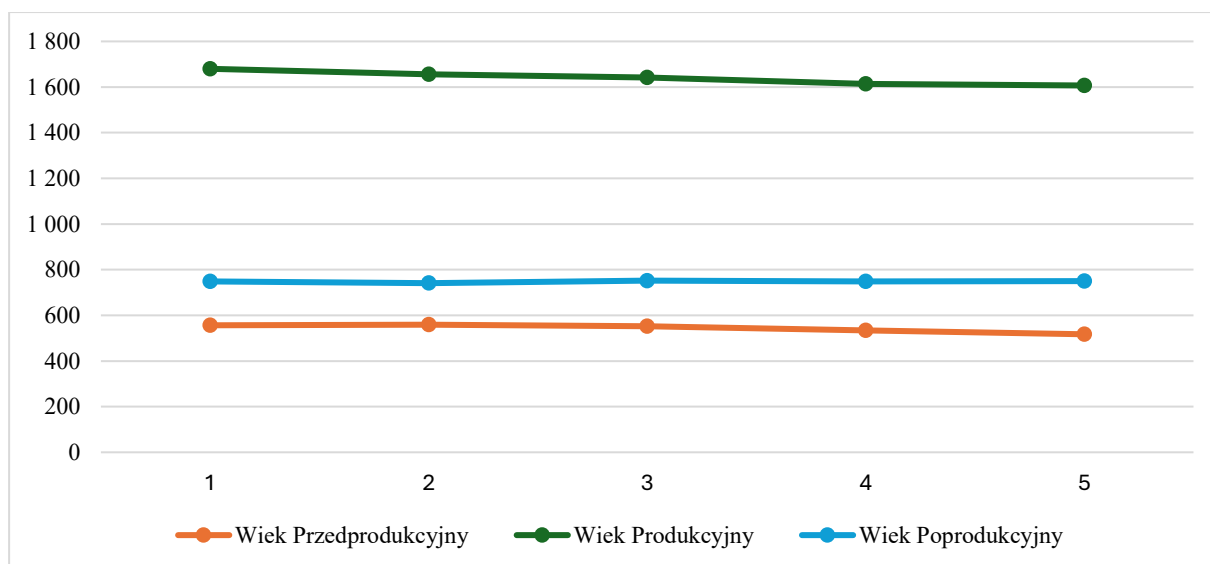
Tabela 25. Struktura ludności w Gminie Poświętne w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Wiek przedprodukcyjny	557	559	552	534	517
Wiek produkcyjny	1 680	1 656	1 642	1 614	1 607
Wiek poprodukcyjny	749	741	752	749	750

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analiza struktury ludności Gminy Poświętne w latach 2020–2024 (tabela 24) ujawnia wyraźne symptomy niekorzystnych trendów demograficznych, które są charakterystyczne dla wielu gmin wiejskich w Polsce. W szczególności obserwuje się systematyczny spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym – z 557 osób w 2020 roku do 517 w roku 2024, co oznacza ubytek o 7,2%. Równocześnie zmniejsza się liczba osób w wieku produkcyjnym – z 1 680 do 1 607 osób, czyli o około 4,4%. Jest to zjawisko szczególnie niepokojące, gdyż dotyczy grupy najaktywniejszej zawodowo i społecznie, mającej kluczowe znaczenie dla lokalnej gospodarki, systemu podatkowego oraz funkcjonowania instytucji publicznych.

W przeciwieństwie do powyższych grup, liczba osób w wieku poprodukcyjnym utrzymuje się na stosunkowo stabilnym poziomie, oscylując wokół 750 osób rocznie. W 2024 roku stanowi ona jednak już niemal 24% całkowitej populacji Gminy, co wyraźnie wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Wzrost udziału osób starszych w ogólnej strukturze demograficznej wiąże się z koniecznością przekształcania lokalnych usług społecznych, zdrowotnych i opiekuńczych, tak aby odpowiadały na potrzeby starzejącej się populacji (wykres 10).

Wykres 10. Struktura ludności w Gminie Poświętne w latach 2020-2024

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Na podstawie analizy ludności w wieku przedprodukcyjnym można wnioskować, że liczba dzieci i młodzieży w wieku przedprodukcyjnym spadła o 40 osób w ciągu pięciu lat, co stanowi ponad 7% tej grupy z roku 2020 (tabela 25).

Tabela 26. Ludność w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat)

Rok	Liczba osób	Zmiana względem roku 2020
2020	557	-
2021	559	+2 (+0,4%)
2022	552	-5 (-0,9%)
2023	534	-23 (-4,1%)
2024	517	-40 (-7,2%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Na podstawie analizy danych dotyczących ludności w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Poświętne w latach 2020–2024 można jednoznacznie stwierdzić, że Gmina doświadcza systematycznego spadku liczby dzieci i młodzieży, czyli osób w wieku 0–17 lat (tabela 25). W analizowanym okresie obserwuje się ogólną tendencję spadkową, mimo niewielkiego wzrostu w pierwszym roku po bazowym 2021, w którym odnotowano przyrost o 2 osoby, co stanowiło wzrost o 0,4% względem roku poprzedniego. Można to uznać za chwilową stabilizację lub efekt jednorazowego wzrostu urodzeń. Od 2022 roku następuje systematyczny spadek liczby osób w tej grupie wiekowej z -0,9% (w 2022 r.) do aż -7,2% (w 2024 r.). Analizując trend spadkowy rok do roku (tabela 26) można sformułować prognozę liczby osób w wieku 0-17 lat do 2046 roku.

Tabela 27. Analiza liczby ludności w latach 2020-2024 rok do roku

Rok	Liczba osób	Zmiana względem roku poprzedniego
2020	557	-
2021	559	+2 (+0,4%)
2022	552	-7 (-1,3%)
2023	534	-18 (-3,3%)
2024	517	-17 (-3,2%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Średnioroczna zmiana (2021-2024) wynosi około -2,1% rocznie. Zakładając kontynuację obecnej tendencji spadkowej i ostrożną prognozę, że średnioroczny spadek będzie oscylował wokół 2%, prognozujemy liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym według modelu wykładniczego:

$$P_t = P_0 * (1-r)^t$$

gdzie:

P_0 = 517 (dane z 2024 roku)

r = 0,02 (średnioroczny spadek 2%)

t = liczba lat od 2024 roku

Tabela 28. Wyniki prognozy liczby ludności w wieku 0-17 lat do 2046 roku

Rok	Prognozowana liczba osób w wieku 0-17 lat
2025	507
2030	459
2035	415
2040	375
2045	339
2046	332

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W przypadku utrzymania się obecnej tendencji spadkowej (ok. 2% rocznie), liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w 2046 roku może wynosić 332 osoby, co oznacza spadek o ponad 225 osób w porównaniu z rokiem 2020 (czyli niemal -40%). Taka prognoza ma istotne konsekwencje społeczne i gospodarcze (tabela 27). Trend ten jest szczególnie istotny z punktu widzenia planowania lokalnej polityki edukacyjnej, prorodzinnej i rozwojowej. Zmniejszająca się liczba dzieci może prowadzić do konieczności reorganizacji sieci placówek oświatowych – ograniczenia liczby oddziałów, a w dłuższej perspektywie nawet do zamykania niektórych szkół czy przedszkoli. Może to również wpłynąć na obniżenie dostępności usług edukacyjnych na poziomie lokalnym, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach i sołectwach Gminy.

Spadek liczby dzieci i młodzieży może być efektem kilku nakładających się zjawisk, w tym:

- niskiej dzietności oraz utrzymującego się od lat trendu spadkowego liczby urodzeń,
- migracji osób młodych w wieku rozrodczym do większych ośrodków miejskich w poszukiwaniu pracy, edukacji lub wyższej jakości życia,
- braku atrakcyjnej oferty mieszkaniowej i usługowej dla młodych rodzin na terenie Gminy.

Tendencja ta niesie ze sobą również poważne skutki długofalowe. Spadek liczby dzieci dziś oznacza w przyszłości mniejszą liczbę osób w wieku produkcyjnym, co może osłabić lokalny rynek pracy, zmniejszyć wpływy z podatków oraz ograniczyć możliwości finansowe Gminy w zakresie realizacji usług publicznych.

Zestawienie danych statystycznych za lata 2020–2024 (tabela 28) umożliwia pogłębioną analizę sytuacji demograficznej Gminy Poświętne w zakresie grupy ludności w wieku produkcyjnym (tj. kobiety w wieku 18–59 lat i mężczyźni w wieku 18–64 lat). Grupa ta stanowi podstawę lokalnego rynku pracy i jest kluczowa dla utrzymania aktywności gospodarczej oraz finansowania systemu usług publicznych.

Tabela 29. Ludność w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata)

Rok	Liczba osób	Zmiana względem roku 2020
2020	1 680	-
2021	1 656	-24 (-1,4%)
2022	1 642	-38 (-2,3%)
2023	1 614	-66 (-3,9%)
2024	1 607	-73 (-4,3%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Powyższe dane pokazują stały, rosnący spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym na przestrzeni analizowanych pięciu lat. W porównaniu z rokiem 2020, w 2024 roku grupa ta zmniejszyła się o 73 osoby, co stanowi ponad 4% całej populacji tej kategorii sprzed pięciu lat. Ubytek ten może mieć istotne konsekwencje dla funkcjonowania lokalnego rynku pracy, poziomu zatrudnienia, dochodów Gminy z tytułu podatków oraz zapotrzebowania na określone typy usług (np. edukacja zawodowa, transport, rynek mieszkaniowy).

Prognoza do 2046 roku, oparta na dotychczasowych zmianach, wskazuje na dalszy spadek tej grupy ludności, co może mieć istotne konsekwencje dla rynku pracy i systemów zabezpieczenia społecznego (tabela 29).

Tabela 30. Analiza zmiany w liczbie osób w wieku produkcyjnym 2020-2024 rok do roku

Rok	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Zmiana rok do roku
2020	1680	-
2021	1656	-24 (-1,4%)
2022	1642	-14 (-0,8%)
2023	1614	-28 (-1,7%)
2024	1607	-7 (-0,4%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Średnioroczna zmiana w latach 2020-2024 to około 1,1% rocznie, przy czym tempo spadku nie jest liniowe – spadki były większe w latach 2021-2023, a następnie nieco się spowolniły. Zakładając zatem średni roczny spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym do 2046 roku na poziomie około 1%, prognozujemy liczbę osób w wieku produkcyjnym według modelu wykładniczego:

$$P_t = P_0 * (1-r)^t$$

gdzie:

P_0 = 1607 (dane za 2024 rok)

r = 0,01 (średnioroczny spadek 1%)

t = liczba lat od 2024 roku

Tabela 31. Wyniki prognozy liczby ludności w wieku produkcyjnym do 2046 roku

Rok	Prognozowana liczba osób w wieku produkcyjnym
2025	1592
2030	1519
2035	1451
2040	1386
2045	1326
2046	1312

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W przypadku utrzymania się spadkowego trendu liczba osób w wieku produkcyjnym do 2046 roku może spaść do około 1312 osób, co oznacza spadek o około 368 osób względem roku 2020, czyli ponad 21%. Spadek liczby osób w wieku produkcyjnym może prowadzić do trudności z utrzymaniem liczby aktywnych pracowników, zwiększonego obciążenia systemów emerytalnych i zdrowotnych oraz konieczności dostosowania polityki migracyjnej i rynku pracy. Tendencja ta odzwierciedla nie tylko starzenie się społeczeństwa, ale również możliwe zjawiska migracyjne, szczególnie odpływ osób młodych i aktywnych zawodowo do większych ośrodków miejskich lub za granicę. Wymaga to przemyślanego reagowania ze strony samorządu poprzez działania aktywizujące lokalny rynek pracy, wsparcie dla przedsiębiorczości, politykę mieszkaniową oraz poprawę warunków życia i pracy dla osób w wieku produkcyjnym.

Szczególną uwagę należy poświęcić analizie liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, czyli kobiet w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyzn w wieku 65 lat i więcej. Grupa ta jest kluczowa z punktu widzenia lokalnej polityki społecznej, zdrowotnej oraz planowania usług opiekuńczych (tabela 31).

Tabela 32. Ludność w wieku poprodukcyjnym (60+/65+ lat)

Rok	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Zmiana względem roku 2020
2020	749	-
2021	741	-8 (-1,1%)
2022	752	+3 (+0,4%)
2023	749	0 (0%)
2024	750	+1 (+0,1%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Z danych wynika, że liczba osób w wieku poprodukcyjnym w Gminie Poświętne pozostaje na względnie stabilnym poziomie, oscylując wokół 750 osób przez cały analizowany okres. Nie obserwuje się istotnych wahań, co może sugerować, że populacja osób starszych w Gminie osiągnęła obecnie równowagę liczbową, wynikającą zarówno z demografii, jak i migracji oraz długości życia.

Jednocześnie, w kontekście ogólnego spadku liczby mieszkańców w wieku przed- i produkcyjnym, stabilna liczba seniorów przekłada się na rosnący udział procentowy tej grupy w strukturze ludności, co jest jednoznacznym wskaźnikiem procesu starzenia się społeczeństwa. Można się zatem spodziewać systematycznego wzrostu tej grupy w perspektywie do 2046 roku. W praktyce oznacza to rosnące potrzeby w zakresie opieki zdrowotnej, usług socjalnych, rehabilitacji oraz wsparcia środowiskowego dla osób starszych (tabela 32).

Tabela 33. Analiza zmiany w liczbie osób w wieku poprodukcyjnym 2020-2024 rok do roku

Rok	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Zmiana rok do roku
2020	749	-
2021	741	-8 (-1,1%)
2022	752	+11 (+1,5%)
2023	749	-3 (-0,4%)
2024	750	+1 (+0,1%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Choć zmiany w ostatnich latach były niewielkie i nieco nieregularne, to w świetle trendów demograficznych należy przyjąć umiarkowany, ale systematyczny wzrost tej grupy ludności. Zakładając średnioroczny wzrost na poziomie 1,2% rocznie (zgodnie z prognozami GUS i ogólnym trendem starzenia się społeczeństwa) można prognozować liczbę osób w wieku poprodukcyjnym według modelu wykładniczego (tabela 33):

$$P_t = P_0 * (1 + r)^t$$

gdzie:

$P_0 = 750$ (dane za 2024 rok)

$r = 0,012$ (średnioroczny spadek 1%)

t = liczba lat od 2024 roku

Tabela 34. Wyniki prognozy liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do 2046 roku

Rok	Prognozowana liczba osób w wieku poprodukcyjnym
2025	759
2030	803
2035	850
2040	900
2045	954
2046	966

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W przypadku utrzymania się umiarkowanego tempa wzrostu (około 1,2% rocznie, liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie z 750 w 2024 roku do około 966 w 2046 roku, czyli o 216 osób względem 2020 roku, co oznacza niemal 29% wzrost (Tab. 33).

Taka sytuacja może wywołać konsekwencje społeczne w postaci wzrostu obciążenia systemu emerytalnego i opieki zdrowotnej, potrzeby rozwoju usług dla osób starszych (opieka długoterminowa, mieszkalnictwo, transport) oraz rosnącego znaczenia aktywizacji seniorów i polityki senioralnej. Analizowane dane są zatem kluczowe dla planowania lokalnych strategii polityki senioralnej i dostosowania infrastruktury społecznej do zmieniającej się struktury wiekowej mieszkańców.

W celu pełniejszego zobrazowania procesów demograficznych zachodzących w Gminie Poświętne, warto przeanalizować udział procentowy poszczególnych grup wiekowych w strukturze ludności ogółem (tabela 34). Poniższe dane obrazują zmiany w proporcjach między osobami w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2020 i 2024.

Tabela 35. Udział procentowy poszczególnych grup wiekowych w 2020 i 2024 roku

Rok	Wiek		
	Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny
2020	20,3%	61,3%	27,3%
2024	18,5%	57,5%	26,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Z przedstawionych danych wynika, że w ciągu pięciu lat nastąpiła wyraźna zmiana struktury demograficznej Gminy:

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się o 1,8 punktu procentowego (-8,9%), co jest efektem spadku liczby dzieci i młodzieży,
- udział osób w wieku produkcyjnym, mimo iż nadal stanowi największą grupę, spadł o 3,8 punktu procentowego (-6,2%) – co wskazuje na pogłębiający się problem odpływu lub starzenia się aktywnej zawodowo populacji,
- udział osób w wieku poprodukcyjnym pozostał relatywnie stabilny, z niewielkim spadkiem o 0,5 punktu procentowego (-1,8%) – co przy jednoczesnym zmniejszeniu ogólnej liczby ludności może oznaczać utrzymującą się dużą liczebność tej grupy względem pozostałych.

Zakładając kontynuację trendu z ostatnich 4 lat, w przypadku:

- grupy przedprodukcyjnej – nastąpi utrzymanie spadku o ok. 0,45 p.p. na 4 lata (czyli ok. 0,1125 p.p. rocznie),
- grupy produkcyjnej – nastąpi spadek o ok. 0,95 p.p. na 4 lata (czyli ok. 0,2375 p.p. rocznie),
- grupy poprodukcyjnej – nastąpi wzrost o ok. 1,4 p.p. na 4 lata (czyli ok. 0,35 p.p. rocznie).

Na podstawie tego założenia można sformułować następującą prognozę struktury wiekowej do 2046 roku (obliczenia obejmują okres 22 lat: 2046-2024):

- wiek przedprodukcyjny: $18,5\% - (0,1125 \times 22 \text{ lata}) \approx 16,0\%$,
- wiek produkcyjny: $57,5\% - (0,2375 \times 22 \text{ lata}) \approx 52,3\%$,
- wiek poprodukcyjny: $26,8\% + (0,35 \times 22 \text{ lata}) \approx 34,5\%$.

Tabela 36. Prognozowany udział grup wiekowych w 2046 roku

Rok	Wiek		
	Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny
2046	16,0%	52,3%	34,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Dane potwierdzają występowanie w Gminie Poświętne procesów starzenia się społeczeństwa. Już ponad 1/3 ludności będzie w wieku poprodukcyjnym w 2046 roku. Udział osób w wieku produkcyjnym znacząco spadnie (z 61,3% w 2020 roku do 52,3% w 2046 roku), co oznacza pogorszenie wskaźnika obciążenia demograficznego. Natomiast udział dzieci i młodzieży (wiek przedprodukcyjny) spadnie do 16%, co wpłynie m.in. na system edukacji i przyszłą podaż siły roboczej. Trend ten wymaga zatem dostosowania lokalnych strategii rozwoju społecznego, w szczególności w obszarach edukacji, rynku pracy, opieki zdrowotnej i polityki senioralnej.

Wnioski z diagnozy w obszarze struktury ludności Gminy Poświętne

Na podstawie analizy danych demograficznych Gminy Poświętne z lat 2020–2024 można zauważyć wyraźnie zarysowujące się procesy demograficzne, które mają istotne znaczenie dla funkcjonowania społeczności lokalnej oraz kształtowania polityki publicznej w najbliższych dekadach. Przede wszystkim, w analizowanym okresie nastąpił wyraźny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, czyli dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat. W ciągu zaledwie czterech lat populacja tej grupy zmniejszyła się z 557 do 517 osób, co oznacza spadek o 7,2%. Taki trend jednoznacznie wskazuje na pogłębiający się kryzys demograficzny wynikający z niskiego poziomu urodzeń oraz emigracji młodych rodzin. Zmniejszająca się liczba dzieci może w niedalekiej przyszłości wymusić konieczność reorganizacji sieci placówek oświatowych – ograniczenie liczby oddziałów, a nawet zamykanie szkół i przedszkoli stanie się realnym scenariuszem. Spadek ten wpływa także na zaburzenie równowagi demograficznej, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do wyraźnego niedoboru siły roboczej i zahamowania lokalnego rozwoju.

Równocześnie zauważalny jest spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, czyli tych, którzy są najbardziej aktywni zawodowo. Ich liczba zmniejszyła się z 1 680 w 2020 roku do 1 607 w 2024 roku, co oznacza spadek o 4,3%. Jest to grupa kluczowa z punktu widzenia lokalnej gospodarki, ponieważ odpowiada za finansowanie systemu usług publicznych, rozwój przedsiębiorczości i utrzymanie poziomu życia mieszkańców. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać zarówno w migracjach zarobkowych i edukacyjnych młodych osób, jak i w naturalnym starzeniu się społeczeństwa. Konsekwencje tego zjawiska mogą być bardzo poważne: od

ograniczenia wpływów do budżetu Gminy, przez problemy z pozyskaniem pracowników, aż po zwiększoną presję na system pomocy społecznej i zdrowotnej. W odróżnieniu od pozostałych grup wiekowych, liczba osób w wieku poprodukcyjnym pozostaje względnie stabilna – w ostatnich latach utrzymuje się na poziomie około 750 osób. Choć liczebność tej grupy nie zmienia się drastycznie, to jej udział w strukturze ludności Gminy rośnie, co wynika bezpośrednio z malejącej liczby osób młodszych. W 2024 roku osoby starsze stanowiły już niemal 27% wszystkich mieszkańców, co rodzi konieczność przystosowania infrastruktury i usług społecznych do potrzeb seniorów. W szczególności dotyczy to opieki zdrowotnej, usług środowiskowych i socjalnych oraz barier architektonicznych. Proces ten wpisuje się w szerszy trend obserwowany w całej Polsce, a szczególnie intensywnie przebiega w gminach wiejskich, gdzie migracje młodych są najczęstsze. Zmiany te przekładają się również na ogólną strukturę wiekową ludności. W latach 2020–2024 udział ludności przedprodukcyjnej zmniejszył się z 20,3% do 18,5%, natomiast udział osób w wieku produkcyjnym spadł z 61,3% do 57,5%. Udział ludności poprodukcyjnej pozostał relatywnie stabilny, obniżając się nieznacznie z 27,3% do 26,8%. Te przesunięcia wskazują na poważne przesunięcie ciężaru demograficznego w stronę osób starszych, co już teraz skutkuje zwiększoną presją na lokalne systemy wsparcia społecznego, a w przyszłości może dodatkowo osłabić potencjał rozwojowy Gminy.

W związku z powyższymi tendencjami Gmina Poświętne powinna podjąć zdecydowane kroki w kierunku dostosowania swojej polityki do wyzwań demograficznych. Konieczne jest rozwijanie działań prorodzinnych – takich jak zapewnienie dostępu do opieki nad dziećmi, mieszkań dla młodych rodzin czy wsparcia dla młodych przedsiębiorców. Jednocześnie należy przeciwdziałać odpływowi mieszkańców poprzez tworzenie miejsc pracy, poprawę infrastruktury oraz aktywizację gospodarczą. Równie ważna będzie rozbudowa lokalnej polityki senioralnej, obejmującej programy aktywizacji osób starszych, rozwój usług opiekuńczych i medycznych oraz wsparcie dla opiekunów nieformalnych. W obliczu postępującego spadku liczby dzieci, niezbędne może się również okazać przeorganizowanie systemu edukacji – racjonalizacja liczby placówek, dostosowanie oferty edukacyjnej do zmieniających się potrzeb oraz inwestycje w jakość kształcenia.

Prognoza demograficzna dla Gminy Poświętne do roku 2046

Analiza danych z lat 2020–2024 pozwala z dużym prawdopodobieństwem prognozować dalsze pogłębianie się niekorzystnych tendencji demograficznych w Gminie Poświętne. O ile nie nastąpią zdecydowane interwencje w zakresie polityki społecznej, gospodarczej i osiedleńczej, do roku 2046 Gmina może stanąć w obliczu poważnych wyzwań strukturalnych i społecznych wynikających z postępujących procesów starzenia się ludności, depopulacji oraz osłabienia potencjału rozwojowego.

Najbardziej dramatyczne zmiany spodziewane są w grupie ludności w wieku przedprodukcyjnym. Biorąc pod uwagę dotychczasowe tempo spadku (–7,2% w cztery lata), do roku 2046 liczba dzieci i młodzieży może się zmniejszyć nawet o 30–40%, co oznaczałoby, że populacja tej grupy może spaść poniżej 350 osób. Skutkiem tego będzie nie tylko dalsza konieczność reorganizacji lub likwidacji placówek oświatowych, ale również pogłębienie deficytu młodych mieszkańców, co znacząco osłabi zdolność do odtworzenia lokalnej wspólnoty w kolejnych pokoleniach.

W przypadku ludności w wieku produkcyjnym, prognozy również nie napawają optymizmem. Zakładając utrzymanie obecnego tempa spadku (ok. 1% rocznie), liczba osób aktywnych zawodowo w 2046 roku może wynosić mniej niż 1 300, a ich udział w ogólnej strukturze demograficznej spadnie poniżej 50%. Tak znaczny ubytek będzie oznaczać dramatyczny spadek

wpływów do budżetu Gminy, problemy z utrzymaniem lokalnych usług publicznych i infrastrukturą komunalną oraz poważne braki kadrowe w kluczowych sektorach, takich jak opieka zdrowotna, edukacja czy administracja.

Jednocześnie należy się spodziewać dalszego wzrostu liczby i udziału osób starszych. Nawet przy zachowaniu obecnej liczebności tej grupy (ok. 750 osób), już w najbliższych kilkunastu latach – wskutek kurczenia się innych grup wiekowych – seniorzy mogą stanowić ponad 35% mieszkańców Gminy, a do 2046 roku nawet ponad 40%. Taki poziom starości demograficznej będzie miał poważne konsekwencje społeczne, wymagając znacznej rozbudowy usług opiekuńczych, zdrowotnych i wsparcia środowiskowego. Gmina stanie przed koniecznością inwestowania w system dziennych domów opieki, usług asystenckich i wsparcia dla osób niesamodzielnych, a także w tworzenie przestrzeni przyjaznych seniorom – zarówno fizycznie, jak i społecznie.

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Poświętne ulegnie do 2046 roku wyraźnemu odwróceniu. Można przypuszczać, że udział osób młodych (0–17 lat) spadnie poniżej 15%, udział osób w wieku produkcyjnym wyniesie około 45–48%, natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym stanowić będą od 37% do nawet 42% całej populacji. Taka struktura będzie oznaczać trwałe przesunięcie ciężaru demograficznego, powodując dalszą destabilizację lokalnego rynku pracy, rosnącą zależność osób starszych od systemów wsparcia oraz konieczność rewizji dotychczasowych priorytetów polityki publicznej.

Podsumowując, jeżeli nie zostaną podjęte zdecydowane działania zmierzające do zatrzymania negatywnych trendów – takie jak przyciąganie młodych mieszkańców, aktywizacja lokalnej gospodarki, poprawa jakości życia, zwiększenie dostępności mieszkań czy rozwój usług dla rodzin – Gmina Poświętne w perspektywie do 2046 roku może stać się społecznością zdominowaną przez osoby starsze, z osłabionym potencjałem gospodarczym, a nawet zagrożoną marginalizacją społeczną i przestrzenną. Jedynym sposobem na odwrócenie tej tendencji jest długofalowa, kompleksowa polityka demograficzna, integrująca działania na polu społecznym, gospodarczym i infrastrukturalnym.

3.2. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym

Analiza wskaźnika upowszechnienia wychowania przedszkolnego, tj. odsetka dzieci w wieku 3–5 lat objętych edukacją przedszkolną w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego w latach 2020–2023, wskazuje na bardzo korzystne i dynamicznie poprawiające się rezultaty w Gminie, przewyższające zarówno średnią powiatową, jak i wojewódzką (tabela 36).

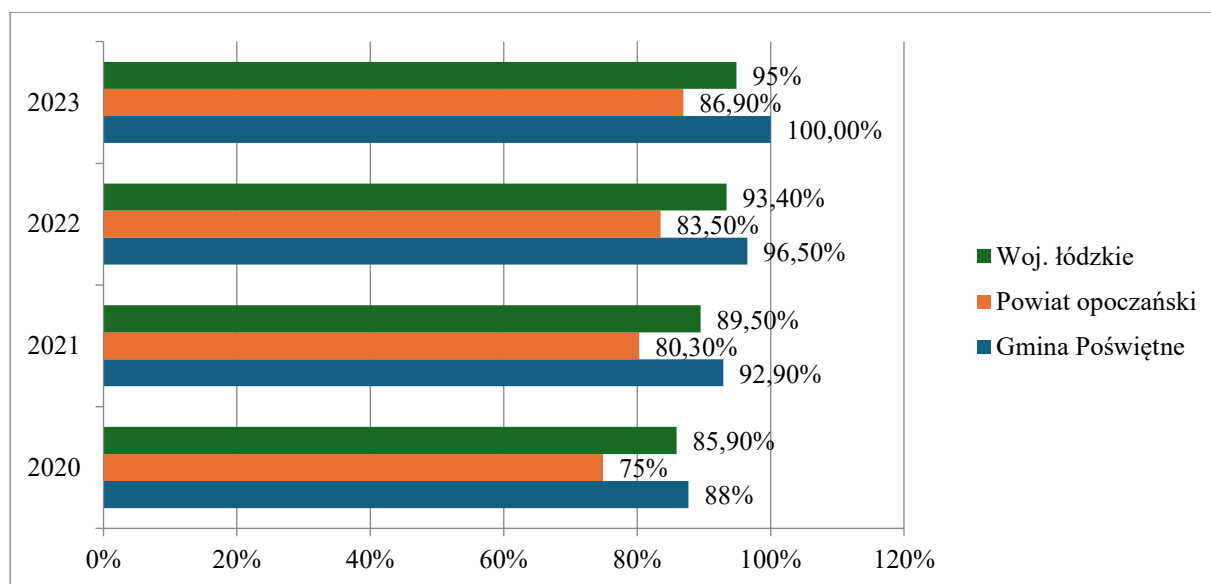
Tabela 37. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Poświętne w latach 2020-2023 na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Województwo łódzkie	85,9	89,5	93,4	94,9
Powiat opoczyński	74,9	80,3	83,5	86,9
Gmina Poświętne	87,7	92,9	96,5	100,0

* Dane za 2024 rok dostępne będą w grudniu 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analiza zmiany w odsetku dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Poświętne w latach 2020–2023 pozwala na ocenę skuteczności działań podejmowanych na szczeblu lokalnym w zakresie zapewniania dostępu do wychowania przedszkolnego, a także umożliwia porównanie sytuacji w Gminie z szerszym kontekstem regionalnym. Dane te stanowią istotne źródło informacji przy planowaniu dalszego rozwoju infrastruktury edukacyjnej oraz formułowaniu działań wspierających wyrównywanie szans edukacyjnych najmłodszych mieszkańców. Dla pełniejszego zobrazowania sytuacji, w zestawieniu ujęto również dane odnoszące się do powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego (wykres 11).

Wykres 11. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Poświętne w latach 2020-2023 na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

W latach 2020–2023 w Gminie Poświętne odnotowano systematyczny wzrost odsetka dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Trend ten widoczny jest na tle danych porównawczych z powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego, przy czym Gmina Poświętne przez cały analizowany okres utrzymywała wyniki wyższe od obu jednostek odniesienia.

W 2020 roku odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli w Gminie Poświętne wynosił 88%, co już wtedy przewyższało zarówno średnią powiatową (75%), jak i wojewódzką (85,9%). W kolejnym roku wskaźnik ten wzrósł do 92,9%, podczas gdy w powiecie opoczyńskim wyniósł 80,3%, a w województwie łódzkim – 89,5%.

W 2022 roku Gmina Poświętne osiągnęła poziom 96,5%, zbliżając się do pełnego objęcia dzieci edukacją przedszkolną. Dla porównania – średnia powiatowa wzrosła do 83,5%, a wojewódzka do 93,4%. Najwyższy wynik odnotowano w roku 2023, kiedy to Gmina Poświętne osiągnęła pełne, 100% objęcia dzieci w wieku przedszkolnym, przy wskaźnikach wynoszących 86,9% dla powiatu opoczyńskiego i 95% dla województwa łódzkiego.

Analiza tych danych jednoznacznie wskazuje na konsekwentną politykę Gminy Poświętne w zakresie zwiększania dostępności wychowania przedszkolnego. Osiągnięcie pełnego objęcia

dzieci w wieku 3–5 lat przedszkolem w 2023 roku świadczy o skutecznych działaniach samorządu w zakresie planowania i realizacji polityki oświatowej. Warto kontynuować te wysiłki poprzez dalsze inwestycje w infrastrukturę przedszkolną oraz jakość świadczonych usług edukacyjnych, aby utrzymać wysoki poziom dostępności i wspierać rozwój najmłodszych mieszkańców Gminy.

W powiecie opoczyńskim również nastąpił wzrost wskaźnika z 74,9% (2020) do 86,9% (2023), jednak tempo wzrostu i poziom końcowy nadal pozostają niższe niż w Gminie Poświętne. Województwo łódzkie jako całość notuje wyższe wskaźniki niż powiat, ale w żadnym z lat nie osiągnęło poziomu Gminy Poświętne – w 2023 roku wskaźnik wynosił 94,9%, czyli o ponad 5 punktów procentowych mniej niż w Poświętnem (Tab. 36).

Diagnozę sytuacji społecznej Gminy Poświętne można pogłębić poprzez analizę dynamiki zmian w dostępie dzieci w wieku 3–5 lat do wychowania przedszkolnego w latach 2020–2023 (Tab. 37). Zestawienie roczne pozwala nie tylko ocenić bieżący poziom wskaźnika, ale także zrozumieć tempo i skuteczność działań podejmowanych w Gminie na przestrzeni kolejnych lat. Dzięki takiej analizie możliwe jest:

- identyfikowanie trendów rozwojowych – czy zmiany są stabilne, dynamiczne, czy spowalniające;
- porównanie Gminy z szerszym kontekstem terytorialnym (powiatem i województwem) – co pozwala ocenić lokalne działania na tle otoczenia;
- wskazanie skuteczności polityki oświatowej Gminy – szczególnie w kontekście równouprawnienia w dostępie do edukacji przedszkolnej;
- podkreślenie postępów w dążeniu do pełnego objęcia dzieci wychowaniem przedszkolnym, co jest istotne z punktu widzenia rozwoju społecznego, wyrównywania szans edukacyjnych i przeciwdziałania wykluczeniu już na wczesnym etapie życia dziecka.

Tabela 38. Wzrost procentowy (rok do roku) odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym

Rok	Województwo łódzkie	Powiat opoczyński	Gmina Poświętne
2020 -> 2021	+4,2 p.p.	+5,4 p.p.	+5,2 p.p.
2021 -> 2022	+3,9 p.p.	+3,2 p.p.	+3,6 p.p.
2022 -> 2023	+1,5 p.p.	+3,4 p.p.	+3,5 p.p.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Na podstawie danych zawartych w tabeli 37, przedstawiającej roczne tempo wzrostu odsetka dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2020–2023, można zaobserwować, że w pierwszym analizowanym okresie (rok 2020 -> 2021) najwyższe tempo wzrostu w całym analizowanym przedziale czasowym we wszystkich trzech jednostkach terytorialnych:

- Województwo łódzkie odnotowało wzrost o +4,2 punktu procentowego (p.p.), co wskazuje na silne działania w skali regionalnej w zakresie rozwoju infrastruktury przedszkolnej i poprawy dostępności usług,

- Powiat opoczyński osiągnął najwyższy przyrost spośród analizowanych jednostek: +5,4 p.p., co może świadczyć o intensyfikacji lokalnych działań inwestycyjnych lub programów wsparcia,
- Gmina Poświętne również odnotowała bardzo wysoki wzrost: +5,2 p.p., co wskazuje na dynamiczny rozwój oferty przedszkolnej i dużą mobilizację lokalnej społeczności oraz władz w zakresie upowszechniania wychowania przedszkolnego.

W kolejnym roku (rok 2021 -> 2022) dynamika wzrostu zaczęła nieco słabnąć, co jest naturalnym zjawiskiem w miarę zbliżania się do stanu nasycenia usług przedszkolnych:

- Województwo łódzkie odnotowało wzrost na poziomie +3,9 p.p., co świadczy o kontynuacji pozytywnego trendu, jednak z lekkim spowolnieniem.
- Powiat opoczyński uzyskał niższy wzrost niż w roku poprzednim: +3,2 p.p., co może wskazywać na lokalne bariery infrastrukturalne lub demograficzne.
- Gmina Poświętne utrzymała bardzo dobrą dynamikę wzrostu: +3,6 p.p., co potwierdza ciągły rozwój usług przedszkolnych oraz wysoką skuteczność lokalnych polityk edukacyjnych.

W ostatnim analizowanym okresie (rok 2022 -> 2023) widać wyraźne spowolnienie dynamiki wzrostu na poziomie wojewódzkim, ale jednocześnie utrzymanie stabilnego tempa wzrostu w Gminie Poświętne i powiecie opoczyńskim:

- Województwo łódzkie odnotowało już tylko +1,5 p.p., co można interpretować jako efekt bliskości pełnego nasycenia rynku usług przedszkolnych – większość dzieci w tym wieku była już objęta edukacją przedszkolną.
- Powiat opoczyński zwiększył dynamikę w porównaniu z rokiem poprzednim: +3,4 p.p., co może wskazywać na lokalne działania wyrównawcze wobec gmin o niższych wskaźnikach.
- Gmina Poświętne po raz kolejny wykazała się wysoką efektywnością: +3,5 p.p., osiągając w rezultacie pełne objęcie dzieci w wieku 3–5 lat wychowaniem przedszkolnym (100%), co stanowi ogromny sukces i potwierdzenie skuteczności prowadzonych działań oświatowych.

W tabeli 38 zaprezentowano różnice procentowe w odsetku dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym między Gminą Poświętne a poziomem powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego w latach 2020–2023. Dane umożliwiają porównanie skuteczności i zasięgu edukacji przedszkolnej w Gminie Poświętne na tle szerszych jednostek administracyjnych, wskazując na pozycję Gminy w regionie oraz tempo zmian w objęciu dzieci opieką przedszkolną.

Tabela 39. Różnica procentowa między Gminą Poświętne a poziomem powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego w obszarze dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym

Rok	Różnica Gmina – woj. łódzkie (p.p.)	Różnica Gmina – powiat opoczyński (p.p.)
2020	+1,8	+12,8
2021	+3,4	+12,6
2022	+3,1	+13,0
2023	+5,1	+13,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analiza danych dotyczących różnic procentowych w odsetku dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym między Gminą Poświętne a poziomem powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego w latach 2020–2023 ukazuje wyraźną przewagę Gminy w tym obszarze.

W każdym z analizowanych lat Gmina Poświętne notuje wyższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym zarówno w porównaniu do powiatu opoczyńskiego, jak i do całego województwa łódzkiego. W 2020 roku różnica między Gminą a województwem wynosiła +1,8 punktu procentowego, a względem powiatu aż +12,8 punktu procentowego. Oznacza to, że znacznie więcej dzieci w wieku przedszkolnym w Gminie Poświętne korzystało z usług przedszkolnych niż średnio w powiecie oraz nieco więcej niż w całym województwie.

W kolejnych latach różnice te utrzymują się na wysokim poziomie, a nawet wykazują tendencję wzrostową. W 2021 roku przewaga Gminy nad województwem wzrosła do +3,4 p.p., a nad powiatem pozostała na podobnym poziomie +12,6 p.p. W 2022 roku różnica względem województwa utrzymała się na poziomie +3,1 p.p., natomiast względem powiatu zwiększyła się nieznacznie do +13,0 p.p. Najbardziej wyraźny wzrost przewagi Gminy Poświętne nad województwem odnotowano w 2023 roku, gdzie różnica wyniosła +5,1 p.p., zaś względem powiatu +13,1 p.p., co wskazuje na bardzo dobrą sytuację edukacyjną w obszarze wychowania przedszkolnego.

Tak utrzymująca się przewaga Gminy Poświętne nad powiatem oraz województwem świadczy o skuteczności lokalnych działań prorodzinnych i edukacyjnych. Wysoki poziom objęcia dzieci wychowaniem przedszkolnym wskazuje na dobrą dostępność oraz atrakcyjność placówek przedszkolnych w Gminie, a także na wysokie zaangażowanie lokalnych władz w rozwój edukacji przedszkolnej. Jednocześnie coraz większa różnica względem województwa łódzkiego pokazuje, że Gmina Poświętne nie tylko utrzymuje wysoki standard, ale także poprawia swoją pozycję w regionie.

Dane te są szczególnie istotne z perspektywy planowania polityki społecznej i edukacyjnej, ponieważ wysoki odsetek dzieci w wychowaniu przedszkolnym sprzyja lepszemu przygotowaniu do dalszej edukacji, integracji społecznej oraz wspiera rozwój dzieci na wczesnym etapie życia. Ponadto, pozytywne wyniki w tym zakresie mogą stanowić impuls do dalszego rozwoju Gminy oraz przyciągania młodych rodzin, co jest ważne zwłaszcza w kontekście wyzwań demograficznych i migracyjnych, z którymi mierzą się obszary wiejskie.

Analiza danych przedstawionych w tabeli 39, dotyczących dynamiki przyrostu skumulowanego odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2020–2023, pozwala na ocenę tempa i skali wzrostu tej wartości w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego.

Tabela 40. Dynamika przyrostu skumulowanego (zmiana 2020–2023) w obszarze dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym

Jednostka administracyjna	Odsetek w 2020	Odsetek w 2023	Skumulowany wzrost (p.p.)	Przyrost względny (%)
Województwo łódzkie	85,9	94,9	+9,0	+10,5%
Powiat opoczyński	74,9	86,9	+12,0	+16,0%
Gmina Poświętne	87,7	100,0	+12,3	+14,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Na początku analizowanego okresu, w 2020 roku, Gmina Poświętne wyróżniała się najwyższym poziomem odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – wyniósł on 87,7%, przewyższając zarówno średnią województwa łódzkiego (85,9%), jak i powiatu opoczyńskiego (74,9%). Do roku 2023 odsetek ten wzrósł w Gminie do 100%, co oznacza pełne objęcie dzieci w wieku 3-5 lat wychowaniem przedszkolnym.

Skumulowany wzrost w okresie 2020-2023 w Gminie Poświętne wyniósł +12,3 punktu procentowego, co stanowi wzrost względny o 14,0%. Jest to wartość zbliżona do przyrostu w powiecie opoczyńskim, gdzie odsetek wzrósł o 12,0 p.p., co oznacza przyrost względny aż o 16,0%. Mimo iż dynamika procentowa wzrostu jest nieco wyższa w powiecie, Gmina Poświętne osiągnęła wyższy poziom końcowy (100% vs. 86,9%), co świadczy o utrzymaniu i umocnieniu wysokiego poziomu objęcia wychowaniem przedszkolnym.

Dla porównania, w województwie łódzkim odsetek dzieci w wychowaniu przedszkolnym wzrósł z 85,9% do 94,9%, co oznacza skumulowany wzrost o 9,0 p.p. i przyrost względny na poziomie 10,5%. Jest to najmniejszy wzrost spośród trzech analizowanych jednostek terytorialnych, co wskazuje na to, że województwo jako całość rozwijało się w tym zakresie w umiarkowanym tempie.

Podsumowując, Gmina Poświętne nie tylko utrzymała najwyższy poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym, ale również zanotowała znaczący skumulowany przyrost, co plasuje ją w korzystnej pozycji wobec powiatu i województwa. Wysoka dynamika przyrostu w powiecie opoczyńskim sugeruje, że obszar ten nadrabia dystans względem województwa, jednak nadal pozostaje wyraźnie za Gminą Poświętne pod względem poziomu objęcia przedszkolnego.

Analiza ta wskazuje na skuteczne działania Gminy Poświętne w zakresie dostępności i promocji wychowania przedszkolnego, co ma istotne znaczenie dla rozwoju edukacji wczesnoszkolnej oraz wsparcia rodzin z małymi dziećmi. Ponadto, takie wyniki mogą stanowić przykład dobrych praktyk dla innych jednostek administracyjnych w regionie.

Wnioski:

1. Wysoki poziom upowszechnienia wychowania przedszkolnego w Gminie Poświętne

Gmina Poświętne od 2020 roku utrzymuje zdecydowanie wyższy odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym niż średnia w powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim. Już w 2020 roku wskaźnik ten był na poziomie 87,7%, przewyższając średnią wojewódzką (85,9%) i powiatową (74,9%). Osiągnięcie w 2023 roku pełnego objęcia wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym (100%) jest znakomitą wynikiem świadczącym o bardzo dobrej dostępności i skuteczności lokalnych działań edukacyjnych.

2. Dynamiczny i stabilny wzrost wskaźnika w latach 2020–2023

W analizowanym okresie Gmina Poświętne odnotowała systematyczny wzrost odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, co świadczy o efektywnej polityce oświatowej i zaangażowaniu lokalnej społeczności. Tempo wzrostu, choć z lekkimi wahaniami, utrzymywało się na wysokim poziomie, zwłaszcza w porównaniu do powiatu i województwa. W ostatnich latach, mimo naturalnego spowolnienia wzrostu przy zbliżaniu się do pełnego nasycenia, Gmina utrzymała silną dynamikę.

3. Wyrażna przewaga nad powiatem opoczyńskim i województwem łódzkim

Przewaga Gminy Poświętne w zakresie objęcia dzieci wychowaniem przedszkolnym jest wyraźna i utrzymuje się systematycznie przez cały analizowany okres. W 2023 roku różnica

w stosunku do województwa wyniosła aż +5,1 punktu procentowego, a w porównaniu do powiatu +13,1 punktu procentowego. To pokazuje, że Gmina nie tylko utrzymuje wysokie standardy, lecz także poprawia swoją pozycję w regionie.

4. Skumulowany wzrost w latach 2020–2023 wskazuje na skuteczność lokalnych działań

Analiza dynamiki przyrostu skumulowanego odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym potwierdza, że Gmina Poświętne osiągnęła znaczący wzrost (+12,3 p.p., czyli +14%), który jest wyższy niż średnia dla województwa (9,0 p.p., +10,5%) i zbliżony do wzrostu w powiecie (+12,0 p.p., +16%). Pozycjonuje to Gminę jako lidera w regionie pod względem dostępności edukacji przedszkolnej.

5. Znaczenie wyników dla rozwoju społecznego i edukacyjnego Gminy

Pełne objęcie dzieci wychowaniem przedszkolnym jest niezwykle ważne dla wyrównywania szans edukacyjnych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu na wczesnym etapie życia. Wyniki Gminy Poświętne mogą być traktowane jako wzór dobrych praktyk, a także fundament do dalszego rozwoju społecznego i przyciągania młodych rodzin, co ma szczególne znaczenie w kontekście wyzwań demograficznych.

Prognoza do 2046 roku na podstawie wskaźników wychowania przedszkolnego w Gminie Poświętne

Na podstawie utrzymujących się w latach 2020–2023 wysokich wskaźników upowszechnienia wychowania przedszkolnego w Gminie Poświętne, a także na tle pozytywnych trendów regionalnych i skutecznej lokalnej polityki edukacyjnej, można sformułować optymistyczną prognozę dla tego obszaru do roku 2046. Mimo niekorzystnych tendencji demograficznych, dobrze funkcjonujący system przedszkolny może stać się jednym z kluczowych atutów Gminy w przeciwdziałaniu depopulacji i marginalizacji.

1. Utrzymanie pełnego objęcia dzieci wychowaniem przedszkolnym

Zakładając kontynuację dotychczasowej polityki oraz odpowiednie dostosowywanie sieci placówek do zmieniającej się liczby dzieci, Gmina Poświętne ma realną szansę utrzymać pełne objęcie wychowaniem przedszkolnym dzieci w wieku 3–5 lat przez kolejne dwie dekady. Niezależnie od spadku liczby urodzeń, jakość i dostępność edukacji przedszkolnej mogą pozostać na wysokim poziomie, co pozytywnie wpłynie na wizerunek Gminy jako miejsca przyjaznego młodym rodzinom.

2. Rozwój oferty edukacyjnej jako element przyciągający młodych mieszkańców

Doskonała dostępność przedszkoli może stać się ważnym elementem strategii demograficznej Gminy. Atrakcyjna oferta edukacyjna – uzupełniona o programy wsparcia dla rodzin, elastyczne formy opieki oraz inwestycje w jakość kadry pedagogicznej – może zachęcać młode rodziny do pozostania w Gminie lub do osiedlenia się w niej. W dłuższej perspektywie może to przyczynić się do zahamowania odpływu mieszkańców i częściowej stabilizacji populacji w wieku przedprodukcyjnym.

3. Potencjał lidera w zakresie polityki edukacyjnej w regionie

Zachowanie przewagi nad powiatem opoczyńskim i województwem łódzkim w zakresie dostępności edukacji przedszkolnej może umocnić pozycję Gminy Poświętne jako regionalnego lidera dobrych praktyk. W przyszłości może to przełożyć się na dodatkowe korzyści – m.in. preferencje w dostępie do środków zewnętrznych, możliwość rozwoju partnerstw edukacyjnych czy promocję Gminy jako wzorcowej jednostki samorządowej.

4. Wyzwania związane z demografią – potrzeba elastyczności

W obliczu prognozowanego spadku liczby dzieci, Gmina stanie przed wyzwaniem optymalizacji sieci placówek przedszkolnych. Kluczowe będzie elastyczne zarządzanie zasobami – zarówno kadrowymi, jak i infrastrukturalnymi – aby utrzymać jakość usług pomimo potencjalnie mniejszej liczby wychowanków. Możliwe będzie łączenie oddziałów, wprowadzanie grup wielorocznikowych oraz rozwijanie dodatkowych funkcji przedszkoli, np. jako lokalnych centrów wsparcia rodziny.

5. Znaczenie przedszkoli w integracji społecznej i profilaktyce wykluczenia

Do 2046 roku przedszkola w Gminie Poświętne mogą odegrać coraz większą rolę w profilaktyce wykluczenia społecznego, zwłaszcza wśród dzieci z rodzin o niższym statusie społeczno-ekonomicznym, rodzin migracyjnych lub dzieci z niepełnosprawnościami. Odpowiednie programy wsparcia i integracji będą kluczowe dla zachowania równości szans i spójności społecznej w warunkach zmieniającej się struktury demograficznej.

Podsumowanie

Do 2046 roku Gmina Poświętne ma realną szansę utrzymać pozycję lidera w zakresie wychowania przedszkolnego na tle regionu. Wysoka jakość i pełna dostępność usług przedszkolnych mogą stać się narzędziem przeciwdziałania negatywnym trendom demograficznym i ważnym filarem lokalnej polityki prorodzinnej. Kluczowe będzie jednak zachowanie elastyczności, dostosowywanie infrastruktury do realnych potrzeb oraz wykorzystywanie systemu przedszkolnego jako elementu szerszej strategii rozwoju społecznego i edukacyjnego.

3.3. Placówki przedszkolne

Placówki przedszkolne odgrywają istotną rolę w systemie edukacji Gminy Poświętne, stanowiąc pierwszy etap procesu kształcenia i wychowania dzieci w wieku przedszkolnym. To właśnie w tych instytucjach najmłodsi mieszkańcy Gminy zdobywają pierwsze doświadczenia społeczne, emocjonalne i poznawcze, które kształtują ich dalszy rozwój. Samorząd gminny, dostrzegając znaczenie wczesnej edukacji, podejmuje działania na rzecz zapewnienia dostępności i wysokiej jakości opieki przedszkolnej, zarówno poprzez tworzenie nowych miejsc, jak i wspieranie funkcjonujących placówek.

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci w wieku od 3 do 6 lat i jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych (Tab. 40). Obecnie na terenie Gminy Poświętne działa instytucja aktywnego dziennego opiekuna. W ramach tej formy opieki zatrudniona jest jedna osoba, a liczba miejsc dla dzieci w wieku od 1 do 2,5 roku życia jest ograniczona do pięciu.

Tabela 41. Liczba placówek przedszkolnych ogółem

Jednostka administracyjna	Liczba placówek przedszkolnych ogółem			
	2020	2021	2022	2023*
Woj. łódzkie	721	732	741	749
Powiat opoczyński	16	15	15	16
Gmina Poświętne	2	2	2	2

* Dane za 2024 rok dostępne będą w listopadzie 2025 r. Dane nie obejmują przedszkoli specjalnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

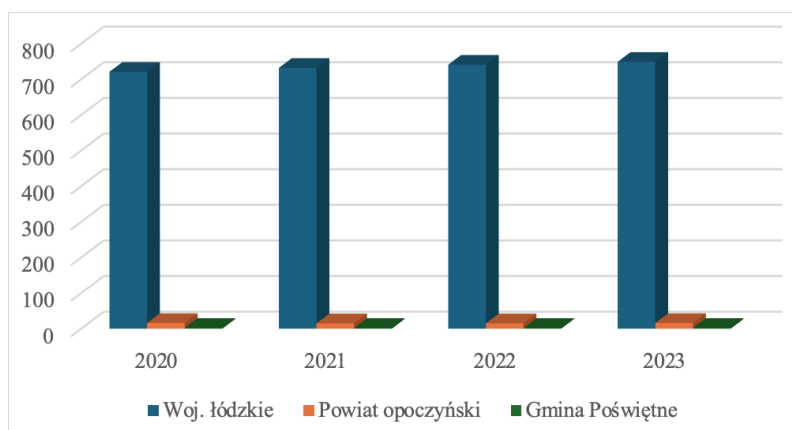
W okresie od 2020 do 2023 roku w województwie łódzkim odnotowano systematyczny wzrost liczby placówek przedszkolnych. Na początku analizowanego okresu, w 2020 roku, funkcjonowały łącznie 721 takie jednostki, natomiast do roku 2023 ich liczba wzrosła do 749. Oznacza to przyrost o 28 placówek w ciągu czterech lat. Ta wyraźna tendencja wzrostowa może świadczyć o rosnącym zapotrzebowaniu na usługi przedszkolne w regionie, które z kolei może być wynikiem poprawy sytuacji demograficznej w wybranych obszarach, zmian społecznych, a także wzrostu świadomości rodziców co do znaczenia edukacji przedszkolnej w rozwoju dzieci. Rozbudowa sieci placówek może być również efektem konsekwentnie realizowanej polityki samorządów i władz regionalnych w zakresie wspierania wczesnej edukacji oraz dostępności usług opiekuńczych i wychowawczych dla rodzin z małymi dziećmi.

W przypadku powiatu opoczyńskiego liczba placówek przedszkolnych w analizowanym okresie pozostawała niemal niezmienna. W 2020 roku działało 16 placówek, a w dwóch kolejnych latach ich liczba zmniejszyła się do 15, by w 2023 roku ponownie wzrosnąć do poziomu z roku bazowego, czyli 16. W porównaniu z województwem, tempo rozwoju infrastruktury przedszkolnej w powiecie było zdecydowanie wolniejsze. Może to być związane z utrzymującym się na stabilnym poziomie zapotrzebowaniem na miejsca przedszkolne, relatywnie niewielkimi zmianami demograficznymi, ograniczonymi możliwościami finansowymi gmin wchodzących w skład powiatu lub brakiem wystarczających inwestycji w rozwój lokalnej sieci placówek.

W Gminie Poświętne w całym analizowanym okresie – od 2020 do 2023 roku – funkcjonowały jedynie dwie placówki przedszkolne. Ich liczba nie uległa zmianie, co może sugerować, że liczba dzieci w wieku przedszkolnym utrzymywała się na stabilnym, ale niskim poziomie. Taki stan rzeczy może również wynikać z ograniczeń finansowych i demograficznych Gminy, a także z braku wyraźnego zapotrzebowania na tworzenie nowych jednostek tego typu. Niemniej jednak, niezmiennosc tej liczby w dłuższej perspektywie powinna skłonić do refleksji nad rzeczywistą dostępnością edukacji przedszkolnej dla wszystkich dzieci zamieszkujących teren Gminy. W szczególności warto zwrócić uwagę na potencjalne bariery przestrzenne – np. rozproszenie osiedli – oraz ograniczenia związane z brakiem komunikacji publicznej, które mogą utrudniać niektórym rodzinom dostęp do istniejących placówek.

Województwo łódzkie charakteryzuje się wyraźnym i konsekwentnym wzrostem liczby placówek przedszkolnych, co można uznać za pozytywny sygnał rozwoju systemu edukacji przedszkolnej i realizacji polityki prorodzinnej. Z kolei powiat opoczyński, a w szczególności Gmina Poświętne, prezentują zdecydowanie niższą dynamikę w tym zakresie. W przypadku Poświętnego można mówić wręcz o stagnacji, co może ograniczać szanse edukacyjne najmłodszych mieszkańców, zwłaszcza w kontekście zapewnienia równego dostępu do usług wychowawczo-opiekuńczych.

Taka sytuacja wymaga pogłębionej analizy lokalnych potrzeb, możliwości rozwoju sieci placówek oraz ewentualnych działań wspierających rodziny w zakresie dostępu do edukacji przedszkolnej – również poprzez działania pozainfrastrukturalne, takie jak wsparcie transportowe czy rozwój form alternatywnych (np. punkty przedszkolne, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych) (wykres 12).

Wykres 12. Liczba placówek przedszkolnych ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Na terenie Gminy Poświętne działa jedno Przedszkole Samorządowe w Brudzewicach oraz 2 oddziały przedszkolne mieszczące się w szkołach podstawowych w Poświętnem oraz w Dębie. W roku 2024 w Przedszkolu Samorządowym znajdowały się 2 grupy, do których uczęszczało 15 dzieci. Natomiast do oddziałów przedszkolnych łącznie uczęszczało 46 dzieci w dwóch grupach (tabela 41).

Tabela 42. Przedszkola na terenie Gminy Poświętne

L.p.	Nazwa placówki	Liczba oddziałów	Liczba dzieci
1	Samorządowe Przedszkole w Brudzewicach	2	15
2	Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Dębie	2	38
3	Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem	2	43

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, gminy, na terenie których zamieszkują dzieci uczęszczające do przedszkoli, są zobowiązane do pokrywania kosztów ich wychowania przedszkolnego, nawet jeśli dzieci te uczęszczają do placówek zlokalizowanych poza gminą zamieszkania.

W związku z tym Gmina Odrzywół oraz Gmina Inowłódz były obciążane comiesięcznymi notami księgowymi za dzieci zamieszkujące ich teren, które uczęszczały do przedszkoli prowadzonych przez Gminę Poświętne.

Analogicznie, Gmina Poświętne również otrzymywała noty księgowe związane z uczęszczaniem dzieci z jej terenu do przedszkoli zlokalizowanych w innych gminach – między innymi w Opocznie oraz Rawie Mazowieckiej. W takich przypadkach Gmina Poświętne dokonywała zwrotu kosztów wychowania przedszkolnego na rzecz odpowiednich gmin, zgodnie z obowiązującymi regulacjami.

Na terenie Gminy Poświętne funkcjonują również specjalne placówki przedszkolne. Zestawienie (tabela 42) pozwala na ocenę dostępności i rozwoju infrastruktury edukacyjnej dedykowanej dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dane umożliwiają porównanie dynamiki zmian w tym obszarze na przestrzeni czasu.

Tabela 43. Liczba placówek przedszkolnych specjalnych ogółem w latach 2020-2023

Jednostka administracyjna	Liczba placówek przedszkolnych specjalnych ogółem			
	2020	2021	2022	2023*
Woj. łódzkie	21	21	23	23
Powiat opoczyński	1	1	1	1
Gmina Poświętne	0	0	0	0

* Dane za 2024 rok dostępne będą w listopadzie 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W analizowanym okresie 2020–2023 województwo łódzkie odnotowało umiarkowany, ale zauważalny wzrost liczby placówek przedszkolnych o charakterze specjalnym. Przez pierwsze dwa lata – 2020 i 2021 – funkcjonowało na jego terenie 21 takich jednostek, natomiast od roku 2022 ich liczba wzrosła do 23 i utrzymała się na tym poziomie również w roku 2023. Choć wzrost ten może wydawać się niewielki w ujęciu liczbowym, świadczy on o pewnym pozytywnym trendzie w zakresie dostępności edukacji specjalnej na poziomie przedszkolnym. Zmiana ta może być wynikiem rosnącej świadomości społecznej na temat potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, jak również efektem podejmowanych działań samorządów oraz instytucji edukacyjnych, zmierzających do zapewnienia bardziej zróżnicowanej i dostępnej oferty opiekuńczo-edukacyjnej dla najmłodszych wymagających specjalistycznego wsparcia.

Na terenie powiatu opoczyńskiego w ciągu czterech lat objętych analizą działała niezmiennie jedna placówka przedszkolna specjalna. Taka stabilna sytuacja może sugerować, że zapotrzebowanie na edukację przedszkolną o profilu specjalnym w powiecie utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie lub jest realizowane w inny sposób. Możliwe, że dzieci posiadające orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego są włączane do grup integracyjnych w zwykłych przedszkolach lub uczęszczają do specjalistycznych placówek znajdujących się poza granicami powiatu. Niemniej jednak, ograniczona liczba dedykowanych placówek może wskazywać na niewystarczającą lokalną ofertę dla dzieci z bardziej złożonymi potrzebami edukacyjnymi.

W Gminie Poświętne w latach 2020–2023 nie funkcjonowała żadna placówka przedszkolna specjalna. Brak takich jednostek może mieć różne przyczyny. Po pierwsze, liczba dzieci

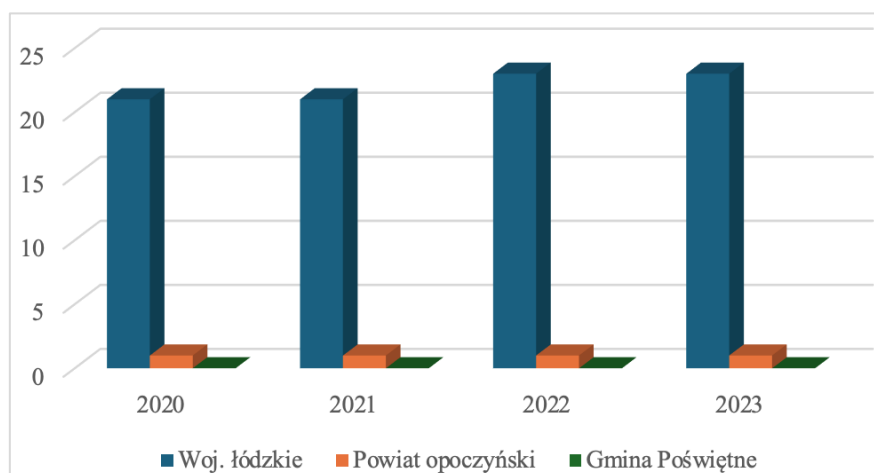
w wieku przedszkolnym wymagających specjalistycznej opieki mogła być zbyt mała, by uzasadnić utworzenie odrębnej placówki. Po drugie, ograniczenia finansowe i infrastrukturalne Gminy mogły utrudniać rozwój lokalnej oferty edukacji specjalnej. Po trzecie, zadania związane z kształceniem specjalnym mogły zostać przekazane do realizacji na poziomie powiatu lub województwa.

Warto jednak zaznaczyć, że brak lokalnie dostępnych przedszkoli specjalnych może stanowić istotną barierę dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami. Konieczność codziennych dojazdów do placówek w innych gminach może powodować dodatkowe obciążenia organizacyjne, finansowe i emocjonalne. Z perspektywy długofalowej taka sytuacja może prowadzić do nierówności w dostępie do edukacji i ograniczenia szans rozwojowych dzieci, które potrzebują wsparcia już na najwcześniejszym etapie edukacji.

Województwo łódzkie wykazuje niewielką, ale pozytywną tendencję rozwoju sieci przedszkoli specjalnych, co może świadczyć o rosnącym zrozumieniu dla potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami oraz o poprawiających się warunkach organizacyjnych w zakresie edukacji specjalnej.

W powiecie opoczyńskim utrzymanie przez cały okres zaledwie jednej placówki przedszkolnej specjalnej może oznaczać stabilizację potrzeb, ale jednocześnie rodzi pytania o realną dostępność wsparcia dla dzieci wymagających bardziej zaawansowanej opieki edukacyjnej.

W Gminie Poświętne całkowity brak takich placówek w latach 2020–2023 może skłaniać do refleksji nad potrzebą przeprowadzenia pogłębionej diagnozy lokalnej – zarówno w zakresie potrzeb rodzin, jak i możliwości ich zaspokajania. Alternatywnym rozwiązaniem mogłoby być tworzenie oddziałów integracyjnych w istniejących przedszkolach, uruchamianie zajęć specjalistycznych lub rozwój usług mobilnych, które umożliwiłyby dzieciom dostęp do specjalistycznej opieki bez konieczności opuszczania swojej społeczności lokalnej (wykres 13).

Wykres 13. Liczba placówek przedszkolnych specjalnych ogółem w latach 2020-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Prognoza rozwoju placówek przedszkolnych w Gminie Poświętne do 2046 roku

Na podstawie analizy danych z lat 2020–2023 oraz ogólnych trendów w województwie łódzkim i powiecie opoczyńskim, można przedstawić prognozę rozwoju przedszkolnej opieki i edukacji

w Gminie Poświętne do roku 2046. Prognoza uwzględnia czynniki demograficzne, społeczne, ekonomiczne oraz politykę oświatową na poziomie lokalnym i regionalnym.

1. Liczba placówek przedszkolnych ogólnodostępnych

W latach 2020–2023 liczba placówek przedszkolnych w Gminie Poświętne była stabilna (2 jednostki publiczne i 1 niepubliczna).

Biorąc pod uwagę:

- niewielką liczbę dzieci w wieku przedszkolnym,
- rozproszenie osiedli,
- ograniczone środki finansowe Gminy,
- brak znaczących inwestycji infrastrukturalnych w tym obszarze,

przewiduje się, że do roku 2030 liczba placówek pozostanie na poziomie zbliżonym do obecnego, tj. 2–3 instytucje prowadzące wychowanie przedszkolne (w tym jedna niepubliczna).

Jednakże, jeśli polityka demograficzna i prorodzinna będzie skutkowała wzrostem liczby urodzeń lub migracją rodzin z dziećmi do Gminy (np. na skutek poprawy infrastruktury drogowej czy rozwoju budownictwa jednorodzinnego), wówczas do 2040 roku może pojawić się potrzeba utworzenia dodatkowego punktu przedszkolnego, zwłaszcza w lokalizacjach oddalonych od istniejących placówek. Do roku 2046 zakłada się utrzymanie maksymalnie 4 jednostek przedszkolnych (publicznych i niepublicznych łącznie), w tym możliwe rozszerzenie funkcji przedszkolnych przy szkołach podstawowych (np. poprzez tworzenie oddziałów całodziennych).

2. Rozwój alternatywnych form wychowania przedszkolnego

Z uwagi na ograniczoną liczbę dzieci i rozproszoną strukturę osadniczą, punkty przedszkolne oraz zespoły wychowania przedszkolnego mogą stać się bardziej popularne jako forma organizacyjna tańsza i łatwiejsza do wdrożenia w małych miejscowościach. Do 2046 roku przewiduje się rozwój tych form w miejscowościach oddalonych od Brudzewic i Poświętne – do 2–3 punktów przedszkolnych na terenie Gminy.

3. Placówki dla dzieci ze specjalnymi potrzebami

Brak specjalistycznych placówek przedszkolnych w latach 2020–2023 oraz utrzymująca się niska liczba dzieci w wieku przedszkolnym może nadal ograniczać zasadność tworzenia odrębnego przedszkola specjalnego.

Jednak rosnąca świadomość społeczna, zmiany w legislacji oraz presja ze strony rodziców mogą wpłynąć na rozwój integracyjnych oddziałów przedszkolnych lub wprowadzenie specjalistycznego wsparcia mobilnego (np. logopedzi, terapeuci SI, psycholodzy przedszkolni). Do 2046 roku przewiduje się:

- powstanie co najmniej jednego oddziału integracyjnego (np. w Brudzewicach),
- rozszerzenie oferty zajęć specjalistycznych w istniejących placówkach,
- możliwość wdrożenia programów zdalnego i mobilnego wsparcia edukacji przedszkolnej dla dzieci z orzeczeniami.

4. Mobilność dzieci i rozliczenia międzygminne

Biorąc pod uwagę obecne i przewidywane wzorce migracji dzieci między gminami, Gmina Poświętne będzie nadal zarówno obciążana kosztami opieki nad swoimi dziećmi w innych gminach, jak i otrzymywać zwroty za dzieci uczęszczające do jej placówek spoza Gminy. Przy zachowaniu podobnych przepływów, liczba dzieci „migrujących” między gminami będzie oscylować wokół 10–20 dzieci rocznie.

5. Wpływ polityki publicznej i funduszy zewnętrznych

Wzrost inwestycji z funduszy krajowych i unijnych w infrastrukturę przedszkolną oraz politykę prorodziną może mieć kluczowe znaczenie dla rozwoju sieci placówek. Gmina Poświętne, korzystając z dostępnych środków zewnętrznych (np. z programów wspierających tworzenie punktów przedszkolnych lub opieki mobilnej), może znacząco poprawić dostępność edukacji przedszkolnej bez konieczności dużych inwestycji budowlanych.

Wnioski końcowe dotyczące rozwoju wychowania przedszkolnego w Gminie Poświętne do 2046 roku

Do roku 2046 przewiduje się, że liczba placówek przedszkolnych na terenie Gminy Poświętne pozostanie na poziomie zbliżonym do obecnego, z możliwością niewielkiego wzrostu. Możliwe jest utworzenie jednej dodatkowej jednostki, co oznaczałoby łącznie maksymalnie cztery instytucje realizujące wychowanie przedszkolne, zarówno w formie publicznej, jak i niepublicznej. Takie tempo rozwoju odpowiadałoby umiarkowanemu zapotrzebowaniu na miejsca przedszkolne, wynikającemu z niewielkich zmian demograficznych oraz lokalnych uwarunkowań przestrzennych i finansowych.

W najbliższych latach coraz większego znaczenia mogą nabrać alternatywne formy wychowania przedszkolnego, takie jak punkty przedszkolne czy oddziały przedszkolne funkcjonujące przy szkołach podstawowych. Ze względu na rozproszoną zabudowę Gminy i ograniczoną liczbę dzieci w poszczególnych miejscowościach, formy te mogą okazać się bardziej elastyczne i dostępne dla lokalnych społeczności niż tradycyjne przedszkola stacjonarne.

W zakresie edukacji przedszkolnej dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi nie przewiduje się powstania odrębnych przedszkoli specjalnych. Jednakże zauważa się możliwość i potrzebę rozwoju rozwiązań integracyjnych oraz zapewnienia specjalistycznego wsparcia w ramach już istniejących placówek. Wdrożenie oddziałów integracyjnych, zatrudnienie specjalistów (np. logopedów, terapeutów, pedagogów specjalnych) oraz rozwój usług mobilnych może stanowić realną alternatywę dla odrębnych jednostek specjalistycznych, jednocześnie zwiększając dostępność wsparcia dla dzieci wymagających indywidualnego podejścia.

Przewiduje się również utrzymanie obecnych tendencji w zakresie mobilności dzieci przedszkolnych między gminami. Oznacza to, że nadal będą występować sytuacje, w których dzieci z Gminy Poświętne uczęszczają do przedszkoli zlokalizowanych poza jej granicami, jak również dzieci z innych gmin będą kontynuować edukację przedszkolną w Poświętnem. Zjawisku temu towarzyszyć będą rozliczenia finansowe pomiędzy samorządami zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Mając na uwadze opisane tendencje, wskazane jest, aby Gmina Poświętne podjęła działania w kierunku pogłębionej diagnozy lokalnych potrzeb w zakresie wychowania przedszkolnego. W oparciu o wyniki tej analizy, warto opracować lokalną strategię rozwoju wczesnej edukacji, uwzględniającą również dostępność transportu publicznego oraz rozwój niestandardowych

form opieki i edukacji dla najmłodszych. Takie podejście pozwoli na bardziej efektywne planowanie rozwoju usług wychowawczo-opiekuńczych oraz zapewni równy dostęp do edukacji przedszkolnej dla wszystkich dzieci z terenu Gminy.

3.4. Edukacja i wychowanie

Edukacja i wychowanie stanowią jeden z kluczowych obszarów życia społecznego w Gminie Poświętne, wpływając bezpośrednio na rozwój lokalnej społeczności oraz przyszłość najmłodszych mieszkańców. Samorząd gminny, realizując zadania oświatowe, podejmuje działania zmierzające do zapewnienia wszystkim dzieciom i młodzieży równego dostępu do edukacji na wysokim poziomie, niezależnie od miejsca zamieszkania czy sytuacji życiowej. Szczególny nacisk kładziony jest na wspieranie placówek oświatowych oraz dostosowywanie oferty edukacyjnej do zróżnicowanych potrzeb uczniów, w tym dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Zestawienie liczby szkół podstawowych ogółem w latach 2020–2023, z podziałem na trzy poziomy administracyjne: województwo łódzkie, powiat opoczyński oraz Gminę Poświętne pozwala zaobserwować zmiany w strukturze sieci szkolnej w analizowanym okresie, co może być odzwierciedleniem procesów demograficznych, reorganizacji oświaty, a także decyzji administracyjnych dotyczących przekształcania, łączenia lub likwidowania placówek. Dane te stanowią istotny punkt wyjścia do oceny dostępności edukacji podstawowej na poszczególnych poziomach terytorialnych oraz do analizy lokalnych trendów i wyzwań w zakresie organizacji szkolnictwa (tabela 43).

Tabela 44. Szkoły podstawowe ogółem w latach 2020-2023

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Woj. łódzkie	816	883	878	871
Powiat opoczyński	48	47	46	46
Gmina Poświętne	3	3	3	3

* Dane za 2024 r. dostępne będą na koniec września oraz grudnia 2025 r.

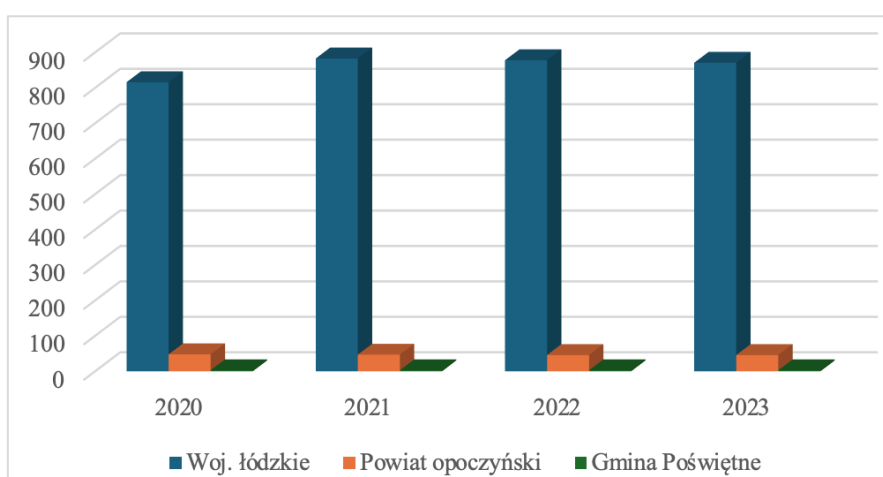
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W latach 2020–2023 sieć szkół podstawowych w województwie łódzkim ulegała istotnym zmianom. Rok 2020 zamknął się liczbą 816 placówek, jednak już w kolejnym roku ich liczba znacząco wzrosła – do 883 szkół. Był to najbardziej dynamiczny przyrost w analizowanym okresie. Jednak ta tendencja nie utrzymała się – w kolejnych latach odnotowano stopniowy spadek: najpierw do 878 szkół w 2022 roku, a następnie do 871 w roku 2023. Mimo tego regresu, w końcowym bilansie czteroletnim liczba szkół podstawowych była o 55 większa niż na początku badanego okresu. Może to świadczyć o pewnym przejściowym wzroście zapotrzebowania na edukację podstawową, po którym nastąpiła korekta – prawdopodobnie w odpowiedzi na zmiany demograficzne, malejącą liczbę uczniów lub działania samorządów zmierzające do bardziej efektywnego wykorzystania infrastruktury oświatowej, np. poprzez łączenie mniejszych placówek czy przekształcanie ich organizacyjnie.

W powiecie opoczyńskim zmiany były mniej dynamiczne, lecz widoczna była stopniowa redukcja liczby szkół podstawowych. W 2020 roku funkcjonowało tu 48 takich placówek, rok później już 47, a od 2022 liczba ta ustabilizowała się na poziomie 46 szkół. Choć spadek ten może wydawać się niewielki, może on sygnalizować istotne zjawiska lokalne, takie jak zmniejszająca się liczba dzieci w wieku szkolnym, migracje ludności, czy też działania zmierzające do optymalizacji kosztów i zasobów. Możliwe też, że część szkół została włączona w zespoły szkolno-przedszkolne lub ograniczono ich działalność do określonych etapów edukacji. W przypadku terenów wiejskich i rozproszonych osiedli, nawet niewielkie zmniejszenie liczby szkół może mieć istotny wpływ na codzienną dostępność edukacji i warunki jej realizacji.

W Gminie Poświętne sytuacja pozostała niezmienna przez cały analizowany okres. Liczba szkół podstawowych od 2020 do 2023 roku utrzymywała się na stałym poziomie trzech placówek. Taka stabilność może być wynikiem dobrze dopasowanej do lokalnych warunków i potrzeb struktury oświatowej. Sugeruje to, że obecna sieć szkolna skutecznie zabezpiecza potrzeby edukacyjne dzieci zamieszkujących Gminę. Brak zmian w liczbie szkół może też odzwierciedlać niewielkie fluktuacje demograficzne i stabilną sytuację organizacyjną. Warto jednak pamiętać, że liczba szkół to nie jedyny wyznacznik jakości edukacji – równie ważna jest analiza ich dostępności, wyposażenia, kadry oraz wyników nauczania. Z tego względu wskazane byłoby regularne monitorowanie, czy trzy istniejące szkoły nadal odpowiadają na zmieniające się potrzeby społeczności lokalnej.

W skali województwa łódzkiego odnotowano wyraźne wahania w liczbie szkół podstawowych. Najpierw nastąpił gwałtowny wzrost, po którym pojawiła się tendencja spadkowa. Może to świadczyć o dostosowywaniu sieci oświatowej do dynamicznie zmieniających się realiów społeczno-demograficznych. W powiecie opoczyńskim zmiany przebiegały spokojniej, choć zauważalna była niewielka redukcja liczby szkół. Może ona wynikać z prób lepszego gospodarowania zasobami, ale też wymaga obserwacji pod kątem dostępności edukacji dla wszystkich dzieci w regionie. W Gminie Poświętne liczba szkół pozostała niezmienną, co może świadczyć o stabilnej sytuacji demograficznej i dobrze dostosowanej infrastrukturze oświatowej. Nie powinno to jednak wykluczać dalszej analizy jakości i efektywności działania tych placówek w kontekście długofalowych potrzeb mieszkańców (wykres 14).

Wykres 14. Szkoły podstawowe ogółem w latach 2020-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W 2024 roku w Gminie Poświętne funkcjonowały:

- Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego, ul. Szkolna 2a 26-315 Poświętne,
- Szkoła Podstawowa w Dębie, Dęba 80 26-315 Dęba,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Poświętnem filia w Brudzewicach, Brudzewice-Kolonia 59 26-315 Poświętne.

Tabela 45. Ilość uczniów uczęszczających do szkół w Gminie Poświętne oraz ilość ich oddziałów

L.p.	Nazwa jednostki oświatowej	Liczba uczniów	Oddziały/ Liczba uczniów							
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1	Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem	147	14	17	19	15	18	30	21	13
2	Szkoła Podstawowa w Dębie	64	8	8	8	6	12	7	9	6
3	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Poświętnem filia w Brudzewicach	5		5						
Razem		216	22	30	27	21	30	37	30	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Poświętne.

Największą szkołą w Gminie jest Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem, do której uczęszcza 147 uczniów, co stanowi ponad 68% ogólnej liczby uczniów. Kolejną placówką jest Szkoła Podstawowa w Dębie, do której uczęszcza 64 uczniów (około 30%), a najmniejszą jest Zespół Szkolno-Przedszkolny w Poświętnem filia w Brudzewicach z zaledwie 5 uczniami, skupionymi wyłącznie w klasie II (Tab. 44).

Analiza rozkładu liczby uczniów według klas wskazuje, że największą grupę stanowią uczniowie klasy VI – jest ich 37, co może świadczyć o większym roczniku lub ewentualnym napływie uczniów w tej grupie wiekowej. Najmniej liczebne są klasy I oraz VIII, odpowiednio z 22 i 19 uczniami.

W przypadku szkoły w Poświętnem, liczba uczniów w poszczególnych klasach jest stosunkowo wyrównana, z największą liczebnością w klasie VI (30 uczniów) oraz najniższą w klasie VIII (13 uczniów). Szkoła w Dębie charakteryzuje się mniejszą, ale również dość równomierną liczbą uczniów na kolejnych poziomach, z nieco większą liczbą uczniów w klasie V (12 uczniów).

Ogólnie można zauważyć, że struktura uczniów w Gminie jest rozłożona nierównomiernie, a obecność niewielkiej szkoły filialnej wskazuje na konieczność indywidualnego podejścia do organizacji edukacji w mniejszych miejscowościach. Dalsze monitorowanie zmian demograficznych oraz liczby uczniów w poszczególnych klasach jest istotne dla planowania zasobów edukacyjnych oraz ewentualnych działań dostosowawczych w systemie oświaty Gminy (tabela 44).

Zestawienie liczby szkół ponadpodstawowych funkcjonujących w latach 2020–2023 na trzech poziomach podziału administracyjnego: w województwie łódzkim, powiecie opoczyńskim oraz Gminie Poświętne umożliwia analizę zmian w infrastrukturze edukacyjnej na poziomie ponadpodstawowym, z uwzględnieniem tendencji regionalnych i lokalnych, a także pozwala ocenić dostępność tego typu placówek dla młodzieży kończącej szkołę podstawową w badanym okresie (tabela 45).

Tabela 46. Szkoły ponadpodstawowe w latach 2020–2023

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Woj. łódzkie	592	571	572	582
Powiat opoczyński	22	21	20	19
Gmina Poświętne	0	0	0	0

* Dane za 2024 r. dostępne będą na koniec września oraz grudnia 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

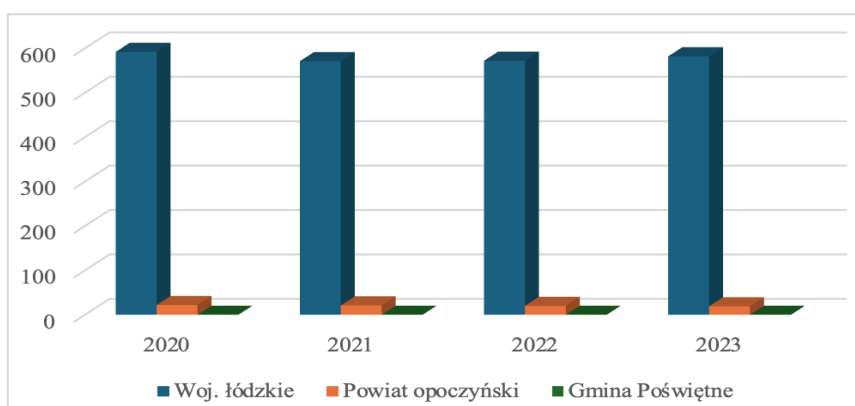
W latach 2020–2023 w województwie łódzkim obserwowano niewielkie wahania liczby szkół ponadpodstawowych. W 2020 roku funkcjonowały 592 takie placówki, jednak w kolejnym roku ich liczba spadła do 571. W 2022 roku nastąpił minimalny wzrost do 572 szkół, a w 2023 roku liczba ta wzrosła do 582. Ostatecznie, choć zmiany nie były znaczące, zauważalna jest próba odbudowy lub rozwoju sieci szkół ponadpodstawowych po wcześniejszym spadku. Może to świadczyć o dostosowywaniu oferty edukacyjnej do zmieniających się potrzeb demograficznych młodzieży oraz o działaniach samorządów i organów prowadzących zmierzających do poprawy dostępności i różnorodności kształcenia ponadpodstawowego.

W powiecie opoczyńskim tendencja była odwrotna – w analizowanym okresie liczba szkół ponadpodstawowych systematycznie malała. W 2020 roku funkcjonowały 22 takie placówki, a w kolejnych latach ich liczba spadała odpowiednio do 21 (2021), 20 (2022) i 19 (2023). Taki trend może być wynikiem konsolidacji placówek, niskiego naboru uczniów w niektórych szkołach lub trudności w utrzymaniu odpowiedniego poziomu kadrowego i infrastrukturalnego. Spadek liczby szkół ponadpodstawowych w powiecie może mieć bezpośredni wpływ na ograniczenie lokalnych możliwości edukacyjnych i konieczność dojazdów uczniów do placówek w innych miejscowościach.

W Gminie Poświętne w całym analizowanym okresie nie funkcjonowała żadna szkoła ponadpodstawowa. Brak takich placówek może wynikać z kilku czynników, takich jak niewielka liczba mieszkańców w wieku ponadpodstawowym, ograniczone zasoby infrastrukturalne oraz bliskość większych miejscowości oferujących szkoły tego typu. Należy jednak pamiętać, że całkowity brak lokalnych szkół ponadpodstawowych może stanowić barierę dla młodzieży – szczególnie w kontekście codziennych dojazdów, kosztów transportu czy ograniczeń wynikających z sytuacji rodzinnej.

Przedstawione dane obrazują z jednej strony względną stabilność w liczbie szkół ponadpodstawowych na poziomie województwa, z drugiej zaś – ujawniają wyraźne różnice w dostępności tego typu placówek w poszczególnych jednostkach terytorialnych. W województwie łódzkim sytuacja pozostaje dość stabilna, a ostatnie lata przynoszą delikatną tendencję wzrostową, co

może świadczyć o podejmowanych działaniach na rzecz rozwoju oferty edukacyjnej oraz lepszego dostosowania sieci szkół do potrzeb młodzieży. Odmienne kształtuje się sytuacja w powiecie opoczyńskim, gdzie od 2020 roku liczba szkół ponadpodstawowych systematycznie maleje. Taki trend może prowadzić do zawężenia możliwości wyboru kierunku kształcenia i potencjalnego pogorszenia dostępności edukacji na poziomie ponadpodstawowym, szczególnie dla młodzieży mieszkającej poza głównymi ośrodkami. Najtrudniejsza sytuacja występuje w Gminie Poświętne, gdzie w całym analizowanym okresie nie funkcjonowała żadna szkoła ponadpodstawowa. Brak takich placówek na terenie Gminy to istotne wyzwanie w kontekście zapewniania równych szans edukacyjnych. Wymaga to systemowego podejścia i zastosowania odpowiednich rozwiązań wspierających młodzież, takich jak: organizacja bezpiecznego i dostępnego transportu do szkół w innych miejscowościach, wsparcie finansowe w formie stypendiów lub dofinansowań oraz pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów, którzy każdego dnia muszą pokonywać znaczne odległości w drodze do szkoły (wykres 15).

Wykres 15. Szkoły ponadpodstawowe w latach 2020-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Współczynnik skolaryzacji brutto (tabela 46), ilustruje relację pomiędzy liczbą wszystkich uczniów uczęszczających do szkół podstawowych a ogólną liczbą dzieci w wieku od 7 do 12 lat. Jest to istotny wskaźnik służący ocenie stopnia upowszechnienia obowiązkowej edukacji podstawowej wśród dzieci w wieku szkolnym. Umożliwia również analizę efektywności funkcjonowania systemu oświaty w zakresie zapewnienia dostępu do edukacji oraz pozwala zidentyfikować ewentualne niedobory lub nadwyżki w liczbie uczniów objętych nauczaniem na tym etapie kształcenia.

Tabela 47. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat)

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023
Gmina Poświętne	87,05%	85,87%	84,15%	81,90%
Powiat opoczyński	93,76%	94,64%	91,47%	90,10%
Województwo łódzkie	96,20%	96,80%	97,10%	93,70%
Kraj	95,95%	95,71%	95,96%	93,20%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

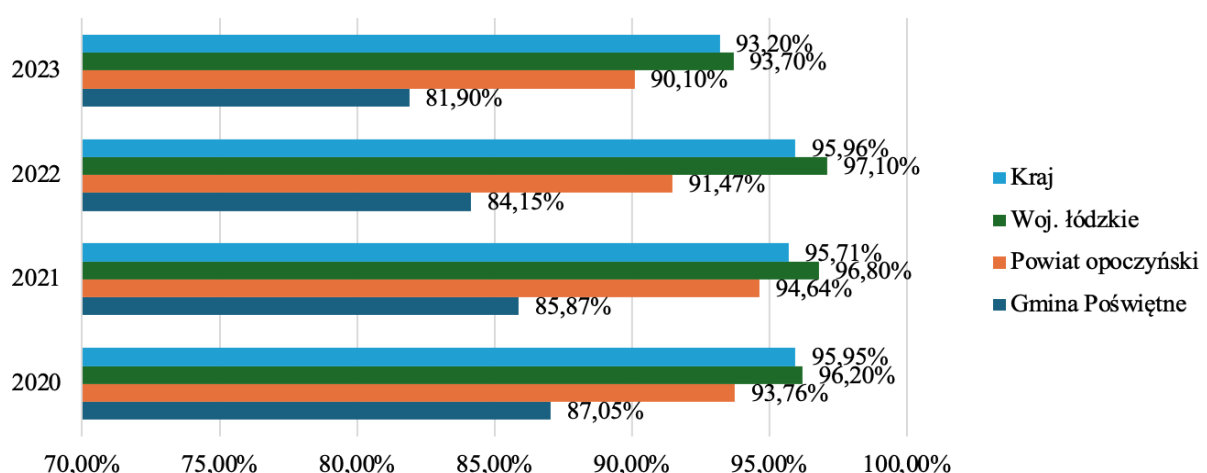
W Gminie Poświętne w latach 2020–2023 odnotowano systematyczny spadek współczynnika skolaryzacji brutto – z poziomu 87,05% w 2020 roku do 81,90% w roku 2023. Łącznie oznacza to spadek o 5,15 punktu procentowego. Wartości tego wskaźnika w każdym z analizowanych lat pozostawały wyraźnie niższe niż średnie dla powiatu opoczyńskiego, województwa łódzkiego oraz całego kraju. Może to wskazywać na negatywne zjawiska wpływające na poziom uczestnictwa dzieci w wieku szkolnym w edukacji podstawowej, takie jak odpływ rodzin z dziećmi poza teren Gminy, ograniczona dostępność placówek edukacyjnych lub niewielka liczba uczniów spoza podstawowego przedziału wiekowego (7–12 lat) uczęszczających do szkół podstawowych na tym obszarze.

W powiecie opoczyńskim wskaźnik skolaryzacji brutto utrzymywał się na stosunkowo wysokim poziomie – od 93,76% w 2020 roku do 90,10% w 2023 roku. Choć wartości te nadal wskazują na wysoki udział dzieci w systemie edukacji, widoczny jest stopniowy trend spadkowy, zwłaszcza po roku 2021. Zjawisko to może mieć podobne przyczyny jak w Gminie Poświętne, jednak jego natężenie jest mniejsze.

W województwie łódzkim współczynnik skolaryzacji brutto osiągnął najwyższą wartość w 2022 roku – 97,10%, po czym w roku 2023 spadł do poziomu 93,70%. Mimo tego spadku województwo przez cały analizowany okres osiągało wyniki wyższe od średniej krajowej, co może świadczyć o dobrej dostępności szkół podstawowych oraz wysokim stopniu realizacji obowiązku szkolnego w regionie.

Na poziomie ogólnopolskim współczynnik skolaryzacji brutto pozostawał w latach 2020–2022 względnie stabilny – oscylując wokół 96%, a w 2023 roku spadł do 93,20%. Pomimo tego obniżenia, dane krajowe wykazują mniejsze wahania i bardziej zrównoważony trend niż w przypadku danych wojewódzkich czy powiatowych, co może wynikać z efektu uśrednienia zróżnicowanych sytuacji lokalnych.

We wszystkich analizowanych jednostkach administracyjnych widoczny jest trend spadkowy współczynnika skolaryzacji brutto, przy czym najsilniejsze obniżenie tego wskaźnika odnotowano w Gminie Poświętne. Może to wskazywać na występowanie problemów demograficznych, migracyjnych lub organizacyjnych związanych z dostępem do edukacji podstawowej (wykres 16).

Wykres 16. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

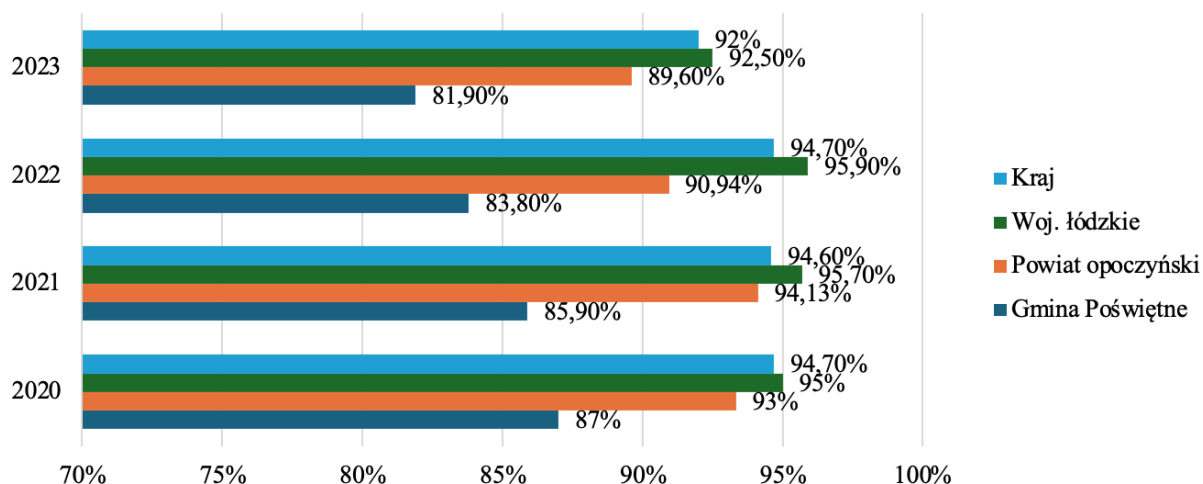
Współczynnik skolaryzacji netto stanowi istotny miernik realizacji obowiązku szkolnego oraz dostępności i efektywności systemu edukacji na poziomie podstawowym. W przeciwieństwie do współczynnika skolaryzacji brutto, współczynnik netto nie uwzględnia dzieci spoza przedziału wiekowego 7–12 lat, dlatego jest bardziej precyzyjny w ocenie objęcia edukacją podstawową właściwej grupy wiekowej. Analiza danych pozwala zidentyfikować obszary, w których mogą występować trudności z pełnym włączeniem dzieci w system oświaty, np. z powodu barier terytorialnych, społecznych lub organizacyjnych (tabela 47).

Tabela 48. Współczynnik skolaryzacji netto (stosunek osób w wieku 7-12 lat uczących się w szkołach podstawowych do wszystkich osób w wieku 7-12 lat)

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023
Gmina Poświętne	87,00%	85,90%	83,80%	81,90%
Powiat opoczyński	93,00%	94,13%	90,94%	89,60%
Województwo łódzkie	95,00%	95,70%	95,90%	92,50%
Kraj	94,70%	94,60%	94,70%	92,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Wysoka wartość skolaryzacji netto przy jednoczesnym spadku wskaźnika skolaryzacji brutto może wskazywać na to, że większość dzieci w wieku szkolnym realizuje obowiązek edukacyjny terminowo, natomiast w szkołach ubywa uczniów spoza tego przedziału wiekowego (wykres 17).

Wykres 17. Współczynnik skolaryzacji netto (stosunek osób w wieku 7-12 lat uczących się w szkołach podstawowych do wszystkich osób w wieku 7-12 lat)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Zestawienie danych pozwala na bardziej precyzyjną ocenę funkcjonowania lokalnego systemu oświaty zarówno pod kątem jego dostępności, jak i zgodności z wymaganiami programowymi. Rozbieżność między wskaźnikiem brutto a netto może również świadczyć o zmianach demograficznych lub tendencjach migracyjnych wpływających na strukturę wieku uczniów.

Plany na przyszłość w celu poprawy współczynnika skolaryzacji w Gminie Poświętne koncentrują się na kilku kluczowych obszarach:

- poprawa dostępności i jakości wczesnej edukacji, zwłaszcza na terenach wiejskich, poprzez rozwijanie opieki przedszkolnej i jej lepsze dostosowanie do potrzeb rodzin, tak aby wspierała rodziców, a nie ich zastępowała,
- szersze otwarcie szkół na współpracę z rodzicami i społecznością lokalną, tworzenie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkolnego oraz rozwijanie dodatkowych zajęć edukacyjnych uzupełniających program szkolny, które wspierają zainteresowania i uzdolnienia uczniów,
- podniesienie jakości kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach, ze szczególnym uwzględnieniem zindywidualizowanego podejścia do ucznia, rozwijania kreatywności, innowacyjności oraz kompetencji kluczowych, a także umiejętności współpracy,
- wzmocnienie systemu wsparcia dla szkół i nauczycieli, w tym opracowanie standardów i programów rozwoju zawodowego nauczycieli, podnoszenie ich kompetencji, zwłaszcza w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii i pomocy dydaktycznych,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej, w tym dostosowanie placówek do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz rozbudowa zaplecza sportowego i świetlic szkolnych, aby lepiej odpowiadały na potrzeby uczniów i rodziców,
- godzenie życia zawodowego z prywatnym rodziców/opiekunów dzieci w wieku przed-szkolnym poprzez rozbudowę oferty żłobków, przedszkoli i świetlic szkolnych, zwiększenie liczby miejsc oraz poszerzenie godzin opieki.

Rozszerzenie oferty edukacyjnej, w tym uruchamianie dodatkowych profili kształcenia rozwój doradztwa zawodowego oraz zwiększenie dostępności zajęć pozalekcyjnych i specjalistycznych.

Te działania wpisują się w strategiczne cele rozwoju edukacji i usług społecznych Gminy, mające na celu zwiększenie atrakcyjności edukacji, wyrównanie szans edukacyjnych oraz zatrzymanie młodych mieszkańców na terenie Gminy Poświętne.

Dla wszystkich uczniów szkół podstawowych, dla których Gmina Poświętne jest organem prowadzącym, świadczona jest opieka pielęgnarska.

Zestawienie stanu zatrudnienia w poszczególnych placówkach oświatowych na terenie Gminy w roku szkolnym 2023/2024 pozwala na ocenę liczby pracowników zatrudnionych w każdej jednostce, zarówno w kontekście kadry pedagogicznej, jak i pracowników administracyjno-usługowych. Informacje te stanowią istotny element analizy organizacji pracy szkół oraz efektywności wykorzystania zasobów kadrowych w systemie edukacji na poziomie lokalnym (tabela 48).

Tabela 49. Stan zatrudnienia w poszczególnych placówkach w roku szkolnym 2023/2024

L.p.	Wyszczególnienie	Zatrudnienie	W tym:	
		Osoby	Nauczyciele	Administracja
			Osoby	Osoby
1	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Poświętnem	34	26	8
2	Szkoła Podstawowa w Dębnie	21	18	3
Razem		55	44	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Poświętne.

System doskonalenia i doksztalcania nauczycieli spowodował, iż większość z pracujących pedagogów posiada kwalifikacje do nauki przynajmniej dwóch przedmiotów. System wspierania nauczycieli od zawsze był ważnym punktem nauczycielskiej kariery. Zapotrzebowanie na wykwalifikowaną kadrę stale rośnie, a przez zmiany zachodzące w prawie oświatowym zapotrzebowanie na nowych specjalistów nie maleje.

Zestawienie programów realizowanych w placówkach edukacyjnych na terenie Gminy Poświętne pozwala zobaczyć, jakie działania podejmowane są w szkołach w celu wspierania uczniów, zapobiegania negatywnym zjawiskom społecznym oraz wzmacniania pozytywnych postaw i zachowań. Ujęte w tabeli 49 programy stanowią istotny element lokalnej polityki oświatowej i wychowawczej, wskazując na zaangażowanie placówek w budowanie bezpiecznego, wspierającego i rozwijającego środowiska edukacyjnego.

Tabela 50. Programy profilaktyczne, wychowawcze i naprawcze realizowane w placówkach edukacyjnych w 2024 r.

Nazwa placówki	Nazwa i rodzaj programu
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Poświętnem	„Program Wychowawczo-Profilaktyczny”
	„Trzymaj Formę”
	„Dopalaczom Mówimy Stop”
	„Czyste Powietrze Wokół Nas”
	„Leader100 SPORT”
Szkoła Podstawowa w Dębnie	„Nie pal przy mnie proszę”
	Program profilaktyczno-wychowawczy
	„Leader 100” - rozwój aktywności fizycznej i kompetencji społecznych
	„Dopalaczom Mówimy Stop”

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Poświętne.

W tabeli 50 zaprezentowany został stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie Gminy Poświętne w roku szkolnym 2023/2024. Każda ze szkół posiada komputery do użytków uczniów, projektory multimedialne, parking dla kadry i rodziców oraz gabinet pielęgniarki. Szkoła Podstawowa w Poświętnem posiada pracownię językowe, kamery oraz świetlice.

Tabela 51. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Poświętne

Placówka	Liczba								
	Komputery		Projektory multimedialne	Rzutniki pisma	Rzutniki przeźroczy	Tablice interaktywne	Kamery video	Odtwarzacz DVD, VHS	Ksero
	Ogółem	Do użytku uczniów							
Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem	57 + 8 tabletów	47 + 8 tabletów	10	0	0	6	1	1	2
Filia szkoły oraz Przedszkole Samorządowe w Brudzewicach	19 + 2 tablety	10 + 2 tablety	5	0	0	4	0	1	1
Szkoła Podstawowa w Dębnie	22 + 10 tabletów	12 + 10 tabletów	5	0	0	5	0	0	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Poświętne.

Dane pozwalają ocenić, w jakim stopniu szkoły są przygotowane do realizacji podstawy programowej oraz zapewnienia uczniom odpowiednich warunków do nauki. Natomiast w tabeli 51 zaprezentowano infrastrukturę szkolną w szerszym ujęciu, uwzględniając nie tylko aspekty dydaktyczne, lecz także elementy wpływające na komfort i bezpieczeństwo uczniów, takie jak zaplecze sanitarne, stołówki, sale gimnastyczne, place zabaw czy dostęp do Internetu. Tak zaprezentowane dane dają pełniejszy obraz otoczenia, w jakim funkcjonują placówki oświatowe oraz umożliwia identyfikację ewentualnych braków infrastrukturalnych, które mogą wpływać na jakość edukacji i dobrostan uczniów.

Tabela 52. Infrastruktura w szkołach na terenie Gminy Poświętne

Rodzaj infrastruktury	Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem	Filia szkoły oraz Przedszkole Samorządowe w Brudzewicach	Szkoła Podstawowa w Dębie
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	15	5	8
Rodzaj i stan obiektów sportowych/sal gimna- stycznych	sala gimnastyczna, mia- steczko ruchu drogo- wego, boisko do piłki nożnej, koszykowej, siatkowej, boisko trawia- ste, siłownia zewnętrzna, plac zabaw - stan dobry	pomieszczenie do ćwi- czeń, plac zabaw, boisko trawiaste	pomieszczenie do ćwi- czeń, siłownia ze- wnętrzna, plac zabaw, boisko do piłki koszyko- wej, nożnej, ręcznej i siatkowej - stan bardzo dobry
Kamery - monitoring szkolny	tak	nie	nie
Świetlice	tak	nie	nie
Parkingi dla kadry / ro- dziców	tak	tak	tak
Gabinet pielęgniarki	tak	tak	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Poświętne.

Łączna analiza danych pozwala kompleksowo ocenić warunki kształcenia w szkołach gminnych, zarówno pod kątem możliwości realizacji procesu dydaktycznego, jak i zapewnienia uczniom bezpiecznego oraz sprzyjającego rozwojowi środowiska edukacyjnego.

Transport szkolny

Zgodnie z art. 32 ust. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 ze zm.) do zadań Gminy należy zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dziecka albo zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice a droga do szkoły przekracza 3 km. Uczniom klas starszych szkół podstawowych zamieszkujący w odległości powyżej 4 km od szkół oraz wszystkim uczniom niepełnosprawnym zapewniony zostaje bezpłatny dowóz do szkół oraz Ośrodków Szkolno-Wychowawczych.

W roku szkolnym 2023/2024 dowóz dzieci do szkół oraz ze szkół z terenu Gminy Poświętne zapewniał przewoźnik: Przewóz Osób, Edyta Bartos, ul. Szkolna 7, 26-340 Drzewica. Łączna liczba dowożonych uczniów wyniosła 108.

W szkołach znajdujących się na terenie Gminy Poświętne w roku szkolnym 2023/2024 dożywianie dzieci zorganizowano w formie cateringu dostarczanego przez firmę „BALDAM” z Sulejowa. Posiłki jadło 103 uczniów uczęszczających do szkół podstawowych na terenie Gminy Poświętne oraz Przedszkola Samorządowego w Brudzewicach.

Kwota stypendium w roku szkolnym 2023/2024 wynosiła 248,00 zł. W roku szkolnym 2023/2024 przyznano 16 stypendiów szkolnych w tym:

- 8 stypendiów szkolnych dla uczniów szkół podstawowych,
- 3 stypendia szkolne dla uczniów liceów,
- 5 stypendiów szkolnych dla uczniów techników.

W roku szkolnym 2023/2024 przyznano 5 zasiłków szkolnych dla uczniów, których kwota wynosiła 2600 zł:

- Szkoły Podstawowej – 2 zasiłki,
- Technikum – 3 zasiłki.

W myśl art. 122 ustawy Prawo oświatowe pracodawcą, którzy podjęli się kształcenia młodocianych pracowników oraz zawarli z nimi umowę w celu przygotowania zawodowego przysługuje dofinansowanie do kosztów kształcenia ucznia. Dofinansowanie jest przyznawane przez Wójta (Burmistrza, Prezydenta Miasta) właściwego ze względu na miejsce zamieszkania młodocianego pracownika na mocy decyzji.

W roku 2024 w ramach dofinansowania kształcenia młodocianych pracowników złożone zostały 3 wnioski. Pierwsza z wypłaconych kwot opiewała na 8 960,60 zł w ramach kształcenia pracownika, wysokość kolejnej wynosiła 4 926,28 zł w związku z kształceniem młodocianego pracownika, natomiast ostatnia opiewała na kwotę 7 610,22. Łącznie w roku 2024 pracodawcą przyznano środki w wysokości 21 497,10 zł.

Wyniki uzyskane w ogólnopolskich egzaminach

Badanie postępów edukacyjnych i osiągnięć uczniów może przybierać różne formy. Najczęściej są to sprawdziany wewnętrzne i zewnętrzne oraz konkursy przedmiotowe. Ich analiza wskazuje, że poziom kształcenia w Gminie Poświętne jest niższy niż średnia wyznaczona dla powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego.

W 2024 roku uczniowie z Gminy Poświętne przystąpili do egzaminu ósmoklasisty w Szkole Podstawowej im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem. Średnie wyniki uzyskane przez dziewięciu zdających przedstawiają się następująco:

- Język polski: 39,33%,
- Matematyka: 35,56%,
- Język angielski: 36,89%.

Dla porównania, średnie wyniki w województwie łódzkim wynosiły:

- Język polski: 58,84%,
- Matematyka: 51,67%,
- Język angielski: 65,05%.

Wyniki uczniów z Gminy Poświętne były zatem niższe od średnich wojewódzkich o około 20 punktów procentowych w każdym z przedmiotów. Warto jednak zauważyć, że liczba zdających była niewielka, co może wpływać na średnie wyniki.

Te wyniki wskazują na potrzebę analizy przyczyn niższych rezultatów oraz ewentualnego wdrożenia działań mających na celu poprawę jakości kształcenia w Gminie.

W dostępnych wynikach ogólnopolskich egzaminów maturalnych za 2024 rok nie ma szczegółowych danych dotyczących wyników uzyskanych bezpośrednio przez uczniów z Gminy Poświętne. Wyniki maturalne są zwykle publikowane dla szkół zlokalizowanych w większych ośrodkach, takich jak Opoczno, gdzie np. I LO im. Stefana Żeromskiego osiągnęło zdawalność na poziomie 96%. Ze względu na brak szkół ponadpodstawowych zlokalizowanych bezpośrednio na terenie Gminy Poświętne, uczniowie najprawdopodobniej uczęszczali do szkół średnich w pobliskich miejscowościach, takich jak Opoczno czy Drzewica.

W powiecie opoczyńskim funkcjonuje kilka szkół ponadpodstawowych, do których uczęszczają uczniowie z Gminy Poświętne. Do głównych placówek należą:

- I Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Opocznie,
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 1 im. Stanisława Staszica w Opocznie,
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych w Drzewicy.

W 2024 roku wyniki egzaminu maturalnego w powiecie opoczyńskim były nieco niższe od średnich krajowych, choć niektóre szkoły osiągnęły bardzo dobre rezultaty (tabela 52).

Tabela 53. Wyniki egzaminu maturalnego w powiecie opoczyńskim vs. kraj

Obszar	Zdawalność ogólna	Licea ogólnokształcące	Technika
Powiat opoczyński	79%	93–97% (najlepsze LO)	48–89%
Cała Polska	84,1%	88,6%	78,1%

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

Ogólna zdawalność matur w powiecie opoczyńskim wyniosła 79%, co jest wynikiem niższym od średniej krajowej, która w 2023 roku osiągnęła poziom 84,1%. Różnica ta wskazuje na pewne wyzwania, z jakimi mierzy się lokalny system edukacji w zakresie przygotowania uczniów do egzaminu dojrzałości.

W przypadku liceów ogólnokształcących sytuacja w powiecie opoczyńskim przedstawia się korzystnie. Najlepsze licea w regionie osiągnęły wysoką zdawalność – w przedziale od 93% do 97%, co przewyższa średnią krajową dla tego typu szkół (88,6%). Świadczy to o wysokim poziomie nauczania i skuteczności przygotowania uczniów do egzaminów maturalnych w tych placówkach.

Zdecydowanie gorzej prezentują się wyniki matur w technikach na terenie powiatu opoczyńskiego. Tam zdawalność wahała się od 48% do 89%, co wskazuje na dużą rozpiętość poziomu kształcenia w poszczególnych szkołach tego typu. W porównaniu do średniej krajowej dla techników (78,1%), niektóre placówki w powiecie osiągają wyniki znacznie poniżej przeciętnej. Może to świadczyć o potrzebie zintensyfikowania działań wspierających uczniów techników, zarówno w zakresie dydaktycznym, jak i doradztwa edukacyjnego.

Podsumowując, analiza danych z tabeli wskazuje, że choć powiat opoczyński może pochwalić się bardzo dobrymi wynikami w wybranych liceach, to średni poziom zdawalności matur – szczególnie w technikach – pozostaje poniżej średniej krajowej, co sugeruje potrzebę dalszego wsparcia i wyrównywania szans edukacyjnych w tym obszarze.

Zestawienie przedstawiające wyniki egzaminu maturalnego osiągnięte w 2024 roku przez wybrane szkoły ponadpodstawowe zlokalizowane na terenie powiatu opoczyńskiego umożliwia

porównanie poziomu zdawalności matur w poszczególnych placówkach, co pozwala na ocenę skuteczności kształcenia oraz przygotowania uczniów do egzaminu dojrzałości. Dane te mogą stanowić istotne źródło informacji zarówno dla organów prowadzących szkoły, jak i dla uczniów oraz rodziców poszukujących informacji o jakości edukacji w regionie (tabela 53).

Tabela 54. Wyniki egzaminu maturalnego wybranych szkół w powiecie opoczyńskim w 2024 r.

Szkoła	Liczba zdających	Zdawalność
I LO im. Stefana Żeromskiego w Opocznie	163	93%
Samorządowe LO w Opocznie	113	93%
Technikum w Opocznie	176	89%
II LO w Opocznie	26	69%
Technikum w Mroczkowie Gościnnym	10	50%
Technikum w Drzewicy im. mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala”	39	48%

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

Najwyższy poziom zdawalności osiągnęły dwie szkoły ogólnokształcące: I Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Opocznie oraz Samorządowe Liceum Ogólnokształcące w Opocznie – w obu przypadkach zdawalność wyniosła 93%. Obie szkoły nie tylko osiągnęły bardzo dobre wyniki, ale także obsługiwały dużą liczbę maturzystów – odpowiednio 163 i 113 osób – co świadczy o wysokim i stabilnym poziomie nauczania oraz skutecznym przygotowaniu uczniów do egzaminu dojrzałości.

Na uwagę zasługuje również Technikum w Opocznie, w którym maturę zdawało aż 176 uczniów, z czego 89% uzyskało wynik pozytywny. Jest to wynik wyraźnie powyżej średniej krajowej dla techników, co wyróżnia tę placówkę na tle nie tylko powiatu, ale i całego kraju.

Zdecydowanie niższe wyniki osiągnęły pozostałe trzy szkoły. II Liceum Ogólnokształcące w Opocznie uzyskało zdawalność na poziomie 69%, co stanowi zauważalny spadek w porównaniu z pozostałymi liceami w powiecie. Jeszcze słabsze wyniki odnotowano w technikach: Technikum w Mroczkowie Gościnnym (50%) oraz Technikum w Drzewicy im. mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” (48%). Tak niskie wskaźniki zdawalności mogą wskazywać na potrzebę pogłębionej analizy przyczyn niepowodzeń uczniów oraz wdrożenia działań naprawczych, szczególnie w zakresie przygotowania do egzaminów z przedmiotów obowiązkowych. Dane z tabeli 49 wskazują na duże zróżnicowanie poziomu zdawalności matur w poszczególnych szkołach powiatu opoczyńskiego. Na tle pozostałych placówek zdecydowanie wyróżniają się dwa licea ogólnokształcące oraz technikum w Opocznie. Wyniki te mogą stanowić ważną wskazówkę dla uczniów i rodziców przy wyborze szkoły ponadpodstawowej, a dla organów prowadzących – podstawę do działań wspierających i wyrównujących jakość edukacji w całym regionie.

Dane przedstawiające średnie wyniki egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych na poziomie podstawowym, uzyskane w 2024 roku obejmują wyniki z języka polskiego, matematyki oraz języka obcego nowożytnego i pozwalają na ocenę poziomu przygotowania maturzystów do egzaminu dojrzałości w zakresie przedmiotów, których zaliczenie jest niezbędne do uzyskania świadectwa maturalnego. Zestawienie stanowi istotne źródło informacji o jakości kształcenia ogólnego w szkołach ponadpodstawowych w regionie (tabela 54).

Tabela 55. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych (poziom podstawowy), matura 2024 r.

Przedmiot	Powiat opoczyński	Polska
Język polski	58,0%	61%
Matematyka	63,0%	63%
Język angielski	74,5%	78%

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

Wyniki matur w powiecie opoczyńskim w 2024 roku były nieco niższe od średnich krajowych. Najlepsze rezultaty osiągnęły licea ogólnokształcące w Opocznie, z wysoką zdawalnością na poziomie 93%. Technika w regionie wypadła słabiej, z wynikami od 48% do 89%. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych były zbliżone do średnich krajowych, z niewielkimi różnicami.

Finansowanie oświaty

W 2024 roku Gmina Poświętne w powiecie opoczyńskim przeznaczyła na dział „Oświata i wychowanie” łącznie 1 377 018,15 zł. Kwota ta obejmuje zarówno wydatki bieżące, jak i inwestycyjne, w tym środki pochodzące z dotacji celowych oraz funduszy zewnętrznych.

Struktura wydatków na oświatę i wychowanie:

- szkoły podstawowe: 163 575,37 zł,

w tym: 20 000 zł przeznaczone na przebudowę korytarzy i sanitariatów w Szkole Podstawowej im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem przez Urząd Gminy Poświętne,

- pozostała działalność: 106 942,35 zł

Środki te pochodziły z dotacji celowych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych źródeł zewnętrznych.

Gmina otrzymała również dotacje celowe z budżetu państwa na realizację własnych zadań bieżących w wysokości 94 993 zł. Dodatkowo, w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych źródeł zewnętrznych, pozyskano 106 942,35 zł na realizację zadań w zakresie oświaty i wychowania. Wydatki Gminy Poświętne na oświatę i wychowanie w 2024 roku koncentrowały się głównie na utrzymaniu szkół podstawowych oraz realizacji projektów wspieranych ze środków zewnętrznych. Inwestycje, takie jak modernizacja infrastruktury szkolnej, były możliwe dzięki pozyskaniu dodatkowych funduszy. Gmina aktywnie angażuje się w pozyskiwanie środków ze źródeł zewnętrznych na rozwój edukacji. W tym zakresie udało się zrealizować wiele projektów, dzięki którym możliwe były remonty czy doposażenie szkół oraz prowadzenie szkoleń podnoszących kompetencje nauczycieli.

Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu opoczyńskiego

Wśród mieszkańców powiatu opoczyńskiego dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz średnim zawodowym. W szczególności, w mieście Opoczno, będącym stolicą powiatu, obserwuje się niższy poziom wykształcenia w porównaniu do średniej województwa łódzkiego. Wśród kobiet największy odsetek posiada wykształcenie wyższe (22,4%) oraz podstawowe ukończone (19,9%). Natomiast mężczyźni najczęściej legitymują się wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,8%) oraz średnim zawodowym (22,5%).

W porównaniu do całego województwa łódzkiego, mieszkańcy powiatu opoczyńskiego mają niższy poziom wykształcenia. W województwie łódzkim odsetek osób z wykształceniem wyższym jest wyższy, co wskazuje na potrzebę dalszego rozwoju edukacyjnego w powiecie opoczyńskim.

Dane te sugerują, że w powiecie opoczyńskim istnieje potrzeba zwiększenia dostępu do edukacji wyższej oraz programów kształcenia ustawicznego, aby podnieść ogólny poziom wykształcenia mieszkańców i dostosować go do wymogów współczesnego rynku pracy.

3.5. Organizacje społeczne

Analiza wskaźnika liczby organizacji społecznych działających na 10 tys. mieszkańców w Gminie Poświętne w latach 2020–2024 wskazuje na wyraźny, choć początkowo umiarkowany wzrost aktywności organizacyjnej w Gminie, szczególnie widoczny w ostatnich latach analizowanego okresu (tabela 55).

Tabela 56. Organizacje społeczne w Gminie Poświętne w latach 2020-2024

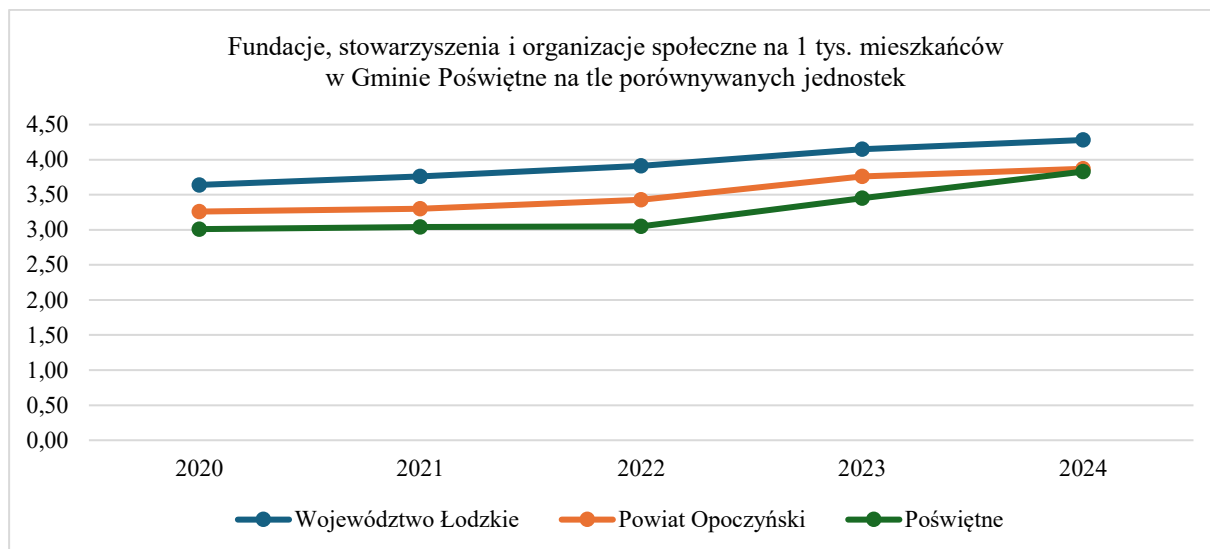
Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023	2024
Województwo łódzkie	3,64	3,76	3,91	4,15	4,28
Powiat opoczyński	3,26	3,30	3,43	3,76	3,87
Gmina Poświętne	3,01	3,04	3,05	3,45	3,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W 2020 roku wskaźnik ten wynosił w Gminie Poświętne 3,01 organizacji na 10 tys. mieszkańców, co plasowało Gminę poniżej średnich wartości notowanych w powiecie opoczyńskim (3,26) oraz w województwie łódzkim (3,64). W kolejnych latach wzrost liczby organizacji społecznych w Gminie przebiegał powoli – w 2021 roku wskaźnik wyniósł 3,04, a w 2022 roku jedynie 3,05, co wskazuje na stabilizację aktywności sektora pozarządowego na stosunkowo niskim poziomie.

Znaczące zmiany zauważalne są od roku 2023, kiedy to wskaźnik wzrósł do 3,45 organizacji na 10 tys. mieszkańców oraz w 2024 roku, gdy osiągnął wartość 3,83. Ten dynamiczny wzrost w ostatnich dwóch latach świadczy o intensyfikacji działań społecznych oraz możliwym wzroście zainteresowania zakładaniem i funkcjonowaniem organizacji pozarządowych w Gminie Poświętne.

W porównaniu do powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego, mimo że Gmina Poświętne przez większość analizowanego okresu pozostawała poniżej średnich regionalnych, tempo wzrostu liczby organizacji społecznych w ostatnich latach jest bardzo zbliżone do tendencji obserwowanych w powiecie i województwie (wykres 18). W 2024 roku wartość wskaźnika dla Gminy (3,83) niemal zrównała się z poziomem powiatu opoczyńskiego (3,87), choć nadal pozostaje poniżej średniej wojewódzkiej (4,28).

Wykres 18. Organizacje społeczne w Gminie Poświętne w latach 2020-2024

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W tabeli 56 przedstawiono zmiany wskaźnika liczby organizacji społecznych na tle powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego. Dane pokazują zarówno poziom rozwoju sektora organizacji społecznych, jak i dynamikę ich wzrostu w analizowanym okresie. Dzięki temu możliwe jest porównanie tempa rozwoju Gminy Poświętne z szerszymi jednostkami administracyjnymi, co pozwala na ocenę lokalnej aktywności społecznej w kontekście regionalnym.

Tabela 57. Dynamika zmian organizacji społecznych w Gminie Poświętne w latach 2020-2024

Rok	Województwo łódzkie	Powiat opoczyński	Gmina Poświętne
2021 -> 2020	3,27%	1,23%	1,00%
2022 -> 2021	3,99%	3,94%	0,33%
2023 -> 2022	6,14%	9,62%	13,11%
2024 -> 2023	3,13%	2,93%	11,30%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analizując dynamikę zmian liczby organizacji społecznych w Gminie Poświętne na przestrzeni lat 2020–2024, można zauważyć wyraźne trendy zarówno w skali lokalnej, jak i w szerszych jednostkach administracyjnych. Wskaźniki procentowe pokazują tempo wzrostu organizacji społecznych rok do roku, co umożliwia ocenę rozwoju aktywności obywatelskiej w różnych poziomach terytorialnych.

W pierwszym okresie 2021 w porównaniu do roku 2020 Gmina Poświętne odnotowała wzrost liczby organizacji społecznych na poziomie 1,00%, co jest najniższym wskaźnikiem spośród analizowanych jednostek. Powiat opoczyński zwiększył swoją liczbę organizacji o 1,23%, na-

tomiast województwo łódzkie wykazało największy wzrost, wynoszący 3,27%. Ten początkowy etap wskazuje, że rozwój organizacji społecznych w Gminie Poświętne przebiegał stosunkowo wolniej niż w otaczających ją strukturach administracyjnych.

W roku 2022 dynamika wzrostu uległa zmianie. Gmina Poświętne odnotowała jedynie 0,33% wzrostu, co jest znacznie niższym wynikiem w porównaniu do powiatu (3,94%) i województwa (3,99%). W tym okresie lokalny wzrost jest niemal stagnacją, podczas gdy na poziomie powiatowym i regionalnym sektor organizacji społecznych rozwijał się wyraźnie szybciej.

Sytuacja diametralnie zmienia się w latach 2023 i 2024, kiedy to Gmina Poświętne wykazuje znaczące przyspieszenie wzrostu organizacji społecznych. W roku 2023 dynamika wzrostu wyniosła aż 13,11%, co przewyższało wzrost powiatu opoczyńskiego (9,62%) oraz województwa łódzkiego (6,14%). Ten gwałtowny wzrost świadczy o intensyfikacji działań i aktywizacji społecznej w Gminie, co może być efektem lokalnych inicjatyw, wsparcia samorządowego lub rosnącej świadomości obywatelskiej.

W roku 2024 wzrost w Gminie Poświętne nadal utrzymywał się na wysokim poziomie – 11,30%, co również jest wynikiem zdecydowanie lepszym niż w powiecie (2,93%) i województwie (3,13%). Utrzymanie wysokiej dynamiki wzrostu w ostatnim analizowanym roku wskazuje na trwały trend rozwoju sektora organizacji społecznych w Gminie Poświętne, który wyraźnie wyprzedza tempo rozwoju w otoczeniu regionalnym.

Jak można zauważyć, w pierwszych latach okresu analizy Gmina Poświętne wykazywała stosunkowo niskie tempo wzrostu liczby organizacji społecznych, jednak od 2023 roku nastąpiło wyraźne przyspieszenie rozwoju tego sektora. Wzrost ten jest istotnie wyższy niż obserwowany w powiecie opoczyńskim oraz w województwie łódzkim, co może świadczyć o rosnącej roli organizacji społecznych w lokalnym życiu społecznym i większym zaangażowaniu mieszkańców Gminy Poświętne.

Organizacje społeczne stanowią kluczowy element kapitału społecznego gminy Poświętne. Ich działalność obejmuje obszary bezpieczeństwa publicznego, kultury, edukacji, sportu, integracji społecznej oraz ochrony dziedzictwa historycznego. W gminie funkcjonuje zróżnicowany ekosystem organizacji, obejmujący jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, Koła Gospodyń Wiejskich, klub sportowy oraz stowarzyszenia o profilu animacyjnym i historyczno-patriotycznym. Ich aktywność ma istotny wpływ na jakość życia mieszkańców, poziom integracji społecznej oraz wizerunek gminy.

Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych

OSP KSRG Poświętne

Jednostka OSP Poświętne, włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, pełni kluczową rolę w systemie bezpieczeństwa publicznego. Charakteryzuje się wysoką gotowością operacyjną, regularnym udziałem w akcjach ratowniczych oraz intensywną działalnością szkoleniową. Oprócz funkcji ratowniczej jednostka prowadzi działania edukacyjne i integracyjne, angażując się w wydarzenia lokalne, uroczystości patriotyczne oraz inicjatywy prewencyjne.

OSP KSRG Brudzewice

OSP Brudzewice, również należąca do KSRG, realizuje szeroki zakres działań ratowniczych, w tym związanych z pożarami, wypadkami drogowymi i zagrożeniami atmosferycznymi. Jednostka aktywnie uczestniczy w szkoleniach specjalistycznych oraz współorganizuje wydarzenia społeczne. Jej działalność wzmacnia bezpieczeństwo mieszkańców oraz integrację lokalną.

OSP Gapinin

OSP Gapinin, mimo braku przynależności do KSRG, pełni ważną funkcję w systemie bezpieczeństwa lokalnego. Jednostka realizuje działania ratownicze, edukacyjne i integracyjne. Szczególnie istotna jest jej rola w pracy z dziećmi i młodzieżą oraz organizacji wydarzeń lokalnych, co wzmacnia więzi społeczne i poczucie wspólnoty.

Koła Gospodyń Wiejskich

KGW Poświętne

KGW Poświętne jest aktywnym ośrodkiem kultury i tradycji. Koło realizuje działania związane z kultywowaniem lokalnego dziedzictwa, organizacją warsztatów, wydarzeń okolicznościowych oraz promocją kuchni regionalnej. Uczestniczy w konkursach, projektach grantowych i inicjatywach edukacyjnych, pełniąc funkcję integracyjną i animacyjną.

KGW Anielin

KGW Anielin prowadzi działalność o charakterze kulturalnym, edukacyjnym i integracyjnym. Organizuje warsztaty rękodzielnicze, wydarzenia lokalne oraz inicjatywy promujące tradycje regionu. Koło aktywnie pozyskuje środki zewnętrzne, co świadczy o wysokim poziomie kompetencji organizacyjnych.

Organizacje sportowe

Klub Sportowy Poświętne

Klub Sportowy Poświętne pełni istotną rolę w rozwoju aktywności fizycznej mieszkańców, szczególnie dzieci i młodzieży. Organizuje treningi, uczestniczy w rozgrywkach sportowych oraz inicjuje wydarzenia rekreacyjne. Jego działalność ma wymiar wychowawczy, integracyjny i prozdrowotny, wzmacniając kapitał społeczny poprzez sport.

Organizacje o profilu animacyjnym i historyczno-patriotycznym

Stowarzyszenie „Poświętne – Nakręcona Gmina”

Stowarzyszenie realizuje działania animacyjne, kulturalne i projektowe. Jest jednym z najbardziej aktywnych podmiotów w zakresie inicjowania wydarzeń społecznych, pozyskiwania środków zewnętrznych oraz angażowania mieszkańców w działania oddolne. Pełni funkcję kreatora życia społecznego i wzmacnia nowoczesny wizerunek gminy.

Stowarzyszenie Ułanów im. Oddziału Wydzielonego WP mjr. Hubala

Organizacja o profilu historyczno-patriotycznym, której działalność koncentruje się na upamiętnianiu tradycji Oddziału Wydzielonego WP mjr. Hubala. Realizuje rekonstrukcje historyczne, uroczystości rocznicowe, działania edukacyjne i popularyzatorskie. Wzmacnia lokalną tożsamość i świadomość historyczną.

Stowarzyszenie Hubalczyki 1939–1940

Stowarzyszenie prowadzi działalność dokumentacyjną, edukacyjną i pamięciową. Organizuje wystawy, spotkania historyczne i wydarzenia rocznicowe. Jego działalność przyczynia się do zachowania dziedzictwa historycznego regionu oraz budowania lokalnej tożsamości.

Mapa współpracy organizacji społecznych w gminie Poświętne

Współpraca między organizacjami społecznymi w gminie Poświętne ma charakter wielowymiarowy i obejmuje zarówno działania formalne, jak i nieformalne. Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych utrzymują stałe relacje z samorządem gminnym, przede wszystkim w zakresie zapewniania bezpieczeństwa publicznego oraz współorganizacji wydarzeń lokalnych. OSP współpracują również z Kołami Gospodyń Wiejskich, zwłaszcza przy organizacji festynów, pikników i uroczystości okolicznościowych, w których strażacy często odpowiadają za logistykę i zabezpieczenie wydarzeń, a członkinie KGW za część kulturalną i kulinarną. Jednostki straży współdziałają także z Klubem Sportowym Poświętne, zapewniając obsługę wydarzeń sportowych oraz ze stowarzyszeniami historycznymi, uczestnicząc w uroczystościach patriotycznych i rocznicowych.

Koła Gospodyń Wiejskich współpracują z gminą przede wszystkim w obszarze organizacji wydarzeń kulturalnych i integracyjnych. Wspólnie z OSP realizują inicjatywy lokalne, które wzmacniają więzi społeczne i aktywizują mieszkańców. KGW angażują się również w działania stowarzyszeń, zwłaszcza przy projektach o charakterze edukacyjnym, historycznym lub promocyjnym, zapewniając oprawę kulinarną, artystyczną i organizacyjną.

Stowarzyszenia historyczne, w tym organizacje związane z tradycją Oddziału Wydzielonego mjr. Hubala, współpracują z instytucjami kultury i szkołami, prowadząc działania edukacyjne i popularyzatorskie. Współdziałają także z jednostkami OSP, które zabezpieczają wydarzenia rocznicowe, oraz z KGW, które wspierają uroczystości poprzez przygotowanie oprawy kulturalnej i kulinarnej.

Klub Sportowy Poświętne współpracuje z gminą w zakresie utrzymania i rozwoju infrastruktury sportowej. W relacjach z OSP korzysta z ich wsparcia podczas organizacji turniejów i wydarzeń sportowych, natomiast z KGW współpracuje przy organizacji imprez rodzinnych i rekreacyjnych, które łączą aktywność fizyczną z elementami kultury i integracji społecznej.

Całość tych relacji tworzy rozbudowaną sieć współpracy, która sprzyja integracji mieszkańców, wzmacnia lokalne więzi oraz umożliwia efektywne wykorzystanie zasobów organizacyjnych, infrastrukturalnych i społecznych dostępnych w gminie.

Analiza kapitału społecznego gminy Poświętne

Kapitał społeczny gminy Poświętne charakteryzuje się przede wszystkim wysokim poziomem kapitału wiążącego, który przejawia się w silnych więziach wewnątrz społeczności wiejskich. Aktywność organizacji takich jak Koła Gospodyń Wiejskich, jednostki OSP czy lokalne sto-

warzyszenia sprzyja budowaniu zaufania interpersonalnego oraz wzmacnianiu poczucia wspólnoty. Relacje te mają charakter trwałe i opierają się na wieloletniej tradycji współdziałania mieszkańców.

Kapitał pomostowy, czyli współpraca między różnymi grupami i organizacjami, znajduje się na poziomie średnim, choć wykazuje tendencję wzrostową. Organizacje coraz częściej realizują wspólne projekty, uczestniczą w wydarzeniach organizowanych przez inne podmioty oraz podejmują inicjatywy o charakterze międzysektorowym. Współpraca ta jest jednak nadal w dużej mierze okazjonalna i wymaga dalszego wzmacniania poprzez działania systemowe i wsparcie ze strony gminy.

Kapitał łączący, odnoszący się do relacji organizacji społecznych z instytucjami zewnętrznymi, takimi jak instytucje kultury, organizacje regionalne czy podmioty grantowe, pozostaje na poziomie stosunkowo niskim, choć wyraźnie się rozwija. Coraz więcej organizacji pozyskuje środki zewnętrzne, uczestniczy w projektach regionalnych i krajowych oraz nawiązuje współpracę z instytucjami spoza gminy. Proces ten wskazuje na rosnące kompetencje organizacyjne oraz zwiększającą się otwartość na współpracę ponadlokalną.

3.6. Beneficjenci pomocy społecznej

W tabeli 57 zobrazowano liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy ludności w Gminie Poświętne, zestawioną na tle danych dla powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego. Analiza tych danych pozwoliła na ocenę zakresu korzystania z pomocy społecznej w skali lokalnej i regionalnej.

Tabela 58. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023*
Województwo łódzkie	402	355	332	336
Powiat opoczyński	581	488	488	539
Gmina Poświętne	643	390	417	489

* Dane za 2024 rok dostępne będą w listopadzie 2025 r.

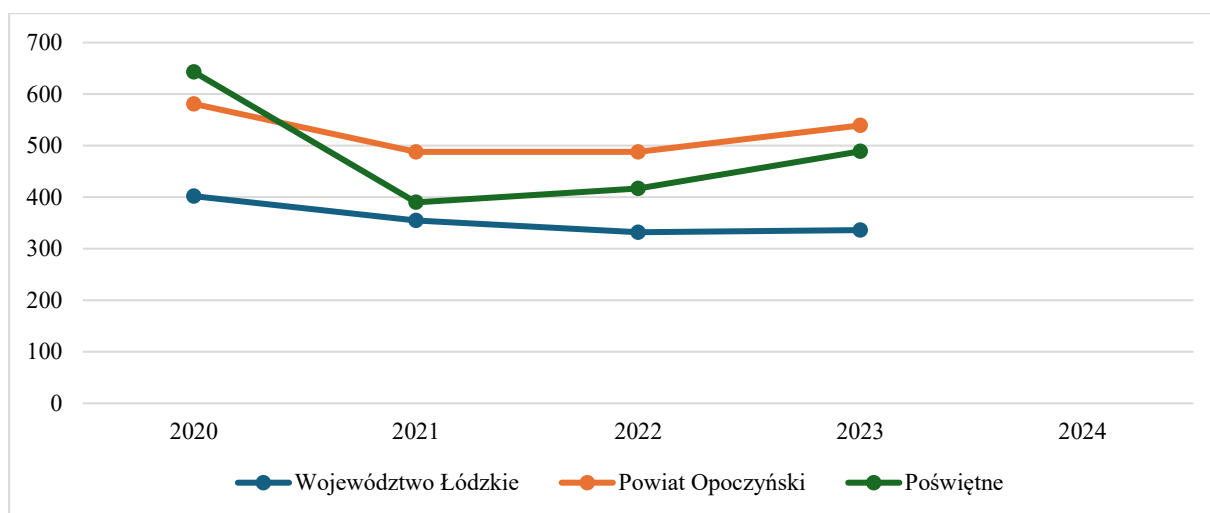
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analiza danych dotyczących liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego w latach 2020–2023 pozwala na wyciągnięcie kilku istotnych wniosków dotyczących sytuacji społecznej oraz efektywności działań pomocowych w badanym obszarze.

Województwo łódzkie cechuje się stosunkowo stabilnym poziomem liczby beneficjentów pomocy społecznej, choć widać tu wyraźny spadek z 402 osób w 2020 roku do 332 w 2022 roku, a następnie niewielki wzrost do 336 osób w roku 2023. Taki trend może świadczyć o poprawie warunków ekonomicznych lub skuteczności prowadzonych programów wsparcia na poziomie regionalnym.

W powiecie opoczyńskim liczba beneficjentów jest systematycznie wyższa niż średnia wojewódzka, jednak wykazuje dość wyraźne fluktuacje. W 2020 roku wskaźnik wyniósł 581 osób, potem spadł do 488 w latach 2021 i 2022, a następnie wzrósł do 539 w 2023 roku. Wzrost ten może wskazywać na nasilenie problemów społecznych lub wzrost zapotrzebowania na pomoc w ostatnim roku, co może być efektem czynników lokalnych, takich jak kryzys gospodarczy lub zmiany demograficzne.

Gmina Poświętne charakteryzuje się najwyższym poziomem beneficjentów pomocy społecznej wśród porównywanych jednostek administracyjnych w 2020 roku – było ich aż 643 na 10 tys. ludności. Następnie nastąpił wyraźny spadek do 390 w 2021 roku, co może świadczyć o skutecznych działaniach pomocowych lub zmniejszeniu potrzeb w tym okresie. W kolejnych latach liczba beneficjentów systematycznie wzrastała – do 417 w 2022 roku oraz znacząco do 489 w 2023 roku. Wzrost ten może być sygnałem pogarszającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej w Gminie lub wzrostu dostępności i korzystania z pomocy społecznej (wykres 19).

Wykres 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

Źródło: GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

W tabeli 58 przedstawiono procentowe zmiany liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne, powiecie opoczyńskim oraz województwie Łódzkim w latach 2021–2023. Dane pozwalają na porównanie dynamiki zmian w zakresie korzystania z pomocy społecznej na tle lokalnym i regionalnym.

Tabela 59. Procentowe zmiany liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne, powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim w latach 2021–2023

Rok	Województwo łódzkie (%)	Powiat opoczyński (%)	Gmina Poświętne (%)
2021 -> 2020	-11,69	-16,01	-39,35
2022 -> 2021	-6,48	0,00	6,92
2023 -> 2022	1,20	10,45	17,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Portal Informacyjny GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych)

Analiza danych prezentujących procentowe zmiany liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne, powiecie opoczyńskim oraz województwie łódzkim w latach 2021–2023, ukazuje różnorodne trendy i dynamikę zmian w zakresie korzystania z tej formy pomocy społecznej na różnych poziomach administracyjnych.

W 2021 roku w porównaniu do 2020 roku we wszystkich trzech jednostkach terytorialnych zaobserwowano spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej. Największy, aż 39,35%, spadek wystąpił w Gminie Poświętne, co może wskazywać na znaczące zmniejszenie zapotrzebowania na wsparcie lub zmianę w polityce lokalnej dotyczącej udzielania pomocy. W powiecie opoczyńskim spadek był również wyraźny i wyniósł 16,01%, natomiast w województwie łódzkim odnotowano relatywnie najmniejszy spadek na poziomie 11,69%.

Rok 2022 przyniósł zróżnicowane zmiany: w województwie łódzkim nastąpił dalszy, choć mniejszy spadek liczby beneficjentów o 6,48%, natomiast w powiecie opoczyńskim liczba ta pozostała na stałym poziomie (0% zmiany), co sugeruje stabilizację sytuacji. W przeciwieństwie do tych trendów, Gmina Poświętne odnotowała wzrost liczby beneficjentów o 6,92%, co może świadczyć o zwiększonym zapotrzebowaniu na pomoc lub poprawie dostępności do świadczeń.

Najbardziej dynamiczne zmiany miały miejsce w 2023 roku. W województwie łódzkim odnotowano niewielki wzrost liczby beneficjentów o 1,20%, co wskazuje na stabilizację po wcześniejszych spadkach. Znaczny wzrost wystąpił w powiecie opoczyńskim – 10,45%, a jeszcze wyższy wzrost w Gminie Poświętne – aż 17,26%. Te dane sugerują, że lokalnie, zwłaszcza w Gminie Poświętne, rośnie potrzeba korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej, co może wynikać z różnych czynników, takich jak pogorszenie sytuacji ekonomicznej mieszkańców, zmian demograficznych lub wzrostu świadomości i dostępności wsparcia.

Wnioski

Zmienność zapotrzebowania na środowiskową pomoc społeczną

W latach 2021–2023 w Gminie Poświętne, powiecie opoczyńskim oraz województwie łódzkim obserwuje się zróżnicowane trendy w liczbie beneficjentów pomocy społecznej. Początkowy, wyraźny spadek liczby osób korzystających z tej formy wsparcia w 2021 r. (szczególnie silny w Gminie Poświętne) może wskazywać na okres zmniejszonego zapotrzebowania lub modyfikację lokalnej polityki pomocy. Jednak już od 2022 r. i w kolejnych latach tendencja ta odwraca się, a w 2023 r. odnotowano istotny wzrost liczby beneficjentów, zwłaszcza na poziomie gminnym.

Rośnie rola i dynamika rozwoju organizacji społecznych w Gminie Poświętne

W początkowym okresie (2020–2022) wzrost liczby organizacji społecznych w Gminie Poświętne był stosunkowo niski w porównaniu z powiatem i województwem. Od 2023 r. nastąpiło jednak znaczące przyspieszenie wzrostu liczby organizacji społecznych (13,11% w 2023 i 11,30% w 2024), co znacznie przewyższa tempo wzrostu w otoczeniu regionalnym. Wskazuje to na zwiększoną aktywność obywatelską, większe zaangażowanie mieszkańców oraz możliwe efekty lokalnych inicjatyw i wsparcia samorządowego.

Potencjalne czynniki wpływające na wzrost liczby beneficjentów

Wzrost liczby korzystających z pomocy społecznej, szczególnie widoczny w Gminie Poświętne w latach 2022–2023, może być skutkiem pogorszenia się warunków ekonomicznych mieszkańców, zmian demograficznych (np. starzenie się społeczeństwa), a także wzrostu świadomości społecznej i lepszej dostępności do świadczeń pomocy środowiskowej.

Niezbędność dostosowania polityki społecznej do lokalnych potrzeb

Różnice w dynamice zmian liczby beneficjentów oraz w tempie rozwoju organizacji społecznych na poziomie Gminy, powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego podkreślają konieczność prowadzenia bieżącego monitoringu lokalnych potrzeb społecznych i elastycznego dostosowywania polityki społecznej. Szczególnie ważne jest wspieranie organizacji społecznych, które mogą pełnić istotną rolę w efektywnym reagowaniu na zmieniające się potrzeby mieszkańców.

Synergia pomiędzy wzrostem organizacji społecznych a potrzebami pomocy społecznej

Znaczące przyspieszenie powstawania i rozwoju organizacji społecznych w Gminie Poświętne może być odpowiedzią na rosnącą liczbę osób wymagających pomocy. Silniejszy sektor organizacji społecznych może zwiększać dostępność oraz jakość wsparcia środowiskowego, wspomagając tym samym działania samorządu i instytucji pomocy społecznej.

SPIS TABEL

Tabela 1.	Analiza SWOT położenia Gminy Poświętne	9
Tabela 2.	Zadania związane z usuwaniem azbestu w gminie Poświętne (2021–2025)	11
Tabela 3.	Zabytki z terenu gminy Poświętne ujęte w „Wykazie zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego” prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi	22
Tabela 4.	Porównanie podmiotów gospodarczych według REGON	26
Tabela 5.	Saldo zarejestrowanych podmiotów REGON w latach 2020-2024	27
Tabela 6.	Liczba podmiotów REGON w układzie terytorialnym	30
Tabela 7.	Liczba podmiotów REGON w układzie terytorialnym – różnica względem średniej wojewódzkiej i powiatowej	31
Tabela 8.	Trendy w okresie 2020–2024	32
Tabela 9.	Prognoza wskaźnika liczby podmiotów REGON na 1000 mieszkańców (wariant umiarkowanego wzrostu)	32
Tabela 10.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	33
Tabela 11.	Różnice w poziomie bezrobocia (w punktach procentowych)	35
Tabela 12.	Prognoza poziomu bezrobocia (w % populacji w wieku produkcyjnym) do 2046 roku	36
Tabela 13.	Udział korzystających z sieci wodociągowej	37
Tabela 14.	Różnice w udziale mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej (w punktach procentowych)	38
Tabela 15.	Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej	40
Tabela 16.	Różnice w udziale mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (w punktach procentowych)	41
Tabela 17.	Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej	42
Tabela 18.	Zmiany rok do roku w udziale mieszkańców korzystających z sieci gazowej	44
Tabela 19.	Różnice w udziale mieszkańców korzystających z sieci gazowej	44
Tabela 20.	Prognoza rozwoju udziału mieszkańców korzystających z sieci gazowej w Gminie Poświętne do 2046 roku w zależności od przyjętego wariantu	46
Tabela 21.	Wydatki z budżetu województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego i Gminy Poświętne – ogółem [w zł]	46
Tabela 22.	Wydatki z budżetu województwa, powiatu i gminy - wydatki majątkowe inwestycyjne [w zł]	48
Tabela 23.	Dynamika wydatków inwestycyjnych poszczególnych jednostek administracyjnych	49
Tabela 24.	Struktura ludności w Gminie Poświętne w latach 2020-2024	53
Tabela 25.	Ludność w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat)	55
Tabela 26.	Analiza liczby ludności w latach 2020-2024 rok do roku	55
Tabela 27.	Wyniki prognozy liczby ludności w wieku 0-17 lat do 2046 roku	56
Tabela 28.	Ludność w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata)	57
Tabela 29.	Analiza zmiany w liczbie osób w wieku produkcyjnym 2020-2024 rok do roku	57
Tabela 30.	Wyniki prognozy liczby ludności w wieku produkcyjnym do 2046 roku	58
Tabela 31.	Ludność w wieku poprodukcyjnym (60+/65+ lat)	58
Tabela 32.	Analiza zmiany w liczbie osób w wieku poprodukcyjnym 2020-2024 rok do roku	59

Tabela 33. Wyniki prognozy liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do 2046 roku	59
Tabela 34. Udział procentowy poszczególnych grup wiekowych w 2020 i 2024 roku.....	60
Tabela 35. Prognozowany udział grup wiekowych w 2046 roku	61
Tabela 36. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Poświętne w latach 2020-2023 na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego	63
Tabela 37. Wzrost procentowy (rok do roku) odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	65
Tabela 38. Różnica procentowa między Gminą Poświętne a poziomem powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego w obszarze dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	66
Tabela 39. Dynamika przyrostu skumulowanego (zmiana 2020-2023) w obszarze dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	67
Tabela 40. Liczba placówek przedszkolnych ogółem.....	71
Tabela 41. Przedszkola na terenie Gminy Poświętne	72
Tabela 42. Liczba placówek przedszkolnych specjalnych ogółem w latach 2020-2023	73
Tabela 43. Szkoły podstawowe ogółem w latach 2020-2023	77
Tabela 44. Ilość uczniów uczęszczających do szkół w Gminie Poświętne oraz ilość ich oddziałów.....	79
Tabela 45. Szkoły ponadpodstawowe w latach 2020-2023	80
Tabela 46. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat)	81
Tabela 47. Współczynnik skolaryzacji netto (stosunek osób w wieku 7-12 lat uczących się w szkołach podstawowych do wszystkich osób w wieku 7-12 lat).....	83
Tabela 48. Stan zatrudnienia w poszczególnych placówkach w roku szkolnym 2023/2024..	85
Tabela 49. Programy profilaktyczne, wychowawcze i naprawcze realizowane w placówkach edukacyjnych w 2024 r.....	85
Tabela 50. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Poświętne.....	86
Tabela 51. Infrastruktura w szkołach na terenie Gminy Poświętne.....	87
Tabela 52. Wyniki egzaminu maturalnego w powiecie opoczyńskim vs. kraj	89
Tabela 53. Wyniki egzaminu maturalnego wybranych szkół w powiecie opoczyńskim w 2024 r.	90
Tabela 54. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych (poziom podstawowy), matura 2024 r.	91
Tabela 55. Organizacje społeczne w Gminie Poświętne w latach 2020-2024.....	92
Tabela 56. Dynamika zmian organizacji społecznych w Gminie Poświętne w latach 2020-2024.....	93
Tabela 57. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego.....	97
Tabela 58. Procentowe zmiany liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne, powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim w latach 2021–2023	99

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1.	Populacja Gminy Poświętne w latach 1995-2024.....	13
Wykres 2.	Piramida wieku mieszkańców Gminy Poświętne według stanu na dzień 31.12.2023 r.	14
Wykres 3.	Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności w Gminie Poświętne w latach 2002-2023	16
Wykres 4.	Porównanie podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2020-2024 działających na terenie Gminy Poświętne	27
Wykres 5.	Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego	30
Wykres 6.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego (%)	34
Wykres 7.	Udział korzystających z sieci wodociągowej w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego.....	37
Wykres 8.	Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego	40
Wykres 9.	Udział korzystających z sieci gazowej w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego.....	43
Wykres 10.	Struktura ludności w Gminie Poświętne w latach 2020-2024	54
Wykres 11.	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Poświętne w latach 2020-2023 na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego.....	64
Wykres 12.	Liczba placówek przedszkolnych ogółem	72
Wykres 13.	Liczba placówek przedszkolnych specjalnych ogółem w latach 2020-2023.....	74
Wykres 14.	Szkoły podstawowe ogółem w latach 2020-2023	78
Wykres 15.	Szkoły ponadpodstawowe w latach 2020-2023	81
Wykres 16.	Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat).....	82
Wykres 17.	Współczynnik skolaryzacji netto (stosunek osób w wieku 7-12 lat uczących się w szkołach podstawowych do wszystkich osób w wieku 7-12 lat).....	83
Wykres 18.	Organizacje społeczne w Gminie Poświętne w latach 2020-2024	93
Wykres 19.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Poświętne na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego	98

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.	Gmina Poświętne na mapie powiatu opoczyńskiego.....	8
Rysunek 2.	Liczba i płeć mieszkańców Gminy Poświętne według stanu na dzień 31.12.2024 r.	14
Rysunek 3.	Przyrost naturalny w Gminie Poświętne według stanu na dzień 31.12.2024 r...	17
Rysunek 4.	Współczynnik dynamiki demograficznej Gminy Poświętne według danych na dzień 31.12.2024 r.	18
Rysunek 5.	Biologiczne grupy wieku w Gminie Poświętne według stanu na dzień 31.12.2024 r.	19